

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

KD

56268

HN 26SH 7

KD

56268

FROM
THE LIBRARY
OF
JOHN WILLIAMS
WHITE

A GIFT TO
HARVARD COLLEGE
LIBRARY

ARISTOPHANES VIGJÁTÉKAI.

III.

ARISTOPHANES VIGJÁTÉKAI

FORDITOTTA

ARANY JÁNOS.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA ÁLTAL GR. KARÁCSONYI JUTALOMMAL KITÜNTETETT
FORDITÁS.

3

HARMADIK KÖTET:

A NŐK ÜNNEPE. — A NŐURALOM. — PLUTOS.

BUDA-PEST, MDCCCLXXX

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

KD56265

G-110.704.35

HARVARD COLLEGE LIBRARY
AUGUST 1, 1919
FROM THE LIBRARY OF
JOHN WILLIAMS WHITE

Eupolis a'que Cratinus, Aristophanesqne poëtae,
Atque alii, quorum *comoedia prisca* virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod *malus*, aut *fur*
Quod *moechus* foret, aut *sicarius*, aut alioqui
Famosus, *multa cum libertate* notabant.

Horat. Serm. I, 4.

A NŐK ÜNNEPE.

Aristophanes. III. Arany.

1

S Z E M É L Y E K :

MNESILOCHOS, Euripides rokona.

EURIPIDES.

SZOLGA Agathonnál.

AGATHON, költő.

Agathon *Karéneklői*.

NŐ HIRNÖK.

ÜNNEPLŐ NŐK KARA.

Első   }
Második stb.   } NŐ.

KLEISTHENES.

Egy *pritan*.

Egy *nyilas* (poroszló).

Néma szem(lyek).

Elöadatott: Olymp. 92. 2. Kr. e. 410.

BEVEZETÉS.

Sem azt nem tudjuk, hogy e darab mikor került színre, sem azt, hogy mely darabokkal s milyen sikerrrel versenyzett. De mégis úgy látszik, hogy Kr. e. 410-ben januárius havában, a Lenaea nevű ünnepen adták elő. Mások szerint előadása ideje a 411-dik évbeli Dionyxiára esik.

Aristophanes e vígjáték motivumául a Thesmophoria ünnepet használja, melyet a nők Demeter és Persephone tiszteletére ünnepeltek. Ez ünnep ösz közepén volt és öt napig tartott. Az első nap a *Stenia*, mikor az asszonycsapatok nap lementével Halimrusba vándoroltak, a mely község Athéntől másfél órányira délre, a mai Trachones nevű tanya helyén volt. A második a *Thesmophoria Halimusban*, ahol bizonyos mysteriumokat végeztek. A harmadik az *Anodos* vagyis a *Földmenet*, a városbeli ünnep első napja, melyen nagy processióban Halimusból Athénbe vonultak és szent asszonyok fejükön hordották (dobozokban) Demeter törvényeit. Innét van az egész ünnepnek a neve: a *Törvényhordás*, és vígjátékunknak tulajdonképpeni címe: *A törvényhordást ünneplő*, vagy egyszerűen: *a törvényhordó asszonyok*. A városi ünnep szentélyébe érvén, mely valószínűleg az Akropolis keleti lejtőjén állott, bizonyos szertartásokat végeztek, melyeknek *Skira* a nevük, s titkos határozatokat hoztak, a mikre

Aristophanes a Nőuralom 18. versével czéloz. A negyedik, azaz a városbeli ünnep második vagy középső napja a *Nesteia* (a *Bőjt*), mely titkos gyűlésnek és vezeklésnek volt szánva. Az utolsó nap a *Kalligencia*, mely név, úgy látszik eredetileg a most már megengesztelt Demetert jelentette, aki megengedi, hogy a nők szép magzatokat szüljenek.

Aristophanes a *Nesteia* napját választotta e vígjáték számára, míg ellenben egy másik hasonló nevű darabban a különféle mulatsággal járó utolsó napot vette alapul. Minő volt a második *Thesmophoriazusákban* a cselekvény haladása, az a ránk maradt töredékek ből ki nem érhető.

Hogy hogyan fogadta Euripides, a kivel a jelen darab is csúfot űz, a komikus költészettel sértéseit, látni *Melanippe*-jének egyik töredékéből, mely így szól:

Sok ember üzi a gúnyolás művészetét
 A tréfa kedvéért. De én utálom a
 Bohót, ki bölcsék ellen féktelen szavú,
 És számot nem tesz férfiak között,
 De a nevetés honában olcsón ellakik
 S begyűjti szépen a gálya-hozta kincseket.

A NŐK ÜNNEPE.

I.

(*Utcza.*)

MNESICHOLOS (*félre*).

Oh Zeus, mikor küldsz már fecskét...!¹ Megöl
EZ ember lótva-futva hajnal óta. (*fenn:*)
Szabad — mielőtt kifúnám lépemet —
Tudnom: hová hurczolsz, Euripides?

EURIPIDES.

5 Mi szükség hallanod a mit szemeddel
Fogsz látni mindjár'?

MNESILOCHOS.

Hogy' volt? kezdd elől.
Nem szükség hallanom?

EURIPIDES.

Nem, a mit látni fogsz.

¹ «Mikor jön meg a fecske?» közmondás e helyett: mikor esz egy jó, nyugodt napom?

MNESILOCHOS

Látnom se' hát ?

EURIPIDES.

Nem, a mit hallanod kell.

MNESILOCHOS.

Mily oktatás ez ! . . . Bár ügyes beszéd.
10 Se' lássak én, se' halljak, úgy-e bár ?

EURIPIDES.

Mivel természetök különböző,
A nem látás-, nem hallásnak ; tudod már ?

MNESILOCHOS.

Különbözö ?

EURIPIDES.

Így váltak egykor el :
Midőn az Aether elsőbb is külön vált
15 S nemzett magából mozgó lényeket,
Elébb a látás műszerét teremté
A napkerék-utánozó szemet ;
Úgy fúra halló tölcserét, a fület.

MNESILOCHOS.

Se' látok e « tölcsér » miatt, se' hallok ?
20 Zeus uccse beh jó hogy ezt is tudom !
Lám, mily derék a böles társalkodás !

EURIPIDES.

Sokat tanulnál még tölem ilyet.

MNESILOCHOS.

Úgyde

*Azt hogy' találnád még ki, ennyi jóhoz,
Hogy megtanúljak sánta lenni is ?*

EURIPIDES.

25 *Jer csak, s figyelj rám.*

MNESILOCHOS.

No s ? ...

EURIPIDES.

Lát'd azt az ajtót ?

MNESILOCHOS.

Ugy gondolom, Herakles uccse.

EURIPIDES.

Hallgass.

MNESILOCHOS.

Hisz' hallgatok. S az ajtó ? ...

EURIPIDES.

Csitt ! figyelj.

MNESILOCHOS.

Figyelmezek és hallgatok. S az ajtó ? ...

EURIPIDES.

*Ottan lakik Agathon,¹ hírneves
so Tragoedia-költő ...*

¹ A *Békákban* dicséri Dionysos. Itt erősen gínyolják.
Lásd : *Békák* 83. v.

MNESILOCHOS.

Ki az az Agathon ?

EURIPIDES.

Van egy Agathon ...

MNESILOCHOS.

Az a barna, köpczös ?

EURIPIDES.

Nem, másik ez. Hát nem láttad soha ?

MNESILOCHOS.

Lompos szakállu ? ...

EURIPIDES.

Nem láttad soha ?

MNESILOCHOS.

Bizony nem én, tudtommal legalább.

EURIPIDES.

85 Élhetted is pedig — csak nem tudod.¹
 Hanem vonúljunk félre, mert ihol
 Jön a cselédje, mirtust hoz, tüzet:
 Áldozni fog tán a költés előtt.

SZOLGA.

Csend és figyelem ! az egész népség
 40 Csukja be száját, mert odabent, az

¹ Mint cinaedust.

Uraság házában, a Múzsasereg
 Dalt költeni megjelenék már.
 Fogja meg a lég szende fuvalmit,
 Tenger azúrkék habja ne zúgjon....

MNESILOCHOS.

45 Bum, bum!

EURIPIDES.

Hallgass. Mit szólsz te belé ?

SZOLGA.

Madarak nemei mind üljenek el,
 Erdőn-futosó fenevad lába
 Leragadjon minden....

MNESILOCHOS.

Bum, bum bele, bum !

SZOLGA.

Mert mézajakú gazdám, Agathon,
 50 Most akar épen ....

MNESILOCHOS:

Üzödni talán ?

SZOLGA (*széttékint*).

Ki beszél itten ?

MNESILOCHOS.

«Szende fuvalmak.»

SZOLGA.

.... Rakni le bordát színműve alá;

S görbíti az új vers-bókonyokat,¹
 Egyet esztergál, másikat enyvez,
 55 Gyárt mondatokat, csereberél szót,
 Olvaszt viaszat s gyúr gömbölyüvé,
 Önti be, mintáz ....

MNESILOCHOS.

S buja kéjt hajhász.

SZOLGA (*meglátja*).

Miféle paraszt az, a párkánynál ?

MNESILOCHOS.

Ollyan, ki neked s a mézajakú
 60 Gazdádnak is a párkányotokat
 Kész volna begyúrni, befordítni
 S teleonteni ezzel a mintát.²

SZOLGA.

Ej, ej öreg, be' nagy kópé lehettél
 Ifjabb korodban !

EURIPIDES (*a szolgának*).

Hagyd pokolba ezt
 65 Szolgám, hanem füss, hívд elő Agathont.

SZOLGA.

Kérned se' szükség: mindjárt jő maga.
 Mert verselésbe fog, s így télidőn

¹ Bókony, a hajó görbe bordája, melyre a deszkát szegzik. ² Káromkodás rejlik alatta.

Nem könnyü ám csavarni vers-szakot
Hacsak ki nem jön a jó napmelegre.

EURIPIDES (*önbajára gondolva*).

70 De mit tegyek most ?

SZOLGA.

Várj, mindenki árt kijön.

EURIPIDES.

Oh Zeus, tanácsolj, mit tegyek ma én !

MNESILOCHOS.

Az istenekre ! már én is szeretném
Tudni, mi a baj. Mit nyögsz ? mit epedsz ?
Tőlem ne titkold, hisz' süved¹ vagyok.

EURIPIDES.

75 Nagy bajt szítáltak nékem a nyakamba !

MNESILOCHOS.

Mi az ?

EURIPIDES.

Ma lesz eldöntve : él-e még
Euripides, vagy immár veszve van.

MNESILOCHOS.

Hogyan ? de hisz' ma törvényszék sem ítélt.
Tanács sem túl, lévén ma harmadik,²
80 Vagyis középső Thesmophoria.³

¹ A német *sógor* régi magyar neve. ² Azaz a Pyanepsion (fél okt. — fél nov.) hónap (tizen-) harmadik napja. ³ Nők ünnepe, Demeter és Persephone tiszteletére. Lásd a Bevezetést.

EURIPIDES.

Hisz' éppen *attól* várom vesztemet ;
 Az asszonyok mind rám bőszültek, és
 Ünnepjeken ma gyűlést tartanak
 Az én fejemre.

MNESICHOLOS.

Hogy? miért?

EURIPIDES.

Mive,

85 Böcsmérlem öket a tragoediában.

MNESILOCHOS.

Poseidon uccse, méltán is lakolnál.
 S minő kibúvód van most *ez* alól?

EURIPIDES.

Folkérem a szinműiró Agathont,
 Menjen közéjök ünnepelni . . .

MNESILOCHOS.

Mért?

EURIPIDES.

90 Vegyen részt a gyűlésben, és ha kell,
 Védjen beszéddel.

MNESILOCHOS.

Nyilván vagy titokban?

EURIPIDES.

Titokban, — asszonyköntöst véve föl.

MNESILOCHOS.

Ez furesa — és hozzád illő fogás;
 Mert cselszövésben mienk a lepény.¹

EURIPIDES.

95 Hallgass.

MNESILOCHOS.

Mi baj?

EURIPIDES.

Agathon jő.

MNESILOCHOS.

Melyik az?

EURIPIDES.

Az, a kit a gép² fordít kifelé.

MNESILOCHOS.

De vak vagyok hát, mert nem látok ott
 Férfit, csak egy Kyrénét³ látok ott.

EURIPIDES.

Légy csedesen : dalt készül mondani.

MNESILOCHOS.

100 A hangya-nyomról czinczog,⁴ vagy miről?AGATHON (*énekel*).

Vegyetek szent fáklyavilágot,

¹ *Közmondás*: Mienk a díj, pálma. Lásd: *Lovagok* 280.
² Lásd: *Acharniak* 375. v. ³ Hetaerának a neve. Agathon asszonias voltára céloz. ⁴ Jellemzi Agathon költészete sekélyes mondarát.

Lejteni, szűzek, szabad hazában,
Dallal a föld istennőinek.¹

AGATHON KARA.

Melyik istennek daloljunk ?
105 Mondjad ! mert az én hű tisztem
Az isteneket dicsérni.

AGATHON.

Nosza, Múzsa, üdvözöljed
Az arany ív' ajazóját
Phoibost, ki földén Simoisnak
110 E hely körfalait raká.

KAR.

Üdv tehát, Phoibos, ki magasztos
Énekiddel szent jutalmat
Nyersz a műversenyen !

AGATHON.

Csernemző hegyek istennőjét
115 Zengjétek, Artemist a szűz vadászt.

KAR.

Fogadom, hirdetve Létó
Dicsőséges leányát
A násztalan Artemist.

¹ Érti Déméttert és leányát. ² Az egész ének Trojára látszik vonatkozni, s hihetőleg Agathon valamelyik tragoediájából vettet. Tróját Poseidon és Apolló építették. A dal oda illik, mikor a görögök Trója alatt Tenedoshoz vonultak, s a trójai nép örvendett a vétlt megszabadulásnak.

AGATHON.

Létót is, ázsiai kobzon,
 120 Ütemes lábbal s ütem-ellenesen,
Phryg' Kellemek intése szerint.

KAR.

Aldom Létó királynét,
 S a kobzot a dal anyját,
 A férfi-hanggal ékest,
 125 Mire fény lövell az isteni szemkből
 Lelkesedett rögtön-dalainkra.
 Ezért Phoibos királyt magasztald
 Imádva ! Üdv, Létó dicső fia !

MNESILOCHOS.

Mily édes e dal, szent Genetylloidák !¹
 130 Mily asszonyos, mily nyelvcsók zamatú,
 És mily körülnyalt, — hogy hallgatva már
 Bizsergés fogta el az üllepem' !
 S azt kérdem, ifju — ha az vagy — tetőled
 Mit a Lykurgeiában² Aeschylós :
 135 «Honnan, *hugom* ? mi a honod ? mezed ?
 Mily felfordult világ ez ? a koboz
 És szoknya hogy' fér meg ? lant, fejkötövel ?
 Olajtartó³ az övvel ? mily badar !
 Fegyverhez a tükröknek mi köze ?»
 140 S magad, fiám, mi vagy ? mint férfi nöttél ?
 Hol hát a férfi tag, köpeny, saru ?
 Vagy nő tehát ? akkor hol a kebel ? . . .

¹ Nemtők, Aphrodite kiséretében. ² Elveszett tragoedia.
 Ez férfias, mert a tornai kenekelésre használták.

Felelsz? vagy nem felelsz?.. No, majd dalodból
Veszem ki, hogyha nem szólasz magad.

AGATHON.

145 Oh öreg, öreg, hallám az írigység
Gáncsát, — de nem fájt a mérges fulánk.
Nem hordom én ok nélkül e ruhát:
Mert drámaíró, a mi jellemet költ,
Magát is abba kell helyeznie.
150 Így, a ki női¹ drámákat szerez,
Testében is kell lenni nőiesnek . . . .

MNESILOCHOS.

És így, ha Phaedrát költesz, lóra túlsz?²

AGATHON.

Mert, ha ki férfiast költ: az anyag
Már *benne megvan*; de a nem-levőt
155 Csak mímeléssel böngészheti össze.

MNESILOCHOS.

Mikor Satyrt költsz, hívj engem tehát
Hogy majd segítsek nyélbe ütni hátul.

AGATHON.

Különben is rút nézni, hogyha költő
Szörös, parasztos. Látod, Ibykos,
160 Alkaios és Anákreón, a téji,
Kik a dallamnak ízét megadák,

¹ Kétértelműleg: *nőjellem* a drámában, és *asszon, iqs* drámák. ² V. ö. *Darázsok* 478. v.

Mitrát¹ viseltek, jónilag puhán ;
 De Phrymichos is (ezt hallád magad)
 Szép egy személy volt, s szépen öltözött,
 165 Azért valának a drámái szépek,
 Mert, a ki milyen, ollyan verset ír.

MNESILOCHOS.

És így Philokles, mert rút, rútat ír,
 És így Xenokles, mert rossz, rosszat ír,
 És így Theognis,² mert fagyos, fagyost ír.

AGATHON.

170 Azt, okvetetlen. Én tehát *sokat*
Helyezek magamra . . . .

MNESILOCHOS.

Mit, az égre, mit ?³

EURIPIDES.

No, ne vonyits : ilyen koromban én is
 Úgy tettem, a mikor verselni kezdék.

MNESILOCHOS.

Nem is irígylem a nevelésedet!

EURIPIDES.

175 Hadd mondjam el hát, mér' jövék.

MNESILOCHOS.

No, mondjad.

¹ Ázsiai fejrevaló. Lásd 255. v. ² Tragikus költők. ³ Gonosz vágás az erkölcsére.

EURIPIDES.

Agathon! «illik a bölleshöz, rövid
Szavakba tömni értelmet sokat.»¹
Én, kit veszélynek új csapása ért,
Jöttem ma esdekelni . . . .

AGATHON.

Mi bajod?

EURIPIDES.

180 Ma engem a nők, az ünnepjökön
El akarnak veszteni, hogy sok rosztat
Mondok felölök.

AGATHON.

S mit segithetünk mi?

EURIPIDES.

Mindent. Ha elvegyűlve titkon a
Nők közt, de úgy, hogy nőnek tartsanak,
185 Védnél beszédben: akkor mentve volnék;
Méltón beszélni hozzám csak te tudsz.

AGATHON.

S mért nem magad mégy védni tenmagad'.

EURIPIDES.

Megmondom. Egy az: ismernek nagyon,
Ősz is vagyok, szakállas: ámde te
190 Csinos, borotvált arczu, szép fehér,
Nöhangu, gyöngéd, nézni kellemes.

¹ Euripides törédeke.

AGATHON.

Euripides . . .

EURIPIDES.

No mit?

AGATHON.

«Örűlsz a létnek: azt hiszed *atyád* nem?»¹

EURIPIDES.

Én azt.

AGATHON.

Ne várд hát, hogy a *te* bajod'

195 Mi veszszük által; őrült nem vagyunk.

Hanem czipeld te a sajátodat;

Mert a veszélyt nem másra játszani

Át az igazság, de kiállni tettleg.

MNESILOCHOS (*talán félre*).

Te meg gyalázatos! tág üllepű vagy,

200 Nem pusztta szóval, de «kiállva tettleg».

EURIPIDES.

S ugyan mitől félsz odamenni hát?

AGATHON.

Vesztemre mennék, jobban mint te.

EURIPIDES.

Hogyhogy?

¹ Euripides sora.

AGATHON.

Úgy jöne ki, hogy a nők éji titkát
Lopom meg s asszony-élvet rablok ott.

MNESILOCHOS.

205 Hogy még te «lopnál!» «adsz» magad, bizisten.
Hanem, Zeus uccse, nem rossz az ürügy.

EURIPIDES.

Hát megteszed?

AGATHON.

Ne várd.

EURIPIDES.

Úgy jaj nekem,
Hármas jaj! elveszett Euripides!

MNESILOCHOS.

Süvem, barátom, el ne hagyd magad'!

EURIPIDES.

210 De mit tegyek?

MNESILOCHOS.

Hagyd *ezt* a nyavalýába!
S velem parancsolj tetszésed szerint.

EURIPIDES.

No vesd le hát — ha már átengedéd
Magad' nekem — azt a zekét.

MNESILOCHOS.

Le van.

De mit csinálsz velem?

EURIPIDES.

Szakálladat

215 Levágom, itt alul leperzselem.¹

MNESILOCHOS.

Tedd, a mi tetszik; — vagy nem kell vala
 Magam' kezedbe adnom.

EURIPIDES.

Hej, Agathon,

— Mindig van nálad — adj csak egy borotvát.

AGATHON.

Válaszsz a tokból.

EURIPIDES.

Mily nagylelkü vagy. —

220 Most ülj le, fúdd fel a jobbak pofád'! (*kezdi torotrálni.*)

MNESILOCHOS.

Jujúj!

EURIPIDES.

Mit ordítsz? Majd felpeczkelem
 A szádat, csak ne hallgass!

MNESILOCHOS.

Jujujújj! (*felugrik a további fut.*)

EURIPIDES.

Hé, hé, hová futsz?

¹ Női szokás. Lásd *Lysistrate* 755. v.

MNESILOCHOS.

Az oltár mögé:¹

Déméter uccse, nem hagyom magam'
225 Megnyúzni.

EURIPIDES.

S nem nevetség tárgya léssz
Félig-borotvált arczzal?

MNESILOCHOS.

Bánom én!

EURIPIDES.

Az istenekre! jöszte vissza, és
Ne hagyj így cserbe.

MNESILOCHOS (*visszajön*).

Én boldogtalan!

EURIPIDES.

Tartsd jól; ne kushadj; mit ürögsz-forogsz?

MNESILOCHOS.

280 Hühüm!

EURIPIDES.

Mit ühm-getsz? Már megvan, ne félj.

MNESILOCHOS.

Szegény fejem, csupasz-vitéz² levék!

¹ Mint a kit üldöznek. Eredetiben: az Erinysek temploma.
A görög táborban *csupasznak* (psilos) neveztek a vért és paizs nélkül harcolókat.

EURIPIDES.

Azzal ne gondolj ; már szép vagy : szeretnéd
Magad' megnézni ?

MNESILOCHOS.

Adj hát egy tükört.

EURIPIDES (*tüköröt tart*).

Látod magad' ?

MNESILOCHOS.

Nem istenuccse én,

235 Csak Kleisthenest.¹

EURIPIDES.

Állj fel ; *tartsd* : pörkölöm le !

MNESILOCHOS.

Oh én boldogtalan, — malacz leszek !

EURIPIDES.

Hozzon ki fáklyát — mécset valaki !

Hajolj le. Örizd a szerszámodat.

MNESILOCHOS.

Lesz gondom, uccsegen ; de meg ne süss.

240 Jaj ! jaj ! vizet, vizet szomszédaim ;

Mindjárt belékap az alszögbe is !

EURIPIDES.

Ne félj.

¹ Asszonyos puha ember, cinaedus.

MNESILOCHOS.

Ha tüzzel-vassal jösz nekem . . . ?

EURIPIDES.

No, már se' baj : a nagyján átesél.

MNESILOCHOS.

Tyühé, be' nagy tűz ! füstös lessz a párkány.

EURIPIDES.

245 Ne busulj : majd letörlik azt szivacsossal.

MNESILOCHOS.

Meg is siratja a ki ott pacsmagol !

EURIPIDES.

Ha már *magad'* nem adtad át, Agathon,
Add kölcsön azt a nőruhát s övet,
Mert azt, hogy nincsen, úgy se' mondhatod.

AGATHON.

250 Nem bánom, itt van egy, használd.

EURIPIDES.

Melyik ?

AGATHON.

Melyik ? . . Elébb vedd rád e sárba köntöst.

MNESILOCHOS.

Szent Aphrodite, mily kedves bakbúze van !

AGATHON (*Eurip.-nek*).

Te most övezd fel.

EURIPIDES.

Adj övet.

AGATHON.

Nesze.

MNESILOCHOS.

No, most a lábbelim' hozd rendbe még.

EURIPIDES.

255 Most mitra¹ kell és fejszalag.

AGATHON.

Ihol

A fejkötöm, a melyben hálni szoktam.

EURIPIDES.

Zeus uccse, már ez alkalmas nagyon.

MNESILOCHOS.

De jól fog állni?

AGATHON.

Pompásan, bizisten.

EURIPIDES.

Palástot adj még.

¹ Turbánféle keleti fejdísz, milyet Görögországban csak a nők és asszonyos puha férfiak viseltek.

AGATHON.

Ott van, a nyugágyon.

EURIPIDES.

260 Most már czipő kén'.

AGATHON.

Nesztek az enyém.

MNESILOCHOS.

De feljön?

EURIPIDES.

Még örülsz, hogy mily nyugalmas.

AGATHON.

Azt lásd magad. — De már van minden :
Engem tehát forditsatok be¹ gyorsan. (*El.*)

EURIPIDES.

E férfi most már szemre-före asszony ; —
265 Csakhogy, ha szólsz majd, hangod nőies
Legyen, hogy elhagyék.

MNESILOCHOS.

Azon leszek.

EURIPIDES.

Most hát eredj.

MNESILOCHOS.

Apollon uccse, én nem,
A míg hitet nem adsz.¹ A gépen.

EURIPIDES.

Mire?

MNESILOCHOS.

Hogy kimentesz

Ha bajba esném — bár török-szakad.

EURIPIDES.

270 No «esküssöm Aetherre, Zeus lakára . . .»¹

MNESILOCHOS.

Mért nem a Hippokrates² fiaiéra?

EURIPIDES.

Hát esküssöm minden istenre, csőstüle!

MNESILOCHOS.

Eszedbe jusson ám, hogy «szíred esküdt,³

Nem nyelved esküdt» : azt nem esketém meg.

(Azzonyok üvöltenek. A templom betolatik).⁴

EURIPIDES.

275 No, csak siess, mert a gyülés jelét

Immár kitüzték az ünnep helyén.

Én távozom. (El.)

MNESILOCHOS.

Jer, Thratta,⁵ most' kövess.

¹ Euripidesből. *Békák* 100. és 305. v. ² Rondaságról gúnyol-tatnak. Piszkos, rossz házuk lehetett. ³ Euripides szavai, megfordítva. Lásd: *Békák* 101. v. ⁴ Ez egyike az igen ritka régi görög szinpadi utasításoknak, mely a színváltozás módjára is világöt-vet. ⁵ Thraciai rabnő, ki vele volt.

Nézd, Thratta, mennyi tenger fáklya ég
 S hogyan gomolyg a füstje fölfelé ! —
 280 Szép Thesmophorok,¹ oh fogadjatok
 Jöttömb'e s visszatérve, kegyesen ! —
 Menj, Thratta, vedd le a tokot s belőle
 Lepényt, hogy az istennöknek áldozom. —
 Déméter, oh imádott kedves úrnőm,
 285 És Persephatta,² engedj sokszor és
 Sokat áldoznom neked, lévén miböl;
 Vagy legalább most rajta ne kapjanak !
 Meg' a leányom hadd akadjon egy
 Dús férjre, a ki máskép együgyű,
 290 Csak lisztes zsákjain csügg szíve-lelke. —
 Hová is üljek, hogy a szónokot
 Halljam ? hová ? — Te Thratta, menj haza,
 Rabnőnek itt tilalmas hallgatózni.

II.

NÖHIRNÖK.

Csend és figyelem ! csend és figyelem ! Könnyörögjetek a Thesmophoroknak, Déméternek és a Leánynak,³ és Plutosnak, és Kalligeneiániak,⁴ s az Ifjuság-nevelőnek, és Hermesnek, és a Charisoknak: hogy ez a gyűlés, e mai összejövés, folyjon a legszebb, legjobb rendben, Athenae város, és a mi magunk', előmenetére, javára. S ki legüdvöslbet fog javasolni e nőközségnek: annak szava gyöz-

¹ Déméter és leánya. ² Persephone (Proserpina). ³ Persephone. ⁴ Némelyek szerint Déméter dajkája, mások szerint ő maga, valamint az Ifjuságnevelő is.

zön. Kérjétek imával ezt, és mimagunknak minden jókat.
Ié paeon ! ié paeon ! Béke velünk !

NÖK KARA.

Fogadjuk ; és az istenek neméhez felkönyörgünk,
205 Hogy szálljanak le kegygyel. —
Nagynevü Zeus, s te aranykobozú, ki
A szent Delost birod,¹
És te, hadverő leány,
Te kékszemű, aranykopjás, e féltett város öre,²
210 Jertek elő ma ;
És te, nevekben-dús, vadölő szúz,
Kit szált aranyarczu Létó ;³
S te, felséges Poseidon,
Hullámok fejedelme, jer
215 Haldús örvényeidből ;
S tengeri Néreus lányai mind, és tí, hegyi Nymphák ! —
Most az arany lant
Zengjen vissza imáink szózatihoz,
S tanácskozzunk sükerrel
220 Mi Athenaenek nemes leányi.

HIRNÖK.

Könyörögjetek az olympi isteneknek
És istennöknek, a pythóiaknak
S pythói-nöknek, a delosiaknak
S delosi-nöknek, s mind a többinek ! —
225 Ha bárki vészt kohol e nő-közönség
Ellen, vagy a médnek s Euripidesnek
Békét ajánl a nők sérelmivel,

¹ Apollon. ² Athena (Minerva). ³ Artemis (Diana).

Vagy zsarnokságra tör, vagy zsarnokot
 Készül behozni, vagy idegen gyerek¹
 320 Becsempezőt felád, vagy a kerítő
 Rabasszony, a ki fülbe súg urának,
 Vagy küldetésben járva, mást hazud;
 Vagy az, ki férjes nőt gonoszra csábít
 És a mit igért volt, nem adja meg;
 325 Vagy a mely aggnő bért ad a legénynek,
 Vagy hűtlen *elvesz* mástól bérleány,
 Vagy az, ki csaplár, csaplárñő levén
 Törvényes itczét, pintet megrabol:
 Átok fejére! veszszen mind maga
 330 Mind háza-népe. — Mínekünk pedig
 A többinek — könyörgjünk — adjanak
 minden szerencsét s jót az istenek!

KAR.

Veled könyörgünk, hogy imád teljék be városunkra,
 Teljék be községünkre is;
 335 S ki legüdvösbet tanácsol,
 Gyözzön beszéde;
 De ki csalfán, nyereségért, veszedelmost javasol,
 S törvény-szabta hitét szegi, vagy községi határzatot
 És törvény-erejű szokást felforgatni erőlködik,
 340 S titkos elleneinknek megmond, vagy médet akar be-
 hozni
 A honba, vagy a várost megbecsteleníti.....² Hanem
 Mind ezt, hatalmas Zeus, érvényesítsd, hogy
 Legyenek velünk az istenek, bár asszonyok vagyunk is.

¹ A gyermektelen nők sokszor idegen csemetét loptak be a családba, férjök híre nélkül. ² Átok reá — de ezt nem mondja ki.

HIRNÖK.

Mindenki hallja meg. A nők Tanácsa
 345 Elvégezé (Timoklea elnökölt,
 Lysilla jegyzé, Sostrate javaslá)¹
 Gyülést hirdetni ünnep második
 Napjára,² mert ráérünk jobban ekkor,
 S Euripidesről végzenünk előbb is,
 350 Hogyan lakoljon : mert csúffá tevé
 Egész nemünket. — Ki akar beszélni ?

EGY NŐ.

Én.

HIRNÖK.

Tedd fel ezt³ elébb, aztán beszélhetsz.
 Hällgass, figyelj nép : már hákog, miként
 A rhétorok. Hosszan akar beszélni.

A NŐ.

355 Nem a dicsőség vágya készt felállni
 S beszélni, oh nők, istenimre! de
 Régóta fájlalom, szegény fejem,
 Sárral dobálva látni bennetek'
 Euripidestől, a kofa' fiától,
 360 És rátok annyi rosszat hallani.
 Mert hisz mi rosszat ránk nem kent ez ember?
 Hol nem gyalázott, a meddig csak egy
 Tragoedia-kar van, és néző közönség?
 Nevünk előtte korcs, férfit-buvó,
 365 Áruló, fecskelocska, borszipák,

¹ Szokott formula, e hármat minden végzés- vagy törvény-javaslatnál megnevezni. ² Lásd a Bevezetést. ³ Koszorít, mint a szónokok.

Semmirevaló, férjek nagy veszedelme;
 Kik, ha belépnek színházból jövet,
 Ránk sanda szemmel nézve, azt lesik
 Nincs-é szobánkban elbújt kedvesünk.

- 370 Csinálni meg, mint másszor, nem szabad
 Semmit nekünk! úgy elkapatta *ez*
 A férjeinket! hogy csak koszorút
 Ha fon szegény nő, már «szerelmes», és ha
 Egy tört edényt, a mint jár-kel, ledob:
 375 Már kérdi férje: «kinek tört a fazék?»¹
Korinthi vendégednek, bizonyos!
 Beteg egy leány: a bátyja mondja tüstént:
 «Nem tetszik e leánynak a színe!»
 Hagyján! de még ha egy gyermektelen nő
 380 Fiat csempészne, sincs titkolni mód;
 Mert mindenig ott ül a férj, ágya mellett.
 Az agglegények közt meg, kik előbb
 Leányt vevének, úgy bevádola,
 Hogy egy se' nősül e szavak miatt:
 385 «Vén vőlegénynek zsarnok a neje».²
 Ezért ma már a női termeket
 Zárral, pecséttel szokták b'ztositni,
 Úgy őrzenek, sőt még legényijesztő
 Komondor nagy kutyát is tartanak.
 390 Ez mind lehetne, csak hogy — mint előbb
 Gazdaszonykodni szoktunk, csenve titkon
 Lisztet, olajt, bort — most az sem szabad:
 Mert férjeink már holmi átkozott

¹ A mit a nők eltörtek, elhullattak, az, a babona szerint, *clhunyt barátaiknak* esett (mint nálunk is *pokolba*). A *korinthi vendég*, Bellerophon, Euripidesnél, a *Stheneboia* cz. darabban.

² Eurípides töredéke.

- Rejtélyes kulcsot hordanak magok,
 395 Lakónit, a mely három makkra jár.
 Így is ki tudtuk nyitni a reteszt,
 S pecsétnyomónk lett három obolért :
 De most e búszerző Euripides-től
 Szú-etted fát ¹ tanultak hordani
 400 Pecsét gyanánt. — Én hát javaslom, *ennek* ²
 Fözzük ki vesztét bár hogy és mikép,
 Vagy méreg által, vagy akármiból csellel,
 Csak vesszen. Ennyit nyiltan mondhatok,
 A többöt a jegyzővel iratom le.

KAR.

- 405 Soha én ennél nem hallottam
 Furfangosabb eszű nőt,
 Sem hatalmasból szónokot.
 Mert igazság mind a mit mond,
 S minden eszmét meghányt-vetett,
 410 Fontra tönk elméje mindenöt,
 S körmönfonott jól meggondolt beszédeket talált ki,
 Úgyhogy, bárha most Xenokles szólna Karkinos fia,³
 Mindnyájatoknak, azt hiszem,
 Úgy tetszenék : épen semmit se' mondott.

MÁS NŐ.

- 415 Kevés az, a miért felállok.
 Helyeslem e nő vádjait különben,
 Csak a magam baját panaszlom el.
 A férjem elhalt Kyproshan, s reám

¹ Utánozhatlannak vélték a szú-rágta fadarabból készült pecsétnyomót. ² Euripidesnek. ³ Lásd az egész családot: *Daraszok* 1441 s a köv. sorokban.

Öt gyermeket hagyott, kiket magam
 420 Koszorúfonásból tartok nehezen.

Eddig megéltünk volna, úgy a hogy,
 De most *ez* a tragoediában
 A népet elhitette : nincsen isten,
 Úgy hogy felényi árúm sem kel el.¹
 425 Most hát tanácslom, s kérlek összesen :
 Lakoltassátok annyi bűneért,
 Mert sok vadat tesz, oh nők, ellenünk,
 Mint a ki vad gyökéren² nött maga.
 De most piaczra kell sietnem, és ott
 430 Megfonni húsz megrendelt koszorút. (*el*).

KAR.

Lám, ez ismét új bizonysság, még ügyesb az előbbinél,
 Nem is idétenül nyelvelt ez a nő,
 Esze van neki, és értelme ravasz,
 Nem is oktalan, söt hiteles minden szava.
 435 Hadd lakoljon meg hát ezen
 Rágalmakért példásan a rosz ember !

MNESILOCHOS.

Hogy ennyi bántás szörnyen feldühít
 Euripidesre, oh nők, nem csuda,
 Sem, hogy epétek felforr e miatt.
 440 Én is gyülööm — úgy legyek szerencsés
 Gyermekszülésben³ — azt a férfiút,
 Hisz épen őrült is volnék, ha nem.
 De legyünk öszinték egymás közt — hiszen

¹ minden áldozatoknál, ünnepen stb. koszorút viseltek.
² Melyeket anyja árult. ³ Vagy egyszerűen : «A gyermekkimben.» De amaz komikusabb volna, az eredeti ezt az értelmet sem zárja ki.

Magunk vagyunk és nem mehet ki a szó.

446 Mit vetjük őt mi mindenben okúl,

S mit duzzogunk, ha két-három hibát

Megtudva, ránk mond, kik ezret teszünk ?

Tulajdon én is — hogy másról ne szóljak —

Tudok magamra sok-sokat: mi közt

450 A legkülönb, mikor háromnapos

Menyecske lévén, mellettem feküdt

A férjem épen; kedvesem pedig,

Ki már csicsézett héteves koromban,

Jön és kaparja¹ ajtónkat kivíl.

455 Egyszerre tudtam és titkon leszállok.

Azt kérди férjem: «hová mégy?» — «Hova?

Nagy csikarásom van, fáj a hasam,

Megyek bajomra.» — «Úgy hát eredj.»

S ő tört nekem kaprot, zsályát, borókát:

460 Én meg, az ajtó sarkát megloksolva,²

Ki, a legényhez, — s nekidőltem az

Oltárnak,³ a babérba' megfogózva.

Ezt sohse mondta, lám, Euripides;

Sem, hogy, ha más nincs, jó rabszolga is

465 Meg öszvérhajcsár, azt se mondja ránk;

Sem, hogy, ha végig hanczúztuk az éjt,

Reggelre fokhagymát rágunk, nehogy

Férjünk, ha megtér a bástyák megől,⁴

Kiszagolja és rosztat gyanítson. Ezt

470 So'se mondta ő, lám. Hogy Phaedrát gyalázza,

¹ Nem kopogtat, mert azt a férj is észrevenné, csak körömmel csendesen kaparja. ² Hogy ne csikorogjon. ³ Az ajtó előtt oszlopalakú oltár, Apollo szobrával, melyen babérkoszorú. V. ö. Darázsolok 838. v. ⁴ Hol éjjel örködnie kellett. A fokhagyma, este éve, tanúság volna a nő ártatlansága mellett; mert illat és kenet nélkül nem eshetett a kéjelgés.

Mit tartozik ránk ? — Azt se' mondta el,
 Mikor palástját — mily szép fénye van —
 Mutatva a nő férjének : alatta
 Bujt a legény ki; nem bizony sehol.

- 475 Mást is tudok még : tiz napig vajúdott
 Az asszony, a míg vásárolt fiat :
 A férj szaladgál méhnyító szerért,
 A gyermeket meg egy aggnő fazékban
 Csené be, a száját, hogy ne sikoltson,
 480 Viaszszal tömve meg. Int a banya,
 « S menj, menj ! » kiált a nő : « férjem ! szülök már. »
 (No, mert rugdosták — a fazék hasát.)
 A férj örömmel fut ki ; benn, kivették
 A szájdugót, s visított a gyerek.

- 485 A vén gaz asszony meg, ki hozta volt,
 Fut vigyorogva a férjhez s kiáltja :
 « Fiad, fiad¹ lett, képed mássa ez,
 Te vagy, szakasztott, — még a teste is
 Tiéd, — olyan kis görbe makkopáncs. » —
 490 Nem teszzük ezt mind ? — Artemisre ! teszzük ;
 Aztán Euripidesre duzzogunk,
 Holott nem ér nagyobb rosz, mint tevénk !

KAR.

- Ez mégis bámúlatos,
 Honnan csöppent e gaz jószág, s mely vidék nevelte föl
 495 Ezt a vakmerő teremtést ?
 Mert, hogy ezt szemünkbe, és még ily orczátlanúl ki-
 mondja,
 Soh'se hittem volna el, hogy merje köztünk valaki.

¹ Eredetiben *oroszlánod*: de e hosszú szó, ismételve, alkalmatlan.

Ámde minden lehető már, és nagyon való e régi

Példaszó :

500 «Megrézsd minden kő alatt : nem rejt-e mérges» — szónokot.¹

Csak nincs is a földön gonoszb teremtés, mint az asszony

Ha szemtelen természetű, kivéve még — az asszony.

3-ik NŐ.

Nincs is jó dolgotok bizony, Aglauros² uccse, oh nők,
Hanem vagy megbabonáztak, vagy más baj ért, hogy
ezt a

505 Hitvány dögöt hagyjátok így mindenjáunkon kifogni.
Ha hát van, a ki tart velünk....³ ha nincs pedig, mi
és a

Rabasszonyok, tüzes hamut kerítve valahonnan,
Kopaszszuk meg, jerünk, alól; tanúlja meg, hogy asz-
szony

Létére asszonyok felöl máskor roszat ne mondjon.

MNESILOCHOS.

510 Ne bántsatok, jó nők, alul! hiszen, ha szólni mertem,
Ha polgárnők vagyunk jelen s van itt szólás-szabadság,
S a mit tudék Euripides felől igazt, kimondtam:
Ezért nekem most csúfusan koppasztva kell lakolnom?

3-ik NŐ.

Hogy ne lakolnál te, mikor oly embert védni mertél
515 S mellette szólni egymagad, ki nékünk annyit ártott,

¹ A közmondásban *skorpió* vagy ilyesmi lehetett. ² Kekrops leánya, ³ Hát jöön. Ilyesmi maradt el az indulat hevében.

Szándékosan mind oly mesét keresve, melyben a nő
Hitvány: csupa Menalippékat s Phaedrákat; — Péne-
lopét

Bezzeg nem írt ám egyet is, mert ez hű volt s erényes.

MNESILOCHOS.

Okát adom; merta mai nők közt írúl se' lelnél
520 Penelopét; hanem Phaedrát bizony mind, mind a hány
van.

3-ik NŐ.

Hallátok ezt, nőtársaim? mit monda e gaz asszony
Mindnyájunk ellen újra most?

MNESILOCHOS.

Zeus uccse, még koránt sem
Mondhattam el, a mit tudok! vagy többet mondjak, az
kell?

3-ik NŐ.

De nincs is ám! a mit tudtál, kitálalád egészen.

MNESILOCHOS.

525 Ezred részét se' még bizony; a mit mi tenni szoktunk:
Hisz' azt se' mondtam, látod-é, hogy nádesővel ¹ lopóz-
Titkon a bort . . . . zuk

3-ik NŐ.

Veszsz meg, czudar!

MNESILOCHOS.

Se', hogy az Apaturiákról ²
Való húst a kerítőnek adván, maeskára fogjuk.

¹ Eredetiben egy bőrvakaró eszköz, melynek hosszu csöves
nyele volt. ² Ünnep.

3-ik NŐ.

Jaj, jaj, hová legyek ! hazudsz.

MNESILOCHOS.

Se' azt, midön az asszony

580 Fejszével vágta le urát,¹ nem mondtam ; azt se' a ki

Méreggel örítette meg ; se' a melyik a vályu

Alá elásta . . . .

3-ik NŐ.

Pukkadj meg !

MNESILOCHOS.

. . . . Achárni nő az apját.

3-ik NŐ.

Hát képes, ezt csak hallani ?

MNESILOCHOS.

Se' hogy mikor *fiat szült*

Rab-asszonyod, te a magad *lyányával* kicsérélted.

3-ik NŐ.

585 A két istenre !² nem soká beszélsz nekem te ilyet :

Kitípem minden szál hajad'.

MNESILOCHOS.

Hozzáám ne nyúlj, bizisten !

3-ik NŐ.

No, majd megládd !

¹ *Klytaemnestra* eszébe fog jutni az olvasónak, ki így vágta le a férjét, Agamennont. ² Castor és Pollux.

MNESILOCHOS.

No, majd megládd.

3-ik NŐ.

Ne a zekém, Philíne.¹

MNESILOCHOS.

Rám tudd csak a kezed', ha én, Artemis uccse . . .

3-ik NŐ.

Mit, no ?

MNESILOCHOS.

Ki nem szorítom a lepényt belőled, a mit ettél !

KAR.

540 Ne szitkozódjatok tovább : amott jó nagy sietve
 Felénk egy asszony. Míg tehát ez ide ér s jelen lesz,
 Hallgassatok, hogy rendiben megérthessük mi hírt hoz.

KLEISTHENES (*jő.*)²

Szeretteim, nők, jellem-rokonim !
 Mert hogy szeretlek, areczom is³ mutatja,
 545 Ki nők bolondja s védőtök vagyok.
 Most is, hogy egy rátok vonatkozó
 Nagy dolgot megtudék, mely pletyka-tárgy
 A közteren, jövök hírt mondani
 Hogy óvakodva résen álljatok,
 550 Nehogy szörnyű baj érjen védtelen.

¹ Egyik nőtársa neve, mert *rabnő* nem lehet jelen. V. ö. 293. v. ² Ezt nézték nőnek. Asszonyos férfi. ³ Simára beretvált.

KAR.

S mi a baj, gyermekem? mert hisz' gyereknek
Kell mondanom, míg állad ily csupasz.

KLEISTHENES.

Euripidesről mondják, hogy ide
Küldé, nem t'om míféle vén süvét.

KAR.

555 Mi végre aztán? mi a szándoka?

KLEISTHENES.

Hogy a miről itt tanakodni és
Végezni fogtok, minden szót kilessen.

KAR.

Hogy' lappanghatna, férfi nők között?

KLEISTHENES.

Megpörzsölé, megkoppasztás egészen
560 Nővé csinálta ám Euripides.

MNESILOCHOS.

Hisztek szavának? Volna férfi oly
Oktondi, hogy a koppasztást kiállja?
Én, isten az atyám, nem gondolok.

KLEISTHENES.

S majd én jövök hirt adni, hogyha nem
565 Hallom olyantól, a ki tudja szentül!

KAR

Szörnyű dologról hoztál hirt nekünk.

Most, asszonyok, hát nem kell ámolyogni,
 Hanem keresni a férfit, s kutatni
 Hol rejtezik, ha köztünk lesben ül.
 570 Te is segíts nyomozni, pártfogónk, hogy
 Hálánk irántad kétszeres legyen.

KLEISTHENES.

Hadd lám. (*Egy nőhöz:*)
 Ki vagy te, hé ?

MNESILOCHOS (*félre*).

Hová legyek ?

KLEISTHENES.

Mind sorra veszlek.

MNESILOCHOS (*félre*).

Én boldogtalan !

4-ik NŐ.

Engem kérdesz ?

KLEISTHENES.

Igen.

4-ik NŐ.

Kleonym' neje.

KLEISTHENES.

575 Ismeritek ezt az asszonyt, kicsoda ?

KAR.

Ismerjük ezt jól ; a többöt kutasd.

KLEISTHENES.

Hát a gyerekkel ott az, kicsoda ?

4-ik NŐ.

Dajkám, bizisten.

MNESILOCHOS (*félre :)*

Én elillanok.¹

KLEISTHENES.

Hová osonsz, hé ? Itt maradj ! Mi baj ?

MNESILOCHOS.

580 Ereszz p . . elni !

KLEISTHENES.

Orczatlan személy vagy.

Végezd tehát no : mert megvárlak itt.

KAR.

Várd meg bizony, s vedd jól szemügyre, mert

Csak ez van itten, kit nem ösmerünk.

KLEISTHENES.

Soká vizellsz, hé !

MNESILOCHOS.

Csillagom, nehéz a

585 Vizelletem : tormát találtam enni.

KLEISTHENES.

No csak ne tormázz. Jösz már vissza, hé ? (*hízza.*)

¹ A szó ezt is jelentheti, azt is : *oda vagyok*. A következő sor mutatja, hogy szökni akar Mnesilochos.

MNESILOCHOS.

Mit rágatod szegény beteg fejem'!

KLEISTHENES.

Ki hát a férjed?

MNESILOCHOS.

Férjem' kérdezed?

Izé.... tudod már.... a kothókisi...¹

KLEISTHENES.

590 Kizé? miféle?

MNESILOCHOS.

Hát izé... ki hajdan

Izét, izének a fiát....

KLEISTHENES.

Bolond vagy.

Voltál-e már itt másszor?

MNESILOCHOS.

Minden évben,

Zeus üccse!

KLEISTHENES.

S ki a sátor-czimborád?

MNESILOCHOS.

Izé, no... (félre.) Jaj nekem!

KLEISTHENES.

Badar beszéd.

¹ Egyik attikai község (demos) neve.

5-ik NŐ.

595 Eredj csak : én majd kérdőre veszem
 Mult évi ünnepünkröl. S férfi lévén
 Távozz', ne hallgasd. *Te* pedig felelj :
 Mi volt az első szertartás tavaly ?
 Hadd lám : mi volt ?

MNESILOCHOS.

Mi ? hát ittunk nagyot.

5-ik NŐ.

600 S a második, mi ?

MNESILOCHOS.

Ráittunk nagyobbat.

5-ik NŐ.

Hallottad mástól. És a harmadik ?

MNESILOCHOS.

Xenylla roeskát kért, mert éj-edény
 Nem volt.

5-ik NŐ.

Badarság ! — Jer, jer Kleisthenes,
 Ez a *te* férfid.

KLEISTHENES.

Mit tegyek vele ?

5-ik NŐ.

605 Vétköztesd le ; mert nem jár a szava.

MNESILOCHOS.

Engem ? kilencz gyermeknek édes anyját ?

KLEISTHENES.

Oldd csak hamar az öved', gyalázatos !

5-ik NŐ.

Ugyancsak izmos, vaskos nőszemély !
De keble nincs, Zeus uccse, mint nekünk.

MNESILOCHOS.

610 Mert sohse szültem, magtalan vagyok.

5-ik NŐ.

Nos ? hisz kilencz gyermeknek anyja voltál ?

KLEISTHENES.

Állj egyenest : mit dugsz ott hátra, hé ?

5-ik NŐ.

Hátul kifittyent; még ugyan derék !

KLEISTHENES.

Hol van ?

5-ik NŐ.

Megint előre esuszszana.

KLEISTHENES.

615 Nincs itt bizony.

5-ik NŐ.

Már itt buvik megint.

KLEISTHENES.

Tán isthmusod ¹ van, ember ? úgy vonod
Fel és alá, mint a korinthiak.²

¹ Földszoros, különösen Korinthusnál. ² A hajókat, egyik tengerből a másikba.

5-ik NŐ.

*Ez a gazember moeskolt minket úgy
Euripides kedvéért!*

MNESILOCHOS (*félre*).

Jaj nekem:

620 Mily galibába keverém magam'!

5-ik NŐ.

Nos, mit tegyünk most?

KLEISTHENES.

Órizzétek ezt,

De jól, hogy el ne szökjék; én pedig
Megyek feladni a prytanisoknak. (*El.*)

KAR.

Mi pedig most már fáklyát gyűjtván, s derekunk' fel-
övezve vitézül,
625 Vessük le zekénket, s indulunk nyomozóni, ha nem
töre-é be

Más férfi közénk, s az egész Pnyxet, minden sátrat, ki-
bejárót,

Vizsgálva körulfutkosni, szoros kutatással venni szem-
ügyre.

FÉL KAR.

Rajta hát mind, gyors inakkal, s nézzünk szét első-
ben is

Halkan mindenütt; csak aztán késni nem kell, mert idő
630 Nincs sokáig kászolódnunk, hanem futni kell körül.

Rajta hát, minden nyomozz, kutass ki hamar,
Nincs-e rejtve még más férfi lesbe' itten valahol.

Vesd szemed mindenfelé,
 Erre, arra, itt is, ott is minden végy szemügyre jól.
 635 Mert ha napfényre jut a szentségtörő,
 Megbűnhödik, intő példa gyanánt
 Mind a többi gonosznevő-, botránykereső-
 S istentelen erkölcsüknek.
 El is ösmeri nyiltan, hogy *vannak* az istenek, és még
 640 Ő tanít majd minden embert, fénli a halhatlanokat,
 Vallást és törvényt igazán követni,
 S arra törekedni csak szüntelen, a mi jó,
 Ezt hogyha nem cselekszik, így legyen:
 A kit közülök bűnbe' marasztanak,
 645 Az, mind dühös őrült, eszeveszett
 Állittassék közlátványul férfi-, nő-, s mindenkinék,
 Hogy az isten így veri a törvényszegőt.

(*Fordulat történik.* *)

KAR.

Mindent jól szemügyre vettünk, felkutattunk gondosan,
 S nem találánk férfit lesben senki másikat sehol.

6-ik NŐ.

650 Ajaj !
 Hé, hé, hová futsz ? hé, megállj, megállj !
 Jaj, jaj nekem ! ni, elkapá ölemből
 A kisdedem' s tovább szaladt vele.

MNESILOCHOS.

Ordits : de ennek nem rágysz több popát, ha
 655 El nem bocsáttok ; mert mindjár' a czombján

* Azaz a *kar* körüljár, mintha keresné a férfit. *Eredeti*
utasítás.

•Átütve kardom vér-erét, az oltárt
Leönti vérrel».¹

6-ik NÖ.

Jaj, szegény fejem !
Nők, niem segíttek ? nem riadtok harczra
És győzelemre ? söt elnézitek
660 Hogy' foszt meg az egyetlen magzatomtól ?

KAR.

Jaj óh, jaj óh
Végzet' hatalmas Női!² mit látok újra,
Mi szörnyü látományt ?
Vakmerőség, szemtelenség mit minden el nem követ !
665 Ime, mily dolgot cselekvék, mílyet ujra, kedvesim !

MNESILOCHOS.

Megpuhítom én azt a nagy makacsságot bennetek !

KAR.

Hát nem rettentő dolog már ez, vagy annál is nagyobb ?

6-ik NÓ.

Rettentő bizony, mikor, ni, elrablá a gyermekem' !

KAR.

Mit mondjon az ember az ilyenre,
670 Hogy ez ily dolgot mer szemtelenül ?

MNESILOCHOS.

Nincs ám még vége koránt sem !

¹ Tragoediából való sorok. ² Moirák (rómaiaknál parcák).

6-ik NŐ.

De nem is viszed ezt haza ép bőrrel;
 Sem szárazon el nem osonsoz innét
 Kérkedni, mi nagy dolgot mivelél:
 675 Hanem itt nyom az átok.

MNESILOCHOS.

Azt ne adják semmikép az istenek, imádkozom.

KAR.

Mely isten, melyik a halhatatlanok
 Közöl, védne ily gonosztettidért?

MNESILOCHOS.

Hiába is fecsegtek: nem adom ki.

KAR.

680 Monnó¹ 1 istenre! nem soká paczkázol és lesz kedved az
 Istentelen beszédhez itt:
 Mert majd gonosz *tettel* fizetjük ám mi is
 A gonosz szót, a hogy illik,
 S ízibe másféle bajt kerít a nyakadba egy
 685 Szerencse-fordulat. (*Egy nőnek.*) [gonoszt
 Fogd meg e rabnőkkel,² mindjárt! 's fát kell hozni, s e
 Megperzselti; tüzzel-vassal elpusztítni mielőbb!

6-ik NŐ.

Jerünk hát rözsé-hozni, Mania.³

¹ Mindkét. Lásd fentebb: 535. v. ² Talán csak tűrsnőkkel, mert tönt az van mondva, hogy rabnők nem lehettek jelen. Aristophanes nem is mond rabnőket, csak nőket (τάρσει), hanem a commentator véli, hogy a még nyílt ajtón hívtak be rabnőket.
³ Rabnő neve, az igaz.

(Mnesilochosnak :)

Mindjárt üszökké válsz, megmutatom.

MNESILOCHOS.

690 Gyújts hát no, égess! — De te meg, baba,
Vesd le csak a kis inged', — mert csupán
Anyád' okolhatd a halálodért.

(Mea akarja ölni)

Mi ez? ni, tömlő lett, borral teli,
A kis leányból, még ugyan czipős! — ¹
695 Oh, fránya nők, világ iszákosi,
Beh mindenből kisüttök egy ivást!
Csaplár-vidítók, férjek nagy baja,
Edények átka s a szövő-padé! ²

6-ik NŐ.

Hányj csak reá sok rózsét, Mania!

MNESILOCHOS.

700 Hányjad tehát, no! — Te pedig felelj:
Te szülted ezt?

6-ik NŐ.

Én, s hordozám egész

Tíz hónapig.

MNESILOCHOS.

Te?

6-ik NŐ.

Én, Artemis uccse.

¹ A tömlő (mint állatbőr) lábaira valószínűleg gyermekczipő volt húzva. ² T. i. rosztal megy a házi munka részegen.

MNESILOCHOS.

Négy¹ itcze, vagy hogy? szólj csak.

6-ik NŐ.

Mit tevél?

Megmeztelenítéd, orczátlan, az én kis,
705 Ekkorka gyermekem?

MNESILOCHOS.

Mekkorka?

6-ik NŐ.

Egy csepp.

MNESILOCHOS.

Ugyan hány éves? három — négy Choé-s?

²

6-ik NŐ.

Körülbelöl, — no még a Bacchus-ünnep.
De add csak vissza.

MNESILOCHOS.

Apollónra, én nem!

6-ik NŐ.

Úgy hát megégetünk.

¹ Eredetiben *három*, de az nem lényeges. ² Hányszor érte meg a *Choé* (kancsó) ünnepét, mely évenkint tartatott. Lásd *Acharn.* 909. v. Erre feleli a nő, hogy *körülbelül*, csak még azt az időt adva hozzá, a mi a Bacchus-ünnep (Dionysiák) óta eltelt, melynek a *Choe* egy része volt.

MNESILOCHOS.

Égessetek !

710 De a leányod' tüstént átdöföm.

6-ik NŐ.

Ne bántsd, könyörgök ; inkább én velem
Tégy, a mi tetszik.

MNESILOCHOS.

Jó egy anya vagy.

Hanem leányod' mégis átdöföm.

6-ik NŐ.

Jaj, gyermekem ! Medenczét, Mania,
715 Hadd fogjam fel szülöttem drága vérét.

MNESILOCHOS.

No tartsd, alá : ez egyben kedvezek.¹

6-ik NŐ.

Veszsz meg : beh szivtelen vagy, és irigy !

MNESILOCHOS (*az üres tömlöt feltartva*).

Ez áldozatbőr a papné² sajátja.

7-ik NŐ (*a papné*).

Mi a papné sajátja ?

MNESILOCHOS.

Ez, nesze.

¹ Valószínűleg mégis földre folyatta a bort, azért szidja az asszony. ² Az áldozat-barom bőrét, szarvát stb. a *papok* nyerték. Itt, mint minden, a *pap* is *nő*.

7-ik NŐ (*a tömlönek :*)

720 Szegény Mika!¹ ugyan ki hámozott meg ?

(*az 6-ik nőnek :*)

Ki foszta meg szerelmes magzatodtól ?

6-k NŐ.

Ez a gonosz, ni. De ha már te itt vagy,
Örízd meg *ezt* ;² én Kleisthenes után
Megyek s bevádlom a prytanisoknál. (El.)

MNESILOCHOS (*magában*).

725 Hadd lám : menekvés útja mi lehet ?

Mi csel ? mi furfang ? — Az, ki ebben ok,
Ki engem e csávába hengeríte,
Az még sehol sincs. — Egy mód jut eszembe
Palamédesből :³ no, én is evező-

730 Lapátra írok és kidobom. De nincs lapát.

Honnan vegyek hát evezőt ? s hogyan ?
Hátha, beirván e kis szobrokat,
Lapát helyen kidobnám ? E bizony jó.
Fából van a kép is, mint a lapát.

735 Oh én *kezeim*,

Hasznos, *kezelés* lessz e ma nekem !
No tehát, te gyalúlt kis deszka darab,
Fogadd töröm vonásít,
Nyomoruságom hírnökit ; — oh jaj,

740 Beh félre szaladt ez az R,

¹) Leánnynév. ²) Menilochost, ki az oltárhoz menekült volt.
³) Euripides tragödiája, hol Palamedes evezőre irja le szerencsétlen esetét, s azt dobja ki a tengerbe.

S milyen, milyen vargabetű lett; — (*kidobálja*)

Most minden utat nosza fussatok el,

Erre is, arra is ! Szaporán ám.

KAR.

[*Parabasis*.]

Mi pedig, tévén egy fordulatot,¹ nosza mondjunk jót
mimagunkról.

743 Bár annyi gonosz vádat kiabál mindenki az asszonyi
nemre:

Hogy az emberiség mily átka vagyunk s tölünk ered a
mi gonosz van.

Visszavonás, patvar, zendülés, búbánat, háboru; No s ha
Mi vagyunk a «gonosz», igazán mi vagyunk: mért
vesztek hát feleségül?

Mért nem hagytok ki se' menni, de még kikukuccsal-
nunk sem az ajtón ?

750 Hanem őrzitek oly féltékenyen ezt a «gonoszt», hogy
menjen el a nő

Egy kis időre hazúlról, s otthon ne találjátok: dühös-
őrült

Módra dühöngök, bár még hálát kén' adnotok áldoza-
tokkal,

Ha ugyan igazán a «gonosz» tünt el, hogy nem lelitek
sehol otthon.

Ha pedig játszó-ünnepeinken másutt hálunk kimerűlve :

755 Mindenki legott szalad e «gonoszt» hamar ágyról-
ágyra keresni ;

Vagy az ablakból ha kipillantunk, a «gonoszt» kikilátni
szeretné,

¹ A közönség felé, az úgynevezett Parabasis.

S ha pirulva megint visszahuzódott, még jobban vágyik az újra

Netalán kikukuccsaló «gonoszat» meglátni. Világos ezekből

Hogy *mi* vagyunk a sokkal jobb fél. Mire látnivaló a bizonyság.

760 Bizonyítsuk meg, melyikönk a roszabb. No, mi azt mondjuk, hogy a férfi, Ti pedig, hogy mi vagyunk. Lássuk hát, állítsunk szembe nevenkint

Külön egy asszonyt, külön egy férfit, s vonjunk párhúzamot aztán.

Nausimachénál¹ semmirekellőbb Charminos:² tettei szólnak.

Minden esetre továbbá Kleophon³ hitványabb, mint Salabaccho.⁴

765 Egy Aristomachéhoz mérni magát pedig, a marathóni jeleshez,

Vagy Stratonikéhez, közzületek meg sem kísérti más senki.

Hát ugyan Eubúlénál derekabb ki van a múlt évi Tánácsból

Kik tisztöket általadák másnak?⁵ maga sem meri mondanival egy is.

Így mi nemünket sokkal jobbnak tarthatjuk a férfiakénál.

¹ Kéjhölgy. Egyébiránt Nausimache és a még következők elvont fogalmak személyesítései. ² Charminos vezér, kit kevésssel e darab előadása előtt, a Syme szigetnél tengeri ütközetben legyőztek a spartaiak. ³ Kleophon vezér és demagog. L. Békák 639. v. ⁴ Salabaccho kéjhölgy másutt is előfordul. Lásd Lovagok 740. v. ⁵ A négysszáz férfiunak gyáván átengedék.

770 De nem is hajt a városba kocsin nő egy se', talentumot, ötven

Számra, közös pénzből ki lopott? hanem a legföbb a mit orozhat:

Férje búzajából ha kosárnyit elcsen, a mit «visszatesz az nap.»¹

De mi ököztük kimutathatnánk

Sokat, a ki az ily dolgot mivel,

775 Valamint azt, hogy ők nálunk

Has-imádóbbak, csupa zsebmetszők,

Oltári-bohók, ember-rabolók.

Az örökséget megtartani is

Rosszabbak, mint mi bizonynal:

780 Mert ime nekünk az ösi szövő-

Székünk, guzsalyunk,² kosarunk megvan,

S áldozat-ernyőnk:

Hanem a mi derék férfiainknak

Vesztsibe ment ám soknak guzsalya:

785 Oda házából a kopja, nyelestül,

Sok más pedig a válla hegyéről

Maga eldobta

Harczok mezején a napernyőt.³

Szemrehányást mi tehetnénk joggal, asszonyok, sokat

790 S méltán a mi férjeinknek: *egy* azonban legnagyobb.

Tudnillik, ha városának valamely asszony derék

Férfiat szül, hadvezért vagy hadnagyot, tisztelni kén',

Első-ülést adni annak Sténián és a Skirán,⁴

S mind a többi ünnepen, mit ülni szoktunk, asszonyok.

¹ Gondolja *csak* a nő, de nem teszi. ² Eredetiben a szövő *zuboly* v. *zugoly* fája. Mérték szerint az is beillesék, de (a görög szövő eszközök különbsége miatt) nem adna jó képet a kopjához.

³ Természetesen a *paizst* érti. ⁴ Női ünnepek. Lásd a Bevezetést.

795 A mely nő pedig rosz s gyáva férfiat világra szűl,
 Rosz tengernagyot, kormányost : azt, lenyírve hajtövig,
 Hátrább kén' ültetni csúfra annál ki derék s vitéz
 Férfiat szült. Mert kinek vón' rendin az, óh városom,
 Hogy Hyperbolosnak¹ anyja tündöklő fehérben, és
 800 Leeresztett hajjal ott ül, a hol egy Lamachosé,²
 S uzsorára adja pénzét? a kinek, ha kölesön ád
 Senki fia sem tartoznék hogy fizessen kamatot,
 Sőt, elvéve minden pénzit, gúnynyal ezt kén' mondani :
 « Illet a kamat, nagyon, ki ily *kamasz*³ szülője vagy ! »

III.

MNESILOCHOS.

805 Kancsal levék,⁴ úgy várom: még se jö.
 Mi gátolhatja? — Nem lehet különben:
 « Palamédesét» szégyelli, hogy fagyos.⁵
 Melyik dramája vonná hát ide?....
 Az új, tudom már: a «Heléna»; ezt
 810 Utánzom; úgy is kész a nőruhám.

7-ik NŐ.

No, mit nyüzsögsz és vizslatsz úgy megint?
 Megkeserűlöd, meglásd, a Helenát,
 Ha meg nem ülsz, míg eljő a prytan.

¹ Lásd: *Béke* 648. v. ² Lásd: *Acharniak*. ³ A görög nyelv a kamatot *szülött* (tokos) szóval fejezi ki, ebben a szójáték. ⁴ T. i. a szemforgatás miatt. ⁵ V. ö. 729. v. Euripidesnek a kis szobor deszkára írott üzenet eszébe juttatta *Palamedes* cz. drámáját.

MNESILOCHOS (*Heléna szerepében*).

«Nilusnak ez már szép szűz folyama,
 815 Mely égi csöpp helyt Aegyptus fejér
 Mezőit s barna népét öntözi.»¹

7-ik NŐ.

Hekate uccse, kópé vagy; de nagy!

MNESILOCHOS.

«S nem névtelen hazámnak földje, Spárta,
 Atyám meg Tyndareus —»

7-ik NŐ.

Neked, te dög,
 820 Apád az volna? Phrynondas² biz'a !

MNESILOCHOS.

«S nevem Heléna —»

7-ik NŐ.

Már nő vagy megint,
 Míg még rováson első nősködésed ?

MNESILOCHOS.

• Sok lélek elhúnyt általam Skamander
 Folyásinál —»

7-ik NŐ.

Bár magad is bizony!

MNESILOCHOS.

825 «S én itt vagyok, de hajh, boldogtalan

¹ Euripides Helenájából, némi változással. ² Nem hiszem, hogy igazi apját nevezné (azt nem is tudja), hanem valami békelyegzett embert mond, mert ez szokása költőnknek.

Férjem, Meneláos, csak nem jó sehol!

Mért élek én hát?...

7-ik NŐ.

A hollók hibája.

MNESILOCHOS.

«De úgy csiklandja szívem' valami:

Ne csald meg, oh Zeus, csillanó reményem!»

(*Eurípides, mint Menelaos, jö.*)

EURIPIDES.

880 «Ki birja íme várhajlék uralmát,

Hogy elfogadjon hullám- és vihar-

Zaklatta, hajótörött vendégeket?»

MNESILOCHOS.

«Proteus hajléka ez.»

7-ik NŐ.

Mit? Proteásé? ¹

Oh, a boldogtalan! Hazud, bizisten,

885 Tíz éve már, hogy meghalt Proteás.

EURIPIDES.

«S mi tartomány, hol sajkánk parthoz ért?»

MNESILOCHOS.

«Aegyptus.»

EURIPIDES.

«Oh, balsors! hová jutánk!»

¹ Egy athénai vezér, kit ismert az asszony. A furcsaság e módját v. ö. a *Windsori vig nők* IV. f. 1. jelenetével, hol a declinaciót így forgatja el Quicklyné a maga értelme szerint.

7-ik NŐ.

Hiszed egy szavát, szakadjon meg? Bolondot
Darál: ez itt a Thesmophoria.

EURIPIDES.

840 «És honn-e Proteus, vagy házon kívül?»

7-ik NŐ.

Még egyre szédülsz,¹ földi, nincs különben:
Hallád bizony, hogy meghalt Proteás,
Mit kérdezed hát: «honn-e vagy kívül?»

EURIPIDES.

«Meghalt tehát, jaj! s hol van síri halma?»

MNESILOCHOS.

845 «Emléke a kő, melyen ím ülök.»

7-ik NŐ.

Verjen meg az isten, és tudom meg is ver,
A mér' az oltárt² sírnak nevezed!

EURIPIDES.

«De mért honolsz e sírnak ormain,
Lepledben, oh hölgy?»

MNESILOCHOS.

«Kényszerítenek
850 Proteus fiával nászban egyesülnöm.»

¹ Mint a hajón a viharban. ² T. i. Mnesilochos az oltárhoz menekült volt.

7-ik NŐ.

Mit úsztatod megint a jövevényt,
Czudar? — Gonosz járatba' jött ide,
Ellopni a nök aranyméüit.

MNESILOCHOS (*a. nőnek*). .

«Ugass, ha tetszik, szórd rám szitkaid'!»

EURIPIDES.

855 «Szép hölgy, ki e rád vészt zúgó banya?»

MNESILOCHOS.

«Proteus leánya, Theonoe.»

7-ik NŐ.

Nem, bizisten;
Gargettosi Antitheos leánya
Vagyok, Kritylla; te pedig gazember.

MNESILOCHOS.

«Beszélj akármit: nem megyek soha
860 Nőül öcsédhez, s nem árulom el
Férjem Menelaost, ki Trójába' van.»

EURIPIDES.

«Némber, mi szó ez? vesd rám szemsugárid'!»

MNESILOCHOS.

«Szégyellem: areczom meggyaláztatott.»

EURIPIDES.

«Mi ez? mi néma szótłanság fog el?
865 Oh istenek, mi látvány ez! Ki vagy, nő?»

MNESILOCHOS.

«S ki vagy te? Okra kérdhetem viszont.»

EURIPIDES.

«Hellén vagy-é, vagy e földön honos?»

MNESILOCHOS.

«Hellén. De szólj, te mily nemzetbeli?»

EURIPIDES.

«Helénához hasonlítsz főleg, asszony.»

MNESILOCHOS.

870 «S te Menelaoshoz — te káposzta-torzsa.»¹

EURIPIDES.

«Megismeréd a legboldogtalanb
Halandót.»

MNESILOCHOS.

«Oh, ki épen jó időben
Jösz hitvesedhez, férjem! oh gyere
Ölelj, ölelj meg, vesd körém karod,
875 Hadd csókollak meg. S vigy innen, hamar,
Vigy, vigy el engem!»

7-ik NŐ.

Megsiratja ám
Ki elvisz: úgy ütöm hozzá e fáklyát!

¹ Ismét czélzás a zöldségkofa eredetre (s talán a termetre is).

EURIPIDES.

« *Te tiltanál meg, hogy en-társamat,
Tyndar leányát, Spártába vigyem?* »

7-ik NÖ.

890 Beh nagy gazember vagy, látom, te is!
Czinkossa ennek. Nem hiába, hogy rég
Aegyptizáltok. De mindenjárt kap ez:
Ahol jön a prytan, meg a nyilas! ¹

EURIPIDES.

Ez már gonosz. Odébb kell állanom.

MNESILOCHOS.

885 Hát én szegény fejem?

EURIPIDES.

Maradj te nyugton:
Nem hagylak el, még lélekzem, soha,
Ha engem el nem hágy ezer cselelem. (*El.*)

MNESILOCHOS (*magában*).

No, ez a háló semmit sem fogott.

PRYTAN (*jő*).

Ez a gazember, kit Kleisthén' bevádolt? —
890 *Hé, csak ne kushadj. — Rántsd le csak nyilas,*
Kötözd meg, állítsd hegedűbe, s őrizd,
Senkit közel se hagyj hozzája menni,
S ki csak közel jár, a korlácsal üsd!

¹ *Poroszló, úgynévezett skytha, rendesen idegen.*

7-ik NŐ.

Zeus uccese, most is majdnem elvivé
 895 Egy ember, egy sok fából faragó.¹ (*El.*)

MNESILOCHOS.

E jobb marokra, oh prytan, melyet
 Tudom kitartasz pénznek szívesen :
 Nyujts egy kegyet, habár halára-szántnak !

PRYTAN.

Minő kegyet ?

MNESILOCHOS.

Engedd, hogy a nyilas
 900 Pörén kötözzön a bitóhoz éngem :
 Ne álljak így, szoknyába', fejkötőbe'
 Vén ember, a varjak csufjára itt,
 A kik megesznek !

PRYTAN.

Úgy állsz, a Tanács
 Végezte : lássák, mily ravasz valál. (*El.*)

MNESILOCHOS.

905 Jaj, szoknya, szoknya mit tevél velem !
 És nincs menekvéshez remény sehol!

KAR.

Nosza most lejtsünk, a mint e helyen a nőknek játszi
 szokása,
 Mikor a két istennőnek az év szent orgia-innepit üljük,
 Melyeket még Pauson² is ül,s böjtöl, ünneptöl ünnepig
 egyre,

¹ Ravasz. ² Szegény koldus ember, de most jöllakhatik.

910 Könyörögve az istennöknek, hogy bár gyakran lenne
 Gyors lábbal kanyarodj' karikába, [ilyen bőjt
 Fűzd karba karod',

A táncz ütemét ropja ki minden,
 Lépted könnyü legyen, sebes !

915 S vigyázni kell mindenfelé-forgó szemekkel
 A kar berendezését.

Egyszersmind Olymp' istennemzetét
 Zengjed, énekben dicsőítsd, ihletett Kar módjaként !
 De ki azt várja, hogy rosztat beszéljek,

920 Bárha nő, a férfiakról szent-helyen : csalódni fog,
 Ámde most, mint megint új dolgot ¹ elsőbb
 Szép körtáncunk illedelmes állását rendezni kell.

[Strophe.

Lépedej előre, és danold a Széplantút, s az íj-vonó
 Szűz Artemis királynét ! ²

925 Üdv, Messzelövő ! adj győzedelmet !

Hérát ³ a nászkötöt is, mint illik, énekeljük,
 Ki részt vesz a karok játékiban,
 S násznak őrzi kulcsát.

[Antistrophe.

Hermest is a legeltetőt, és Pánt hivom Nympháival :

930 Mosolyogjanak gyönyörrel,

Lejtő seregünkre, és kegy-osztva.

Most rajta hát, a páros táncban forogni kecscsel !

Játszódjunk, asszonyok, a mint szokás,

Hisz' bőjtölünk eléggé !

[Epodos.

935 De rajta ! penderítsd ütemre lábaid' !

Harsogva keljen a dal !

¹ T. i. nem a szokott vigjátéki (*kordax*), hanem komolyabb táncot. ² Apollót, és Diánát. ³ A római *Juno*.

S te légy magad vezérünk
 Repkény-koszorúzta Bacchos !
 Én kardalokban neveid' zengem dicsérve :
 940 Évios, oh Dionysos, Bromios, Semelé fia,
 Ki gyönyörködöl a hegyi nymphák
 Kar-énekében : « Évoë, Évoë ! »
 Velök dalolva, lejtve. S felriadoz körülted
 Viszhanggal a Kythairon ;
 945 S a bérce lombja sötét árnyaival s a völgy
 Szakadékai zúgnak,
 S körösleg a borostyán leveles indája zöldell.

IV.

IJÁSZ.

Mos' bégj magadnak itt az ájeron !

MNESILOCHOS.

Oh kérlek, ijász....

IJÁSZ.

Nú ! nekem ne kérj.

MNESILOCHOS.

950 Tágíts a peczken !

IJÁSZ.

Éppeg abba' járom !

MNESILOCHOS.

Óh jaj, szegény fejem ! még rászorítod !

IJÁSZ.

Jobban szórítsak? azt kell?

MNESILOCHOS.

Jajja-jaj!

Hogy veszsz meg!

IJÁSZ.

Halgas, átkozott ereg! —

Gyéként¹ hozom, hogy ört álljam neked. (El.)MNESILOCHOS (*magában*).

955 Ez a legjobb, mit vélem valaha
 Euripides tett. — Aj de, istenek
 S Zeus szabadítóm! ujra van remény.
 Nem hágy magamra, söt ni, jelt ada,
*Perseus*² alakban futva, hogy legyelek
 960 Andromedája. Nos, bilincsem, az van.
 Szabadításomra jö, már bizonyos,
 Mert nem repülne máskint oly nagyon.

EURIPIDES (mint PERSEUS).

«Szerettim, szűzek, szerettim! hogyan
 Lópodzzam be, hogy» — a Skytha ne sejtse?
 (Ecchónak:)

965 «O, hallod? kiáltlak, te a szirtüregben!
 Ints kegygyel, és hagyj e nőhöz mennem.»

MNESILOCHOS (mint ANDROMEDA).

Ádáz, ki engem megkötött,
 Legszánandóbb teremtést!

¹ Gyékény pokróczot, a mire lefekhessék. ² Ez is Euripides tragödiája.

Bajjal menekvém a rohadt banyától, mégis elveszék :

970 Mert e skytha örömiül

Áll megint és «jajra-búra, hollók étkeül kitett».

No lásd : «nem körtáncban

S nem leánytársim közt állok itt

Kezemben köveces¹ kosár :

975 Hanem kemény bilincsbe verve » Glauketes-²

«Czethalnak élelméül fekszem itt.»

«Ne vidám nászi dallal, hanem börtön-jajokkal

Sirassatok, leányok !

Ki annyi szenvedést átszenvedék, szegény szegény fejem,

980 Rokonimtul is, jogtalan, annyit,

Férfi-gyalázatot,

Könnytele hádeszi siralom lángjait.»

Oh jaj, oh jaj, ehé !

Ö, ki előbb is megborotvált,

985 Majd sárga ruhát adott rám,

Majd ide küldött e templomba,

Közibe asszonyi népnek.

«Hajh sors, könyörületlen daemon !»

Jaj elátkozott fejemnek !

990 Ki tekint az én kegyetlen

Gyötrelmeimre és jelen bajomra ?

«Bárcsak az aetheri lángnyilu csillag³

Sujtana agyon » — s velem ezt a barbart !

«Mert nem ohajtom nézni tovább az

995 Égi örök napot » így kiakasztva,

S fojtva «ez őrült fájdalom által,

Gyors utain a halálnak.»

¹ Játszó köveccsel rakott. ² Athenaei tányérnyaló; igen falánk. Előfordul *Béke* 938. v. ³ A villám különös körülírása. Eurípidesi töredékekkel zavarja egybe Mnesilochos saját panaszát.

EURIPIDES (*Echo szerepében.*)

«Üdv, szép leány! Kepheus¹ atyád' pedig,
A mér' kitett, pusztitsa el az isten.

MNESILOCHOS.

1000 «S ki vagy te, hogy megszántad kínomat.»

EURIPIDES.

«Echo, a szóknak viszhangos» kakukja
Ki e tulajdon helyen magam is
Küzdék tavaly Euripides javára.²
De gyermekem, tudod most mit csinálj ?
1005 Jaigass veszettül.

MNESILOCHOS.

S te veszett-ebül.³

EURIPIDES.

«Én gondom az. De kezdd rá a beszédet.»

MNESILOCHOS.

«Szent Éjszaka, oh,
Mi soká hajtod lovaid fogatát!
A szent aether csillagos ormain

¹ A mythos nagyon ismeretes, de párral szóval elmondom. Kepheus király országát egy tengeri szörnyeteg pusztítja, és, jóslat szerint, fogja azt mindenkor, míg saját leánya feláldozásával meg nem engeszti. A király telít leányát, Andromedát, egy sziklához a tengerpartra láncozolja, hogy a szörnyeteg elkap-hassa, de ezt a Pegasus szárnyas lovón érkező *Perseus* megöl, s a leányt megmenti. ² Akkor adták elő Euripides Andromedáját. ³ Középfok helyett. E magyar szójáték azért került ide, mert az eredetiben Euripides hátságondolat nélkül mondja, hogy jajgasszon a sűve; ez pedig *szidalom* vagy *fenegetés* gyanánt mondja vissza.

1010 Kocsikázva, Olymp'
Felséges térein által.»

EURIPIDES (*mint Echo*).

Térein által.

MNESILOCHOS.

«S mi okon nyert Andromeda kínból
Ily kitünő részт . . . .»

EURIPIDES.

Ily kitünő részт.

MNESILOCHOS.

1015 S szörnyü halálból?»

EURIPIDES.

Szörnyü halálból.

MNESILOCHOS.

De megölsz, banya, ha így feleselgetsz !

EURIPIDES.

Így feleselgetsz.

MNESILOCHOS.

Zeus uccse, unom
Tolakodásod, de nagyon.

EURIPIDES.

De nagyon.

MNESILOCHOS.

Hagyd folytatni magán-énekemet,
1020 Tégy velem oly jót: hagyd el.

EURIPIDES.

Hagyd el.

MNESILOCHOS.

Vigyen a patvar!

EURIPIDES.

Vigyen a patvar.

MNESILOCHOS.

No, mi lelt?

EURIPIDES.

No, mi lelt?

MNESILOCHOS.

Fecsegő!

EURIPIDES.

Fecsegő!

MNESILOCHOS.

Majd kapsz! . . .

EURIPIDES.

Majd kapsz.

MNESILOCHOS.

Keserűt.

EURIPIDES.

Keserűt.

IJÁSZ (*visszajö*).

Hé, mit fecsegéd?

EURIPIDES.

Hé, mit fecsegéd?

IJÁSZ.

1025 Prytanis hívom.

EURIPIDES.

Prytanis hívom.

IJÁSZ.

Mit a baj ?

EURIPIDES.

Mit a baj ?

IJÁSZ.

Hunnan jövi hang ?¹

EURIPIDES.

Hunnan jövi hang ?

IJÁSZ.

Mi fecsegsz ?

EURIPIDES.

Mi fecsegsz ?

IJÁSZ.

Maj' bégsz !

EURIPIDES.

Maj' bégsz.

IJÁSZ (*Mnesilochoshoz :)*

Csúfolod engem ?

T. i. Euripidest (mint Echót) nem látja, s azt gondolja Mn.
beszél.

EURIPIDES.

Csúfolod engem ?

MNESILOCHOS.

Zeus ucse, nem én :

1030 Az az asszony amott !

EURIPIDES.

Az az asszony amott.

IJÁSZ.

Hun az a nyomorult ?

MNESILOCHOS.

Ott szalad épen.

IJÁSZ.

Hé, hé, hova fuss ?

EURIPIDES.

Hé, hé, hova fuss ?

IJÁSZ (*Mnesilochosnak :*)

Fogsz el az asszont ?

EURIPIDES.

Fogsz el az asszont ?

IJÁSZ.

Mukkanni mered ?

EURIPIDES.

Mukkanni mered ?

IJÁSZ.

1035 Fogjál a czudart!

EURIPIDES.

Fogjál a czudart. (*El.*)

IJÁSZ.

Fecsegő átkoszta banyája!

EURIPIDES (*mint Perseus*).

«Mi barbar földre értünk, istenek,
 Szárnyas bokával? Mert az aetheren
 Hasítnak útat röpké lábaim,
 1040 S Argosba szállok, én Perseus, vivén a
 Gorgon-fejet.»

IJÁSZ.

Áj, mit beszéld, az irnok
 Gorgó fejéről?

EURIPIDES.

A Gorgon leányt¹

Beszélem.

IJÁSZ.

Én is a Gorgót beszélek.

EURIPIDES.

«De hajh! mi partot látok s mennyei
 1043 Szűzet kikötve rajta, mint hajót?»

MNESILOCHOS.

«Oh, szánj meg, ifju, egy boldogtalant,
 S oldd fel bilincsem'!»

¹ Medusát.

IJÁSZ.

Halgasd, ne fecseg!
Átkoszta makverő, meghalni mingyá!

EURIPIDES.

«Oh szűz, be szánlak, így látván kikötve!»

IJÁSZ.

1050 Nem szíz van a, csak vén bines, zsiván,
Gazember.

EURIPIDES.

Ész nélkül beszélsz skytha,
Kepheus leánya, Andromeda ö.

IJÁSZ.

Akár nézz a csekit! Hát van kiesi?

EURIPIDES.

Segits leszállni,¹ skytha; nyujts kezet;
1055 Hadd ölelem meg! Szenvedélye van
Mindenkinék, lásd: s engem e leány
Szerelme szállt meg.

IJÁSZ.

Azt én nem irígylek:
Fordíts elől a hátulsót neki,
Azt nem irígylek, osztán úgy csinálj.

EURIPIDES.

1060 Mért nem hagyod, megoldván,² oh skytha,
«Ölébe s a nász-ágyba hullanom!»

¹ A Pegasusról, lihetően. ² T. i. Andromeda láncait.

IJÁSZ.

Ha úgy szeretnéd játszni az öregnek:
Fúrd hátul a doczkába ¹ egy likat.

EURIPIDES.

Inkább eloldom.

IJASZ.

Korbács is kapod!

EURIPIDES.

1065 De mégis megteszem.

IJÁSZ.

Látsz ezt a kard?

Mingyá levágok a fejed vele!

EURIPIDES (*félre*).

«Jaj, mit tegyek? hogy fordítsam beszédem'?'?

Be nem veszi barbár természete.

«Mert a butára hasztalan pazarlod,

1070 Bölc ötletid'; más, öhözzá-való
Ügyes fogást kell itt előkeresnem. (EL.)

IJÁSZ.

Gaz róka, lám, hogy rám akarta szedni!

MNESILOCHOS (*Eur. után*).

Ne feledd, Perseus, minő veszélybe' hagysz!

IJÁSZ.

Te is korbácsot kapni akarod?

¹ Deszka, melyhez kötve van Mn. ² A «—» helyek Euripides szavai.

KAR.

- 1075 *Pallás karszerető szüzet*
 Illő hivni szokás szerint,
 A hajadont, ide Karba ;
 E város hatalom-biró
 Védpaizsát, egyedül való
 1080 «Kulestartó» fejedelmét.
 Jelenj meg, tyrannos-gyűlölő, a mint kell !
 E község, ez az asszonyi,
 Hív téged : nosza hát jövel,
 Hozván ünnepi békét !
- 1085 S vigan berketeket ti is
 Foglaljátok el, oh kegyes
 Istennők,¹ hova férfi-
 Szem nem hathat, az ünnepi
 Szent titkokba, hol arczotok
 1090 Fénylik fáklyavilágban.
 Jertek jöjjetek, esdekelünk
 Oh felséges thesmophorok !
 Hogyha előbb kegyesen valaha :
 Most jertek alá, esdve könyörgünk, ide hozzánk !

V.

EURIPIDES.

- 1095 No asszonyok, ha mindenkorra békét
 Akartok kötni vélem: most lehet,
 Hogy semmi rosszat nem mondok soha
 Reátok aztán. Ily békét ajánlok.

¹ Déméter és leánya.

KAR.

S mi a feltétel ez ajánlatáért ?

EURIPIDES.

1100 Itt áll bitóhoz kötve a süvem.

Ha öt kiadjátok : rosz szót soha
Rátok nem ejtek ; ha *nem* : mostani
Gazdálkodástok majd elárulom
Csatából megjövő férjeiteknek.

KAR.

1105 Mi a magunk részéről ráleszünk :
Csak ezt a barbart tudd reábeszélni.

EURIPIDES (*most már kerítő banya, ki egy tánczos és egy fuvolás leányt vezet.*)

Én dolgom az, — s tiéd Elaphion¹
Azt tenni, a mit mondottam jövet,
Menj át elébb is, aggasd fel ruhád' ;
1110 Te meg, Terédon, fújj egy perzsa dalt.

IJÁSZ.

Mit tilli-tulli ? Ki dudálja nékem ?

EURIPIDES.

Ez a leány tart próbát, jó nyilas,
Táncolni hívták, férfiak közé.

IJÁSZ.

Táncolja, is próbálja : nem haragszok.

1115 Mily fürge van, mint pokrócz közt a bolha !

¹ A tánczosnő neve.

EURIPIDES.

Vesd csak le, lányom, a felső ruhád',
 Ülj e vitéz skythának térdire
 És nyujtsd ki lábad', hogy húzzam le a
 Czipődet.

IJÁSZ.

Úgy bizom, jó lesz bizom :
 1120 Liánka, ülj le, ülj le ; jó bizom.
 Juj, beh kemíny van, mint kettő retek !

EURIPIDES (*a fuvolásnak*).

Fujj csak frisebbet. — Félsz még a nyilastól ?

IJÁSZ.

Mint a czipó, neki !

EURIPIDES.

Tokban maradjon!
 Megbánja, hogyha fel s alá motoz !

IJÁSZ.

1125 Jah, szépen tánczol a makkját körül !

EURIPIDES.

Elég. Vedd a felöltöt, és gyerünk :
 Ideje menni.

IJÁSZ.

Meg se csókol engem ?

EURIPIDES.

Miért ne ? Csókold meg.

IJÁSZ.

Hühüm ! hühüm !

Be édes a nelv, mint az attikos méz !

1180 Nem hálod nékem ?

EURIPIDES.

Jó'jszakát, nyilas :

Az nem lehet. —

IJÁSZ.

De mégis, jó anyó,

A kedvemér', no !

EURIPIDES.

Adsza egy drachma díjt ?

IJÁSZ.

Adom, bizom, bizom !

EURIPIDES.

Hát tudd le a pénzt.

IJÁSZ.

De nem van. Itt a nyiltartóm, vegyél !

EURIPIDES (*a leányra*).

1185 De visszahozd ám !

IJÁSZ.

Gyer, kövesd, babám.

Te addig örizz ezt a vént, anyó.

Hogy is hínak neked ?

EURIPIDES.

Artemisia.

IJÁSZ.

No, nem felejtek : Artamuxia. (*El, a tánczosnővel.*)

EURIPIDES.

Hermes, csel atyja, eddig jól segítsz.

(Az ijász után :)

1140 No csak vigyed, hé, a leányt, siess —
(magában)Én addig ezt eloldom. Te meg aztán
Fuss ám, ha kint vagy, emberül haza
Az anyjokodhoz és a gyermekidhez.

MNESILOCHOS.

Én dolgom az, ha egyszer ment vagyok.

EURIPIDES.

1145 Szabad vagy. Illa hát, míg a nyilas
Itt nem fog ujra !

MNESILOCHOS.

Azt teszem bizony. (*Elmennek.*)IJÁSZ (*visszatér*).

Anyó, be kedves a tiéd lián! —

Mérges se' van, szelíd. — Hun a banya?

Jaj, vége nékem! Hun öreg rab onnét?

1150 Anyó! anyó, hej! Nem szép van, banya!
Artamuxia!Rám szedte vén anyó. Lódulj te is! (*Tánczosnő el.*)

(*Meglátva tegzét a földön :*)

No, nem hiába *puz'ra* : adtam *pusz-ra*.

Jéh ! mit csináljam ? Hun banya ? .. Banya ! ...

1155 Artamuxia !

KAR.

Azt a banyát kérded, ki a sipos

Lányt hozta ?

IJÁSZ.

Ühüm ! Láttál ?

KAR.

Arra ment

Nagy-futva, és utána egy öreg.

IJÁSZ.

Öregnek sárga szoknya volt ?

KAR.

Az, az.

1160 Még tán eléréd, arra, ha sietsz.

IJÁSZ.

Gonosz banyának ! Merre is szaladta ?

Artamuxia !

KAR.

Menj arra fel csak. Merre futsz ? Amarra
Kergesd ! Ellenkező irányba futsz.

IJÁSZ.

1165 Jaj engem ! Futsz kell. Artamuxia ! ... (El.)

KAR.

Te szaladj, te szaladj, s egyenest a manóba vitorlázz ! —
Hanem a játék mára elég volt,
Ideje most már hogy haza menjen
Kiki házához. — A thesmophorok
Pedig ünnepüket
Minden jóval viszonozzák !

A NŐURALOM.

S Z E M É L Y E K.

PRAXAGORA, athenaei nő.

Első   }
Második stb.   } nők.

NŐK KARA.

BLEPYROS, Praxagora férje.

Egy szomszédja.

CHREMES, athenaei polgár.

Egy polgár.

Második polgár.

Női HIRNÖK.

Első   }
Második   } vén asszony.

Harmadik   }

Egy leány.

Egy ifjú.

Praxagora nőcseléde.

Előadatott: Olymp. 96. 4. Kr. e. 392.

B E V E Z E T É S.

Hogy mikor került e darab színre, arról nincs biztos tudomásunk ; de a mi a 193. s köv. versekben mondva van :

*Hogy a szövetség szóba jött : „különben
Elvész a város !“ azt mondák sokan ;
Hogy létre jött : dühöngtek ; a ki meg
Rábirt, a szónok, elment, oda van stb.*

ebből azt lehet következtetni, hogy két évvel a boeotiai szövetség megkötése után, tehát 392-ben, s a mint a *Békák 404.* verséhez való scholionból kiderül, alighanem a Dionysiákon adták elő.

A nőkérédés, mely különböző országokban különbözőleg van fogalmazva, melyet másnak gondol az, a ki védi, másnak az, a ki ellenzi, nem egészen a jelenkor eredeti gondolata, hanem részben már az ókorban is ismerték, a mint azt Aristophanesnek e vígjátéka is bizonyítja.

Voltak olyanok, a kik azt állították, hogy e vígjáték Platon idealis állama ellen van intézve. Tudni való ugyanis, hogy Platon a nőközösséget teszi államának egyik elvévé. De kétségtelen, hogy a nagy philosophus műve sokkal később keletkezett; sőt inkább ő maga hivatkozik a vígjátékokra, mikor azt mondja, hogy az efféle elvekből csúfot üztek a vígjátékírók stb. Hogy Platon a maga eszméjével nem első s nem egyedül áll a görögök közt, azt az akkori szellemi életről szóló gyér maradványokból is sejthetni. A felvilá-

gosult közönség mindenből kérdést csinált, minden okoskodás tárgyává tett. A politikában különféle elméletek támadtak, s nevezetesen a spártai alkotmány, melyben egyik-másik dolog a vígjátékunkbeli nőlélethez hasonlított, oly annyira derék intézménynek látszott, hogy bátran föltehetjük, hogy a nőemancipatio s az e problemához szegődő sok képtelenség valamint nyilvános értekezésekben, úgy magántársalgásban is beszéd tárgya volt. Itt hallhatta Aristophanes azokat az eszméket, a melyekből az e vígjátékában látható felfordult világot oly remekül megalkotta.

Hogy az itt előforduló sokféle nyerseséget és trágárságot nem a mi erkölcsi mértékünkkel szabad mérnünk, annak okát már Aristophanes életrajzában adtuk.

A NŐURALOM.

I.

Utcza, Virradta előtt.

PRAXAGORA.

Oh fényszeme a korong-hajtotta mécsnek,¹
Mely ékesen függsz, feltünő helyen,
(Hirdesse nyelvünk származásod' is :
Hajtott korongan fazekas keze,
5 S orrodban a nap fénye tündököl)
Áraszsz ki lángjelt, a mint megbeszéltük!²
Mert csak te vagy meghittünk, a midőn
Hálószobánkban Aphrodite kéj-
Fogásit gyakorolva, ott világítsz,
10 S a görnyedő test titkait leső
Szemed a szobából egy se tiltja ki,
Egyedűl világítsz a czombok tilos
Zugába, irtván a felsarjadó szőrt;

¹ Tragikai affectatio. Úgy kezdi, mintha a *naphoz* beszélne, s comice a *mécshez* fordítja. *Agyag* mécs, telját korongan készült. ² Hogy t. i. lámpafény lesz a jeladás a gyülekezésre.

S midön a gabna- s Bacchusnedv-teli
 15 Fóly'sót¹ titokban felnyitjuk, jelen vagy,
 Segédkezet nyújtsz, s nem szólsz senkinek,
 Légy e tanácsba is hát béavatva
 Mit a Skirán² végeztek társaim. —
 De, a kinek kén', ím egy sincs jelen ;
 20 Virrad pedig már, és legitt beáll
 A népgyülés : el kén' foglalni addig
 A Sphyromachos-féle³ székeket
 — Tudjátok ? — és beülni titkosan.
 Mi tartja vissza öket ? tán szakálluk
 25 Nincs még felvarrva, mint mondám, nekik ?
 Vagy tán nehéz a férjük köntösét
 Ellopniok ? — De itt jő, látom, épen
 Egy mécsvilág : no, húzódjunk belebb :
 Mert hátha férfi lessz az átmenő.

(Asszonyok jönek.)

1-ső ASSZONY.

30 Jó lesz sietni : mert a híradó⁴
 Másodszor kukorékolt, hogy jövünk.

PRAXAGORA.

Én meg viraszta várlak az egész
 Éjen keresztül. Most még ezt a szomszéd-
 Asszonyt hivom, kaparván⁵ ajtaját,
 35 Hogy férje meg ne sejtse.

¹ Hosszú kamrák, hol a búzát s bort tartották. ² Női tün-
 nep. ³ Sphyromachos indítványozta, hogy színházban a nők külön
 üljenek a férfiaktól. ⁴ A kakas bizonynal. ⁵ Nem kopogtat, csak
 csendesen vakarja az ajtót.

2-ik NŐ (*a házból kijöve*).

A czipőm'

Kötözve, hallám ujjaid neszét,
 Mert nem aludtam : a férjem — tudod
 Galambom, a kivel lakom, hajós —
 Hajtott az ágyban mítő éjtszaka ;
 40 Csak most tudám elcsenni zubbonyát.

1-ső ASSZONY.

De látom, ott jó Sostraté is immár,
 Meg Kleinárété, meg Philaineté.

PRAXAGORA.

Sietve, hé !.... Hogy' esküdött Glyke,
 Hogy a ki legkésőbb marad, fizessen
 45 Egy kanna bort s hozzá egy mércze borsót.¹

1-ső ASSZONY.

Ott jó Melestiche, Smikythionné,
 Csizmában — a !² Alkalmasint csak ő
 Tudott férjétől szabadulni könnyen.

2-ik NŐ.

Geusistrate a csaplárnné is ott jó,
 50 Kézébe' lámpa, ládd-e ? nos meg aztán
 Philodóratosné, meg Chairetadesné.

¹ Szerették rágicsálni bor mellett. ² Anachronismus ; de *férfi* lábbelit kellett mondani, *egy* szóval.

PRAXAGORA.

Látok közelgni más nőt is sokat,
Mind' a ki számot tesz a városunkban.

3-ik NŐ.

Biz' én nagy ügygyel-bajjal szökhetém ki
55 Galambom: mert a férjem az egész
Éjjel kaholt, jóllakva szárdinával.

PRAXAGORA.

No, üljetek le, ha mind itt vagyunk,
Hadd kérdezem ki: megtettétek-é
Mindazt, mit a Skirán határozánk?

4-ik NŐ.

60 Én meg. A hónom-alja¹ bokrosabb
Bármely bozótnál, a mint végezénk;
Aztán bekentem, míg férjem gyülésbe'
Volt, több napon olajjal testemet
S a napra álltam, hogy barnítsa meg.

5-ik NŐ.

65 Én is. Kihánytam ollót és beretvát
Szobámból, hogy minél szörösb legyek,
S minél kevésbé asszonyhoz hasonló.

PRAXAGORA.

Hát a szakállat elhoztatók-e
Mindnyájan, a mint meg volt állapítva?

¹ Kézfelnyújtással is szavaztak. Ilyenkor a meztelen kar kilátszott, mert a ruha ujjatlan volt.

4-ik NŐ.

70 Hekate uccse, még szép az enyém, ni!

5-ik NŐ.

Epikratesnek¹ sincs *ennél* különb!

PRAXAGORA.

No, hát ti!

4-ik NŐ.

Hoztak : fejjel intenek.

PRAXAGORA.

A többi, látom, minden rendbe' van :

Lakónczipő,² bot, férfi zubbony, a mint

75 Meg vala beszélve.

6-ik NŐ.

Én a buzogányt is

— A Lamiásét³ — elhozám, ihol,

Midőn aludt.

1-ső ASSZONY.

Ez hát ama hires

Buzogány, a mely alatt f . . gik ! Kapóra,

Zeus engem uttares' ! — Most a Százzsemű⁴

80 Subáját öltve föl, terelheti,

Mint bárki más, a község barmait.⁵

¹ Nagy szakállú rhetor. ² Lásd *Darázsolok* 1112. v. ³ Szegeény fahordó embernek mondja a scholion, de a magyarázók ezt is elbízikodott demagognak vélik. ⁴ Argos. ⁵ Kétes a magyarázat. Egyik szerint *Lamias* demagog volna, a község barmai pedig maga a nép.

PRAXAGORA.

Beszéljetek hát, mit tegyünk tovább
 Míg még az égen csillag látható.
 Mert a gyülés, a melybe készülünk
 85 Csak virradattal kezdődik.

1-ső ASSZONY.

No, úgy
 Már széket is kell foglalnunk, bizonys,
 A kö¹ alatt, szemközt a prytanokkal.

7-ik NŐ.

Én meg bizony gyapjút hozék, hogy ott,
 Míg gyűl a népség, fonjak egy kicsit.

PRAXAGORA.

90 «Míg gyűl», te golyhó?

7-ik NŐ.

Azt én, Artemisre!
 Hát nem csak úgy hallgathatom fonás
 Mellett? Ruhátlan a sok gyermekem.

PRAXAGORA.

Még fonni készül! .. bár köröm-hegyén
 Sem kell mutatni, hogy nő, a gyülésben.
 95 No, szép is volna — majd ha tömve lesz
 A Pnyx — ha egyik a szószékre állna
 S onnan fitítná ki — Phormisiost!²

¹ A szószék. ² Nagy bozontos szakállú ember. A metaphorát nem fejtegetem.

De, ha beülünk jól beburkolózva
 Előre, senki ránk nem ismer ott ;
 100 S ha felkötő szakállunk' lebocsátjuk :
 Ki férfinak nem gondol, a ki lát ?
 Agyrrhios¹ is lám Pronom'¹ szakállát
 Viselte lopva, bár nő volt elébb :
 Most legnagyobbat játszik Athenaeben,
 105 S ezért — a tetsző napra esküszöm ! —
 Ezért merünk ily borzasztó merényt :
 Ha e város kormányát valahogy
 Kezünkre kapnók s jót tennének vele ;
 Mert most se' szél nem hajt, sem evező.²

7-ik NÖ.

110 «S miként fog a nők néberes valója»³
 Beszélni néphez ?

PRAXAGORA.

Pompásan, bizony :

Hisz' lám, az ifjak közt is, kit minél
 Gyakrabban élnek,⁴ annál szónokabb :
 S nekünk ez osztályrészünk, sors szerint.

7-ik NÖ.

115 Nem t'om : de szörnyü az, ha nincs gyakorlat.

PRAXAGORA.

Hisz' ép azért gyültünk elébb ide
 Hogy bétanuljuk, mit kell mondani.

¹ *Agyrrhios*, a Thrasibus helyébe választott hajóhadvezér, de asszonyos ember. *Pronomos* egy nagy szakállú fuvolás. ² Se-hogyse boldogulunk. A hajózástól vett metaphora. ³ Tragoedia töredék. ⁴ A szónoki mesterfogásokkal egy időben terjedt a feslett-ség útálatos neme.

Kösd fel szakállad' — egy-kettő — hamar !
S a többi is mind, ki beszédre készül.

8-ik NŐ.

120 S melyőnk ne tudna, dőre, *csak* beszélni ?

PRAXAGORA.

No, csak te kösd fel, és välj férfivá ;
Én is lerakván koszorúimat,
Majd felkötöm, ha szólni akarok.

2-ik NŐ.

Jer csak, galambom Praxagora, nézd,
125 Nézd mily nevetség, lelkem, e dolog !

PRAXAGORA.

Mi a «nevetség» ?

2-ik NŐ.

Mintha fél-sülésben
A tintahalnak kötnének szakállt !

PRAXAGORA (*komolyan*).

No, áldozó-tiszt, hordd körül a macskát.¹ —
Eredj előbb. — Ne fecsegj, Ariphrades !²
130 Ülj a helyedre. — Ki akar beszélni ?

8-ik NŐ.

Én.

PRAXAGORA.

Tedd fel a koszorút, isten neki.

¹ *Malaczot* szoktak a népgyűlés előtt áldozni. Itt *comice* maeszkát. ² Buja férfi. Lásd *Darázsol* 1239. v. Nincs ott; valamelyik nőnek adja e nevet Pr., vagy a közönség felé szól ki.

8-ik NÖ.

Fel van.

PRAXAGORA.

Beszélj hát.

8-ik NÖ.

S ne igyam ¹ elébb ?

PRAXAGORA.

Még «inni» !

8-ik NÖ.

Hát mér' tettem koszorút ? ²

PRAXAGORA.

Tisztúlj előlem ! — Ott is így tennél velünk.

8-ik NÖ.

¹³⁵ Mit? hát nem isznak a gyülésbe'?

PRAXAGORA.

«Isznak?»

Mindjár' neked.

8-ik NÖ.

De, Artemisre! isznak,

Színbort pedig. Mert ha tanácsukat

S a mit végeznek, jól eszünkbe veszszük :

Mind dőre az, mint részeg emberé.

¹⁴⁰ Vagy áldoznának és könyörgenének

Zeus uccse, annyit, ha nem volna bor ?

¹ A nőket Arist. mindig ivással gúnyolja. ² Lakomán fel-koszorúzva szoktak inni.

S hogy' szitkozódnak, mint ki jól ivott!
Végül, az ittast¹ hajdú hordja ki.

PRAXAGORA.

Menj, ülj helyedre : egy batkát sem érsz.

8-ik NŐ.

145 Ne is nött volna hát ez a szakáll
Zeus uccse, ha szomjan elszáradok !

PRAXAGORA.

Akar beszélni még más ?

9-ik NŐ.

Én igen.

PRAXAGORA.

Tégy hát koszorút, mert már foly a vita.
Csak jól beszélj ám, férfi módra, hé,
150 S botodra támaszkodva, mint szokás.

9-ik NŐ (*szónokilag*).

«Szerettem volna, hogy más, jártasabb
Adjon tanácsot, s én üljek nyugodtan :
De most, ha rajtam áll, nem tűröm el
Hogy a csaplárné bor helyen vizet
155 Töltsön verembe.² Nem, két-isten uccse !» . . .³

PRAXAGORA.

«Két-isten uccse !» Hol jár az eszed, hé ?

¹ A garázdát. ² A görögök gipszzel vagy szurokkal bélélt vermekben is tartották a bort, olajat. ³ Ceres és leánya, kikre csak nők esküdték.

9-ik NŐ.

Mi baj no ? hisz nem kértem innya tőled ! ¹

PRAXAGORA.

Nem ám, de «két istenre» esküvél,
Bár *férfi* vagy s különben jól beszélsz.

9-ik NŐ.

¹⁶⁰ Ohó : Apollon ² uccse ! . . .

PRAXAGORA.

Fogd be a szád' :

Mert én egyet se lépek a gyülésbe
Mig minden ilyest jól be nem gyakorlunk.

9-ik NŐ.

Addsz'a koszorút : hadd kezdem újra még,
Mert azt hiszem, hogy már most jól tudom.
¹⁶⁵ «Énnékem ugyan, székűlő asszonyok ! . . .»

PRAXAGORA.

No «asszony» ismét : *férfiak*, szegény !

9-ik NŐ.

Epigon ³ hibája ott : örá tekintve
Azt gondolám, hogy nők előtt beszélek.

PRAXAGORA.

Eredj te is dolgodra, túlj le innen :
¹⁷⁰ Látom magamnak kell helyettetek

¹ Az előbbi nő ebben hibázott. Ez csudálkozik, mit véthe-tett. ² Ez már *férfi* eskü. ³ A nézők közt. Puha, asszonyos férfi.

Átvenni a szót. Kérem isteninket,
 Hogy eltaláljam a mi leghelyesb. (*Szónokilag.*)
 «Énnékem épen annyi e haza
 Mint nektek : ámde boszankodva és
 175 Fájlalva túröm sok minden baját.
 Elöljárói, látom, a kiket tesz,
 Mindig roszak; s ha tán egy jó akad
Egy napra : tízre rosz következik.
 Mást tenni? az még több gonoszt csinál.
 180 Hanem nehéz egy békétlen tömegnek
 Tanácsot adni, mely nem szíveli
 Barátit, bálványozza ellenit.
 Volt oly idő, hogy népgyülést se' tartánk
Egyátlában, s egy Agyrrhios¹
 185 Gaz volt előttünk : most, hogy *van* gyülés,
 Az, a ki pénzt kap, isteníti őt,
 Ki nem kap, az halára érdemesnek
 Kiáltja mind' a bérért szavazót.»

1-ső ASSZONY.

Jól mondod, Aphrodite² uccsegen !

PRAXAGORA.

190 Mit, Aphrodite, balga? No hiszen
 Szép lesz, ha a gyülesben így beszélsz.

1-ső ASSZONY.

Ott nem beszélek.

¹ Lásd fentebb 102. v. Értelme: a ki gaz volt, egyszerűen annak neveztük, nem imádtuk mint most a demagog Agyrrhiost.

² Női esküvés.

PRAXAGORA.

Itt se' szokj' reá. —

- Hogy a szövetség¹ szóba jött: «különben
Elvész a város!» azt mondák sokan;
195 Hogy létre jött: dühöngették; aki meg
Rábirt, a szónok,² elment, oda van.
Hajót szerelni: tetszik a szegénynek,
Ellenzi a dús, a földmivelő.³
Dohogtok a korinthiakra: ámde
200 Most jók irántunk: nép, légy jó te is.
Argos⁴ tudatlan: de Hieronym' bölcse.
Látszott menekvés: de elküldíték
Thrasybult⁵ magát is, és nem hivja senki.

1-ső ASSZONY.

Bölcse *férji* ám ez!

PRAXAGORA.

No, most jól dicsérsz. —

- 205 «Mind ennek, oh nép, te vagy az oka;
Mióta díjat húzván a közösbül
Azt nézi csak mind, mit nyerhet maga:
Biczékel a köz-ügy, mint Aisimos.⁶
De *van* menekvés még, ha szót fogadtok:
210 A nőkre kell a várost bíznotok,

¹ A boeotiai. ² Ez Konon volt. «Oda van», Kis-Azsiában, hol elfogatott, elveszett. ³ A szegény alatt a *tengerparti* népet kell érteni, mely hajózásból vagy az után élt; földmivelő alatt a mezei vagy hegyvidéki földbirtokost, melynek más volt az érdeke. ⁴ Az argosiakat tudatlannak tartjátok, de Hieronymost, pedig *argosi*, bölcsenek. ⁵ «Látszott menekvés», mikor Thrasybulos megszabadította Athenaet a zsarnokuktól: de őt messze hadakba küldétek, s itthon a demagogok garázdálkodnak. ⁶ Sánta ember.

Én ezt javaslom: mert ők otthon is
Jó felvigyázók, sáfárok nekünk.

TÖBB NŐ.

Helyes! helyes! halljuk! Zeus uccse, halljuk!

PRAXAGORA.

Mert, hogy minálunk jobb szokásuak,
215 Bebizonyítom. A gyapjút ma is
Forrázva mossák ős szokás szerint
Valamennyien, s nem lát az ember új
Kísérletet sehol. Vajon Athenae
Nem megmaradna ha ezt tartaná,
220 Ha mindig újon nem törné fejét?
Ök túlve rántják a húst, mint előbb;
Fejen hordják a terhet, mint előbb!
Thesmophoriát¹ úgy ülnék, mint előbb;
Lángost, lepényt úgy sütnék, mint előbb;
225 A férjök' úgy boszantják, mint előbb;
Titkon legényt járatnak, mint előbb;
Orozva nyalnak-falnak, mint előbb;
Tisztán a bort megiszszák, mint előbb;
Hanyatt fekünni készek, mint előbb.
230 Bízzuk reájok, férfiak, a várost!
Ne is beszéljünk, ne kérdjük tovább,
Mit fognak tenni: hagyjuk egyszerűen
Kormányra lépni, azt tekintve csak
Hogy harcosinkat — anyjaik levén —
235 Jobban kimélik majd. Ki lenne pontosb
Élemező tiszt, mint ép' a szülő?²

¹ Lásd: *Nők ünnepe*. ² Az vonná meg az élelmet saját kedves fiától?

Pénzügyben is legkönnyebben segít
Magán az asszony; azt rá nem szedik:
Mert ő szokott rászedni másokat.

240 A többöt elhagyom. Ha szót fogadtok,
Ugy boldog élet vár rátok, tudom.»

1-ső ASSZONY.

Jó volt, ügYES volt, Praxagora édes!
Honnan tanúltad ily jól meg, fiam?

PRAXAGORA.

Futáskor¹ a Pnyxen laktunk urammal:
245 A szónokoktul ott ragadt reám.

1-ső ASSZONY.

No, nem hiába vagy hát bölcs, okos.
Meg is teszünk vezérnek, mihelyest
Kivitted, a mit most szándékozol.
De hátha majd beléd vesz Kephalos²
250 S szid a gyülésben: mit felelsz neki?

PRAXAGORA.

Azt, hogy bolond.

1-ső ASSZONY.

Hisz azt mindenki tudja.

PRAXAGORA.

Meg azt, hogy őrült.

¹ Mikor a vidékről mind a város falai közé menekültek.
Ez a peloponnesusi háború alatt igen gyakori volt. Lásd: *Acharniak*.

² Demagog, fazekas.

1-ső ASSZONY.

Azt is tudja minden.

PRAXAGORA.

Meg, hogy cserépedényt rosztat csinál :
De a város dolgát jól ¹ végezi.

1-ső ASSZONY.

255 Hát majd, ha Neokleides szid, a csipás.²

PRAXAGORA.

«Eblikba nézzen!» azt mondom neki.

1-ső ASSZONY.

S ha majd döfölnek ?

PRAXAGORA.

Vissza döfölöm,
Úgy is van ebben bő gyakorlatom.

1-ső ASSZONY.

Azt nem tudom még, hogy ha majd poroszló
260 Hurczol ki, mit csinálsz?

PRAXAGORA.

Csípőre tett
Kézzel bevárom, így : fogjon meg aztán !

1-ső ASSZONY.

Mind rárivallunk, hagyja el, ha bánt.

¹ Ironia. ² Fájós szemű, kiknek az alábbi tréfát szokták mondani. Lásd alább 397. v. és *Pluton* 711. v.

2-ik NÖ.

Ezt már eszünkbe véstük jól : hanem
Arról nem értekeztünk, hogy mikép
265 Kell a karunkat majd emelni ¹ ottan ?
Mi eddig a lábunkkal szoktuk azt.

PRAXAGORA.

Bajos dolog : de kell szavazni még is,
Vállig kinyujtva, pusztán, egy kezet.
No, most a szoknyát ² fell kell tűzni jól
270 S felkötni gyorsan a lakón sarut
Mint férjetektől láttátok, mikor
Gyűlésebe készül, vagy *ki*, másuva.
Aztán, ha mind ez megvan, a szakállt
Felkötni szépen, és ha majd ez is
275 Föl lészen illegetve pontosan :
A férfi zubbonyt, mit elcsentetek,
Kell nyakba vetni ; aztán botra dőlve
Úgy menni, út közben egy öreges
Nótát danolva, mint a vén paraszt
280 Földmívesek.

2-ik NÖ.

Jól mondod. Mi pedig
Jerünk előre: mert, úgy sejtem én,
Más asszonyok falukról egyenest
A Pnyxbe gyűlnék.

PRAXAGORA.

Hát siessetek,

¹ Szavazásra. Női puszta kar elárulja őket. (Ujja nem volt a köntösnek.) ² Hogy ki ne lássék a női chiton.

Mert ott az a szokás, hogy a ki jókor
 285 Ott nincs, fa pitykét¹ sem visz ám haza.

KAR.

Itt az idő : indúlni kell, oh *férfiak!* mer' így kell
 Egymást neveznünk szüntelen, hogy el ne csúszson a
 szánk ;

Mert nem kicsíny ám a veszély, ha rajta kapna a nép,
 Hogy a sötétkor ellene ily nagy merényt koholtunk.

FÉL KAR.

[*Strophe.*

290 Jerünk gyűlésbe, *férfiak!* mert a thesmothéta mind
 Azzal fenyeget, hogy a ki hajnal előtt, poros
 Lábbal, be nem érkezik, fokhagyma ebédü
 És torma tekintetű : nem kap triobolust.²
 Hát jó Charitímides, és Smikythas és Drakes, csak
 rajta, utánam !

295 Vigyázva magadra, hogy semmit ne felejts, hogyan s
 mit kell cselekedned ;

S vegyétek el a jegyet³
 Aztán közel ülni mind, és kar-fölemelve megszavazni
 akármít
 A mit csak a mi barátnéink javasolnak —
 Mit mondok, ehol ! *barátnak* kelle neveznem.

MÁSIK FÉLKAR.

[*Antistrophe.*

300 Siessünk visszanyomni a városból érkezteket,
 A kik, mikor *egy* obol volt a napidíj csupán,
 Ültek bizony otthon, és hajták az üres szót

¹ Eredetiben : fa *szag*. Szóval nem kap napidíjat. ² Három obolost. Ennyi volt a napi díj. ³ A gyűlésbe menő jegyet kapott, mely öt napidíjra jogosította. A későn jövő nem kapott.

Felkoszorúzva : de *most* bezzag tolakodnak ám !

Hajdan, mikor a derék Myrónides ült az archon-székbe',
ki mert vón'

805 Pénzt venni el, a miért a város ügyébe szól ? Jött mindenik, egy kis

Tömlőbe' ivóvizet,

Hozván, s kenyeret, vörös hajmát, meg olajbogyót ket-töt avagy hármat.

Most három obolt akar mind nyerni, mihelyt közös

Ügyben valamit teszen, — mint a ki sarat ¹ hord.

II.

BLEPYROS (*a házból jő*).

810 Mi ez ? hová tünt anyjokom vajon ?

Reggel felé jár, s ő még sincs sehol.

Régóta fáj már, fektemben, hasam :

Venném sötében a czipőmet és

Zekémet, és a mint tapogatom

815 De nem találom — ez meg, e Ganajdi ²

Hogy már az ajtót zörgeté nagyon :

Ugy kaptam *ezt* fel, a nőm zubbonyát,

S az ő papucsát a lábamra is.

De hol van itt egy csendes félfre-hely ?

820 Vagy mindenütt jó illyen éjtszaka ;

Hisz senki sem lát, ha leguggolok. —

Oh én szamár, hogy vén létemre asszonyt

¹ Napsámos, az építésnél. ² V. ö. Lovagok 841. v. Itt a ben-rekéd alkalmatlanságra érti.

Vettem ! megérdemelnék száz botot.
 Mert semmi jóba' nem jár, hogy kiment.
 325 De most végezzük, a miért kijöttem,

EGY SZOMSZÉD.

Ki az? nem a szomszédom Blepyros ?
 De istenuccse. — Mondjad csak, mi az
 A sárga rajtad ? Nem Kinesias ¹
 Kevert nyakon tán valahogy ?

BLEPYROS.

Nem ám ;

330 Hanem az asszony sárga köntösét,
 A mit visel, kapám fel, úgy jövék ki.

SZOMSZÉD.

Hát a tied hol van ?

BLEPYROS.

Tudom is én !
 Váltig kerestem az ágyam körül.

SZOMSZÉD.

Aztán miért nem kérdted annyukodtól ?

BLEPYROS.

335 Ugy istenuccse ! nem volt itthon ám.
 Hanem kisurrant észrevétlenül :
 Most — félek — újít valami gonoszt.

¹ Dithyramb-költő. Lásd *Lysistrate*.

SZOMSZÉD.

Poseidon uccse, hé, úgy jártam én is
 Epen, a hogy te : az én társam is
 340 Eltünt, zekémmel a mit viselek.
 S ez még lehetne : de a lábbelim,
 Azt sem találtam, nem lelem sehol.

BLEPYROS.

Dionysra ! én se' a lakón-sarum' ;
 De, mert nagyon fájt a hasam, czipőjét
 345 Rántám fel és kijöttem, nehogy a
 Pokróczba menjen, mert még tiszta új.

SZOMSZÉD.

Mi rejlik ebben ? Tán reggelire
 Hívatta nőbarátja valamé'k ?

BLEPYROS.

Úgy tartom én is ; mert, tudtomra, nem rosz.

SZOMSZÉD.

350 Hanem te szíjjat nyögsz olyan soká :
 Nekem pedig gyülésbe kell sietnem,
 Ha megkapom zekémet, mer' csak egy van.

BLEPYROS.

Magamnak is, ha elvégzem : de most
 Vaczkor szegezte tán belém az ételt.

SZOMSZÉD.

355 A Thrasybúlosé,¹ mit a lakón
Követségnek felelt?

BLEPYROS.

Az, Bacchus uccse,
Szorít ugyancsak.² Ámde mit tegyek?
Mert nem csak ez gyötör, hanem hová
Fér majd az étel, ha megint eszem,
360 Miután az ajtót így elzárta e
Nem-tom-miféle vaczkorfalvi ember!
Ki futna orvosért nekem? s melyikhez?
Ki a leghíresb al-felügyelő? ...
Aj, úgy: Amynon. De tán nem jön el.
365 Antisthenest kell hívni minden áron:
E férfi tudja, már nyögésiből,
Hogy a szorongó alfel mit kiván.
Oh Eileithyia³ szent úrnőm, ne hagyj
Ketté repedni, sem, hogy így betömve,
370 Legyen belőlem vigjátéki ürszék!

CHREMES (jö).

Hé, mit csinálsz? csak nem úr-dolgot?

BLEPYROS.

Én?

Zeus uccse, már nem, már állok fel épen.

¹ A lacedaemoni követség ellen kellett volna beszálni, de lekenyezezve, azzal menti magát, hogy elrekedt, mert vaezkort evett. ² Nem a híres vezér. ³ A szomszéd, valószínűleg távozik; legálább s = δ sinec róla ezen túl. ³ Ilihyia, a szülők istennője.

CHREMES.

S mi az nyakadban? a nőd zubbonya?

BLEPYROS.

Mert a sötétbén ezt kapám magamra.

875 De hát te honnan jössz?

CHREMES.

A népgyülésből.

BLEPYROS.

Hát vége van már?

CHREMES.

Még reggel, bizony.

De mily nevetség volt, — oh Zeus, ne hagyj! —

Hogy fecscsent szélyel a veres kötél!¹

BLEPYROS.

De három oblod' megkaptad?

CHREMES.

Ha járna:

880 Hanem ma·egyszer elkéstem, s bizisten

Szégyellem — senkitől úgy, mint szütyőmtül.²

BLEPYROS.

S mi volt az ok?

CHREMES.

Tengernyi sokaság

¹ Vörös festékbe mártott kötél, melyet kifeszítve, hajtották vele a (fehér köntösű) népet, piaczról a gyülvésbe. V. ö. *Acharn.*
² Kis zsák. Szégyelli, mert üres, nem vehetett belé lisztet a napidijon.

Tódult a Pnyxbe, mennyi még soha ;
 S mind vargamester — annak néztük, úgy
 385 Hozzávetőleg : mert a népgyűlés
 Egyéb se' volt, mint egy «fehértömeg». ¹
 Így én se' kaptam díjt, más sem, sokan.

BLEPYROS.

Hát én se' kapnék már, fölmenve ?

CHREMES.

Honnán ?

Zeus uccse, nem, ha második kakas-
 390 Szókor jövél is.

BLEPYROS.

Jaj, szegény fejem !
 «Sirass meg *élve*, Antilochos, inkább»
 A három obolért «mert végem vagyon !» ²
 De hát mi ügy folyt, hogy ily néptömeg
 Gyült oly korán be ?

CHREMES.

Hát mi más, ha nem

395 Hogy a prytanok a város java
 Iránt megkérdezék a népet. Erre
 Neokleides ³ előmász, a csipás,
 A nép pedig ráröfftent (oh de hogy' !) :
 «*Ez* mer beszélni a gyülés előtt,
 400 *Ez* mentené meg a várost, ki a
 Saját pilláit sem menthette meg!»

¹ A szó, mely eredetiben még affectáltabb, valami tragediából van parodiázva. ² Aeschylus töredéke. ³ Lásd fentebb 225.

Ó meg körülnéz és nagyot kiált:

«Mit kellett volna tennem?...»¹

BLEPYROS.

«Összetörni

Hagymát aszattal,² ebtejet belé,

405 S esténkint azzal kenni a szemed' — »

Feleltem volna én, ha ott vagyok.

CHREMES.

Aztán előállt Euaion, a nagy böles,

Pörén — a mint a többség láttá őt,

De ő azt mondá, hogy *van* zubbonya, —³

410 És szónokolt nagy-népszerűen, így:

«Látjátok, én is rá vagyok szorúlva

Négy státer-ára üdvre: ⁴ hát javaslom,

Mentsétek a hazát s polgárait.

Mert, hogyha a kallósok új gubát

415 Adnának, a kinek nincs, télire :

Oldalnyilallás nem kínozna senkit.

S kinek sem ágya nincs, se' paplana,

Hadd menne hálni — megfürödve jól —

Szúcs boltba; s ha becsukná ajtaját,⁵

420 Fizetne három bunda büntetést.»

BLEPYROS.

No, Bacchus uccseg', ez jó! Hátha ezt

Még hozzátette vón': «a liszt-kofák

¹ Euripidesből. ² Büzaszat. *assa foetida*. Az orvosság kiette volna a szemét.³ Szóval, igen rongyos demagog. ⁴ Azaz egy jó zubbonyra. *Stater* ezüst pénz, annyi mint négy drachma, a mi pénzünk szerint körülbelül 1 frt 50 kr. ⁵ A szúcs.

Minden szegénynek három mércze lisztet!
 Jaj lesz különben! » *Ki* rá nem szavaz,
 425 Hogy Nausikyest¹ így közhasznosítsa?

CHREMES.

Utána ennek egy csinos, fehér
 Ifjú szökött fel, — szép mint Nikiás² —
 Beszélni, és ki merte mondani
 Hogy át kell adni a várost a nőknek.
 430 Lett nagy zajongás, és a varga nép³
 «Helyest» kiábált; míg a mezei
 Nép visszamorgott....

BLEPYROS.

Esze volt, bizisten!

CHREMES.

De nem bírt ám velök. Az vérszemet vön
 A zajra, s folytatá, a nőkre sok
 435 Jót mondva, *rád*⁴ meg sok rosztat.

BLEPYROS.

No, mit?

CHREMES.

Azt, hogy gazember vagy....

BLEPYROS.

De hát *te*?

¹ Lisztárus, molnár. ² Unokája ama szerencsétlen hadvezérnek, ki Siciliában elveszett. ³ T. i. a nők, kik oly fehérképtiek, mint az árnyékban dolgozó varga. L. 384. v. ⁴ A férfiakra. De mily ügyes komikai játék ez!

CHREMES.

Várj csak.

Meg tolvaj . . .

BLEPYROS.

Én csak ?

CHREMES.

Meg hogy, Zeus uccse, kém,

Árulkodó vagy ....

BLEPYROS.

Én csak ?

CHREMES.

Meg, bizisten, (*a nézőkre:*)

Ez a tömeg, ni !

BLEPYROS.

Hát ki mondja, hogy nem ?

CHREMES.

- 440 Ellenben, úgymond, a nő ildomos
 Élelmes állat; a titkot se' szokta
 Thesmophoriáiból kihordani,
 Mint a tanácsból *te* meg *én*, örökké.

BLEPYROS.

No, Hermes uccseg, ebben igazat szolt.

CHREMES.

- 445 Aztán, hogy a nők egymásnak od'adnak
 Köntöst, aranyt, ezüstöt, kelyheket
 Négyszem között, hol senki sincs tanú,

S meg visszaküldik, nem sikkasztanak :
Hanem *mi*, úgymond, legtöbbünk teszi...

BLEPYROS.

450 Poseidon uccse, még tanúk előtt is !

CHREMES.

Nem árulkodnak, nem pörölnek, a nép-
Uralmat alá nem ássák, — így beszélt,
Mondván a nőkre jót, szépet sokat.

BLEPYROS.

S mi lett a végzés ?

CHREMES.

Rájok bízni a

455 Várost ezekre ; mert már csak ez egy
Van hátra.¹

BLEPYROS.

Ez lett a végzés ?

CHREMES.

Ez ám.

BLEPYROS.

S most mind az a nők tiszte, mi előbb a
Polgároké volt ?

CHREMES.

Úgy van.

¹ A sokféle kísérlet után.

BLEPYROS.

E szerint

Ítélni ¹ sem én járok, hanem a nőm?

CHREMES.

460 Nem is *te* tartod a házat, hanem nőd.

BLEPYROS.

Reggel sem én nyögök, ha menni kell? ²

CHREMES.

Nem istenucce: az már nőd baja.

Te honn maradsz, nyögés nélkül, poszogni.

BLEPYROS.

Az lesz keserves ám, a *mi* korunkban,

465 Ha majd övék az állam gyeplüje

S erővel kényszerítnek....

CHREMES.

No s, mire?

BLEPYROS.

Ölelni öket.

CHREMES.

De ha nem telik?

BLEPYROS.

Nem adnak ennünk.

¹ Mint úgy nevezett *heliasta* (naposbiró). Lásd: *Darázszok*.² Akár van kedve, akár nincs.

CHREMES.

Úgy tudd meg, bizony :
Hogy reggelit kapj és hozzávalót.

BLEPYROS.

470 Erővel, szörnyü az.

CHREMES.

De, ha a város
Üdvére szolgál, mégis tenni kell.
Öregjeink azt szokták mondani,
Hogy minden esztelen, bolond tanács
Közjóra fordul még, elébb-utóbb :
475 Fordúljon, adja Pallas, hát ez is ! —
Élj boldogul, megyek.

BLEPYROS.

Te is, Chremes.

(Elmennek, Blepyros a házba.)

KAR (*a gyűlésből visszajöve*).

Haladj, ballagj ! —
Nem jő, vajon, a férfiak közöl vagy egy utánunk ?
Fordúlj, vigyázz, tekints körül, őrizd magad
480 (Mert annyi a rossz ember !)
Nehogy mögöttünk valaki a termetünk' kilesse ;
Kopogjon a lábad tehát, a mint tud, a mikor lépsz,
Mert szégyent hozna ránk ez a dolog, hahogy kisúlna,
A férfiak körében.
485 Szoruljatok hát össze jól, s vizslassatok köröskörül
Majd jobb felé, majd bal felé,
Nehogy merényünket veszély kövesse.

Hanem siessünk; mert közel vagyunk a helyhez immár
 Honnét elindulánk, midőn a népgyülésbe mentünk;
 490 S ott látszik a ház, honnan a vezér való, ki ezt a
 Tervet kilelte, mellyet a polgárok elfogadtak;
 Úgy hogy nem is jó már nekünk itt felkötött szakállal
 Soká időzni: mert ha így meglát valami ember,
 Felád minden bizonynyal.
 495 Jer hát, vonulj a fal mögé árnyékba mind, s onnan
 Fél szemmel sandalítva ki; [tekints
 Aztán sietve most megint válj' azzá, a mi voltál;
 Csakhogy ne késsél, mert ihol jön immár a gyülésből
 Vezérünk: rajta hár kiki, s ne tűrje ott az állán
 500 Azt a paizst; ¹ az ott jövök immár régen lehányták.

III.

PRAXAGORA (*más nőkkel*).

Ím, jól ütött ki eddig asszonyok,
 Mit köz tanácsban elhatározánk.
 De most, sietve, míg nem látja senki,
 Zubbonyt lehányni, féle a sarut,
 505 Oldd meg befűzött bocskorszíjjait,
 Botot hajíts el. És te, karvezér,
 Hozd rendbe öket újra; én pedig
 Besurranok, s míg férjem észrevenné
 Sietek helyére lopni köntösét
 510 S a többi lomját, mit honnan kihoztam.

¹ A szakállat.

KAR (*átöltözve*).

Ím, már telyesítve a mit mondál; te pedig most újra
parancsolj:

Mi segítségedre legyünk hiven, abban mit jónkra
cselekszel?

Mert ildomosabb nőt, nem tudom én hogy láttam volna
tenálad.

PRAXAGORA.

Ti maradjatok itt, hogy az épen megszavazott új
hivatalomban

515 Tanácsitokat igénybe vegyem, mindenjáratokét; mivel
ott is,

A népzavar és veszedelmek közt, helyt mertetek állni
körültem.

(*Be akar menni. Blepyros kijö.*)

BLEPYROS.

Hé, Praxagora, honnan?

PRAXAGORA.

Mi közöd
Hozzá, fiám?

BLEPYROS.

Mi? már *nekem*? . . . Derék!

PRAXAGORA.

Nem gondolod tán, hogy legénytül . . .

BLEPYROS.

Azt nem —

520 Hogy egytül.

PRAXAGORA.

Arra könnyű a bizonyáság.

BLEPYROS.

Hogyan ?

PRAXAGORA.

Kenettől illatos hajam ?

BLEPYROS.

No s ? a ne'kül talán nem is lehet ?

PRAXAGORA.

Velem nem, édes !

BLEPYROS.

Mért menél ki hát

Hajnalba, titkon, ellopyán zekém' is ?

PRAXAGORA.

525 Nőtársam és barátom, ki vajúdik,
Küldött utánam, éjjel.

BLEPYROS.

No s, nekem

Nem szólva, menni el ?

PRAXAGORA.

Hát a beteggel

Ily állapotba' nem törödni ? Férjem ! . . .

BLEPYROS.

Szólhattál volna nékem. De kutya

530 Van itt a kertbe.

PRAXAGORA.

Nincs bizisten ott;
 Hanem szaladtam úgy, a mint valék,
 Mert kért az asszony, menjek minden áron.

BLEPYROS.

Meg, nem vihetted a magad ruháját?
 S engem hagyál, rám vetve zubbonyod',
 535 Mintegy terítőn, meztelen, csupán még
 Olajkorsót nem téve s koszorút.¹

PRAXAGORA.

Mert hűs idő volt, én gyöngéd, beteg:
 S hogy fölmelegedjem, azt vevém magamra;
 Téged meg ágyban fekve hagyta lakk,
 540 Férjem, melegben.

BLEPYROS.

Hát lakón-sarum
 Mi végre ment veled, meg a bótom?

PRAXAGORA.

Hogy le ne húzzák rólam a zekéd',²
 Azért kötém fel, s hogy, mint te, kopogjak
 Lábommal, ütvén bottal a követ.

BLEPYROS.

545 S tudod, hogy ezt egy mércze búza bánja,
 Mit a gyülséből³ hoznom kelleték.

¹ Mely dolgok a kiterített halotthoz tartoztak. ² Az éji csavargók. Azért *kopog*, hogy férfinak gondolják és féljenek tőle. ³ T.i. venni a 3 obol napidíjón.

PRAXAGORA.

Azon ne búsulj. Hisz figyermeket szült.

BLEPYROS.

A népgyülés ?

PRAXAGORA.

Nem ; a kihez menék.

Hát volt gyülés ?

BLEPYROS.

Volt hát ; mondám az este,

550 Hallhattad.

PRAXAGORA.

Ugy ; no most emlékezem.

BLEPYROS.

Azt sem tudod, mit végeztek ?

PRAXAGORA.

Nem én.

BLEPYROS.

No, ülj le hát, s duszkálj a tintahalban :¹
Nektek van általadva Athenae !

PRAXAGORA.

Megszöni ? vagy hogy' ?

BLEPYROS.

Nem bizisten a,

555 Hanem kormányzani.

¹ Egyél-igyál, mert jó dolgod lesz ezután.

PRAXAGORA.

Mit?

BLEPYROS.

Egytül-egyig

Athéne város minden köz ügyét.

PRAXAGORA.

Aphroditére ! boldog város is
Lesz hát Athéne.

BLEPYROS.

Mért?

PRAXAGORA.

Sok-mindenért.

Nem lesz szabad rá szégyent hozni többé
560 A vakmerőknek,¹ nem hamis hitet
Tenni, nem árulkodni . . .

BLEPYROS.

Az istenért
Ne tedd ezt ! meg ne foszsz a kenyeremtől !

PRAXAGORA.

Hallgasd ki, jámbor, a nőd,² ha beszél.
. . . . Nem³ útonálló, nem irígye másnak,
565 Nem czondra lenni, meztelen, szegény,
Nem mást gyalázni, nem adóst befogni.

¹ A demagogokat érti, bizonyosan. ² Felfordult világ a görögknél, hol eddig a nő neve volt: *hallgass!* ³ Lesz szabad.

BLEPYROS.

Poseidon uccse, sok ! ha nem hazud:

PRAXAGORA.

Megbizonítom ; és te is ¹ tanú
Lehetsz mellettem, és ez ² sem tagadja.

KAR.

- 570 Most kell ám, hogy az ildomos észt, bölcs gondokat ébren
Tartva, barátaidat védni tudjad azokkal.
Mert a közös üdvre irányul
Ékesszólásod : a városi népet
Fénnyel övezni dicsően és az élet
575 Számtalan élveivel.
Mutasd meg azért, mire képes a percz !
Mert e városnak egy okos,
Bölcs leleményre nagy a szüksége.
Csakhogy olyat hajts végre, mi mondva se'
580 Téve se' volt soha még ezelött:
Mert nem szeretik, ha csak a régit látják örökké,
De nem is kell már téb-lábni, hanem kivitelhez nyúlni
serényen ;
Mivel a nézőkre, mi gyorsan megy, az hat legkellemesebben.

PRAXAGORA.

- Merem is magamat biztatni, hogy a legjobbat mondом ;
azонban,
585 Vajon újítást akar-é a nép, — a nézők — s nem marad
inkább
Makacsúl a régi szokásainál ? ez az, a mi kegyetlenül
aggaszt.

¹ A Karnak szól. ² A közönségre mutat.

BLEPYROS.

Mi az ujítást nézi, ne búsúlj : hiszen az fejedelmi di-
csőseg

S fö-elv minekünk, a régieket pedig elhanyagolni sze-
retjük.

PRAXAGORA.

Most senki tehát ne feleljen előbb, se vitázva szavamba
ne vágjon,

590 Mielőtt tudná szándékomat s meghallgatná a beszélőt.
Akarom hát, hogy mindenki egész vagyonát közjóra
bocsássa,

S éljen kiki a köz alapból, és ne legyen dús *ez*, nyomo-
rúlt *az* ;

S ne szántson *amaz* sok földet, a míg *ennek* még sír-
helye sincsen ;

S ne tartson egyik nagy szolgahadat, míg más egy iñas-
gyereket sem ;

595 Hanem *egy* legyen a közös életmód, s mindenki nézve
hasonló.

BLEPYROS.

Mindenki nézve közös ? hogy-hogy ?

PRAXAGORA.

Megevéd a szurkot ¹ előlem.

BLEPYROS.

Hát a szurok is közös ? úgy érted ?

PRAXAGORA.

Nem ; csak belevágsz a beszédbe ;

¹ Eredetiben *más* szó van. Közmonjás azokra, kik a más
beszédébe vágznak.

Mert azt akarám mondani épen. — Legelébb is közre
bocsátok

Földbirtokot és pénzt, és azután minden, mije bárki-
nek is van :

600 S miután ez mind köz vagyon, ebből táplálunk benne-
teket *mi*

Gazd'asszonyilag, takarékosan és állandó gondvise-
lettel.

BLEPYROS.

Hát majd, a kinek földbirtoka nincs, csak ezüstje, meg
Dáriusa,¹ látatlan vagyona .... [élire vert sok

PRAXAGORA.

Azt is beadják közösbe,

Mert ha nem : akkor hamis esküt tesz.

BLEPYROS.

Hiszen azzal gyült, sohse' bánja.

PRAXAGORA.

605 De hiába is eldugnia, mert nem veszi hasznát semmire.

BLEPYROS.

Mért nem ?

PRAXAGORA.

Mert senki szorúltsgából nem ad és nem vesz, bírván
maga minden:

Kenyeret, süteményt, halat, öltözetet, koszorút, bort,
csicséri-borsót;

Mit nyerne tehát amaz eltagadó ? *ezt fejtsd meg, ha
kitalálad !*

¹ Dárius-arany, annyi mint egy arany stater = mintegy 12 frt.

BLEPYROS.

Hát *ma* leginkább nem azok lopnak, kiknek van minden bőven?

PRAXAGORA.

610 *Ezelőtt* igen, édes uram, míg még fennállt az előbbeni törvény:

De *ma* már, miután közös a vagyonunk, mit nyerne az eltagadással:

BLEPYROS.

Hát a ki leányra yetette szemét, s feljő neki rá a boldogja,

Szabad-é a közösből vennie, s úgy megajándékozni kegyéért?

PRAXAGORA.

De hiszen szabad azt ezután ingyen: mert azt is közre bocsátom,

615 Hogy akármely férfi akármely nőt kiszemel kényére Nemzeni gyermeketeket. [magának,

BLEPYROS.

Hátha bizony mind a legszépire tódul, S mind azzal akarja közölni sorát?

PRAXAGORA.

A csúnyábbak s pisze orrúk Ott hálnak együtt ama szabbekkel; s ha ki a szépet megohajtja,

Nem szabad ehhez jutnia, míg a csunyával előbb köze nem volt.

BLEPYROS.

620 Hátha belőünk öregebbekből, míg a csúnyákat öleljük, Kifogy a szusz, előbb mint oda jutnánk, hova mondod?

PRAXAGORA.

Nem haragusznak.

BLEPYROS.

Már mért?

PRAXAGORA.

Légy bizalommal ; sohse félj : mondom, hogy
nem haragusznak.

BLEPYROS.

De miért?

PRAXAGORA.

Ha velök nem műlatozol. Azaz úgy járnál
magad is te.¹

BLEPYROS.

Mind bölcs dolog ez, nektek legalább : van gondoskodva,
hogy egy zsák

⁶²⁵ Se maradjon folt' nélkül ; de mi fog történni a férfiu
nemmel ?

Mert futnak a nők a csúnya elől, s mind a szépekre
vadásznak.

PRAXAGORA.

Hanem a csúnyább nők meglesik ám, mikor a szébb
férfiak este

Lakomáról jönek ; azonkép a rút férfi bevárja az utczán
A szép nőt : és nem szabad a nőnek szép férfival addig
örülni,

⁶³⁰ Míg a rútnak előbb, s a kicsinek, kedvét nem tölti
egészen.

BLEPYROS.

Lysikrat² is úgy felhordja tehát pisze orrát, mint va-
lamely szép ?

¹ «Terád épen nem haragudnának», vigasztalja öreg férjét
a katonás nő. ² *Lys.* csúf ember.

PRAXAGORA.

Fel, Apollón uccse! demokrata terv az enyém: s lesz
 rajta nevetség,
 Mikor a gyűrűs, piperés uracsot megelőzi a bocskoros
 ember,
 S meg meri szólítani *elsőbb*, és azt mondja: «eredj te,
 barátom:
 635 Hadd végzem el én, majd átaladom az utójátéakra ne-
 ked, várj!»

BLEPYROS.

De, ha így élünk, hogyan ösmeri meg kiki aztán majd
 a tulajdon
 Gyermeket?

PRAXAGORA.

Minek ösmerje, ugyan? Hisz', hozzávetve koráról,
 minden idősb férfiut apjának fog majd gondolni a
 gyermek.

BLEPYROS.

Nem fognak-e ám ezután minden vén embert meg-
 zsinegelní
 640 Csupa tudatlanságból? miután most ismerik apjokat,
 és lám
 Még is agyon gyötrik. Hát ha nem is tudják! a képire
 másznak.

PRAXAGORA.

De nem engedi a mellette-való; másszor nem bánta,
 had' üsse
 A másét: hanem ezután, mihelyest meghallja hogy
 ütnek akárkit,
 Fél, hogy az ő apját verik, és a tettessel hajba kap érte.

BLEPYROS.

645 A többit elég ügyesen mondád : de ha hozzám jő Epi-kuros¹

Vagy Leukolophas, s azt mondja, apám ! ez már igazán iszonyú lesz !

PRAXAGORA.

Lehet annál még iszonyúbb dolog is, rettentőbb sokkal...

BLEPYROS.

Ugyan mi ?

PRAXAGORA.

Ha Aristyllos² csókolna meg, azt mondván, hogy *te*
vagy apja.

BLEPYROS.

Jajgatna bizony s orditna.

PRAXAGORA.

Te meg búzölnéd menta-szagát majd.

650 De ne félj : *ez* előbb született, mint meghozaték e mos-tani törvény :

Nem fog megcsókolni tehát.

BLEPYROS.

Meg is esnék úgy árva fejemnek ! —

Hát a földet ki műveli majd ?

PRAXAGORA.

Szolgák ; te egyébre né gondolj,

Csak, hogy mikor az árnyék tíz láb,³ kenekekkel s menj az ebédre.

¹ Epik. *Leuk.* szintén csúf emberek. ² Arist. szájjal bujálkodó. Ezért csókja oly visszatasító. ³ Óra nem levén, az árnyék hosszá-ról tudták meg, mikor van ebéd ideje.

BLEPYROS.

Hanem öltözetet hol vesz az ember? mert ezt is tudni szeretném.

PRAXAGORA.

655 A mostanival megéríték egy darabig, s azután mi szövünk majd.

BLEPYROS.

Még *egyre* felelj: hát vajon a kit birságra itélnek ezentul, Honnan fizet az? mert a közösbül csakugyan nem volna igazság.

PRAXAGORA.

De, azon kezdem: birság sem lesz.

BLEPYROS.

Hány embert¹ tönkre tesz ez már!

PRAXAGORA.

Úgy vélekedem magam is. — De miért is lenne, barátom, a birság?

BLEPYROS.

660 Sok-mi mindenekért, engem Apollon! hadd mondok egyet legelébb is:

Ha ki tartozván, tagadást tesz benne.

PRAXAGORA.

De honnan kölcsönözött ám A kölcsönadó, ha közös minden? bizonyos, hogy lopta közösbül.

BLEPYROS.

Déméterre! nagyon jól felelél. Csak még ez egyet magyarázd meg:

¹ Sycophantákat, kik más ember feladásából éltek.

Ha ki mást megver — miután ingyen dőzsölve, czivód-nak örökké —

⁶⁶⁵ Honnan fizet az sérelmi dijat? Megakasztalak, úgy hiszem, ezzel.

PRAXAGORA.

Kenyeréből, mit minden nap eszik; fogják el tőle csak egyszer:

Majd nem czivakodhatnék azután oly könnyen, mert hasa bánja.

BLEPYROS.

Tolvaj se' fog immár lenni egy is?

PRAXAGORA.

Mért lopna, ha minden megvan?

BLEPYROS.

Le se' húzza ruhám' éjtszaka senki?

PRAXAGORA.

Nem, hogyha lefekszel az ágyba¹

⁶⁷⁰ Otthonn este, de még ha kijársz sem: mindenki elélhet amúgy is.

De ha megtámad köntösödért: add neki önként; mit veszekednél?

Hisz nyomba' mehetsz, és a közösből kaphatsz mást, jobbat amannál.

BLEPYROS.

Koczkát se' fog a nép játszani már?

¹ Komikai gonoszság, melylyel figyelmeztet, hogy a leírt *eldorado* talán nem is igaz.

PRAXAGORA.

Pénz nem lévén, mire játszszék ?

BLEPYROS.

Hanem a lakhely — hogy' rendezed ezt ?

PRAXAGORA.

Mindenkire nézve közösnek :

675 *Egy házzá teszem az egész várost, áttörvén közfalait*
mind,

Hadd járjanak egymáshoz szabadon.

BLEPYROS.

Hát a köz ebéd helye hol lesz ?

PRAXAGORA.

Valahány csarnok s törvényház van, fordítom férfi-
teremmé.¹

BLEPYROS.

Hát a szószék mire lesz jó, hé ?

PRAXAGORA.

Kannát rárakni ebédnél

És vödröket; a gyermekék is majd oda ülnek, zengeni
dalban680 Azt a ki vitéz volt ütközeten, valamint gúnyolni a
gyávát,

Hogy szégyellje magát és ne egyék.

¹ *Andrón*. A görög házak utczafelői része. A hátulsó rész a nőké. De itt úgy látszik, nagy közös ebédlő termeket ért alatta, férfiak számára.

BLEPYROS.

Apollón uccse, derék lesz !

Hát a sors-vedret mire szántad ?

PRAXAGORA.

Majd a köztérre teszem ki,
Harmodios szobra elé, s magam is odaállva, kisorsolom
őket,

Hogy tudja betűjéről kiki : hol eszik ő, s oda menjen
örömmel,

⁶⁸⁵ Ha kiált a hirnök: «jöjön a B betü mind, lakomára
utánam

A király-folyosóba,¹ ki T-t húzott pedig, a mellette-
valóba,

A K betüsök pedig a lisztes árúcsarnokba mehetnek».

BLEPYROS.

Tán ká-sa zabálni ?

PRAXAGORA.

Dehogy ! pompás lakomára.

BLEPYROS.

De a kinek aztán

Nem jő ki betűje sehol, hol eszik ? azt majd elkergeti
 minden.

PRAXAGORA.

⁶⁹⁰ Hanem arra eset nálunk nem lesz:

Mindennek adunk bőven minden,

¹ A Keramikonban hívtak így egy stóát. De nem lehetetlen,
hogy Attalos király cszlopos folyosóját érti, melynek romjai ma
is fennállnak.

Úgy hogy kiki megborosodva, s azon-
Koszorúsan, megy haza, fáklyával.

A nők pedig a hazatérőnek

695 Elibe állván a sikátorokon,

Esedeznek majd : «gyere bé hozzánk :

Odabent vár a fiatal szép lány.»

«Ide !» kiált más az emeletből,

«Ide ! nálam van, ki fehérebb és

700 Szebb a világban mindenél : de előbb

Engem kell ám megölelned.»

Hanem a délczeg, szép ifjak után

Nyomon ott jár majd a dísztelenebb,

És rája kiált : «hova nyargalsz, hé ?

705 Nem nyersz vele ám, hijjába sietsz :

Mert a pisze, a csúnya legénynek

Törvényes elő-szere van nálunk ;

Ti meg a kettős füge hajtását

Fogván azalatt,

710 Döfölödjeketek a kapuközben.»

No, tetszik ez nektek ? felelj.

BLEPYROS.

Nagyon.

PRAXAGORA.

Most a piaczra kell sietnem, és

Átvennem ottan a begyűlt vagyont,

Hirnöknek egy jó hangú nőt keressével;

715 Mert mind ez én rám néz, kit fővezérré

Tettek, — s behoznom a köz-étkezést,

Hogy már ma együtt jöllakhassatok.

BLEPYROS.

Hát már *ma* jöllakunk ?

PRAXAGORA.

Természetes.

Aztán kitiltom a szabad személyt

720 Mind valamennyit.

BLEPYROS.

És miért ?

PRAXAGORA.

Világos :

Hogy el ne szedjék a fiatalok

Ostorcsapóját. A rabszolga nőknek

Sem lesz szabad, nagy-czifrán, a szabad

Nőket szerelmi kéjtől megrabolni

725 Hanem csupán rabszolgával fekünni

És csak gubáért perzselközni meg.

BLEPYROS.

Én hát inadba' járok mindenütt:

Hadd lássanak, hadd sutogják utánam :

«Vezérünk férje, ni ! bámúljatok ! » (*Elmennek.*)

IV.

EGY POLGAR.

(Holmiját a házából az utczára kirakva.)

- 730 Mielőtt piaczra vinném holmimat,
Elöszedem, s szemlét tartok fölööttük.
Jer hát elő csak, minden vagyonom
Közül, elébb is édes jó szitám,
Hogy hajporozva vidd *te* a kosárt:¹
735 Sok zsákomat felfordítál ugy is.²
Hol ám a székvivő? ³ Jer csak, fazék; —
Jó barna; — nem lehetnél czirmosabb
Habár *te* főzted vón' Lysikrates
Szerét, a melylyel festi ősz haját.
740 Mellé, komornám,⁴ a kosárvivőnek!
Korsós-leány, te is jer, tudd ide
Korsódat,⁵ és te, kobzos-lány⁶ (darálóm)
Jövel csak; úgy is — ha gyülsbe kellett
Mennem, — gyakorta felkörtött dalod.
745 Most jöjjön a ki teknöt hoz; te menj
A lépes mézáért; rakd mellé a lombot;⁷
Hozz háromlábut, ir-tartó edényt;
A csuprok és a csöcselék maradjon.

MÁSIK POLGÁR (*magában*).

- Hogy én beadjam a holmim'? Bolond
750 Volnék, s aligha von' egy csöpp eszem.
Nem én, Poseidon uccse! százszor is

¹ Mint ünnepi menetnél a leányok. ² Midőn a lisztet belé-
öntötte. ³ A leány, ki ünnepélykor széket vitt a kosaras leány után.
⁴ A fazekat nevezi így, mintha szépitő szert főző komorna volna.
⁵ Ez maga egy korsó lesz. ⁶ A kézi daráló, mely reggel fel szokta
lármazni; ezért cziterás leánynak nevezi. ⁷ Olajágat. Mindezek
áldozati vagy ünnepélyes diszmenethető tartozó dolgok.

Meggondolom s vizsgáлом még elébb ;
 Nem is dobom ki megsugorgatott
 Veritékem' csak ily semmis beszédre,
 755 Míg nem tudom, hogy-mint van e dolog. (*Az 1-sökhöz :*)
 Hé, mit keresnek e szerszámok itt ?
 Tán költözöl, hogy kirakád ide ?
 Vagy tán zálogba hordod ?

1-sö POLGÁR.

Nem biz' én.

2-ik POLGÁR.

Mért állnak ily szép sorba' hát ? talán nem
 760 A Hieron hirnök¹ diszmenetje ez ?

1-sö POLGÁR.

Zeus uccse nem ; de a városnak, a
 Piaczra hordom, a törvény szerint.

2-ik POLGÁR.

Hát felviszed ?

1-sö POLGÁR.

Fel én.

2-ik POLGÁR.

Boldogtalan vagy,
 Zeus engem uttarcs' !

1-sö POLGÁR.

Mért ?

¹ Azaz : nem árverésre viszed, hol hirnök teljesíté a dobos szerepét.

2-ik POLGÁR.

Mért? hát azért.

1-ső POLGÁR

765 No, hát? ... nem kell a törvényt teljesítnem?

2-ik POLGÁR.

Melyíket, árva?

1-ső POLGÁR.

Hát, a meghozottat.

2-ik POLGÁR.

A meghozottat? Oh be balga vagy!

1-ső POLGÁR.

Én balga?

2-ik POLGÁR.

Hát nem? a legegyügyűbb
Széles világön.

1-ső POLGÁR.

A mért a parancsot

770 Teszem? Parancsot teljesítni fö
Tiszt jámboroknak.

2-ik POLGÁR.

Igen, a bolondnak.

1-ső POLGÁR.

S te nem fogod beadni?

2-ik POLGÁR.

Isten örizz!

Mig nem tudom, a többség mit akar.

1-ső POLGÁR.

Hát mit akarna ? szed-vesz holmit, és
775 Készül beadni.

2-ik POLGÁR.

Elhiszem, ha látom.

1-ső POLGÁR.

Beszélik úton-útfelen.

2-ik POLGÁR.

Beszéljék.

1-ső POLGÁR.

Rakodnak és viszik be.

2-ik POLGÁR.

Hadd vigyék.

1-ső POLGÁR.

Megöl hitetlenséged.

2-ik POLGÁR.

Hát had' öljön.

1-ső POLGÁR.

Pusztítson el Zeus !

2-ik POLGÁR.

Hát, pusztítson el !

780 Hiszed, be adja egy is ? van esze ;
Nem ős szokásunk adni, — *venni* csak,
Zeus engem uccse ! mint az isteneknek.

Ám nézd a szobron a kezük hogy' áll:
 Midőn könyörgünk áldásért nekik,
 785 *Markát* mutatva nyújtja mind kezét,
 Nem, mintha adna, hanem mintha kérne.

1-ső POLGÁR.

Istentelen, hadd lássak én dologhoz,
 Hadd kössemm össze ezt: hol egy kötél?

2-ik POLGÁR.

Hát csak viszed?

1-ső POLGÁR.

Zeus uccse! már kötöm
 790 Ezt a két lábast.

2-ik POLGÁR.

Oh, isten bolondja!
 Mást meg se' várni, mit csinál; meg aztán
 Ilyen hamar....

1-ső POLGÁR.

Mit kéne tenni hát?

2-ik POLGÁR.

Végére várni, s húzni akkor is.

1-ső POLGOR.

Minek?

2-ik POLGÁR.

Jöhetsz földrengés; menyét

795 Futhatna által; vagy tűz ütne ki :¹
Mind abba'hagynák, őrült, a behordást.

1-ső POLGÁR (*már nem is figyelve rá*).

Az lenne szép, ha már nem volna hely
Hová lerakjam.

2-ik POLGÁR.

Honnan visszakapd.²
Ne félj: beadhatd még holnapután is.

1-ső POLGÁR.

800 Miért?

2-ik POLGÁR.

Tudom már: könnyen megszavaznak
Bármit, de vissza is vonják hamar.

1-ső POLGÁR.

Hékám, beadják.

2-ik POLGÁR.

Hátha *nem*, no s aztán?

1-ső POLGÁR.

Ne félj: behordják.

2-ik POLGÁR.

Hátha *nem*, no s aztán?

1-ső POLGÁR.

Megbirkozunk.

¹ Mind baljóslatú jelek. ² Olyan hely nem lesz.

2-ik POLGÁR.

De hátha győznek, aztán ?

1-ső POLGÁR.

⁸⁰⁵ Nekik hagyom.

2-ik POLGÁR.

S ha dobra ütik, aztán ?

1-ső POLGÁR.

Pukkadj meg !

2-ik POLGÁR.

És ha megpukkadtam, aztán ?

1-ső POLGÁR.

Jól cselekedted.

2-ik POLGÁR.

S van lelked, beadni ?

1-ső POLGÁR.

Van ; mert a szomszéd is, látom, viszi
Mindegygyik.

2-ik POLGÁR.

Ugy hát Antisthenes¹ is
⁸¹⁰ Beadja majd : pedig hej ! szívesebben
Ott nyögne a pöczén harmincz napig.

1-ső POLGÁR.

Veszsz meg.

2-ik POLGÁR.

Hát Kallimachos² karvezér

¹ Rút fősvény. ² Tékozló.

Ugyan mit ád be, többet Kalliasnál? ¹

(magában, az 1-sőre :)

Ez ember elpusztítja mindenét.

1-ső POLGÁR.

815 Rosszat tanácsolsz.

2-ik POLGÁR.

Rosszat? mintha nem
Látnék örökké ily végzéseket!
Hát nem tudod, mi lett a só-szabályból? ²

1-ső POLGÁR.

Tudom.

2-ik POLGÁR.

Meg a rézpénz felől tudod
Mit végezénk?

1-ső POLGÁR.

Az ³ rossz verésű lett

820 Rám nézve, bezzag: szöllöt adva el,
Távoztam, a szám ⁴ rézpénzzel-teli,
S menék piaczra, hogy lisztet vegyek:
S a mint a zsákomb már tartottam is,
Kiált a hírnök: «senki el ne merjen
825 Fogadni rézpénzt, nem jár, csak ezüst.»

2-ik POLGÁR.

Hát a minap, nem mind megesküvénk:
Ötszáz talentom jő be városunknak

¹ Szegény koldus ember. ² A só-ár leszállítást elhatározták, de nem vették fogantatba. ³ A végzés. ⁴ A zsebetlen görög erszénye.

A negyvenedből, mit Euripides¹ javalla ?
 S legott arany-ember lön Euripides ;
 880 De, hogy belé tekinténk jól, s kisült
 A régi nóta, s nem ment a dolog :
 Mindjárt szurok-ember lett Euripides.

1-ső POLGÁR.

Nem vág, barátom : *akkor mi valánk*
 Az úr, *ma nőink*.

2-ik POLGÁR.

Kiktöl, istenuccse
 835 Örizkedem : le ne p.. sáljanak.

EGY NÖHIRNÖK (*kiált* :)

Polgárok ! (így foly a világ ma már)
 Jertek sietve mind főasszonyunkhoz,
 Hogy sorsvetéssel a szerencse hadd
 Jelölje meg, hol ebédel ma kiki ;
 840 Mert a sok asztal immár rakva és
 Föl van szerelve minden drága jóval,
 Ágyak² terítve szőnyeggel puhán,
 A bor-vegyítők s illatárusok
 Mind sorban állnak ; a hal sistereg,
 845 Nyúl nyársra vonva, stíl lángos, lepény,
 Koszorúk fonatnak, mézbabák pirulnak.
 Pépet fazékkal sok menyecske főz ;
 Smoios,³ azon lovag-palástosan,
 Öblinti a nők tálát, csuprait ;
 850 Szoros czipőben és finom köpenyben

¹ Azt vélik, a költő unokája ez. ² Az ebédlő pamlagok.
³ Lovag rendbeli, ocsinány szerelmeiről hírhedett egyén.

Vén ember ott kaczároz ifjuval,
 Bocskort lerugva és rongyos zekét.
 Jertek tehát, vár a gombócz-vivő ;
 Jól feltátsátok ám az állotok' ! (EL.)

2-ik POLGÁR.

855 És én ne menjek? mit ácsorgok itt,
 Ha már a város így határozá !

1-ső POLGÁR.

Hová? mikor nem adsz be semmidet.

2-ik POLGÁR.

Ebédre.

1-ső POLGÁR.

Nem te, míg be nem viszed
 Haugyan eszök lesz.

2-ik POLGÁR.

Béviszem !

1-ső POLGÁR.

Mikor?

2-ik POLGÁR.

860 Rajtam, barátom, nem mulik.

1-ső POLGÁR.

Hogyan?

2-ik POLGÁR.

Más, azt hiszem, később is adja be.

1-ső POLGÁR.

Te mindazáltal mégy ebédre ?

2-ik POLGÁR.

Hogy ne ?

Jólelkü polgár könnyít városán
A mit lehet.

1-ső POLGÁR.

S ha elkergetnek, aztán ?

2-ik POLGÁR.

865 Vakon berontok.

1-ső POLGÁR.

S ha megvernek, aztán ?

2-ik POLGÁR.

Beperlem öket.

1-ső POLGÁR.

S ha kinevetnek, aztán ?

2-ik POLGÁR.

Ajtóra állva . . .

1-ső POLGÁR.

Mit csinálsz ? felelj.

2-ik POLGÁR.

Elkapdosom az ételt a hozótul.

1-ső POLGÁR.

Jöj hát te később ; *ti* meg Parmenon,
870 Sikon¹ vegyétek fel az «összvagyont»²

¹ Szolgái. ² Tragikai szó.

2-ik POLGÁR.

No, hadd segítsek.

1-ső POLGÁR.

Sohse törd magad' :

Még rá találnád fogni a vezérnő
Elött, mikor beadnám, hogy tíéd. (*El a szolgákkal.*)

2-ik POLGÁR (*magában.*)

Zeus uccse, kell pedig találni cselt,
875 Hogy megmaradjon a mim van, de a
Köz-kotyvalékból mégis részt vegyek....
E gondolat jó : mennem kell rohammal
Ebédre, késni többé nincs idő. (*El.*)

V.

VÉN ASSZONY (*egy ház ablakából.*)

Hogy' férfi egy se' jön ! rég kéne már.
880 Itt állok, ón-fehérrel vastagon
Bekenve, sárga köntöst véve föl,
Hiába, s holmi csáb-dalt dúdolok,
Várván, ha lépre kaphatnék vagy egyet.
Múzsák, elő hát, ajkaimra mind !
885 Sugalljatok egy ióni¹ dallamot.

LEÁNY (*másik házból.*)

Elébb kibujtál most nálam, rohadt !
Azt hitted, úgy-e, míg távol vagyok

¹ Lágy, kéjes volt az ióniai mindenben.

Bizton beszűrhetsz s lépre csalsz egyet
 Gajdolva : ámde túldanollak én ;
 890 Mert, a közönség bár röstelli ezt,
 Van benne furcsa és műlattató.

VÉN ASSZONY (*aljas mozdulattal*).

*Ezzel beszélj ! s eredj dolgodra. Te
 Pedig, galambom sípos,² vedd a sípod'
 S fújj rajta «méltó dalt hozzám s magadhoz.»³*

(Sípszó mellett danol.)

905 A ki jót akar magának, hát siessen az én ölembe :
 Mert az ifjak mitse' tudnak, éretté a bölcseség ;
 Nincs is a ki úgy szeretné, senki több, a kedveset
 Mint én, a többi másfelé csapong.

LEÁNY (*danol*).

Ne irígyeld az ifjat,
 900 Mert a kéjt csupán a gyöngéd
 Ifju tagok lehellik,
 S a kebel almáin virül az.
 Te vén, terítőn s kenve vágy, már a Halál szerelme.

[Strophe.]

VÉN ASSZONY.

Hogy szakadjon le méhed !
 905 Hogy roskadjon össze ágyad
 Mikor ölelni készülsz !
 Vánkosodon kigyót találj és
 Azt vond magadhoz, azt öleld, ha csókra szomjaz ajkad.

[Antistrophe.]

¹ Nem találtam ennek magyarázatát. Nem a dalokban előforduló frivol célcímkére gondol Ar., mert olyannal egyébüttsétele; hanem talán arra, hogy a cselekvényt gátló, csupán *beszöfft* couplet-eket énekeljen a színész, azt nem szereti a közönség.

² A kar síposa. ³ Trágikai helynek látszik.

LEÁNY (*danol*).

Ohjaj, hova legyek, hova !
 910 Nem jő kedvesem, és én egyedül vagyok ;
 Mert az anyám elment hazulról —
 Egyebet nem kell mondanom.
 Kérlek, dajka, kerítsd elő,
 Hívd ide Orthagorast,¹
 915 Úgy áldjon a kéj istene téged !

VÉN ASSZONY (*danol*).

Viszket már az ióni láng, szegényke !
 És aligha lesbiázni is nem szoktál, úgy hiszem ;
 Még sem rablod előlem el
 A kéjt, sem az időbeli
 920 Elsőbbségi jogom² nem kaparítod el.

LEÁNY.

Gondolj ha tetszik, sunnyogj mint görény :
 Hozzád, elébb mint hozzám, senki sem megy.

VÉN ASSZONY.

Nem ám, temetni.

LEÁNY.

Ujság vón' banya.³

VÉN ASSZONY.

Dehogy !

LEÁNY.

Hisz' újat vén hogy mondana ?

¹ Donner német fordítása után teszem e szót tulajdonnévre,

² Az új törvény szerint. Lásd fentebb : 619. vers.

³ Hogy temetni hozzám fiatalhoz, elébb jöjenek, mint hozzád, vénhez.

VÉN ASSZONY.

925 Nem árt neked az én vénségem.¹

LEÁNY.

Mi hát ?

Festéked árt hát, és fehérítőd ?

• VÉN ASSZONY.

Mit osztozol velem ?

LEÁNY.

S te mit leskődöl ?

VÉN ASSZONY.

Én ?

Epigenes² kedvesemnek dallok egy dalt.

LEÁNY.

Van is neked más, mint a vén Geres !³

VÉN ASSZONY.

930 No majd meglátod : mindjárt itt terem.

Ahol jön is már.

LEÁNY.

Nem hozzád, penész !

Kellesz is annak !

VÉN ASSZONY.

Kellek ám, ragya !

¹ Azaz : nem a törvényadta előny, hanem saját bájai vonzák a férfiakat hozzá. ² Ismeretlen. ³ A scholiasta szerint «kopasz és szegény.»

LEÁNY.

Meglátd, ha elmegyek ; be is huzódom. (*Visszavonul.*)

VÉN ASSZONY.

Én is be ; mert nálad büszkébb vagyok. (*Visszavonul.*)

EGY IFJU (*jö, dalol*).

933 Bár lehetne leányt ölelni mindenjárt
 És ne kéne vesződnöm egy fitossal
 Vagy vén csoroszlyával előbb :
 Mert szabad ember ezt soha nem állja ki !

[Strophe.]

2-ik VÉN ASSZONY (*üldözi*).

Sírva fogsz vele lenni, engem uccse : [Antistrophe.]
 940 Nem Charixene¹ a parancsolónk most.
 Törvény szerint kell az olyat
 Tenni ma már, ha áll a demokrácia.
 (Magában.)

De távozom, leskelődni, mit csinál. (*Félrevonul.*)

IFJU.

Oh, bár a széphez jutnék, istenek !
 945 Kiért ma ittam² s régi vágy emészt.

LEÁNY (*kinéz*).

Jól rászedém az átkozott banyát :
 Eltünt, remélve hogy benn maradok.

1-ső VÉN ASSZONY (*az ablaknál*).

No, itt jön épen, a kit emlegettünk. (*Dalol.*)

¹ Egy közmondásos bolond nő. ² Rendesen lakomáról, ittasan mentek leányhoz.

Jöszte bé, jöszte bé, kedvesem, jöszte bé,
 950 Kerülj belöl, s az éjjel
 Pihenj ölelgető karomban !
 Mert a szerelem nagyon úz
 E te fürteid miatt
 S különös vágy nyomja szívemet
 955 Mely fogva tart s fölemészt.
 Szűnj, Eros, kérlek s tudd, hogy ímez
 Ifju párnáim közé siessen !

IFJU (*a leány ablakánál*).

Jöszte már, jöszte már, szállj alá
 S nyisd ki, rózsám, ezt a záros ajtót !
 960 Különben itt lerogyva virradok,
 Virágom ! haj pedig szeretnék
 Öledbe' játszani, vállad' veregetni.
 Kypris, mért őritsz e leányért !
 Szűnj Eros, kérlek és tudd, hogy íme
 965 Lányka párnáim közé siessen !
 De mind ezek hő vágyamat eléggé kifejezni
 Gyaról szavak ; hanem te,
 Kérlek, az ajtót nyisd ki galambom
 S ölelj meg ! oh mert érted szenvédék.
 970 Aranyvirágom ! szívem drága gondja !
 Kypris csemetéje,
 A Múzsa méhe, Charisok
 Növendéke, te Báj-alak ! ereszsz be
 S ölelj meg ! oh mert érted szenvédék.

1-ső VÉN ASSZONY.

975 Hé, mi, kopogtatsz ? én hozzáam ?

IFJU.

Mics'a?

1-ső VÉN ASSZONY.

Hogy ajtóm' zörgeted?

IFJU.

Haljak meg én....

1-ső VÉN ASSZONY.

Hát mit keressz a fályával? Mi kell?

IFJU.

Egy Anaphlystosi¹ embert.

1-ső VÉN ASSZONY.

Kicsodát?

IFJU.

Nem a Sebinost² ám, a kit te vársz.1-ső VÉN ASSZONY (*megrágadja*).

980 Aphrodité uccse! ha kellek, ha nem....

IFJU.

Most nincs a hatvan esztendőn felül
 Valókon a sor, ezt máskorra hagyjuk:
 Most még alól a húszon végezünk.

¹ Attikai község. A szó kétértelmű. ² Tulajdonnév, gyanús és tiszességgel nem fordítható.

1-ső VÉN ASSZONY.

Úgy volt, előbbi kormányunk alatt:
 985 De most velünk lesz dolgotok elébb.

IFJU.

«A ki akar, tesz» — ez a koczkatörvény.

1-ső VÉN ASSZONY.

Nem is ebédelsz — ez is koczka-törvény.

IFJU.

Nem értem mit beszélsz. *Itt* kell koczognom.

(*Zörget a leány ablakán.*)

1-ső VÉN ASSZONY.

Igen, ha nálam zörgettél elébb.

IFJU.

990 De nincs rostára szükség mostanában.

2-ik VÉN ASSZONY (*elülép*).

Tudom, szeretsz ; és most csudálkozol
 Hogy künn találsz : de tartsd csak ajkadat.

IFJU.

De, lelkem, borzadok a kedvesedtől.

2-ik VÉN ASSZONY.

Kitől ?

IFJU.

A legnagyobb festőtől.

2-ik VÉN ASSZONY.

És ki az ?

IFJU.

995 Ki a halotti korsót¹ színezi.

Csak menj is innen, hogy künnt meg ne lásson.

2-ik VÉN ASSZONY.

Tudom, tudom mi kell.

IFJU.

Én is, bizony !

2-ik VÉN ASSZONY.

Aphrodite uccse ! sorson nyertelek :

El nem bocsátlak.

IFJU.

Őrjöngesz, banya.

2-ik VÉN ASSZONY.

1000 Szélnek beszélsz : erővel húzlak ágyba.

IFJU.

Minek vödör kihúzni más horog ?

Egy ily banyát kell lebocsátni csak,

S kivenni kútból a vödröt² vele.

2-ik VÉN ASSZONY.

Ne csúfolódj' hé, csak kövess, ide.

¹ Azt az edényt, melyet a halott mellé tettek. Mintha ma *koporsót* mondana. S ezt nevezi föntebb *kedvesének*. ² Oly sovány és görbe, mint egy vas horog.

IFJU.

1005 Nem tartozom, ha vagyonom után
*Te nem fizetted*¹ az öt százaléket.

2-ik VÉN ASSZONY.

Aphroditére ! jönök kell pedig,
 Mert ilyenekkel játszanom gyönyör.

IFJU.

De én az *illyet* utálom nagyon,
 1010 Nem is megyek, soha !

2-ik VÉN ASSZONY.

Zeus uccse, de
 Majd kényszerít ez ! (*Írást vesz elő.*)

IFJU.

És mi légyen az ?

2-ik VÉN ASSZONY.

Nép-végzemény, hogy jönök kell velem.

IFJU.

Olvasd, mi a tartalma.

2-ik VÉN ASSZONY.

Olvasom.

«Tetszett a nőknek, hogy ha ifju férfi
 1015 Ifjú nőt megkiván: ne jusson ahhöz
 Míg egy banyával nem volt. Ha banyát
 Ölelni kedve nincs, csak fiatalt:

¹ Azaz : úrnőm, gyámom nem vagy.

Legyen szabad, büntetlen, a korosb
Nöknek, nyelénél fogva húzni be».

IFJU.

1020 Jaj, hát ma én előcsahos¹ leszek!

2-ik VÉN ASSZONY.

Törvényeinknek, lásd, hódolni kell.

IFJU.

De hátha egy földim² jót állva, megment?
Vagy egy barátom?

2-ik VÉN ASSZONY.

Úgy de nem szabad
Szerződni, mérön³ feljül, férfinak.

IFJU.

1025 Hát eskü nem jár?

2-ik VÉN ASSZONY.

Nincs patvarra szükség.

IFJU.

Teszem magam: kalmár⁴ vagyok.

2-ik VÉN ASSZONY.

Jaj is lesz.

¹ Eredetiben: *Prokrustes*. A szó értelmében van a játék, de fordítni nem lehet. ² Sajátlag: ugyanazon *démös*-beli. ³ Mérő gabonán. Azelőtt a nőkre és gyermekekre szolt e törvény: most megfordítva, a férfiakra. ⁴ A kereskedő nem tartozott *háborúba* meuni.

IFJU.

Mit kell csinálni hát?

2-ik VÉN ASSZONY.

Követni engem.

IFJU.

Hisz' ez erőszak!

2-ik VÉN ASSZONY.

Diomédesi.¹

IFJU.

Hints hát gyopárt előbb az ágyra; törj meg
 1080 Négy szál borágat, azt is tudd alád;
 Köss szalagot, tégy olajos edényt,
 S ajtód elé künn egy nagy tál vizet . . .²

2-ik VÉN ASSZONY.

Tán még koszorút is vásárolsz nekem?

IFJU.

Zeus uccse! ha túl-éled a viasz-
 1085 Gyertyát: de félek, ottben összeroskadsz.
 (Az aggnö vonszolja.)

LEÁNY (*lejő*).

Mit húzod azt, hé?

2-ik VÉN ASSZONY.

Magamét viszem.

¹ Ez egy thrák, ki leányaihoz erőltette a férfiakat. Innen a monda *Diomedes* emberevő lovairól. ² A halotti kiterítést írja le.

LEÁNY (*elrántja*).

Elég orczátlanul ; nem oly korú ez
 Hogy *te* ölelgesd ily ifjan : hiszen
 Anyja lehetnél inkább mint neje ;
 1040 S merő Oidipusokkal¹ töltenétek
 Be a világot.

2-ik VÉN ASSZONY.

Oh, gyalázatos !
 Irigység sugta ezt; de meglakolsz.

IFJU (*a leánynak*).

Zeus engem uttarcs ! nagy jót téssz velem,
 Galambom, hogy megmentesz e banyától :
 1045 Meg is hálalom azt az éjtszaka
 Neked, nagyon és vastagon pedig.

1-ső VÉN ASSZONY.

Hová viszed hé, törvény ellenére,
 Azt a legényt, ki sorshúzás szerint
 Enyém először ?

IFJU.

Jaj, szegény fejem !
 1050 Honnan teremtél, átkozott, ide ? (*félre* :)
 Ez még amannál is nagyobb csapás.

1-ső VÉN ASSZONY (*rángatja*).

Jer csak be, erre !

IFJU (*a leánynak* :)

Oh, kérlek, ne nézd el
 Hogy ez bevonjon.

¹ Oedipus tudvalevőleg az anyját vette nőül.

1-ső VÉN ASSZONY.

A törvény — nem én —
Hurczol be.

IFJU.

Nem biz engem, hanem egy
1055 «Vámpir, ki vérhólyagba öltözött.»¹

1-ső VÉN ASSZONY.

Kövess galambom : ne fecsegj, siess !

IFJU.

Hadd mék előbb hát félre egy kicsit,
Hadd bátorodjam ; mert különben itt
Féltembe', meglásd, mindjár' valami
1060 Sárgát csinálok.

1-ső VÉN ASSZONY.

Jer, bátran ; lehet benn.

IFJU.

De félek ám, hogy több lesz, mint akarnám.
Hanem kezest állítok, hitelest
Kettöt neked.

1-ső VÉN ASSZONY.

Ne állits (*vonja*).

3-ik VÉN ASSZONY.

Hé, hova
Mégy azzal a növel ?

IFJU.

Ő visz, nem én öt !

¹ Tragikai sor.

1065 De bárki légy, áldjon meg a teremtő,
Hogy veszni nem hagysz. (*Ránéz.*)

Oh Herakles, oh Pán,

Oh Korybántok, oh Dioskurok,
Hisz, ez amannál még szörnyűbb csapás !
Miféle szerzet ez, uramfia !

1070 Fehérítővel bémeszelt majom, vagy
Halottaiból feltámadott banya ?

3-ik VÉN ASSZONY.

Ne gúnyolj, csak kövess. (*Húzza.*)

1-ső VÉN ASSZONY (*visszahúzza*).

Engem kövess !

3-ik VÉN ASSZONY.

Én nem bocsátlok el, soha.

1-ső VÉN ASSZONY.

De én se'.

IFJU.

Ketté szakíttok, verjen meg az isten !

3-ik VÉN ASSZONY.

1075 Velem kell jönök, a törvény szerint.

1-ső VÉN ASSZONY.

De nem, ha más nő, még rútabb, akad.

IFJU.

De hát, ha elsőbb *ti* agyon kinoztok,
Hogyan jutok majd a szép lányhoz én ?

3-ik VÉN ASSZONY.

Azt már *te* lásd: de jönök kell velem!

IFJU.

1080 Melyik, melyik visz hát?... hogy szabadulják.

1-ső VÉN ASSZONY.

Kétled? *velem* jöjj.

IFJU.

No, bocsáss vele.

3-ik VÉN ASSZONY.

De erre jösz, velem!

IFJU.

Ha ez bocsát.

1-ső VÉN ASSZONY.

De nem bocsátlak ám, Zeus uccse!

3-ik VÉN ASSZONY.

Én sem.

IFJU.

Gonosz hajós nép lennétek.

1-ső VÉN ASSZONY.

Miért?

IFJU.

1085 Versengve, szélyel tépnétek az útast¹

¹ Mindenik arra unszolva, hogy az ő hajójára szálljon.

1-ső VÉN ASSZONY.

Te hallgass, jer velem.

3-ik VÉN ASSZONY.

Velem, bizisten !

IFJU.

Kannónos indítványa¹ áll tehát :
Külön-külön kell minden pört pitélnem.
Hogy' evezzék én egyszerre két lapáttal ?

1-ső VÉN ASSZONY.

1090 Könnyen, ha egy tál hagymát megeszel.

IFJU.

Oh jaj, szegény fejem ! már épen az
Ajtóba húztak.

3-ik VÉN ASSZONY (*az 1-höz*).

Nem mégy többre, mint én :
Együtt berontok.

IFJU.

Ne, az istenért !
Jobb egy gonoszba, mint kettőbe esni !

3-ik VÉN ASSZONY.

1095 Hekate uccse ! ha tetszik ha nem ....

(*Vonszolja.*)

¹ K. indítványára törvényt hoztak, hogy vádlottakat tömegesen elítélni nem szabad, hanem egyenkint s védelem után.

JFJU.

- Oh én, háromszoros boldogtalan !
 Hogy ily rohadt nőt éj-nap kell ölelnem,
 Aztán, ha ettől ment vagyok : megint
 Jó Phryhne, arczán festék egy köcsöggel !
- 1100 Hát nem szerencsétlen vagyok ? Az én,
 Zeus uccse, átkos, veszni tért halandó,
 Ily bestiákkal úszva egy hajón.
 De hogyha e rimáktól valami
 Találna érni ez örvénybe' ma :
- 1105 Temessetek majd a torkába ¹ épen
 És sirkövemre *ezt* a másikat
 Szurokba mártva s két lábat bokáig
 Ónnal beöntve, köny-edény gyanánt
 Állítsátok fel, élő sírjelül. (*behúzzák.*)

PRAXAGORA NÖCSELÉDE (*ittasan* :)

- 1110 Oh boldog a nép ! boldog én magam !
 Az asszonyom meg a legboldogabb,
 S ti mind,² ti nők ott az ajtók előtt,
 És valamennyi szomszéd, ágrokon ;
 De legkivált én, a rabszolga nő,
- 1115 Kinek fejem, ni ! drága jó kenettől
 Tündöklik, oh Zeus ! .... De mind semmi ez
 Thasos borának telt kancsóihoz :
 Mert az fejemben megmarad soká,
 De a kenőcs elpálorog hamar ;
- 1120 Jobb sokkal a bor, jobb, Zeus az atyám ! —
 Tölts tiszta bort : egész éjjel vidít,
 Csak azt keresd, melyik legzamatossb. —

¹ Az örvénynek. ² A Karnak mondja.

De nők, a gazzdám hol van? szóljatok,
A férje úrnőm- és parancsolómnak?

KAR.

1125 Itt megtalálod, ugy hiszem, ha vársz.

NŐCSELÉD.

Meg ám: ahol megy is ebédre már.
Uram! te boldog és dicső uram!

BLEPYROS.

Én?..

NŐCSELÉD.

Te bizisten, mint más senki még:
Mert hát ki volna nálad boldogabb,
1130 Nálad, ki e több mint harmincz ezer¹
Polgár közöl csak egymagad — nem ettél!

KAR.

No, ugy-valóban boldog ember is!

NŐCSELÉD.

Uram, hová mégy?

BLEPYROS.

Hát ebédre no.

NŐCSELÉD.

Te léssz, bizisten, legislegutolsó,

¹ Másutt maga Arist. csak 20,000-re teszi a polgárok számát (a felnőtt szavazókét, nem a lelkek számát, melyet még a thétek és rabszolgák nagy tömege is szaporít). V. ö. *Darázsok* 671. v.

1185 Azonban a nőd meghagyá, hogy el-
Fogván a nőkkel ¹ vigyelek oda.
Van még Chiosi borbul egy kicsi
S más drága jóból. De ne késsetek;
Nézök közöl is, a ki jót akar,
1140 S birák ² közöl ki nem néz másfelé,
Jőjön velünk : lesz sok jó mindenünk.

BLEPYROS.

Igen, jelentsd ki mindenjájoknak ezt
Kész szívvel, és ne hagyj el egyet is,
Hívj bőkezűn vént, ifjat, gyermeket:
1145 Mert kész ebéd vár valamennyire
Egytől egyig, ha elmennek — haza.

KAR.

Megyek sietve a lakmára én is,
Jó hogy kezembe itt a fáklya még.

(*Blepyros*hoz :)

Te meg mit ámolyogsz ? miért nem viszed már
1150 E leányokat? ³ — Én, míg te elvonulsz,
Egy asztaláldó dalt rákezdtek itt,
Csak még előbb a bírákhöz van egy szóm.
A ki bölcs, az böles mondásim nézve adja rám szavát,
A ki víg, az furesaságim nézve adja rám szavát,
1155 S átalában minden bíró, kérem, adja rám szavát,
És ne légyen ártalmomra semmiben, hogy legelőbb
Engem ért a sors, ⁴ de tartsa elméjében mindenik,
Hogy hitét ne szegje, s a Kart ⁵ igazán ítélez meg,

¹ Fuvolás és tánczos nők. ² Azon drámaüzleteket érti, kik nem valamely versenytársát akarják megkoszorúzni. ³ Lásd 1136.

⁴ Sors jelölte ki, milyenben adják elő a versenyző darabokat.

⁵ A darabot.

S ne kövesse rosz személyek csapodár természetét,
 1160 Kik nem eszmélnek tovább, csak az utolsó kedvesig.

FÉL KAR.

Éj, haj! ideje

Hát mozogni, édes nőim — ha valamit akarunk —
 Tánczléptekben a lakmára. Járjad azt a krétait
 Hát te is.

MÁSIK FÉLKAR.

Hisz azt teszem.

ELSŐ FÉLKAR.

Ütemre lábaiddal a vékonyod' te is hát! mert egy-
 szerre lessz ám:

1165 Csigasülthalhusszeletczetvelőmaradtjacsi-
 pősreszeltaszatlemézöntvehúrosonrigó-
 vadgalambkokastarájgerlerostélyosbefött-
 mustbanyúlporzchallé. Te pedig, ezt halló,
 Végy hamar tálat, siess : kérj babópépet belé,
 1170 Hogy megebédelhess.

MÁSODIK FÉLKAR.

Nyelnek ám már emberül!

KAR.

Ugorjatok, ihaj! juhaj!

Mindjár' lakomázunk, ihaj!

Juhaj, mint diadadalra!

1175 Ihaj, juhaj, ihaj, juhaj! (*Eltáncsol.*)

PLUTOS.

S Z E M É L Y E K.

KARIÓN, Chremylos szolgája.
CHREMYLOS, szegény sorsú földmives polgár.
PLUTOS.
FÖLDMIVELŐK KARA.
BLEPSIDEMOS, Chremylos barátja.
PENIA.
Chremylos *neje*.
Igaz ember.
Egy *sykophanta*.
Egy *vénasszony*.
Egy *ifjú*.
HERMES.
Zeus *papja*.

Előadatott: Olymp. 97. 4. Kr. e. 389.

B E V E Z E T É S.

Plutos vagyis a *Gazdagság* hiteles kútfők szerint két-féle alakban került színre: először 408-ban, másodszor 388-ban. Ez utóbbi alkalommal Nikochares *Lakónjai*, Aristomenes *Admetosa*, Nikophon *Adonisa* és Alkaios *Pasiphaëja* voltak versenytársai.

Újabb nyomozások kiderítették, hogy az előttünk levő darab nem az «első» *Plutos*, a minek a régi scho-liasták nézték, hanem a «második», mely húsz évvel később adatott elő.

Nem állami ügyeket bolygat, hanem általános emberi érdekű tárgygyal foglalkodik, mely akkoriban egészen időszerű volt. A régi jómódú családok részint a hosszas háború, részint a gyakori alkotmányváltozás, részint a lábrakapott fényűzés következtében elszegényedtek: az áruló, a sophista s több efféle hitvány népség vagyonra tett szert, s megint csak annak volt tekintélye meg hatálma, a ki gazdagságával hathatott.

Ily viszonyok között könnyen felmerülhetett az a kérdés, hogy mennyiben jó a gazdagság vagy a szegénység s önként kinálkozott Aristophanesnek arra, hogy belőle vígjátékot alkosszon. E vígjáték szerint *Plutos* isten, ki vakságában naplopók és gazemberek kezébe került, visszanyerte szeme világát s most a becsületes emberekhez fordúl, s azokkal tart.

Már a régiek az úgynevezett *közép* vígjátékhoz számították e darabot. Hogy mennyiben számítható oda, bajos eldönteni; mert a közép vígjáték lényegét nem igen ismerjük. Jellemzői azt mondják, hogy többnyire a régi költöknek, nevezetesen Homérnek, a tragikusoknak s az előbbi komikusoknak mesái képezték tárgyait, a melyeket travestált, hogy a philosophusok és rhetorok iskoláiból is csúfot üzött, hogy rendszerint általános typusokat, együgyű parasztokat, vén asszonyokat, élösdieket, szakácsokat stb. hozott színre, hogy stilusa a legfinomabb atticismus volt, hogy a kar benne néző személy gyanánt szerepel.

Ebből egyetmást Plutosban is találni, s annyiban e darab minden esetre a közép vígjátékhoz hajlik. Ez volt utolsó vígjátéka Aristophanesnek, melyet még maga adott elő. Más két darabját, melyet Plutos után írt, a *Kokalost* és *Aiolosikont* Araros fiával hozatta színre, hogy ily módon mintegy művészete örököseül az athéni közönség kegyébe ajánlja őt. Tudnivaló, hogy Aristophanes fiai, Araros, Philippos és Nikostratos (vagy Philetairos?) szintén vígjátékírók voltak, de már az új irányhoz tartoztak, s nem sokat értek.

PLUTOS.

I.

Mezei lak. Előtte országút.

KARIION (*az úton*).

- Oh beh nehéz sor, Zeus és istenek,
Bolondos úrnak a szolgája lenni!
Mert mondjon a cseléd akármi jót,
S urának azt ne tessék megfogadni:
5 Együtt lakolni ő is kénytelen.
Mert a tulajdon testivel nem ő
Parancsol, a kié, hanem vevője:
Így adta isten. Ámde Loxiast,¹
Ki vert-arany jós székiben jövendöl,
10 Kárhoztatom, s méltán, ezért: hogy (a mint
Hiszik) nagy orvos, bölcs jós létire,
Ily félkegyelműn küldé el uram'
Ki egy vak embert kísérget nyomon,
Ellenkezőlég, mint illő, szokás.
15 Vezetni látó szokta a vakot,
Ő vak után megy, és hajt engem is;
Bár az, ha kérdjük, azt se' mondja: *mukk!*

¹ Apollon.

(*Chremylosnak* :)

Nincs mód tovább hallgatnom, és ha nem
Felelsz, uram, miért követjük ezt:
20 Egyszerre meggyűl a bajod velem!
Meg úgy se' üthetsz: véd a koszorúm.¹

CHREMYLOS.

Boszants csak: elkapom Zeus uccse! hogy
Még jobban érezd.²

KARIION.

Nem hagyok, hiába,
Békét, ha meg nem mondod, hogy ki ez..
25 Jó indulathból kérdezem nagyon.

CHREMYLOS.

Nem titkolom hát: mert cselédeim közt
A leghivebb te vagy — s legtolvajabb.³
Én, mint a féle jámbor és kegyes,
Szegény maradtam, szűk sorban....

KARIION.

Tudom.

CHREMIOS.

30 Mások pedig: szentségtörök, gazok,
Árulók, rhétorok — felgazdagodtak.

¹ A fején, mint ki jóshelyről jön urával. ² A verést. ³ Ezt némelyek a *legelmésebbnek* értik, mert ésszel *loppi*: görögben finom, ravasz elmét jelent. De Aristoph.-nél oly gyakori az ily hirtelen fordulat, hogy én a *legtolvajabb-at* (*kleptikotatos*) szó szerint vettem.

KARIION.

Elhittem azt!

CHREMYLOS.

Menék tehát, az istent
 Kérdezni — minthogy, gondolám, az én
 Nyomorgó éltem fogytán van ugy is —
 85 Fiamra nézve, ki egyetlenem :
 Nem jobb-e, cserbe' hagyva eddigi
 Erkölcseit, gaz s hitvány lennie ?
 Mert a világban csak így boldogul.

KARIION.

«S mit zöngle Phoibos a babér alól ?»¹

CHREMYLOS.

40 Meghallod. Azt mondá nyilván az isten:
 Kivel legelsőbb majd onnan jövet
 Találkozom, békét ne hagyjak, a míg
 Rá nem veszem, hogy kísérjen haza.

KARIION.

S kivel találkozál elébb ?

CHREMYLOS.

Évvél, la.

KARIION.

45 Ó balga, hát nem érted, mire czéloz
 Az isten, a ki nyilván mondja, hogv
 Fiad kövesse a honos szokást?

¹ Tragikai sor.

CHREMYLOS.

Miből gyanítod?

KARIION.

Hisz' világos ez:

«Vak is láthatja — úgymond — hogy ma már
50 Leghasznosabb — haszontalannak lenni.»

CHREMYLOS.

Nincs mód, hogy a jós ige azt tegye,

Más, fontosabb lesz. Csak hát szólna ez:

Ki ö? mi célból jött velünk ide

S mi végre? és mi kívánsága van?

55 Mindjárt megértenők a jóslatot.

KARIION.

No hé, elébb is mondcsa csak: ki vagy?

Míg szépen kérdem. Szólni kell hamar!

PLUTOS.

„Megkeserülök, azt mondom.

KARIION.

No, hallod,

Kinek mondá magát?

CHREMYLOS.

Neked felelt,

60 Hogy olly ügyetlen s durván faggatád,

És nem nekem. Hanem, ha kedves a

Hív, eskütarató férfiú előtted:

Nekem felelj.

PLUTOS.

No hát, megkeserűlök.

KARIÖN.

Vedd jóslatodra ezt madárjelül.¹

CHREMYLOS (*Plutosnak* :)

65 Déméter uccse, mindjárt nem nevetsz!

KARIÖN.

Csak meg ne mondд: szétloccsan a velőd!

PLUTOS.

Hé, hagyjatok nekem békét!

CHREMYLOS.

Hogy is ne!

KARIÖN.

Az lesz a legjobb, mit mondék, uram:
Hogy ezt az embert össze zúzatom,
70 Sziklára fölvezetve, ott hagyom,
S onnan lebukván, hadd törjék nyaka.

CHREMYLOS.

Vidd csak hamar fel.

PLUTOS.

Azt ne tedd.

CHREMYLOS.

Felelsz hát?

¹ Plutos ily feleletéből következtess Apollon jóslata értelmére.

PLUTOS.

Ha meghallod kilétemet, tudom
El nem bocsátasz, s rosszul bírász velem.

CHREMYLOS.

75 El, isten ücsere, én, ha úgy kívánod.

PLUTOS.

Ereszszetek hát elsőbb.

CHREMYLOS.

No, eredj.

PLUTOS.

Figyeljetek most: látom, nem lehet
Titkolni kész-akartva sem tovább.
Én hát Plutos vagyok.¹

CHREMYLOS.

Jaj, te világ
80 Gonossza! Plutos vagy, s elhallgatád?

KARIION.

Plutos, te volnál, isten nyomorékja?

CHREMYLOS.

Oh szent Apollon, nemtők, istenek,
Zeus! mit beszélsz? te volnál az?

PLUTOS.

No, én hát.

¹ A *gazdagság* istene.

CHREMYLOS.

Az, a tulajdon ?

PLUTOS.

Legtulajdonabb.

CHREMYLOS.

85 S honnan kerültél ily rondán ide ?

PLUTOS.

Patroklestől ¹ jövök, ki a mióta
 Világra lett, nem mosdott meg soha.

CHREMYLOS.

S hogyan levél ily nyomorék ? felelj.

PLUTOS.

Zeus tett ilyenné bosszuló dühében
 90 Az emberekre : mert én ifju észssel
 Fenyegetődztem, hogy csak a szerény,
 Bölcs és igaz halandókhoz megyek be ;
 S ö megvakítá, hogy kiválogatni
 Ne tudjam őket ; oly irígy a jókra.

CHREMYLOS.

95 Pedig csupán a jók és igazak
 A tisztelői.

PLUTOS.

Úgy van.

CHREMYLOS.

No s tehát ? ...

¹ Dús, de fukar.

Ha visszanyernéd a szemed világát,
Most már kerülnéd a ki rossz?

PLUTOS.

Igen.

CHREMYLOS.

S csupán a jókkal tartanál?

PLUTOS.

Azokkal.

100 Rég nem láttam belölük egyet is.

CHREMYLOS.

Nincs mit csudálni: én se', ép szemű.

PLUTOS.

Most hát ereszsz el: minden tudsz felőlem.

CHREMYLOS.

Zeus uccse, sőt most jobban megfogunk!

PLUTOS.

Megmondtam, úgy-e, hogy bajomra lesztek?

CHREMYLOS.

105 Hajolj, könyörgök, a szép szóra, és
Ne hagyj el engem: nálam jámborabb
Férfit keresve sem találsz bizony.

KARIION.

Zeus uccse, nem! mert nincs is több, csak én.

PLUTOS.

Mind így beszélnek ; de ha engem egyszer
 110 Kezökre kaptak s felgazdagszanak :
 Mind czimeres gaz ember lesz belölük.

CHREMYLOS.

Ugy van ; de még se' mindegyik gonosz.

PLUTOS.

Zeus uccse ! egytül egyig.

KARIION.

Majd kikapsz !

CHREMYLOS.

Hogy itt maradnod mily javadra lesz,
 115 Tudd meg, figyelj rám, elmondom neked.
 Remélem («isten»-szóval mondom ezt)
 Remélem, hogy megszabadítljak e
 Vakságtul, s látni fogsz megint.

PLUTOS.

Ne tedd ;

Nincs kedvem újra látni.

CHREMYLOS.

Mit beszélsz ?

KARIION.

120 Ez ember a nyomorra született.

PLUTOS.

Tudom, ha Zeus ezek¹ bolond tanácsát
Meghallja, elveszt.

CHREMYLOS.

Most nem azt teszi,
Hagyván, hogy *így* botorkálj fel s alá ?

PLUTOS.

Nem t'om ; de tőle rettegek nagyon.

CHREMYLOS.

125 Ugyan?.. te gyávább minden isteneknél!
Hát azt hiszed, hogy Zeus zsarnok hatalma
S villáma ér egy kispénzt azután,
Ha *te* megint látsz, bár kevés időre?

PLUTOS.

Ha! rossz ember, ne mond azt.

CHREMYLOS.

Csöndesűlj :

130 Megmutatom, hogy *te* hatalmosabb vagy
Zeusnál, de sokkal.

PLUTOS.

Én ?

CHREMYLOS.

Az égre ! úgy van.

Mi által ő az istenek feje ?

¹ Chremylos és Karion.

KARIION.

A pénze által: legtöbb van neki.

CHREMYLOS.

No, és *ki* tartja pénzzel?

KARIION.

Ez, maga.

CHREMYLOS.

185 S miért áldoznak néki? nem ezért?

KARIION.

Zeus uccese, mind könyörg, hogy dús legyen,
De *rögton* ám?

CHREMYLOS.

Hát *nem* ez a hibás?
Pedig könnyen tehetne róla.

PLUTOS.

Hogy'?

CHREMYLOS.

Úgy, hogy halandó nem áldozna több
140 Lepényt, sem ökröt, sem semmit neki
Tetszésed ellen.

PLUTOS.

Hogy-hogy?

CHREMYLOS.

Nincs eset,
Hogy boldogúlna, ha *te* kéz alatt

Folyvást nem pénzeled. Ugy hogy ha bánt,
Zeus nagy hatalmát megtörhet'd magad.

PLUTOS.

145 Mit mondasz? *Értem* áldoznak?

CHREMYLOS.

Biz' úgy,
Zeusuccse, s a mi pompa, szép, kecses van
Az emberek közt, általad leszen:
Mert mind ez a dús léttel jár együtt.

KARIION.

Én is bizony rab-szolga lettem egy
150 Kis pénz miatt, hogy gazdag nem vagyok.¹

CHREMYLOS.

S úgy hallom, a korinthi hölgyek² is
Szegény legényre, ha kerílgeti,
Ügyet se' vetnek: ellenben ha dús,
Mingyárt feléje fordúl a czipó.

KARIION.

155 S azt hallom, a fiúk is ezt teszik,
Nem az imádók, de a pénz miatt.

CHREMYLOS.

Jó nem cselekszi, csak ki fajtalan,
Mert nem kíván pénzt a jóféle.

¹ Mert úgy kiváltaná magát. ² Hetaerák.

KARIION.

Hát mit?

CHREMYLOS.

Ki szép lovat kér, ki vadász ebet.

KARIION.

160 Alkalmasint, mert pénzt szégyellve kérni,
 Szép színbe rejti undok üzletét.

CHREMYLOS.

S minden találmány, mesterség, művészet
 Az emberek közt érted létesül.
 Egyik sarut varr s úl egész napon,
 16; Másik kovácsol, épít, fúr-farag,
 Ki ötvös, öntvén a te aranyod'....

KARIION.

Ki meg ruhát lop, házfalat kiás ...

CHREMYLOS.

Ki gyapjut kártol ...

KARIION.

Ki meg lazsnakot mos ....

CHREMYLOS.

Ki bört cserez ....

KARIION.

Ki hagyma áruló ...

170 (Kit, mint latort, érted koppasztanak meg ..)

PLUTOS.

Oh én szegény! ezt nem tudám soha.

CHREMYLOS.

S a *nagy király*¹ nem *ezzel* oly kevély?

KARIION.

S nem *e* miatt gyűl minden népgyűlés?

CHREMYLOS.

Nos? nem te csödítsz a hajókra zsoldost?

KARIION.

175 Korinthban is nem *ez* tart bérhadat?

CHREMYLOS.

Hát Pamphilos² nem *ezt* siratja még meg?

KARIION.

Vagy a tüárus³ együtt Pamphilossal.

CHREMYLOS.

Agyrrhios nem *ezzel* oly büdös?⁴

KARIION.

Philepsios⁵ nem *érted* mond regét?

CHREMYLOS.

180 Aegyptossal⁶ nem *érted* van szövetség?

¹ Kiválólag a *perzsa*. ² Demagog. ³ E szó vagy tulajdonnév, vagy maga Pamphilos volt egyszersmind tüárus. ⁴ Kevély. ⁵ Valami népies regemondó. ⁶ Az országgal. Homályos történelmi vonatkozás.

KARIÖN.

(Philonidest¹ nem érted bújja Láis?¹)
Meg a Timotheus² tornya....

CHREMYLOS.

Dűlne rád!

KARIÖN.

S nem általad lesz meg minden dolog?
Te vagy csupádon mindenben az ok,
185 Jóban, gonoszban egyaránt, tudod?

CHREMYLOS.

Még háborúban is lám mindenütt
Csak az győz, a kinél ez vert tanyát.

PLUTOS.

Én oly hatalmas volnék egymagam?

CHREMYLOS.

Zeus uccse, még sokkal hatalmasabb is,
190 Úgy hogy be sem telt senki még veled.
Egyéb doleg mind eltelést okoz:
Szerelem....

KARIÖN.

Kenyér....

CHREMYLOS.

Művészet....

¹ Amaz dús kéjencz, ez ismert hetaera név. A sor gyanús.
² Konon fia, hadvezér, igen gazdag és szerencsés ember, ki toronyot, vagy toronyszerű nagy házat építettek.

KARIION.

Csemege . . . .

CHREMYLOS.

Fő rang . . . .

KARIION.

Pogácsa . . . .

CHREMYLOS.

Hős crény . . . .

KARIION.

Füge . . . .

CHREMYLOS.

Becsvágy . . . .

KARIION.

Pite . . . .

CHREMYLOS.

Vezérség . . . .

KARIION.

Lencsepép.

CHREMYLOS.

195 Veled be nem telt senki még soha ;
 Mert a kinek tíz talentoma van,
 Már jobb szeretne vagy tizenhatot.

KARIION.

S ha annyi megvan, negyvenért eded ;
 Különben, úgy mond, nem élet az élet.

PLUTOS.

200 Hisz' jól beszéltek, úgy látszik nekem :
Csupán ez egytől tartok . . . .

CHREMYLOS.

Szólj, mitől ?

PLUTOS.

Hogy a hatalmat, mely szerintetek
Megillet, hogy veszem birtokba majd ?

CHREMYLOS.

No, nem hiába' mondják, isten uccse,
205 Hogy a gazdagság gyáva !

PLUTOS.

Nem való ;

Rám fogta egy házfelverő : betörvén,
Nem lelt a házban a mit elvigyen,
Mert minden el volt zárva gondosan :
S ő ezt nevezte bennem gyávaságnak.

CHREMYLOS.

210 No, csak ne búsluj semmit, mert ha rajta-
Lészsz emberűl e dolgon : megteszem
Hogy látni fogsz, jobban mint Lynkeus.¹

PLUTOS.

S hogyan tehetnéd ezt te meg, halandó
Létedre ?

¹ Zeus fia, az argonauták egyike, ki a föld alá is belátott.

CHREMYLOS.

Jó reményt meríték abból
 215 Mit Phoibos monda, rázva jós babérját.

PLUTOS.

Hát ő tud e dologról?

CHREMYLOS.

Tud bizony.

PLUTOS.

Te lásd.

CHREMYLOS.

Ne aggódj', jámbor, semmit is:
 Mert én, ha meg kell halnom is, tudod,
 Ezt megteszem, magam.

KARIION.

Én is, ha kell.

CHREMYLOS.

220 Sokan segítnek mások is : igaz
 Jó emberek mind, kiknek lisztje nines.

PLUTOS.

Ahaj ! silány segítőkről beszélsz !

CHREMYLOS.

Dehogy ! tedd gazdagokká csak előbb !

(*szolgának:*)

Hanem te, menj csak, fuss hamar . . . .

KARIOX.

Hová?

CHREMYLOS.

225 Hívd össze csak földmíves társaim'
 (Szét a mezön saslódnak, ott leled)
 Mind, csapatostul, jöjjenek ide,
 Hogy itt vegyen részt Plutosból kiki.

KARIION.

No hát megyek már ; csak ezt a darab
 230 Húst ¹ vegye el s vigye be valaki.

CHREMYLOS.

Én gondom az : te csak siess, szaladj. — (*Karion el.*)
 Te meg, hatalmasb minden isteneknél,
 Plutos, jóvel bé ; mert e hajlok az
 Melyet ma kincscsel kell rakkod tele,
 235 Akár igazán, akár hamiss uton.

PLUTOS.

De, istenimre ! félek ám nagyon
 Bemenni ösmeretlen házba mindég,
 Mert senki jól nem bánt velem soha.
 Ha egy fukarhoz békvetődöm, az
 240 Mingyárt elás a föld gyomrába, és
 Ha jó barátja — bár milyen derék —
 Jó kérni tőle csak kis összeget :
 Tagadja rútul, hogy szinem se' látta ;
 Ha meg bolondos emberhez találok
 245 Bemenni : koczka és rimák közé dob,
 Vagy ajtaján ki meztelen, legott.

¹ Melyet az áldozatról hoz Delphiból.

CHREMYLOS.

Mert takarékos emberrel soha
 Nem volt közöd még, mint én is vagyok ;
 Kímélni én tudok, mint senki más,
 250 S tudok, mikor kell, ismét költeni.
 Hanem jerünk be, hadd lásson meg a nőm
 S egyetlen-egy fiam, kit én, utánad,
 Legjobban kedvelek ....

PLUTOS.

Szót fogadok.

CHREMYLOS.

Ki nem beszélne őszintén veled ? ... (*Bemennek.*)

KARIÓN.

(*Viszajő, a Karral.*)

255 Oh ti, az én urammal *egy* foghajma-koszton élök,
 Barátim, földi társaim, munkára kész parasztság !
 Jertek velem, siessetek, mert nincs idő habozni,
 Söt a körmünkre ég bizony hogy itt dologho' lássunk.

KAR.

Hiszen jövünk, — nem ládd miként iparkodánk ugyan-
 260 A hogy kitelt öregszerű, erőtlén férfiaktól ? [csak,
 Ugyan meg is szaladtatál, a nélkül hogy csak egy szót
 Szónál, mi végre hívatott bennünket össze gázdád.

KARIÓN.

Régóta hajtom már pedig, — de nem hallód, hiába.
 Azt mondja hát uram, hogy a hitvány és terhes élet
 265 Helyett ezentul mind örööm- s jólléthében fogtok elni.

KAR.

Mi ez? honnét van e dolog, s honnan beszéli gazzdá?

KARIION.

Egy vén embert hozott haza magával, istenadták,
 Ki szennyes, púpos, nyomorék, ránczos, kopasz, fogatlan
 S ha nem csalódom, uccsegen! még tán körülmetélt is.

KAR.

270 Oh te, arany hírt hirdető, hogy' volt? mond el csak újra;

Hiszen merő kincshalmaz ez, a mit hozott szerinted.

KARIION.

Vénség bajából jókora halmoz biz' e, szerintem.

KAR.

Azt gondolod, hogy elviszed ezt szárazon, ha minket Lúddá teszesz, kivált mikor kezemben itt ez a bot?

KARIION.

275 Hát már ti engem olyatén embernek tartatok, hogy Természetemnél fogva sem tudok valót beszélni?

KAR.

Hogy írja, a kötél, magát! — de a bokád kiált, hé:
Jujúh, jujúh! s óhajtja már a békót és bilincset.

KARIION.

Kijött már a betűd,¹ hogy a sírban leszesz ma bíró,
 280 Még sem sietsz, pedig Charon már jelt ad indulásra.

¹ László Nöuralom 685. v.

KAR.

Pukkadj meg, ocsmány szolgavér, tányérnyaló teremtés !

Hogy esak bolonditsz, azt pedig még sem győzted kinyögni:

Mivégre hívattott tehát a gazdád minket össze.

Holott nyakunkon a sok baj, nem érnénk rá; de jöttünk
285 Sietve, és mellőzve a sok szép hagymát¹ az útban.

KARIÓN.

Hiszen nem titkolom tovább : Plutost hozá magával
Uram, ki mindenjártokat felgazdagít, barátim.

KAR.

Valóban, hát lehet, szabad, hogy gazdagok legyünk
mind ?

KARIÓN.

Midások, engem uccse, ha szamárfület keríttek !

KAR.

290 Beh víg vagyok, beh örvendek, beh tánczra áll a lábom
A kedv miatt, ha ez való, ocsém, a mit beszéltél !

KARIÓN.

Én meg bizony, *tyuhajnáré* ! a Kyklopsot² követve
És tánczra billegetve, így, a lábaim', vezetlek.

Hát éjjuh ! rajta gyermekim, nagyot rikkantva sűrűn,
295 Bégressétek ki a juhok' s a bűzös kecskék énekét
S utánam farkmeresztve mind ! lesz kecskebak-ebéd ma.

¹ Vad hagymát, melyet a szegények a mezőn szedtek.

² Polyphemost, az *Odysseában*.

KAR.

Mi meg bizony, *tyuhajmáré!* bégetve majd, az éles
 Kyklopsot — úgymint tégedet — előfogunk, tarisznyád
 Vadon gyökérrel, harmatos zöldséggel megrakottat,¹
 Részeg vezérét a juhnák, midőn épen horkolsz talán,
 300 S egy nagy bolond szenes hegyű karóval megvakítunk.²

KARION.

Én meg Kirkét³ utánzom, a varázsital vegyítőt,
 Ki hajdan a Philónides⁴ barátít rábeszélte
 Korinthosban, hogy, mint kanok,
 Ganéjdarával éljenek, s maga darálta nékik
 305 S keverte a moslékjokat;
 Ti meg, kunczogva a gyönyör miatt:
 «Anyátok után, malaczkák!»⁵

KAR.

Akkor mi Kirkét — tégedet — a bájital vegyítőt,
 Szemfényvesztöt, ki társaink' ganajjal békeverteid,
 310 Megfogva, és Lártes⁶ fiát
 Utánzva, gyönyörrel a herédnél fogva felkötünk,
 S orrod betömjük, mint bakét,
 Hogy, mint Aristyllos,⁷ tátogj s kiáltsd:
 «Anyátok után, malaczkák!»

KARION.

315 De már ha gyjátok e tréfás, vagdalkozó beszédet,

¹ Értsd: «kinek tarisznyád ama dolgokkal rakva». ² Mint Odysseus Polyphemost. ³ Circe. ⁴ *Odysseus* helyett váratlanul Philónidesre fordítja, ki gazdag kéjencz volt, sok tányérnyalával dözsölt. ⁵ Közmondásos, mint: bogár után menni. ⁶ Laértes fiát, Odysseust. ⁷ Ocsmány szerelmeiről gunyoltatik.

Más dalra gyújtsatok reá. — Én meg besurranok,
hogy a
Gazdámtul egy darab kenyért meg egy szelet húst
csenve ki,
Kérődzzem, és kibirjam a további fáradalmat. (*El.*)

KAR.

(*Végdala nincs meg.*)

II.

CHREMYLOS (*jő a házból*).

Már jó napot kivánnom ¹ ó divat
820 S molyette volna, földi-társaim :
Tehát ölelek hogy eljöttetek
Buzgón, sietve és nem ványszorogva.
No, nyujtsatok hát mindenben segélyt
Körültem, oltalmazni a vak istent.

KAR.

825 Ne félj : szememből Ares ² néz ki mindjárt.
Mert szörnyü volna hogy mi, kik gyülésben
Meg is vereksünk három obolért :
Plutost magát most hagynók bántani.

CHREMYLOS.

De látom itt jő Blepsidémos is :

¹ A parasztos köszönés nem illenék, miután gazdag lett.
² Mars.

830 Mutatja már sebes járása, hogy
Hallott ezen dologról valamit.

BLEPSIDEMOS.

Mi ez ? mi történt ? dús lett Chremylos ?
Ily hirtelen ? hogy ? honnét ? nem hiszem.
Pedig beszélik ám, Herakles uccse,
831 Borbély-műhelyben ülök széltire
Hogy gazdag ember lett nagy-hirtelen.
Isten csudája már az is nekem
Hogy, dolga jól levéni, barátait
Hivatja : mert ez nálunk nem szokás.

CHREMYLOS.

840 Nem titkolom, megmondom istenuccse.
Hát jobban állunk mint tegnap, s belőle
Részed lehet, barátom Blepsidémos.

BLEPSIDEMOS.

Gazdag levél, úgy hallom : hát igaz ?

CHREMYLOS.

Leszek rövid nap, ha isten akarja :
845 Van a dolognak egy bibéje még.

BLEPSIDEMOS.

Mi ?

CHREMYLOS.

Hogy, ha...

BLEPSIDEMOS.

Nyögd ki hát, a mit akarsz.

CHREMYLOS.

Ha sikerűl, jól lesz dolgunk örökre;
Ha elhibázzuk, úgy végünk bizony.

BLEPSIDEMOS.

Bunkója van hát, úgy látom, nehéz.
 850 Nem tetszik az nekem : felgazdagodni
 Egyszerre aztán félni másfelöl . . .
 Nem jóba' járt az, a ki ezt teszi !

CHREMYLOS.

Nem jóba' ? hogy-hogy ?

BLEPSIDEMOS.

No s, ha Delphiből
 Aranyt ezüstöt loptál, engem uccse,
 855 Az istenéből, s most bánod talán.

CHREMYLOS.

Nem én Apollon uccse ! Zeusra, nem !

BLEPSIDEMOS.

Ne esküdözz' jó ember ; tudom én.

CHREMYLOS.

Ilyen gyanúba engem ne keverj.

BLEPSIDEMOS.

Haj, látom egy sincs már igaz sehol !
 860 Haszonlesésnek rabja minden ember !

CHREMYLOS.

Déméter uccse nincs ki az eszed.

BLEPSIDEMOS.

Haj, beh nem olyan ez se' mint elébb!

CHREMYLOS.

Őrült vagy, ember, isten az atyám!

BLEPSIDEMOS.

Még a szeme sem úgy áll, mint szokott:
86; Az is mutatja, hogy gonoszba' járt.

CHREMYLOS.

Hiába károgsz; tudom mért: szeretnél
Részt venni a jopottbul....

BLEPSIDEMOS.

Én? miből?

CHREMYLOS.

Pedig nem úgy van, másképen van ez.

BLEPSIDEMOS.

Hát csak raboltál, nem loptál?

CHREMYLOS.

Bolond vagy.

BLEPSIDEMOS.

870 Nem fosztogattál hát ki senkit is?

CHREMYLOS.

Nem én.

BLEPSIDEMOS.

Uram Herakles ! h'á legyen
Az ember ? nem mondod meg a valót.

CHREMYLOS.

Hisz' meg se' hallgatsz, s már vadaskodol!

BLEPSIDEMOS (*halkan*):

Ne félj barátom (sokba sem kerül)
375 Én elcsinálom még még híre futna,
Pénzzel betömve a szónokhad ajkát.

CHREMYLOS.

Úgy ám, bizisten, és három mina
Helyett beszámítsz majd tizenhatot.

BLEPSIDEMOS (*fenn*):

Már látom is, hogy' úl ott valaki ¹
380 Esdőleg a szószék előtt, nejével
S apróival, mint a Heraklidák ²
Csoportját ábrázolja Pamphilos.

CHREMYLOS.

Nem úgy van, istenadta ! én csupán
Azt gazdagítom fel, ki jó, okos
385 És józan ember.

¹ *Chremylos*, mint bűnös, tolvaj. Szokás volt a bírák könyörületét ily módon csikarni ki. ² Eurystheustól féltökben Athénébe menekülték a Zeus oltárához. E jelenetet festette Pamphilos festő, Apelles tanítója.

BLEPSIDEMOS.

Mit beszélsz, ugyan ?

Hát oly sokat loptál ?

CHREMYLOS.

Jaj, a keservét !

Megölsz, te !

BLEPSIDEMOS.

Meg *te*, úgy látom, magad'.

CHREMYLOS.

Azért se', hitvány ! mert nálam van ám
Plutos.

BLEPSIDEMOS.

Miféle Plutos ?

CHREMYLOS.

Hát, az isten.

BLEPSIDEMOS.

890 Hol ?

CHREMYLOS.

Ott ben.

BLEPSIDEMOS.

Hol ?

CHREMYLOS.

Nálam.

BLEPSIDEMOS.

Nálad ?

CHREMYLOS.

Biz' ott.

BLEPSIDEMOS.

Mégy a manóba? Nálad volna Plutos?

CHREMYLOS.

Nálam bizisten.

BLEPSIDEMOS.

Nem hazudsz?

CHREMYLOS.

Nem én.

BLEPSIDEMOS.

De, Hestiára?¹

CHREMYLOS.

Söt, Poseidon uccse!

BLEPSIDEMOS.

A tengerúr?

CHREMYLOS.

Ha más van, hát az is.

BLEPSIDEMOS.

895 S nem küldök át² hozzánk, barátaidhoz?

CHREMYLOS.

De nem vagyunk még annyira!

¹ Vesta. ² Plutost (a gazdagságot).

BLEPSIDEMOS.

Mics'a?

Hogy által-add?

CHREMYLOS.

Bizony nem; még előbb . . . .

BLEPSIDEMOS.

No s?

CHREMYLOS.

Vissza kell adnunk szeme-világát.

BLEPSIDEMOS.

Kinek?

CHREMYLOS.

Plutosnak, mint volt, bárhogyan is.

BLEPSIDEMOS.

400 Hát igazán vak?

CHREMYLOS.

Isten engem, az.

BLEPSIDEMOS.

No, nem hiába nem lelt rám soha!

CHREMYLOS.

De rád talál most, ha isten akarja.

BLEPSIDEMOS.

Jó lenne orvost hívatnunk neki.

CHREMYLOS.

De hát ki van most a városban *orros?*¹
 405 Nincs itt se' méltó díj, sem tudomány.

BLEPSIDEMOS (*gondolkozra*):

Hadd lám . . .

CHREMYLOS.

De nincsen.

BLEPSIDEMOS.

Én is azt hiszem.

CHREMYLOS.

Legjobb, bizisten, ha Asklepios²
 Szent hajlokában hálatom, miként
 Szándékomb volt.

BLEPSIDEMOS.

Legjobb isten uccse.

410 Csak hát ne késsel, végezz valamit.

CHREMYLOS.

Hisz' indulok már.

BLEPSIDEMOS.

Csak siess.

CHREMYLOS.

Megyek.

¹ T. i. jó. ² A római *Aesculapius*. Betegeket vittek hálni a templomába, hogy meggyógyuljanak.

PENIA (*a szegénység, óriási rongyos nő alakban*)

Oh, vakmerő, bűnös, törvénytelen
Tettet merészlő hitvány emberecskék,
Hová, hová futtok ? maradjatok !

BLEPSIDEMOS (*ijedve*).

415 Uram Herakles !

PENIA.

Mert elvesztelek
Gazok, gazúl, hogy ily nem túrhető
Merényt merétek, mint más még soha,
Sem isten, sem halandó. Veszszetek !

CHREMYLOS.

S ki vagy te ? Sápadt, úgy látom, nagyon.

BLEPSIDEMOS.

420 Talán Erinys¹ a tragoedák ból :
Nézése ollyan őrült s szinpadi.

CHREMYLOS.

De fáklya ninesen nála.

BLEPSIDEMOS.

Meglakol hát.

PENIA.

Kinek gondoltok engem ?

CHREMYLOS.

Hát, kofának

¹ Fúria.

Vagy csaplárénak, — máskép nem rikoltsz
 425 Ránk oly nagyot, kik nem bántánk soha.

PENIA.

Nem-é? nem a legszörnyűbb bántalom
 Egész országból ki akarni úzni?

CHREMYLOS.

Nem ott van néked a mélységes örvény¹
 Hanem ki vagy hát, mondд csak szaporán?

PENIA.

430 Hogy' meglakoltok a mért innen el
 Akartok úzni! még ma lessz a napja.

BLEPSIDEMOS.

Hát e biz' a csaplárné, itt közel,
 Ki engem rossz itczéivel nyomorgat.

PENIA.

Én a *Szegénység*, évek ótai
 485 Laktársatok vagyok.

BLEPSIDEMOS.

Uram Apollon
 S ti istenek! hová fusson az ember?

CHREMYLOS.

Hová szaladsz, hé?... Oh, te gyáva féreg,
 Maradsz itt helyben?

¹ Athenaeben volt egy mélység (barathron), hová a gonosztévöket szokták hányni. Anyi, mint ha mondaná: nem ott van neked az ákasztófa?

BLEPSIDEMOS.

Én nem!

CHREMYLOS.

Nem maradsz?

Két férfi *egy asszonytól* fusson el?

BLEPSIDEMOS.

440 Mert a Szegénység ő, jámbor, maga,
Kinél veszettebb állat nines sehol.

CHREMYLOS.

Állj meg, ha kérlek, állj meg.

BLEPSIDEMOS.

Nem biz' én.

CHREMYLOS.

Hisz' mondom, a legsörnyebb bűnt követnök
El a világ, ha ettől való
445 Féltünkbe' cserbe' hagynók a vak istent
És elszaladnánk, meg nem küzdenénk.

BLEPSIDEMOS.

Miféle fegyver- és erőbe' bizva?
Miféle pánczált, vagy minő páizst —
Zálogba nem vet¹ e gonosz személy?

CHREMYLOS.

450 Ne félj: ez isten² az, ki egyedül
Diadalt emelhet, megsalajtva e nőt.

¹ Az ember mást várna. A görögnek utolsó volt, mikor fegyverét kellett zálogba venni. ² Plutos.

PENIA.

S piesszenni mertek, söpredék, midőn
Ily szörnyü tetten rajta kaptalak ?

CHREMYLOS.

No hát minek jössz szitkozóni ránk,
455 Veszz el, mikor nem vétettünk soha ?

PENIA.

Az istenekre ! nem véttek, midőn
Plutosnak a szemét kisérítik
Megorvosolni ?

CHREMYLOS.

Mit árt az neked,
Ha minden embert jóba' részesítünk ?

PENIA.

460 Ugyan mi jó telnék titóletek ?

CHREMYLOS.

Mi ?
Téged kidobni Hellásból elébb is.

PENIA.

Engem kidobni ? . . . s tudnátok nagyobb
Gonoszt az emberekkel tenni már ?

CHREMYLOS.

Igen, ha e célt elmulasztanók.

PENIA.

465 No hát, elébb is e kérdést hozom

Tisztába: és ha meggyőzlek, hogy én
 Vagyok csupán minden jó kútfeje
 Reátok nézve, s hogy csak általam
 Éltek.....¹ ha nem: tegyétek a mi tetszik.

CHREMYLOS.

470 Még ezt mered, gaz asszony, mondani?

PENIA.

No, csak figyelj rám. Könnyü, azt hiszem,
 Bebizonyítnom tévedésedet,
 Ha czélod a jókat felgazdagítni.

CHREMYLOS.

Oh nyakvas, oh bitó, segéljetek!²

PENIA.

475 Mit jajveszékelsz? hallgasd meg elébb.

CHREMYLOS.

Ki állhatná meg «jaj-jaj-» szó ne'kül,
 Hallván az illyet!

PENIA.

A ki ép eszű.

CHREMYLOS.

Mi büntetést szabjak hát a fejedre
 Ha benne súlsz?

PENIA.

A mit tetszik.

¹ «Akkor hagyjatok békét» vagy ilyesmi marad ki. (Figura, neve *anantapodoton*.) ² T. i. ezekre volna méltó Penia.

CHREMYLOS

No, jó.

PENIA

480 S ha buktok: *azzal* bűnhödtök ti is.

BLEPSIDEMOS (*tarsanak*)

No hát, elég lesz, úgy-e, húsz halál?

CHREMYLOS

Ennek : magunknak egy pár is elég.

PENIA

Nem is fogjátok elkerülni, mert
Ki birna engem megczáfolni okkal?

KAR

485 No de most ügyesen kell szólnotok ám, s oly érvet
hozni csupán fel
A mivel e nöt meggyőzhetitek ; gyengét nem mondani
semmit.

CHREMYLOS.

**Nyilván-dolog ez mindenki előtt s tudhatja, remélem,
akárki:**

Hogy az emberi nem derekabbjainak nagy igazság bol-
dogan élni.

Valamint ellenben bukniok a gazok és istenteleneknek.

498 Mi tehát, ezt óhajtva, sok ügygyel-bajjal végére talánk

Egy jóavaló derekas tervet, s üdvöst cz élunkra egészen.
Mert ha ez a Plutos látni fog, és nem mint vak szerte-
holvongni:

Igaz emberhez száll csak be, tudom, s többé nem
hagyja el öket;

Ellenben az istentelenektől s gonoszaktól futva-fut, és
így

495 Mindenkit erényessé teszen és, adománya fejébe, ke-
gyessé.

Pedig ennél már ki találna, ugyan, üdvösbet az emberi
nemnek?

BLEPSIDEMOS.

Hát senki; — tanúd vagyok e részben magam is; —
ettől sohse kérdezd.

CHREMYLOS.

Mert hiszen, a hogy most a világban foly az emberek
élete nálunk:

Ki ne vélné azt őrűltségnak, vagy is inkább nyomoru-
ságnak,

500 Mikor a gonoszok hamisan gyűjtött vagyonukból gaz-
dagon élnek

Többnyire; mig a jók és igazak nyomorúltan tengenek,
éhen,

Rosszul van fejök alja; *te* lévén legtöbbnyire házi ba-
rátjok?

BLEPSIDEMOS.

Ha tehát Plutos, szeme megnyílván, *ezt* elpusztítja: oly
úton

Jár, hogy senki nagyobb jót nem tett, azt mondom, az
emberi némel.

PENIA.

505 De hiszen, ti világ hebehurgyái, eszelős dolgokra hi-
vékeny

Két vén embere, ti ügyetlenség s fecsegés kartánczosi,
ketten!

Ha betelnék a ti kivánságtok; nem lenne bizony javatokra.

Mert ha megint jól látna ez isten, s ha magát osztályra
bocsátná

Mindennek egyenlően: tudományt, kézművet senki
nem úzne

510 A halandók közt; pedig e kettő eltűntével, ki akarna
Verni vasat, bárdolni hajót, kereket hajlítani, varrni,
Téglát vetni, sarut szabni, ruhát lúgozni, cserezni a
nyers bört,

Vagy földet hasogatva ékével, Déónak¹ aratni gyümölcsét,

Ha elélhetnétek henye módon s mind ezzel mit se' törödve?

CHREMYLOS.

515 Lírom-lárom! hiszen a mit elősorolál, mindazzal ezentúl
Szolgáink bajlódnak.

PENIA.

Ugyan hol veszed a szolgát?

CHREMYLOS.

Veszem őket

Pénzen.

PENIA.

De kitől? ki bolond lesz már eladó, azt kérdem
elébb is,

Lévén neki pénze magának elég?

¹ Déméter (Ceres).

CHREMYLOS.

Nyerekedni akarva, bejö majd
 Valamely kalmár Thessaliából, hol legtöbb szolga-
 kupecz van.

PENIA.

520 De azon kezdem, hogy szolgakupecz sem lesz ám egy
 fia sem több
 Ezután, a mint te okoskodnál: mert gazdag létire
 mellyik
 Ember veti már koczkára fejét, hogy ilyen dolgot cse-
 lekedjék ?
 Ugy hogy te magad léssz kénytelen a szántást vé-
 gezni, kapálni
 S minden . . . sanyarúbb lesz az életed a mainál.

CHREMYLOS.

Mind a te fejedre !¹

PENIA.

525 Nem is ágyon fogsz ám hálni (mivel nem lesz), s ké-
 nyedre alunni,
 Sem szőnyegeken (mert hisz' ki bolond sző-fon, ha van
 úgy is aranyja?)
 Sem csepegett drága kenettel nem kendőztök, hozva
 menyasszonyt,
 S nem piperézitek azt se virágos, költséges tarka ru-
 hával :
 No pedig, dús lenni mit ér aztán, ha ezekből semmise'
 lesz meg ?

¹ Fordúljon a rossz, a mit emlegetsz. Ilyen forma a magyar népnél: *neki legyen mondva*.

580 Hanem énnálam van mindenek bőven, a mi kell:
mivel én, mint
Asszonya, sarkalom a kézművest, mindég ott ülve nya-
kán, hogy
A haszonért és a szükségért fáradva, keresse hogy'
él meg.

CHREMYLOS.

Te, ugyan te mi jót tudnál mást, mint fürdőbeli hólya-
got¹ adni,
Meg az éhes gyermekek és nyivogó vénasszonyok árva
csoportját?
585 Nem is említvén a bárho, tetű, szúnyog számnélküli
számát
Sokasága miatt, melly a fejet bosszantva donogja
körül, s már
Jó-hajnalba' fölébresztve, kiált : « Kelj fel; mert felko-
pik állad! »
Vedd még ehez azt, hogy az embernek köntös helyt
rongya van, ágy helyt
Gyékénye, csimazzal telve az is, s almából marja fel ötet;
640 Nyoszolája rohadott vesszőfonadék, párnája goromba
darab kő;
Kenyerűl mályvát — s fonnyadt levelét eszi zöldségül
a reteknek ;
Úl, szék helyen, egy eltört nagy edény cserepén; teke-
nője sütéshez
Egy hordó dongája, repedt az is: im hát nem tenger-
özön jót
Számláltam elő, miknek te vagy a szerzője az emberi
nemnél ?

¹ Szegények téleu a közfürdőben tanyáztak, s ott égéstől
gyakran hólyagot kaptak.

PENIA.

545 Nem az én soromat számláltad elő : a *koldúsét* hegedülted.

CHREMYLOS.

Nem példabeszéd : « *Koldusságnak* édes testvére Sze-génység » ?

PENIA.

Nálatok *az* : nektek Dionysios ép ollyan mint Thrasy-búlos,¹

De az én éltem sora nem volt az soha — és Zeus uccse nem is lesz.

Koldusnak az élte, mirői te beszélsz, annyit tesz : sem-mibül elni ;

550 Mig a szegényé : takarékosan, és munkához látva serényen,

Hogy semmi fölös ne maradjon bár, de ne lásson sem-mibe' szűköt.

CHREMYLOS.

Déméter anyám ! beh boldog is úgy hát élete, mint te leírád,

Ha sugorgatván és fáradván, temetésre valója se' lesz majd !

PENIA.

Gúnynyal akarnád, komoly érv hellyett, és furcsálkodva elütni,

555 Nem látva be, hogy én Plutosnál derekabbá tészem az embert

¹ A zsarnok, mint a hazamentő. Azaz nem tudtok különböztetni.

Mind szellemileg, mind külsökép. Az övé, lám, mind
csupa köszvény,
Meg potrohosak, henye élettől duzzadt ikráju kövérek :
Az enyém mind karcsu, darázs-derekú ; ellenség réme
esatában.

CHREMYLOS.

No bizonys! mert éhséggel teszed ám oly vézna, darázs-
derekúvá.

PENIA.

560 Ha meg a józan, szelid erkölcsöt veszem : így is meg-
bizonítom,

Hogy az ildom csak nálam lakozik, Plutosnál dölyfös
erőszak.

CHREMYLOS.

No ugyan szép ildom a tolvajság, s házat fölverni, ki-
ásni !

BLEPSIDEMOS.

Zeus uccse, ha el kell bújni nekik, már hogy nem volna
ez ildom ?

PENIA.

Nézd városokon a rhétorokat : hogy míg köz sorsu sze-
gények,

565 A népnek, az államnak örökké a legjobbat javasolják ;
De ha fölszedték maguk' a község vagyonából, készek
azonnal

Ármányt szöni a sokaság ellen, s a népnek harczot
üzennek.

CHREMYLOS.

No hisz' ebben nem hazudál semmit, bár rágalmazni
nagyon tudsz,

De azért még is megkeserülök (sohse bízd hát el ma-
gad' ezzel)

570 Hogy el akarnád hitetni velünk, hogy jobb a pusztaszegénység

Mint a gazdagság.

PENIA.

Te azonban *ezt* megczáfolni se' bírod :
Csak ötölve-hatolva felelsz.

CHREMYLOS.

No, ugyan mért fut mindenki előled ?

PENIA.

Mert jobbá teszem őket. Akár végy példát a balga fiakról,
Kik az apjok elől futnak, noha ez legjobb szívvél van irántok;
575 Olyannyira nem könnyű dolog, a helyesebb útat kitalálni.

CHREMYLOS.

Hát Zeus se' találta, szerinted, el a helyesebb útat ?
hiszen ő is
Ott tartja magánál a Plutost.

BLEPSIDEMOS.

S ránk küldi eme czudar asszonyt !

PENIA.

De hiszen, ti üdült *elme*-csipával becsipádzott vaksi szeműek !
Zeus önmaga is szükölködik : én ezt nyilván megbizonyítom.

580 Hát tűzne, ha gazdag volna, *saját* küzdelmén — mit maga szerzett,

Az olympiaiin — hova gyűjti egész Hellást minden ötöd
évben —

Vad-olaj koszorút, melylyel a verseny győzőit megko-
szorúzza?

Hisz aranyból kellene, dús lévén koszorút hirdetnie
inkább.

CHREMYLOS.

Nos hát, ez is arra mutat, mily nagy becse van kincsé-
nek előtte:

585 Ugyanis, fukarúl bánván vele és nem akarván költeni
semmit,

Hitvány koszorút ad a győztesnek, s az aranyt meg-
tartja magának.

PENIA.

Sokkal rútabbat akarsz ezzel rákölteni mint a szegény-
ség,

Ha ugyan, dús létire, ily nyereség-hajhászó, nemtelen
isten.

CHREMYLOS.

Pusztítana el Zeus téged, olaj-koszorúval megkoszo-
rúzva!

PENIA.

590 *Azt merni tagadni, hogy a jónak minden forrása sze-*
génység

Nálatok!..

CHREMYLOS.

Erről Hekaté szolgál neked a legjobb tanusággal,
Mellyik derekabb lenni: szegény-e, vagy gazdag? mert
neki, úgymond,

A tehetősek s gazdagok ételt szoktak küldözni havon-
kint,¹
De alig tették oda jóformán, a szegény nép elragadozza.
595 Pusztúlj el azért,
S mukkanni se merj ezután többet !
Mert bár igazad vón' sincs igazad.

PENIA.

«Hallod-e, Argos városa, mit mond ?»²

CHREMYLOS.

Pausont³ kiabáld, az evötársad'.

PENIA.

600 Mire nem jutok én !

CHREMYLOS.

Csak eredj a manóba közölünk !

PENIA.

Hova bújdossam ?

CHREMYLOS.

Kalodába eredj :
De siess, lódúlj, ne soká czihelődj'.

PENIA.

Dejsz' értem fogtok küldeni még,
605 Tudom én, oda is !

¹ Hekate istennő szobrai- vagy oltáraira, a kereszttítekön, minden hőban egyszer étel-áldozatot raktak, s azt a szegények ettérek meg Hekate helyett. ² Lásd Lovagok 761. ³ Koldus. Lásd Nők ünnepe 78.

CHREMYLOS.

*Akkor jöjj vissza! de most pusztúlj ;
Mert jobb minékünk dúsnak lenni ;
A te fejed meg csak hadd fájjon.*

BLEPSIDEMOS.

Zeus uccse, ha én felgazdagodom,
610 Csapok is tort a gyermekemmel
S feleségemmel, — fürdőbe megyek,
Honnan kijövet ragyogó bőrrel,
A kézműveseknek
S a Szegénységnek — nagyot eresztek. (*Penia el.*)

CHREMYLOS.

615 No, már ez isten-átka elmene :
Már most mi ketten a Plutost vigyük
Asklepiosnál meghálatni gyorsan.

BLEPSIDEMOS.

Bizony ne késsünk, míg más valaki
Nem jó megint, elfogni a dologtól.

[CHREMYLOS.

620 Hé, Kárión ! hozd a matráczokat,
— Vezesd magát is Plutost, mint vakot —
S a többi holmit, mely bent készen áll. (*Elmennek.*)

III.

Másnap.

KARIION.

Oh, Theseákon¹ apró vájt czipóval²
 Levest gyakran merített öregek,
 Mily boldog élet, mily szerencse vár
 625 Reátok, s minden a ki jó s igaz!

KAR.

Mit tudsz, jó lélek, a barátaidnak?
 Úgy látszik, üdvös hír hozója vagy.

KARIION.

Gazdám' a legnagyobb szerencse érte,
 De még nagyobb Plutost magát: ki vakból
 680 «Megszemestűle, s pilláin ragyog»,³
 Asklépios lön kegyes orvosa.

KAR.

• Hozál örömhirt, ujjongást hozál! »⁴

KARIION.

Már most — akarsz, nem — örvendj ám bizony!

KAR.

Dicsőítem a sokgyermeküt⁵ a
 685 Halandók csillagát, Asklepiost!

¹ Theseus ünnepein. ² Lásd még: *Lovagok* 1060. v. ³ Tragoedai sor, Sophokles egy elveszett művéből. (A *graecismus* szán-dékos.) ⁴ Ez is valami tragoediából. ⁵ Valószínűleg az *orvosokat* érti, kik mindenjában Aesculápfiai.

CHREMYLOS NEJE (*kijő*).

Mi zaj van itt künn? jó hírt hoz talán?
 Mert ezt ohajtva ülöök odabenn
 Régóta már és lesve Kariont.

KARIION.

Hamar, hamar fuss, asszonyom, borért, hogy
 640 Te is ihassál (mert elcsúsz nagyon);
 Csöstüл hozám a mindenféle jót.

NŐ.

Hol van tehát, no?

KARIION.

Mingyárt elbeszélem.

NŐ.

No csak siess hát, mondjad szaporán.

KARIION.

Hallgass tehát, elmondom az egész
 645 Patvart neked, lábtól *fejig*.

NŐ.

Nekem

Biz' a *fejemre* ne! ¹

KARIION.

Ne? a jót?

Mind, a mi történt?

¹ Átoknak veszi. Az eredeti szójáték talpraesettebb.

NÖ.

A patvart ne, csak.

KARIION.

A mint az istenhez megérkezénk,
 Vivén az akkor legszánalmosabb
 650 Most, — ha ki más az — boldog férfiút :
 Elébb is a tengerre hurczolók
 S ott megfürösztök . . .

NÖ.

Beh *boldog*, szegény
 Öreg, hogy a hús tengervízbe dobták !

KARIION.

Aztán az isten berkéhez siettünk ;
 655 S áldozva zsengét oltárán : lepényt,
 «Szentelt pogácsát Héphaist¹ lánginak» :
 Lefektetők Plutost szokás szerint,
 S mellé magunknak is vaczkot veténk.

NÖ.

Voltak segélyért esdők mások is ?

KARIION.

660 Volt, egy Neoklides,² ki vak ugyan,
 De lopni jobban lát, mint a szemes ;
 S mások sokan még, mindenféle bajbaň
 Sinlők. Hogy aztán, a mécsest eloltva,
 Parancesolá a templom öre, hogy

¹ Tragikai sor. ² Rhetor. Lásd : Nöuralom 255. v.

66; Feküdjünk, és ha zajt veszünk is észre
 Ne szólunk: mind lefekvénk csöndesen.
 De én alunni nem tudék, mivel
 Egy nagy fazék bab orromba ütött,
 Mely ott hevert egy vén anyó fejénél,
 670 S hozzá szerettem volna csúszni szörnyen.
 Azonba' föltekintek s látom a
 Papot, hogy a kalácsot és fügét
 A szent asztalról hogy' rabolja el;
 Majd sorba' járván az oltárokat,
 675 Hol van pogácsa-, rétes-maradék:
 Ezt egy szütyőbe¹ minden beszenteli.
 Gondolva hát, mily szent dolgot teszek,
 Fölkeltem én is a fazék babért.

NŐ.

Boldogtalan? s nem reszketél az isten
 680 Haragjától?

KARIÓN.

Féltem biz' én, nehogy
 Lejőjjön és azon babérosan
 Elüssse a fazékot a kezemről,
 Mint már a papja példát mutatott.
 A vén anyó meg, hallva neszemet,
 685 Karját kinyújtá; én pedig sziszegve
 Beléharaptam, mint a szent² kigyó.
 Ó visszarántá karját hirtelen
 S beburkolódzva szépen meglapult,
 Féltébe' bűzt eresztre, mint görény,
 690 Én a fazékból jól behabsolék,
 S megtöltve a degeszt, lenyúgovám.

¹ Zsákocska. ² Aesculáp templomában kigyót tartottak.

NŐ.

S nem jött az isten még le ?

KARIION.

Még nem akkor. —

Aztán pedig majd furesát is tevék :

Mert, hogy leszálla,¹ s hozzánk ért, nagyot
695 Szeleltem, felfuvódván a hasam.

NŐ.

Utálva fordult töled el, tudom.

KARIION.

Nem a ; hanem Iaso² elpirult
Kíséretében, Panakeia³ meg
Befogta orrát . . . nem tömjént eresztek.

NŐ.

700 Hát ő maga ?

KARIION.

Föl sem vevé, bizisten.

NŐ.

Parasztos isten úgy hát, mint te mondod.

KARIION.

Nem ; csak ganéjturkáló.³

NŐ.

Vakmerő !

¹ Asklepios. ² Asklepios leányai. ³ Mint orvos, azt is vizsgálja.

KARIÓN.

Féltembe' a fejem' beburkolám ;
 Ő meg körüljárt méltóságosan
 705 S mind sorra nézte a betegeket.
 Majd a legénye kőmozsárt teve
 Elé, ütövel, és szekrényt...

NŐ.

De te

Hogy' láttad ezt, ha a fejed be volt
 Takarva, gaz esont ?

KARIÓN.

A szürön keresztűl :

710 Mert volt azon lyuk, Zeus uttares', elég.
 Ebből is a Neoklides szemének
 Dörzsölt kenőcsöt, három ténoszi ¹
 Foghagyma fót vettvén belé; továbbá
 Aszattal, ² ebtéjjel vegyítve, törte
 715 Mozsárban, és eczzettel fölereszтve,
 Kifordítá pilláit, úgy kené meg,
 Hogy jobban fájjon. Ő pedig nagyot
 Bődült, s ugrott, szaladt; hanem az isten
 Mosolygva szóla; «ülj itt, kenve, már :
 720 Hogy több gyülésben izgágát ne tégy ! »³

NŐ.

De mily derék s bölcs honfi az az isten !

KARIÓN.

Akkor pedig, Plutónnak ⁴ ülve mellé,

¹ Tenos szigete híres volt foghagymáiról. ² Bűzös aszat (assa foeti la), ³ V. ö. Nöuralom 255. v. és 397. hol hasonló recept fordul neki elő. ⁴ Igy. A két isten eredetileg egy.

Előbb is megtapintá a fejét;
 Majd tiszta gyolcsot vévén, a szeme-
 725 Héját letörlé; Panakeia¹ meg
 Arczát, fejét bársonynyal fedte be.
 Czuppanta egyet ajkával az isten,
 Mire a szentélyból két roppant kígyó
 Rohant ki...

NŐ.

Oh, szerelmes istenek!

KARIION.

730 Szépen becsúsztak a bársony alá
 S körülnyalák pilláit, úgy hiszem;
 S előbb mint tíz pohár bort te kiinnál,
 Felálla Plutos, *látva*, asszonyom.
 Én örömembe' tapsolék, s uram'
 735 Körtém, — azonban kígyóstúl az isten
 Nagy-hirtelen már a szentélybe tünt.
 Plutost meg a mellette feküvők
 Falták-ölelték, mit gondolsz? egész
 Éjjel viraszta, míg feljött a nap.
 740 Én meg becsűltem az istent nagyon, hogy
 Plutost szemessé tette oly hamar,
 S Neoklidest még jobban megvakítá.

NŐ.

Mi nagy hatalmad, én-uram-királyom!²
 De monddsza csak, hol van Plutos?

KARIION.

Jön ő is:

¹ Szó szerint: *minden füjdalom elleni szer.* (Panacea.)
² Asklepios istenhez kiált.

- 745 De roppant néptömeg fogá körül.
 Mert a kik eddig jámbor, de szegény
 Sorban valának, örömükbe mind
 Úgy üdvözölték, fogdosák kezét;
 A dúsak, a sokkalbirók pedig
- 750 Kiknek vagyonja nem gyűlt igazán,
 Szemöldük összerántva dúzzogának.
 A jók követték koszorúzva mind,
 Nevetve, áldva; s az ütemre lépő
 Vén emberek talpán döng a saru.
- 755 De, egy szó annyi mint száz : rajta mind
 Táncolni most már, szökni, lejteni !
 Mert senki otthon többé nem fogad
 Azzal, hogy elfogyott a liszt a zsákból.

NŐ.

- Hekate uccse ! e jó híredért
 760 Czipó-füzért akasztok a nyakadba,
 A mér' ilyet hozsz.

KARIION.

- Csak hamar tehát :
 Mert már a népség majd kapunkhoz ért.

NŐ.

- No, most megyek, hozok fügét, diót,
 Elszórni az ujonnan vett — szemeknek.¹

KARIION.

- 765 S én a csoport elébe sietek.
 (Hiányzik egy kardal.)

¹ Ha új szolgát vagy menyasszonyt vittek a házba, a házi nő csemegét szórt a családság közé. Itt a *Plutos* szeme az új szerzemény.

PLUTOS.

..... És légyen üdvöz a nap, Hélios,
 S a szent Athena¹ híres mezeje,²
 S Kekrops egész vidéke,³ mely fogad.
 Szégyenlem elmúlt gyöngeségemet,
 770 Mily emberekkel tarték, öntudatlan,
 Míg azt, ki hozzám méltó volt, kerültem,
 Nem tudva semmit. Én boldogtalan,
 Amazt is, ezt is mily balúl tevém !
 De most egészen a jobb útra térve,
 775 Meglássa minden ember, hogy csupán
 Önkénytelen szegődtem a gazokhoz.

CHΛEMYLOS (*a tolóngó tömegre:*)

Manóba vélök ! ..... Mily nagy nyűg a jó
 Napokba' mindjár' feltűnt sok barát !
 Ni, hogy döfölnek, hogy forrnak inamba,
 780 Mutatva jó'karatját mindenik !
 Ki nem köszönt ma nékem ? mily tömeg vén
 Nem vett ma környül, a vásárhelyen ?

NÖ.

Légy üdvöz, édes férjem ! meg *te is*;⁴
 No, most kapom s ez édes holmikat⁵
 785 Rád öntöm, mint szokás.

PLUTOS.

Ne tedd biz' azt:
 Ha én betérek, ép szemmel s először,

¹ Istennő. ² Athenae városa. ³ Attika. ⁴ Plutos. ⁵ A csemege félét. Lásd fölebb.

Egy-egy lakásba : nem ajándokot
Kivinnem illik, söt behoznom inkább.

NŐ.

Igy csemegéim' el sem fogadod ?

PLUTOS.

790 El, mint szokás : bent, a tűzhely körül.
Így elkerülöm a nyegléskedést,
Mivel nem illik, hogy költő¹ fügét,
Nyálánkságot szórjon nézőinek,
S kaczagni ezzel kényszerítse őket.

NŐ.

795 Jól mondod ezt, mert már Dexinikos²
Felállott, hogy fügét kapdosson — a !

IV.

KARIION.

Oh mily gyönyör dús lenni, férfiak,
Még úgy pedig, hogy minkbe sem kerül !
Mert lám, nekünk a jó csak dült, halommal
800 Házunkba, érte rosszat sem tevénk.
Így lenni gazdag, kellemes bizony.
Hombárainkat lisztláng tölti meg,
Az amphorát³ piros bor, zamatos ;

¹ Lásd : *Darázzok* 56. v. ² Egy néző, ki valószínűleg azt szokta tenni. ³ Nagy, kétfűlű, alul hegyesen végződő cserép edény, mely hordó gyanánt is szolgált.

Minden pohárszék oly teles-teli
 Ezüst-aranynyal, hogy merő csuda ;
 Vermünk olajjal,¹ korsóink kenettel,
 S asszú-fügével a hijú rakott.
 minden fazék, tál, eczetes edény
 Rézből van immár ; s a hal-fölszelő
 Szúette deszka ím ezüstre vált,
 Elefánt-tetemmel a rosz ruhaprés.
 Arany statérral ² játszunk «fő-e vagy
 Irás»-t mi szolgák ; és kavics helyett
 Fokhagyma-föt használunk törlekedni.
 És most az úr felkoszorúzva benn
 Disznót, bakot, kost áldozik ; de engem
 Kiüze a füst : nem képes tovább
 Azt tűrni benn ; úgy ette a szemem'.

IGAZ EMBER (*kisérőjéhez*).

Siess utánam, kis szolgám ; jerünk
 Az új istenhez.

CHREMYLOS.

Ennye már ki ez ?

IGAZ EMBER.

Előbb sanyargó ember, most szerencsés.

CHREMYLOS.

Nyilván te is hát jámbor féle vagy ?

¹ Bármily visszásnak tetszik, az olajt, bort, jól kiégetett és mázolt vermekben tartották. ² Husz drachma értékű arany pénz. A mi pénzünk szerint mintegy 12 frt.

IGAZ EMBER.

Az én.

CHREMYLOS.

Mi kell hát ?

IGAZ EMBER.

Plutoshoz jövök ;

Mert ő nekem nagy áldás kútfeje.

823 Mert hát apámról szépecskén maradt volt
 Vagyон reám, úgy hogy bárátimat
 Segíthetém ha kértek ; s gondolám,
 Jó-tétemért jót várhatok viszont.

CHREMYLOS.

Igy nemde gyorsan elment a vagyon ?

IGAZ EMBER.

880 Gyorsan bizony.

CHREMYLOS.

Aztán szegény levél ?

IGAZ EMBER.

Szegény bizony. De azt hivém, kiket
 Én fölsegíték, állandó barátim :
 Ha rászorúlok, adnak ; de kitért
 Előlem — meg se' látott egyik is.

CHREMYLOS.

885 Söt kinevettek, úgy-e ?

IGAZ EMBER.

Ki bizony.

Szikkadt¹ pohárszék lön a megölöm.

¹ Bortól. Nincs a mi elcsorogjon a pohárszéken.

CHREMYLOS.

De most nem úgy van.

IGAZ EMBER.

A miért jövök
Hálát adandó az istennek itt.

CHREMYLOS.

Hát e kopott szűr, mit szolgál czipel
840 Mit tartozik Plutosra ? monddsza csak.

IGAZ EMBER.

Oltárra tenni hoztam azt neki.

CHREMYLOS.

Tán ebbe' nyerted a nagy¹ avatást ?

IGAZ EMBER.

Ebben sanyargék, tíz évnél tovább.

CHREMYLOS.

Hát a sarut ? ...

IGAZ EMBER.

Az is velem nyomorgott.

CHREMYLOS.

841 Oltárra szántad azt is ?

IGAZ EMBER.

Arra én.

¹ A mysteriumokba. Oly régi, hogy fiatal korodban volt új.

CHREMYLOS.

Szép két ajándék, istennek, nagyon !

SYKOPHANTA (*jő*).

Oh, én boldogtalan, hogy tönkre mentem !

Oh én háromszor, négyeszer nyavalysás,

Söt tízszer, tízezerszer ! hajjahó !

850 Olyan kegyetlen sorsban áztam el.

CHREMYLOS.

Védőm Apollon és szent istenek !

Mi ez ? mi történt e boldogtalannal ?

SYKOPHANTA.

Hát nem nehéz sor a mi engem ért

Hogy elveszítém összes vagyonom

855 Plutos miatt ; ki újra megvakúl még

Ha van igazság a felhők felett !

IGAZ EMBER.

Én sejtem immár, hogy' van e dolog :

Roszul megy a mi emberünk sora,

Rosz pénz a földi, úgy látszik nekem.

CHREMYLOS.

860 No, úgy ha elvész sem kár, istenuccse.

SYKOPHANTA.

Hol van, hol, a ki azt igérte, hogy

Mind gazdagokká tesz bennünket, a mint

Látása megjő, rögtön ? de ki még

Egynémelyünket jobban tönkre tett ?

CHREMYLOS.

865 Már példaúl kit ?

SYKOPHANTA.

Ehol, engem is.

CHREMYLOS.

Mert tán gonosz valál ? ház-felverő ?

SYKOPHANTA.

Én nem, bizony ; — de a *ti* dolgotok
Sehogyse' tiszta : mert nincs benne mód
Hogy nálatok ne volna vagyonom !

KARIION.

870 Déméter ! oh beh rögtön idetermett
A sykophanta ! Farkas-éhe van.

SYKOPHANTA.

Nem jóssz azonnal a birák elé ?
Kerékbe törve kell bevallanod
A mi gonoszt tevél.

KARIION.

De megagyallak !

IGAZ EMBER.

875 Zeus engem uttarcs', nagy az érdeme
Plutosnak összes Hellásban, hogy e gaz
Sykophantákat elveszté gazúl.

SYKOPHANTA.

Jaj, én szegény ! hát kinevetsz te is ? . . .

Pedig : hol vettet ezt az új zekét ?
 880 Még tennap ócska szürben láttalak.

IGAZ EMBER.

Kutyába veszlek ! van varázs-gyűrűm,¹
 Egy drachma volt az ára Eudamosnál.

CHREMYLOS.

De sykophanta-csípéstől nem óv.

SYKOPHANTA..

Hát nem gyalázat ez, de nagy ? ... De arra
 885 Még sem feleltek : mit csináltok itt ?
 Nem jóra vagytok itten semmikép.

CHREMYLOS.

Nem a *tiédre*, tudhatod bizony.

SYKOPHANTA.

Mert az enyémből lakmároztok, úgy !

CHREMYLOS.

Bár úgy gebedj meg, a tanúddal együtt,
 890 Éhen-szomjan, a mint igazi beszélsz !

SYKOPHANTA.

Merészlitek tagadni, nyomorúk ?
 Benn sűl a tenger hús- és halszelet.

(szaglálva.)

Szüsszű, szüsszű, szüsszű, szüsszű, szüsszű !

¹ Nem árthatasz nekem : véd a talizmán.

CHREMYLOS.

No, mit szagolsz, czudar ?

IGAZ EMBER.

Tán a hüvöst:¹

895 Hogy ily kopott szűr van nyakába vetve.

SYKOPHANTA.

Hát türhető ez, oh Zeus s istenek!

Hogy így gunyolnak ? Jaj, megfojt a méreg

Hogy így bánnak velem jó honfival !

CHREMYLOS.

Jó honfi, már te ?

SYKOPHANTA.

Az, mint senki más.

CHREMYLOS.

900 Felelj tehát, ha kérdelek.

SYKOPHANTA.

Mire ?

CHREMYLOS.

Szántóvető vagy ?

SYKOPHANTA.

Nem vagyok bolond !

CHREMYLOS.

Kereskedő ?

¹ A hűs levegőt.

SYKOPHANTA.

Teszem¹ magam', ha kell.

CHREMYLOS.

Mi hát? ... Tanultál kézmuveset?

SYKOPHANTA.

Nem én.

CHREMYLOS.

No, hát miből élsz, nem dolgozva semmit?

SYKOPHANTA.

905 Az állam' s minden egyes dolgait
Én ellenőrzöm.

CHREMYLOS.

Te? ki bízta rád?

SYKOPHANTA.

Magam.

CHREMYLOS.

Hogyan lehetnél hát jó honfi, bicskás,
Ha közköpű vagy rád nem tartozókban?

SYKOPHANTA.

Nem tartozik rám, szülő városom'
910 Teljes erőmből szolgálnom, liba?

CHREMYLOS.

Be szép szolgálat a leselkedés!

¹ Tettetem. A kereskedők fel voltak mentve a hadi költség
és szolgálat alól.

SYKOPHANTA.

Az, a fenálló törvény öre lenni
S nem hagyni hogy megszegje valaki.

CHREMYLOS.

Hét nincsen arra törvényszék jelölve

915 A város által ?

SYKOPHANTA.

De vádat ki tesz ?

CHREMYLOS.

Akárki.

SYKOPHANTA.

No s ? «Akárki» én vagyok :
Én rám van bizva minden állam-ügy.

CHREMYLOS.

Úgy ebre bízták, isten az atyám !
S nem volna kedved a szádat befogni
920 És nyugton élni ?

SYKOPHANTA.

Birká élet az,
Ha nincs mulatság és foglalkozás.

CHREMYLOS.

Se' más tanulni ?

SYKOPHANTA.

Nem, habár egész
Plutost id'adnád s Battos¹ kincseit.

¹ Battos (jós) alapította Cyrénét, mely, kivált silphion (assa foetida) kereskedésből nagyon felgazdagodott. Ezért az eredetiben *silphion* van, a kincs helyett.

CHREMYLOS.

Le hát a zubbonyt!

KARIION.

Hé, neked beszélnek!

CHREMYLOS.

923 Meg a topánkát!

KARIION.

Néked szól ez is!

SYKOPHANTA (*védő állásban*).Dejsz' ide jöön hát közületek
Akárki!...

KARIION.

Ez «Akárki» én vagyok.

SYKOPHANTA.

Jaj! jaj! fényes nappal kifosztanak!

CHREMYLOS.

Mert más bajára etted kenyered'.

SYKOPHANTA.

930 Meglásd hogy mit csinálsz! tanút hivok.

CHREMYLOS.

El is fut, esze nélkül, a tanúd.

SYKOPHANTA.

Jaj, egyedűl szoráltam!

KARIION (*üti*).

Bögsz, ugy-e?

SYKOPHANTA.

Jaj jaj ! megint jaj !

KARIION (*az Igaz embernek:*)

Addsza szűrődet,
Hadd lököm e sykophanta nyakába.

IGAZ EMBER.

985 Nem, mert Plutosnak van szentelve már.

KARIION.

No, hol van ennek illendőbb helye
Mint egy zsiványon és házfelverőn ?
Plutosra ékes, drága mez való.

IGAZ EMBER.

Hát e czipökkel most már mit csinál
940 Az ember ?

KARIION.

Azt is majd fölszegezem
A homlokára, mint olajfa törzsre.¹

SYKOPHANTA.

Eltávozom : mert látom én vagyok,
A gyönge fél. De kapjak czimborát csak,
Bár mily fajankót : e hatalmas isten
945 Meg fog lakolni általam, ma még,
Hogy megbuktatja, egyes létire,
A népuralmat az állam-tanács,
Polgárok és köz-gyűlés híre nélkül.

¹ Templomok körül leginkább vad olajfára szegezték az *anathemákat*. (Oltárra ajánlott holmit.)

IGAZ EMBER.

No hát, ha már az én fegyverzetem¹
 950 Viszed magaddal : közfürdőbe² menj,
 Ott, mint kolompos, állj fűtözni, mert
 Ott áldogáltam én is hajdanában.

KARIÖN.

De majd herénél fogva húzza ki
 A fürdőszolga : mert ha rátekint
 955 Meglátja rögtön, hogy afféle rossz pénz. (*Syk. el.*)

CHREMYLOS (*Igaz embernek:*)

Mi meg jerünk be, hogy imádd az istent. (*El.*)

V.

VÉN ASSZONY (*j8*).

Öreg barátim, vajjon igazán
 Az új isten lakához érkezénk,
 Vagy elhibázottuk az útat merőben ?

KAR.

960 Szép ifju nőcske, ép' az ajtaja
 Elébe értél ; jó helyt kérdezed.

VÉN ASSZONY.

No, majd kihívok valakit belől.

CHREMYLOS.

Ne törd magad : kijöttem én magamtól ;
 Hanem, mi jóba' jársz, mondjad hamar.

¹ A rossz köntöst és sarut. ² A szegények télen a közfürdőkbe menekültek a hideg elől.

VÉN ASSZONY.

965 Nagy jogtalanság és szörnyű eset
 Történt velem : mióta lát ez isten,
 Nem élet az élet nekem, miatta.

CHREMYLOS.

Mi a bajod ? tán *sykophantria*
 Valál a nők közt ?

VÉN ASSZONY.

Nem, Zeus uccese, én.

CHREMYLOS.

970 Hát, a betűd¹ nem jött ki, az ivásnál ?

VÉN ASSZONY.

Gunyolsz : szegény fejem, mindenki szurkál !

CHREMYLOS.

Mondj egyet a ki szurkál, ízibe.

VÉN ASSZONY.

Figyelj tehát. Volt egy ifjú barátom,
 Szegényes, ámde jóképű s derék
 975 Legényke ; mert ha kértem bár mire,
 Megtette mindig jól és rendesen;
 Szolgáltam én is mindenben neki.

CHREMYLOS.

S mit kért leginkább töled a fiú ?

¹ Mint a biráké. Lásd *Nöuralom* 685. v.

VÉN ASSZONY.

- No nem sokat; szégyellt tőlem nagyon.
 980 Drachmát, zekére, kért olykor huszat,
 Czipőre nyolczat; hugocskáinak
 Kért hogy zubbonyt vegyek, köntöst az anyja
 Számára; búzát is, vagy négy köbölt.

CHREMYLOS.

- Apollon uccse, nem sok a mit el-
 985 Sorolsz: világos hogy szégyellte tőled.

VÉN ASSZONY.

- S nem kéri azt se' — úgy mond — rosszaság
 Fejébe: csak barátságból, hogy a
 Kapott zekérül így eszébe jussak.

CHREMYLOS.

- Szörnyen szerelmes volt hát a fiú!

VÉN ASSZONY.

- 990 De már nem ollyan érzéssel van a
 Gyalázatos: megváltozott nagyon.
 Mert én, ihol ni, e mákos lepényt
 S a tálba' lévő többi csemegét
 Küldvén számára, és üzenve, hogy
 995 Estére elmegyek ....

CHREMYLOS.

Mit tett? beszélj.

VÉN ASSZONY.

- Meg annyit adva hozzá, visszaküldé

Azzal : ne menjek öhözzá soha.
 Még azt üzente vissza ; a mi több :
 « Rég volt Miletos népe harcias ! »¹

CHREMYLOS.

1000 Lám, hogy nem épen rossz ízlése van :
 Mióta gazdag, nem kell a babó ;
 Szegény korában minden megevett.

VÉN ASSZONY.

Déméter engem ... úgy van ! mert elébb
 minden nap eljárt az ajtóm elé.

CHREMYLOS.

1005 Kivinni ?²

VÉN ASSZONY.

Nem ; csak hangom' hallani,
 Már mint szerelmes.

CHREMYLOS (*félre*).

Hasznáért biz' a.

VÉN ASSZONY.

S ha észrevette hogy szomorkodom
 « Kincsem, galambommal » dédelgetett.

CHREMYLOS (*félre*).

Aztán czipőre pénzt kért, gondolom.

¹ Közmondás a puha miletosiakra. Hír szerint Anakreontól ered. (Régen volt az, még mikor a kö is lágy volt.) ² Eredetiben kétértelmű : adományt kihordani a házból, vagy téged kivinni mint halottat (mert vén vagy).

VÉN ASSZONY.

1010 Söt a minap, Déméter ünnepére
 Menvén kocsin, rám nézett valaki :
 S ezért egész nap vert, szidott a lelkem !
 Oly isszonyúan féltett a fiú.

CHREMYLOS (*félre*).

Mert azt akarta, hogy *maga* egyék csak.

VÉN ASSZONY.

1015 Dicsérte gyakran, mily szép a kezem ....

CHREMYLOS (*félre*).

Mikor huszával volt a drachma benne.

VÉN ASSZONY.

S azt mondta, bőröm olyan illatos ...

CHREMYLOS (*félre*).

Bizony ! ha *thási* bort töltél neki.

VÉN ASSZONY.

Meg a szemem hogy mily szép és szelid ....

CHREMYLOS (*félre*).

1020 Nem volt ügyetlen a legény : tudá
 Hogy' kell bogárzó vén nő vagyonát
 Fölenni.

VÉN ASSZONY.

Nem jól tette hát, barátom,
 Az isten ezt ; bár váltig mondja, hogy
 Segéli a kin bántalom esett.

CHREMYLOS.

1025 De mit tegyen hát? szólj s meglesz azonnal.

VÉN ASSZONY.

Hát kényszerítse, Zeusra! mert igazság
Jóval fizetni a jótételeért:
Különben egy csep jót sem érdemel.

CHREMYLOS.

Nem megfizette minden éjtszaka?

VÉN ASSZONY.

1030 De azt fogadta, élve nem hagy el.

CHREMYLOS.

Mind jó; de már *élönek* sem tekint.

VÉN ASSZONY.

Mert a bubánat elhervasztta, lelkem.

CHREMYLOS (*félre*).

Úgy látom: inkább összerothadál.

VÉN ASSZONY.

Gyűrűn keresztül húzhatnál bizony.

CHREMYLOS (*félre*).

1035 Igen, ha rosta¹ volna a gyűrű.

VÉN ASSZONY.

Azonban itt jó a fiú maga,

¹ T. i. valamely széles rostának a *kérge*, nem az apró lyukai.

Ki ellen oly régen panaszkodom.
Úgy látszik, dáridóba megy.

CHREMYLOS.

Lehet;
Mert koszorúzva, s fáklyával megyen.

IFJU (*jő*).

1040 Ölelek. Mit beszél öreg babám? —
Be hirtelen megöszültél, az égre!

VÉN ASSZONY.

Jaj, e gyalázat! hogy csúfol szegényt!

CHREMYLOS.

No, mert régóta nem látott talán.

VÉN ASSZONY.

Mióta, kópé? tegnap volt velem.

CHREMYLOS.

1045 Úgy hát nem ollyan mint más emberek:
Részeg korában élesb a szeme.

VÉN ASSZONY.

Nem, csak goromba minden és paraszt.

IFJU.

Tengerposeidon, s vénség isteni!
Ni, mennyi ráncz van az ábrázatán.

VÉN ASSZONY.

1050 A, a!...

Ne tartsd a fáklyát oly közel.

CHREMYLOS.

Ne ám :

Mert ha egyetlen szikra kap belé,
Mindjárt el-ég, mint száraz olajág.¹

IFJU.

Akarsz velem játszódni ?

VÉN ASSZONY.

Hol, kakó ?

IFJU.

1055 Csak itt, fügével.

VÉN ASSZONY.

Aztán mit ugyan ?

IFJU.

«Találd ki, hány — fogad van ?»

CHREMYLOS.

Én tudom :

Három talán, vagy négy, lehet neki.

IFJU.

Fizess : csak egy van, egy rosz zápfoga.

¹ A szent olajág, melyet az ajtók fölibe tűztek, s ott természetesen megszáradt. (Eiresione.) V. ö. Lovagok. 678. v.

VÉN ASSZONY.

Istentelen, megörültél ? mosó-
 1060 Teknővé tenni ¹ ennyi nép előtt !

IFJU.

Jól járnál, ha kimosna valaki.

CHREMYLOS.

Ne ne ! . . . vásárra van kinyalva most :
 Mihelyt lemosnák a pirossítót,
 Kilátszanának arcza rongyai.

VÉN ASSZONY.

1065 Látom, hogy agg létedre sincs eszed.

IFJU.

Tán, hé, kerülgét és fogdos bizony,
 Gondolva, hogy én észre sem veszem ?

VÉN ASSZONY.

Nem Aphrodit' uccs' engem, te pimasz !

CHREMYLOS.

Hekate uttarcs' ! örült nem vagyok. —
 1070 Hanem, fiam, nem engedem, hogy e
 Szűzzel haragba' légy.

IFJU.

Hisz' én imádom !

CHREMYLOS.

Mégis panassza van rád.

¹ Meggyalázni.

IFJU.

Mi panassza ?

CHREMYLOS.

Hogy csúfot üzsz belőle, s ezt veted :
 « Rég volt Miletos népe harczias ! »

IFJU.

¹⁰⁷⁵ Öérte hajba nem kapok veled ....

CHREMYLOS.

Mi ?

IFJU.

Tisztelve agg korod ; de másra nem
 Bíznám, világért sem, hogy azt tegye.
 Most menj örömmel, és vidd a menyecskét.

CHREMYLOS.

Tudom, tudom már, hol jár az eszed :

¹⁰⁸⁰ Nem kell magadnak.

VÉN ASSZONY (*megvetőleg*).

S ki az átruházó ?

IFJU.

Én szót se' váltok ilyen tízezer
 Év óta elnyütt bocskorral tovább.

CHREMYLOS.

De már, ócsém, ha a borát megittad,
 A söprejét is meg kell innod ám.

IFJU.

1085 De régi söprő, már igen dohos.

CHREMYLOS.

A bornyomó zsák helyre hozza majd.

IFJU.

De most jerünk be : mert e koszorút
Az isten oltárára fölteszem.

VÉN ASSZONY.

Én is bemék, mert egy szóm van vele.

IFJU.

1090 Úgy nem megyek be.

CHREMYLOS.

Csak bátran, ne félj :
Nem bánt erővel.

IFJU.

Jól mondod bizony :
Elég sokáig kentem azelőtt.

VÉN ASSZONY.

Eredj no ; én majd hátul surranok be. (E!.)

CHREMYLOS.

Oh Zeus király, beh szivos e banyácska !
1095 Hogy' rátapad, mint szirtre a csiga ! (E!.)

VI.

HERMES

(kopogtat az ajtón s félreáll).

KARIION.

Ki zörgeté az ajtót? .... No, mi ez?
 Nincs senki.... vagy tán az ajtó magátul
 Nyikorga? ...

HERMES.

Hé, te Karion, maradj!
 Neked beszélek.

KARIION (*meglátja*).

Földi, monddsza csak:

1100 Te döngetéd az ajtót oly nagyon?

HERMES.

Nem, most akartam. Megnyitád előbb.
 De menj, szaladj csak: hivd ki az urad',
 Az asszonyod', meg minden gyermeket
 Meg a szolgákat is, meg a kutyát,
 1105 Meg tenmagad, meg a disznót...

KARIION.

Mi baj?

HERMES.

Az hogy, gazember, Zeus most egy vödörbe
 Készül habarni minden jótékotat
 S úgy mindenestől a mélységebe ¹ dobni.

¹ A *barathronba*. Lásd 428. v.

KARIION.

Ily hírt bemondó nyelvét veszti ám! —¹
 1110 De mért akarna így megrontani
 Bennünket?

HERMES.

A mért nagy bünt tettetek.
 Mert a mióta Plutos ujra lát,
 Nem áldoz senki tömjént, se' borostyánt,
 Se' lepényt, se' barmot egy fiát se már
 1115 Nekünk, az isteneknek.

KARIION.

Sőt nem is fog:
 Mert rossz gondviselőink voltatok.

HERMES.

A többi istent kicsit bánom én:
 Csak hogy magamnak is jaj.

KARIION.

Van eszed.

HERMES.

Előbb a csáplárnéknál ² volt nekem
 1120 Hajnaltul kezdve minden jó: füge,
 Lepény, méz, s a mi Hermesnek való:
 De most keresztbe rakhatom bizony
 A lábam', éhen.

¹ Rossz hirt megvinni nemesak a keleti zsarnokoknak féltek az emberek, hanem a helléneknél is. Tudjuk a tragoedia-beli hirnökök is mennyire szabódnak ettől. ² Kiknek szintén védője volt, mint a nyeréskedés istene.

KARIION.

Ugy kell : mert gyakorta
Büntetni hagytad ¹ jóltevőidet.

HERMES.

1125 Jaj, a lepény ! az ünnepi kalács !

KARIION.

Az kéne, a mi nincs : hiába hívod.

HERMES.

Jaj, a czobák, mit másszor én evém meg ! . . .

KARIION.

No, most ugorj a légbé nagyokat.

HERMES.

Jaj, a meleg máj, a mit hajdan ettem ! . . .

KARIION.

1180 Most a te májad' gyötri kinos éh.

MERMES.

Jaj az egyenlő víz-vegyű ² pohár ! . . .

KARIION.

Idd rá a konczra ³ és lódúlj hamar !

HERMES (*bizalmasan*).

Nem tennél némi jót barátodért ?

¹ A korcsmárosokat, ha rosszat s rosszúl mértek. ² Rendesen több vízzel ($\frac{2}{3}$, $\frac{3}{5}$) vegyítve itták a bort. ³ Idd rá (képzeletben) a czobákra, mit fönnebb említlél, a szintén képzelt bort.

KARIION.

Én szivesen, ha tőlem kitelik.

HERMES.

1185 Adj egy darabka jól-sűlt kenyeret
Ennem, meg a friss húsból, mellyet ottben
Áldoztok épen.

KARIION.

Tilos ám kiadni.¹

HERMES.

Pedig, ha olykor gazdád holmijét
Elcsented, én tevém, hogy rád ne súljön.²

KARIION.

1140 No, hogy belőle részt kaphass, zsivány ;
Mert néked is kijárt egy jó lepény.

HERMES.

Aztán megettéd azt is tenmagad.³

KARIION.

Mert nem te kaptad a sok ütleget
Ha engem rajta csiptek valamin.

HERMES.

1145 No, csak ne hányd fel «ha Phylét⁴ bevetted.»
Inkább fogadj be pajtásul, az égre !

¹ Vesta némely áldozatain szentségtörés volt a húst idegenek kiadni a házból. ² Lévén a tolvajok istene is. ³ Mint az áldozatot rendesen az áldozó fogyasztotta el. ⁴ Közmondás. Arra céloz, mikor Thrasybulos bevette Phylét s megszabadította Athenét. Ertelme : ha nagy dolgot tettél, ne emlegesd, ne panaszold fel.

KARIÓN.

Megválsz az istenektől, s itt maradsz ?

HERMÉS.

Mert jobb, de sokkal ám, tinálatok.

KARIÓN.

Mi ? a szökést te illőnek hiszed ?

HERMÉS.

1150 «Mindütt hazánk van, hol jól megy sorunk.»¹

KARIÓN.

S mi hasznodat vennök, ha itt maradsz ?

HERMÉS.

Ajtó mögé tehettek, *Forgatónak*.²

KARIÓN.

Mit, Forgató ? nem kell fölfordatás !

HERMÉS.

Vásárinak hát.

KARIÓN.

De dúsak vagyunk :

1155 Minek hízlalni Hermost, a szatócsot ?

HERMÉS.

Hát *Cselszörönek*.

¹ Aligha nem Eurípides valamely elveszett művéből való.

² Ezek mind Hermes melléknevei, melyekre görögben szójáték felel meg, mit bajos visszaadni.

KARIION.

Semmi cselszövő !
Nem járja most esel, söt öszinteség.

HERMES.

Vagy *Útvezérnek*.

KARIION.

Ugy de *lát az isten* :
Szüksége többé kalauzra nincs.

HERMES.

1160 Úgy *Verseny-ör* leszek. Mit szólsz ez ellen ?
Plutoshoz illő mindenek fölött,
Rendezni művész- és birok-tusát.

KARIION.

No lám, be jó ha soknevű az ember !
EZ már kilelte, hogy hogy' élhet el.
1165 No, nem hiába iratják maguk'
Napos-biráink több betű ¹ alá.

HERMES.

Hát, áll az alku, s bémegyek.

KARIION.

No, csak
Eredj a kúthoz, s mossad a belet ;
Mutasd ki, hogy dologra vagy teremve.

(*Bemennek.*)

¹ Lásd *Nöuralom* 685. v.

Egy pap jő.

PAP.

1170 Ki mondaná meg, hol van Chremylos !

CHREMYLOS (*kijő, később a rén asszony is*).

Mi baj, barátom ?

PAP.

Hát mi volna ? Nagy baj.

Mert a mióta Plutos újra lát,
Éhen veszek, nincs ennem egy falat,
Holott a Megtartó Zeus papja volnék.

CHREMYLOS.

1175 Az istenért ! s mi ennek az oka ?

PAP.

Áldozni senki nem akar.

CHREMYLOS.

Miért ?

PAP.

Mind gazdagokká lettek. Azelött
Míg semmijök nem volt, kött a menekvő
Kalmár, feloldott alperes s hozott
1180 Áldozni barmot; más, engesztelőül;
S hitt papnak engem: most nem áldozik
Egyátalába' senki; még be sem lép,¹
Csak félre-dolgát tenni, tízezer !

¹ A templom udvarába vagy berkebe (temenos).

CHREMYLOS.

Most hát a paprész ebből jár neked ?

PAP.

1185 Én hát, a Megtartó Zeust cserbehangyva
Már magam is csak itten maradok.

CHREMYLOS.

Ne félj, az isten mindennt jóra hoz.
Itt van, magától ide jött közénk,
A Megtartó Zeus.

PAP.

Úgy jól van tehát.

CHREMYLOS.

1190 Iktassuk a templomba hát —
(*a pap már menve*).

No, várj csak —

Plutost, a helyre, hol másszor lakott
Őrizve mindig Pallas rejtekét.¹
De, adjon égő fáklyát valaki,
Azzal vezesd az istent.

PAP.

Igen is,

1195 Tegyétek.

CHREMYLOS.

Egy meg Plutost hívja ki!

¹ Pallas temploma hátulsó rejttett részét (*opisthodomos*),
hol Athenae közkincse állott. V. ö. *Lysistrate* 174. v.

VÉN ASSZONY.

Hát már neken mi dolgom ?

CHREMYLOS.

Vedd a szent
Edényt fejedre, s szép halkan vigyed :
Elég czifrán vagy öltözködve úgy is.

VÉN ASSZONY.

Hát a miért jövék ?

CHREMYLOS.

Meglesz az is :

1200 Estére hozzád ballag a fiú.

VÉN ASSZONY.

Na, Zeus nevére ! ha kezeskedel,
Hogy még ma eljön, viszem az edényt (*indül*).

CHREMYLOS.

Lám, e fazékkal ép' ellenkező
Dolog történik, mint a többivel :
1205 Mert más fazék ösz habját¹ fölveti;
Ennek pedig alatta mén az ösz haj. (*El.*)

KAR.

Minekünk se' szabad már késni tovább, hanem illő
hátra vonulni,
S kötelességünk ezeket dallal kísérni az ünnepi sor-
ban. (*El.*)

¹ Görögben a szó *habot* és *banyát* jelent. *Itt* a szójáték
elég fagyos.

GLOSSARIUM.

ELŐSZÓ.

Aristophanes költészete a legváltozatosabb s legmérvesebb képzelet forrásából fakad. Ilyen költészet termé szetesen roppant nyelv-kincscsel dolgozik s ezt a szó- és kifejezésbeli gazdagságot az előttünk levő fordítás is feltünteti. Aranynak itt bőséges alkalma volt sok olyan tös gyökeres kitételt felhasználni, mely az irodalmi nyelvben vagy épen nem vagy csak elvétve fordúl elé, s azért a nép szavajárását nem igen ismerő olvasó előtt érhetetlen. De abban is, a mi érthető, sok olyan van, a mit a költői alkalmazás figyelemre méltová s nyelvészeti vagy stilus szempontjából tanúságossá tesz.

Az Aristophanes-féle gondolatot sokszor épen az Aristophanes-féle szó teszi azzá, a mi; úgy, hogy a fordítónak, ha csak az eredeti szöveg hatását gyöngíteni, a maga sajátos voltából kivetkötetni nem akarja, a magyarban is Aristophanes módjára kell eljárnia.

Tömötséget tömötséggel, szójátékot szójátékkal, komikus szóalkotást megfelelő szóalkotással kell visszaadnia, s hogy Aranynak minden mennyire sikerült, hogy fordítása minden hiven állítja szemünk elé a Gráciák e mosdatlan gyermekét, azt már birálatomban jelentettem, a mely az első kötet VI. és VII. lapján olvasható. Itt is bebizonyult, a mit a Nyelvör, VIII. 529. a *Toldi szerelme* ismertetésében költönkről mond, hogy «ő nemcsak a ma-

gyar költésnek, ō a magyar nyelvnek is legnagyobb mestere».

Mindezek után, úgy hiszem, elég okom volt azon lenni, hogy Aristophanes magyar fordításához glossarium csatoltassék. De, fájdalom, koszorús költőnk, a miről a nagy közönség is régen értesült, gyönge szeme miatt minden ilyen munkára jelenleg képtelen s így történt, hogy valamint Aristophanes életrajzának s az egyes vígjátékaiba való bevezetéseknek, úgy a glossariumnak is a megírása alulirottra háramlott.

A mi eljárásomat illeti, meg kell jegyeznem, hogy az anyag megválasztásában nem csak az olvasót, hanem némileg a szótár- és nyelvtanirót is szem előtt tartottam. Az új vagy eddig ismeretlen kitételeken kívül azokat is fölvettem a glossariumba, melyek közönséges létükre még *teljes* szótárainkban sem találhatók. Csak azt magyaráztam, a mi magyarázatra szorúl; a mely kitétel valami oknál fogva említésre méltó, de magában véve érthető: azt egyszerűen megemlíttettem. minden szónal megmondom, melyik vígjáték hányadik versében fordül elő; a mire nézve jegyzeteim kéznél voltak, ott egyéb idézeteket, bizonyitékokat és fejtegetéseket is mellékeltem.

A mi hiány van e glossariumban, azt a szíves olvasó némileg az idő rövidségének tulajdonítsa: mert a fordítás megjelenését nem volt szabad soká késleltetnem.

PONORI THEWREWK EMIL.

GLOSSARIUM.

Abb'a: abba a. Darázsok 1310. *adisz'a* Nőuralom 163. *mánób'a* Darázsok 1284. *id'a*: ide a. Madarak 207. Ach. 792. *össz'eskürű* Lovagok 421. *miót'a* Lovagok 594. *addsz'egy* Ach. 881. *rón'* mássalhangzó előtt is Ach. 321—672. *jó'karat* Lov. 639. *jó'karó* 816.

abárlő: Schaumlöffel. Dar. 1109. Nyelvőr II. 491.

acsarkodik: agyarkodik. Madarak 1557. Nyelvőr IX. 91.

ad. *fejét adni valamire*: rászánni magát valamire. Béke 94. *ad májját nekem?* Béke 1039. Lásd *levét*.

adag: Portion. Békák 133.

addig-addig: mindaddig. Dar. 1416. V. ö. Simonyi Magyar nyelvtana. (Budapest. 1879.) 81. §. 2). *addszi* Lov. 120. Ach. 783.

adaja: adója Béke 729. Régi és dunántúli alak. Lásd Mátyás Flór. Magy. nyelvtörténeti szótár 6—7. lap. Berzsenyi is használja, Versei 1860. évi kiad. 195. lap., s védi Kuzinczy ellenében, Kaz. és Berzs. levelezésök 109. lap. Aranynál több helyütt találkozik. Buda halála I. kiad. 93. 223. 224. 233. lap. V. ö. *adája* Nyelvőr IX. 481.

adándod: adandod. Madarak 906. Régies.

adó-beszedni: adót beszedni. Lovagok 990. Lásd Egyetemes philol. Közlöny I. 251—256. lap.

aegyptizáltok, azaz: ravaszkodtok. Nők ünnepe 882. Lásd: *tormázz*.

ajaz. nyilat ajazni: den Bogen spannen. Békák 1291. = *iret ajazni* Nők ünnepe 108.

- ajánl** : felajánl, ajándékul, áldozatul hoz. Fehők 420.
- ajk. házam ajka** : házam ajtaja. Acharn. 448.
- ajkharapva** Darázsok 739. 1040. *ajkrebegre* Acharn. 650. *ajksoritva* Ach. 656. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 263. Simonyi Magy. nyelvtan 207 és 208. §.
- akkor-időben** Darázsok 1053. V. ö. *akkor ejjel* Toldi szer. IV. 49. *meKKor tájt* Madarak 1409.
- alakos, deli táncz** Békák 324.
- alám ment**. Békák 444. V. ö. *nehogy a pokróczba menjen*. Nöuralom 346.
- alattság** : vastag (hajó-) kötél. Szláv eredetű szó. Béke 37.
- alélhatatlan**. az *aether alélhatatlan szeme*: das nie ermüdende Auge des Aethers. Fehők 284.
- alfelleső Lovagok** 820. v. ö. *férfirázna*.
- alkalom, minű alkalmon útazol?** mit welcher •Gelegenheit• reiseat du ? Béke 124. = *alkalmatosság*. V. ö. Toldi szerelm. VI. 39.
- almával hajigál a hajnő**. Fehők 956. Az alma erotikus jelentésű. Lásd Becker Charikles 1875. kiad. I. 292—3. lap.
- V. ö. Arany-Gyulai Népköltési gyűjtemény I. 584. lap.
- alólkelő** : az előkelő tréfás ellentéte. Lovagok 189.
- alsor** Békák 1023. a több-sor evezős hajókon a felső sor alatt levő sor.
- alvégi** : az alvégről, a helység alsó részéről való. Darázsok 857. v. ö. *fölrégi* Darázsok 858.
- ambroziás dal**. Madarak 702.
- anyámasszony katonája** : gyáva. Fehők 960. *anyámasszony vitézi* Békák 943.
- anyjányi** : flügge. Madarak 1257.
- anyjokom** : Igy szólítja a magyar ember, kinek gyermekei vannak, a maga feleségét. Nöuralom 310. 334. 1143.
- aradal** : Brautlied Mad. 1614. *ara-iüdvözlő* Mad. 1609.
- aranystater** = 12 f. 18 kr. Lásd : Római és görög pényszámitás 8. lap.
- aszalvány** : gedörrtes Obst. Fehők 53 Nyelvőr IX. 509.

- aszat**: assa foetida. Madarak 509. 1469 stb. Nőuralom 404.
bűzös aszat Plutos 714. **bűzaszat** Lovagok 837.
- asszonyozni** Békák 919. v. ö. *menyecskézni*.
- asztaláldó dal** Nőuralom 1151.
- atyázgat**: atyjának nevez, azt mondja hogy «atyám». Darázsok 614. v. ö. *papázgat*.
- azon lovag-palástosan, azaz**: le se veti lovagpalástját. Nőuralom 848. V. ö. *azon melegében* Toldi szer. X. 44. *azon rizesen, azon sárosan*. Lásd Simonyi Magy. nyelvt. 155. §.*)
- azt t. i. teszem**. *Lakomázni fogunk-e ma? vagy hogy?* A felelet rá: *Zeus uccse, nem azt: de beszélni fogok* stb. Madarak 441.
- ágrokon**: egyenes ágon való rokon. Nőuralom 1113.
- álczázva** Darázsok 1028. vhez.
- aldozat-ernyő** Nők ünnepe 782 *áldozó-tiszt* Nőuralom 128.
- áldozzunk kehelyt**: hozzunk italáldozatot. Darázsok 1172.
- Lásd: névadóját.
- áll. harcot állni**: einen Kampf bestehn. Béke 1092. V. ö. Gyöngyösi Kupido 32.
- állat**: lény (gúnyosan) Felhők 186.
- álltokból**: álló helyükből. Lovagok 489. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 265. §.
- álla-kitátva** Darázsok 588. Lásd *ajkharapva*.
- álfenyőfatépők** Békák 928.
- álmot lakomázunk**: wir essen ein Traumgericht. Darázsok 1173. Lásd A helyes magyarság elvei 95. lap.
- álmot hüvelyez**: álmot fejt. Lovagok 757. V. ö. Mátyás Flór. Tört. szót. 125. lap. Mint közmanodás azt jelenti, hogy hiábavaló munkát tesz. Ballagi Példab. 198.
- álszemély**: Afterperson. Lovagok 372.
- árny** Madarak 342. **árnyas Acharn.** 913. **árnyoldal**. Acharn. 651.
- árutér**: vásártér, piacz. Béke 928.
- árva paszulyt se' adnék érte**: ich gäbe keinen Pfifferling dafür. Felhők 1322. V. ö. régibb német *bône*.
- átdarázst**: darázszsá változott. Darázsok 1029.

Bab-eszegetve Lysistr. 501. Lásd : *ajk-harapva*.

babó : Wicke. Plutos 1001.

Bacchusnedv-teli Nőuralom 14. V. ö. *dalteli*, örömtelen.

baj-fru : veszélyt orvosló. Békák 1206.

Bajj Mad. 13. biharmegyei helynév.

baj-nyugatő : baj-nyugtatónak, baj-szüntető. Békák 1257. V. ö.

Vörösm. *fejét karjára nyugatja*.

bájzengzet Madarak 837.

Bakonbeli Ach. 808. veszprémmegyei helynév.

balga : balgatag. Lov. 974. Madarak 1149. Acharn. 323. Nőuralom 190. Új szó, a régi *halgatag*-ból kurtítva.

balkörmű : kicsapongó, kirugó (leány v. asszony) Béke 909.

Ballagi Példab. 499 Hol' jámbor nincs, balkörmű a tánkos
= Wenn man keine Jungfern hat, muss man mit Huren
tanzen.

bal-nap : szerencsétlen nap. Acharn. 171.

bánat : bánatpénz. *teszem is a bánatot le*. Fehők 1196.

tánja : sínli, kárát vallja. *hasa bánja* Nőuralom 667. S *tudod*,
hogy ezt egy mércze búza bánja, azaz : hogy ez egy mércze
buzába kerül. V. ö. Népk. gyűjt. II. 424.

bársonyosan : bársony ruhában. Fehők 73.

batkát sem ér. Béke 1138. Nőuralom 144. Valamikor *bapka*
volt s kis pénzt jelentett. Lásd Mátyás Flór. Tört. szót.
179. lap.

becsvágynak Békák 639.

beczézte : kényeztette, gyöngéden ápolta. Fehők 71.

Beél Ach. 769. biharmegyei mezőváros neve.

befalt tizenhat szép czipónkat Békák 512—3. nem : befalta.

V. ö. *felfordítál sok zsákomat* Nőuralom 735. *fülét ragasztanál* Béke 1174. Lásd Nyelvőr XI. (1880.) 511—514. lap.

beforr : betódul. Acá. 25. Lásd *risszaforr*.

behabzsol : mohón befal. Plutos 690.

belé. görnyed belé Béke 33. *elbámulsz belé* Madarak 1165.

V. ö. *a file ugyan csengett belé* Vadr. 397. *alig szuszogott belé*

399. hogy a hejj sijett el belé 400. úgy hogy egészen elfáratt belé 401.

beléfseledek: jól érzi magát az új helyzetben. Darázsok 1400.
belopózkodik: belopódzik. Darázsok 450.

beltetemek: Eingeweide. Béke 1030.

bélyeges: erkölcsileg megbélyegzett. Acharn. 484.

béke-kérni Béke 216. **béke-kötni** Madarak 1467. Lásd *adó-beszedni*.

békeáldomást ivál Acharn. 278. **békepoharat** iván Acharn. 270. 920.

békevágы Acharn. 32. **béndő**: gyomor. Lovagok 162. 164.

berzseny: vörös festéknek használt növény. Lysistr. 48.

bérhad: zsoldos had. Plutos 175.

beszédbe álltak: szóba álltak. Lovagok 1193.

besziciliázta (a sok turót): befalta mint Kleon a sziciliai expedíció hasznát. Darázsok 874.

beszűr: beszüretel. Nőuralom 888.

biczékel: sántikál. Nőuralom 208.

billeng: éretlen fürtöcske. Békák 92. Csokonai II. 61.

birátlanok: nincsenek biráik. Madarak 111.

birkaárus: birka-kereskedő. Lovagok 139.

birka élet az, ha nincs mulatság és foglalkozás. Plutos 920.

birok-tusa Plutos 1162.

bíró-jogosult polgár: bírói tisztre jogosult, Darázsok 624.

birkozta le: gyözte le. Darázsok 1144.

birságban maradnál: birságban elmarasztalnának. Felhők 730.

bitolás: bitorlás. Madarak 529.

bizsergés: Prickeln. Nők ünnepe 132.

bogaras játék Acharn. 874 vhez való jegyz. Görög neve μηλο-λόντη. Leírását adja Grasberger Erziehung und Unterricht im class. Alterthum. I. rész. 74—76. lap.

bogár-jármű: nem bogárhátú szekér, hanem a bogár, a melyik Trygaiost fölvitte a magasba. Béke 804.

bogárzó vér nő: pajzánkodó vér nő. Nőuralom 1021. V. ö.

Népdal: *A vér asszony bogározik.*

- bokáznak.** tánczot bokáznak Békák 334. Lásd: álmot lakomázunk.
bókolódva : bókolgatva. Darázsok 142.
bókony : a hajó bordája. Nők ünnepe 53. Nyelvőr V. 567.
bolhanyom-tudós Fehők 800.
bolond ki a bolond ad értetek pénzt? Ach. 698. V. ö. ki a manj,
  ki a fene.
bonczmester Békák 786.
borág : szöllővessző, Béke 308. 581. Nőuralom 1030. Kazinczy-
  félé szó.
boráldozó pohár Béke 412.
bornyomó zsák : Keltersack. Plutos 1086.
borsffű-kaczéran : «mit Saurampfsmiene». Acharn. 241.
borsokás : borsóka (Finnenkrankheit) nyavalýában levő. Lo-
  vagok 360.
borszipák : boriszák = iszákos. Nők ünnepe 265.
borzol : (hajat). Fehők 529.
bölcselde : Denker-i, Denkanstalt. Fehők 183. gondolkozda
  Fehl. 96.
bölcsmondalékony. Mert kapcsolékony, mindig czélfutékony,
  Bölcsmondalékony, biztos és fogékony, Zajongékony elem közt
  is hatékony. Lovagok 1271—1273. Kómikus szóalkotás.
böllér: bellér, hentes. Lovagok 392.
börtönjajok Nők ünnepe 977.
botlevél : a skytala nevű botra tekert levél. Lysistrate 923.
bugócsiga : Brummkreisel. Darázsok 1466.
burkony : Mantille (parodiából készített szó). Madarak 1153.
busán nézett a földre mint a bika : stierwild starrete er vor
  sich hin. Békák 762. Lásd Toldi szer. gloss.
butykos : szűknyakú, hasas korsócska. Békák 1146.
buvóka : buvóhely. Lovagok 805.
büdös valamivel : kevély. Plutos 178. V. ö. büdös gög.
bünbe marasztanak : sie erklärten dich für schuldig. Nők
  ünnepe 644.
bütyke: bütykő, bütyök. Darázsok 1435.
búzaszat. Lásd: aszat.

Csáb-dal Nőuralom 882.

csábult a fejem : kábult a fejem. Acharn. 1143. V. ö. Toldi szerelm. gloss. *bangó*.

csacsogékony. Lásd : *bölcsmondalékony*.

csalafinta : csaló, nyegle. Békák 964.

csali étkek : csalétek. Lovagok 738.

csámcsoğ : *csamcsog*. Acharn. 768. Darázsok 742.

csapás. *Mi a csapás hoz erre?* Madarak 847.

csaplár-vidítő. Nők ünnepe 697.

csapold meg v. ö. koppaszd meg : fizettesd meg jól. Felhők 781.

csapócsiga : bugócsiga. Madarak 1366.

csapófa : emeltyű népi neve. Lysistrate 400.

csapzott, összecsapzott : zusammengeballt. Lysistrate 539

Csokonai II. 48.

csatabontó Lysistr. 515. Béke 921. **csatorna-lé** Acharn. 1115.

csék : bikacsék. Békák 581.

cselefendi (v. cselefende) : nőcsábító. Béke 710.

cselle : delfín. Lovagok 518.

cselszövény Béke 394.

csélcsp Acharn. 136.

csengőczafrang-csikóju Békák 925.

cserebüly : cserebogár. Madarak 564. Felhők 735.

cseréphambár : gabnatartó. Béke 600.

csernemző : cserfatermő. Nők ünnepe 114.

cséza : hintóféle fedelelten kocsi, chaise. Felhők 33.

csicseréz v. **csicséz** : a leányt pajzánkodva fogdossa. Béke 802. Nők ünnepe 453.

csimasz : csimaz, poloskaféle. Felhők 612.

csinálj nyelvét csinálj neki nyelvet. Béke 1163. Lásd : *fülét rayasztanál*.

csinytételeit ūzni Béke 699.

csobány : csoba, csobán, máskép csobolyó : hengeralakú ivó-edény. Acharn. 518.

csombófű : csomborfű, Polei. Acharn. 827.

csombók : Knoten. Lysistr. 539.

csöppent : véletlen ott termett. Nők ünnepe 494.

csörgettyű módra szónokolni Fehők 261.

csőr-szegezve v. ö. szurony-szegezve. Mad. 355. Lásd : *ajk-harapva*. — *kampó-csőr* Lov. 200.

csoroszlya : alte Vettel, altes Reibeisen. Nőuralom 937.

csőstül : vastagon, tömegesen. Nők ünnepe 272. Békák 876.

csudaszerzet : csudalény. Madarak 279.

csupa hadvezérileg Madarak 353. Lásd Nyelvőr VII. (1878.) 538. lap.

csupádon : csupán. Plutos 184. Csokonai II. 80.

csupasz-vitéz : könnyű fegyverzetű harcos. Nők ünnepe 231. Görögben is, latinban is, csupasznak hitták az ilyest.

csüllő, csüllőmadár : Mőve. Madarak 541. Lovagok 887.

csűrcsavar főnév. *Hallván a sok tekervényt, csűrcsavart, Szó-visszavágást* Békák 732.

csüvöllő : szövéshez tartozó eszköz, melyen a fonat csőre tekerik, hogy vetélőbe lehessen alkalmazni. Békák 1254.

czéklazubbonyos : czéklalevélbe takart. Acharn. 847.

czélfutékony. Lásd : *bölcsmondalékony*.

czigány : czigány módra kolduló. Acharn. 397.

czobák : a német «Zuwag»-ból : husos konc. Plutos 1127.

czompó : hal neve. Németül : Schleiche. Lysistrate 521.

Dagály Madarak 1240.

dagasztó : sütőteknő. Békák 1104.

dali tánc Békák 421.

dalolmány Madarak 1287.

dalteli Madarak 726. v. ö. *bánatteli* Fehők 414 stb.

dalzenzte Lovagok 1221. V. ö. széllengette. Madarak 1599.

dárda-gerelyt lehelő Békák 965. Lásd A helyes magyarság elvei 95. lap.

dárdanyeles, dárdanyélvonó : Lanzenschäfter. Béke egyik személye. Lásd a Béke 1129 vhez való jegyz.

dárda-vetve Darázsol 1074. Lásd *ajkharapva*.

de v. ö. német aber «még pedig» értelemben. *Tulajdon engem*

vert meg, de nagyon Lovagok 34. v. ö. Lysistr. 487. *kópé ragy;*
de nagy Nők ünnepe 817. *Előmozdítaná az a békét?* — *De jóval!* Lysistr. 148. *de sokkal ám* Plutos 1148. V. ö. Plutos 131. 137. Madarak. 968. 1319. *de senki Darázsok* 641. *de nem ám* Felhők 375. *de hogy'!* Madarak 332. Jámborok, *de halljatok szót:* so hört doch! Darázsok 402. *pénz,* *de csak egy jia sincs* Béke 121.

degesz : átvitt értelemben : has, bendő. Plutos 691. Nyelvőr VII. 457.

democsokráczia gúnyosan demokrácia helyett. Békák 398.
démutka Béke 1087 stb.: a német tájnyelvben *Démut:* *Thymus vulgaris.* Lásd Spiess Beitr. zu einem Hennebergischen Idiotikon. Bécs. 1881. 41. lap.

dercze : korpás liszt. Béke 123 Darázsok 611.

dísbol, ledísbol : czivódás és hancuzás közben lever s összetapos.
 Lovagok 678.

dísz-szék Lovagok 1277.

Dob Acharn. 221. szatmármegyei helység neve.

doczka : deszka. Nők ünnepe 1063.

domika : egy alkalmasint tótos magyar túrós-étel. Lovagok 720.

dolog. *éjek dolgában:* was die Nächte betrifft. Felhők 415.
ha dolga ráért, t. i. a vizellés. Lov. 830. V. ö. *úrdolog.*

dörgfa : Anagyris, egy büdös fa neve. Lysistr. 68.

dölyf-utáló Darázsok 137.

döng a saruról mondva. Plutos 754.

dörgő-ropogó hang Felhők 373. **dörögve-morogva** Dar. 589.

dübögötet : dübörögötet. Felhők 135.

dühös-őrült Nők ünnepe 751.

dús. *neveken dús* Nők ünn. 301. *szellemdús* Darázsok 63.

duskál Darázsok 521. *duszkál* Nőuralom 552. annyi mint:
 dőzsöl, úszik a jában.

Ebanyád Lov. 96. V. ö. *k . . . anyád.*

ebédlene : ebédelne. Madarak 739.

- ebfi** : kutyakölyök. Acharn. 511. **ebtej** : kutyatej. Nőuralom 404.
egyet verőleg Békák 739. Lásd : *csupa hadvezérileg*.
egynapélp v. ö. Eintagsfliege. Fehők 224.
egyötök : egyitek, egyiktek. Darázsok 71.
Ekbatána-adta czifrasága Ach. 66. V. ö. *embere*.
eláztam (olyan kegyetlen sorsban), azaz tönkre mentem. Plutos 850.
elbölcselkedém (a zubbonyomat) : ich habe ihn «verstudiert»,
 azaz a sok bölcselkedésben odaveszett. Fehők 826.
elcsinálni : vertuschen. Plutos 375.
elefánttetem : elefántcsont. Plutos 811.
elgyaláz : legyaláz, meggyaláz. Lovagok 660.
elemezni Fehők 315.
eleskúszóm : eltagadom eskúvcl. Lovagok 294.
eljárt a szám : ich habe mich versprochen. Acharn. 549.
elhitet valakit, hogy : elhitet valakivel valamit. Nők ünnepe
 423. Darázsok 937.
élire vert sok Darius : rakásra gyűjtött sok Darius-arany.
 Nőuralom 603.
elkallódik (rólam a bőr) : wetzt sich ab. Lovagok 29.
elköpök : ich lasse den Saamen. Békák 709.
ellépted sajtóhiba eltépted helyett Békák 383.
elmés-ügyes Fehők 1325.
elokoskodja : er macht Ausflüchte dagegen. Madarak 1511.
előhely Lovagok 651. **előülés** Lovagok 531.
elő-szer : elsőbbség. *a csinva legénynek törrenyes elő-szere van*
 nálunk Nőuralom 707.
előny Darázsok 498.
elővásárt csinálnak Fehők 1143. **elővásárló** Felh. 1141.
első mint nominativus prædicativus. *a ki első megriszi* Madarak 900. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 185. lap.
eltelést okoz : macht Überdruss. Plutos 191.
elüttni valakin a port v. ö. német Jemanden durchstauben.
 Fehők 1138.
elül a madár azaz : nyugodni megy. Nők ünnepe 46.

- elvádol** : bevádol. Lovagok 452.
- elviszed száron** : du kommst mit heiler Haut davon. Plut. 273. Darázsolok 1311. Nyelvőr IX. 521.
- embere!** *Pusztulj a manóba, ügyetlen hájfejű rén embere!* Fehők 763. V. ö. eszemadta városa Madarak 779.
- emberébb** Béke 494. *emberebbül* Fehők 1006. Lásd A helyes magyarság elvei 94. lap. — *emberhalálból* Dar. 365.
- emberileg** Békák 1007. Lásd : *csupa hadrezérileg*.
- emberül** : mannhaft. Lovagok 421 Plutos 211. s egyebütt.
- emelted szarvad** : «du warfst den Kopf hoch». «hobst den Kamm» Lovagok 1237.
- emeftyú** Béke 299. Fehők 1323. v. ö. *csapófa*.
- én. minden én** *ellenségimnek* Lovagok 787. Régies.
- ennyes!** : ejnye! Lysistr. 856. Madar. 926.
- eredve.** *hadigályákkal eredve ki* Darázsolok 1050.
- ereszkedvést** : ereszkedve. Fehők 1372. V. ö. óvást Toldi szer. IX. 52.
- esés** : esső. Fehők 1066.
- esett.** *nem esett hülyeségből* azaz: nem történt hülyeségből. Lovagok 476.
- eszegetted** Fehők 892.
- eszelt** Lysistrate 585.
- eszély** Madarak 1435 : *eszélyes* Békák. 499. 1214.
- eszmécske-szedni** Acharn. 366. Lásd : *adó-besszedeni*.
- Eszterág-király** : Gólya-király. Madarak 818.
- Eurípides-czifrásan** : olyan czifrásan, mint Eurípides szokta. Lov. 18.
- evez. nagy hajót eveznek** Lovagok 1259.
- ezek meg egy sem** : ezek közül meg egy sem. Acharn. 579. V. ö. *ezek mindenik látni kivánják*. Magyar hölgyek levei 44. lap. stb.
- ezem van** : ez van nekem. Lysistr. 795.
- ezüst-aranynyal** : ezüttel aranynyal Plutos 805. Lásd *ragelha-gyás*. A helyes magyarság elvei 77. lap.
- ezüstre vált** : ezüssté vált. Plutos 810.

- éhenkórász** : Hungerleider. Béke 709.
- étkes állatok** : falánk állatok. Acharn. 772.
- érem** : Münze. Madarak 1022.
- édeleghetném** Acharn. 1146.
- édes mit** : valami édes dolgot. Acharn. 978. v. ö. *olyasmí* = olyas mi.
- éjbuvárlanak** Fehők 194.
- éj-nap** : éjjel-nappal Nőuralom 1091. Egyet. ph. Közl. I. 121.
- élc Lovagok** 487. 501.
- előszörebb először** comparativusa Lov. 1057.
- élni valakit** : bujálkodni valakivel. Nőuralom 113. Nők ünnepe 35. **élte virágját** : er war im Flor. Lovagok 492.
- érczsulyos buzogány** Békák 1336.
- érczvegy** : Metallmischung Békák 681. V. ö. *vizregy*.
- érik. ha a vizellés rád érik** Darázsok 771. **rám érik a szüles** Lysistr. 700. **rám érik az álom**. Nyelvőr III. 411.
- érünk. mit érünk?** = mire jutunk? Béke 276.
- értekeződni** : értekezni. Fehők 460.
- értekü** : értékü. Fehők 462. Régies és népies. Szentiván éji álom 163. lap.
- érv** Fehők 999. érvélés Békák 1052.
- étvágy** Acharn. 1048.
- évek ótai laktárs** Plutos 434. Lásd Nyelvőr VIII (1879.) 348 s köv. lap.
- évente** : évenként Darázsok 669.

- Fáklya-hordva** Fehők 527. *fájdalom okozva* Acharn. 220.
- Lásd : *ajk-haraprá*.
- fakúsz** : Baumläufer, Baumklette. Mad. 302 stb. Nyr. VII. 456.
- falbirák** : választott polgárok, kik a város falai jó karban tar-tására ügyeltek. Darázsok 1065.
- famunkás** : a ki fával dolgozik, a kovács ellentéte. Béke 463.
- farcsika** Békák 223. Darázsok 1032. Béke 1155. *farocska* Lov. 1261.

- farcsúcsra kelétek**: faratok csúcsára ültetek azaz : büszkén főlegyenesedve ültetek. Acharn. 610.
- farkas-éhe van**: hat einen Wolfshunger. Plutos 871.
- fark-meresztve** Plutos 296. Lásd : *ajk-harapra*.
- fark-csaválva** Lovagok 48.
- farolhatnók** (a révbe), szent lombbal verve, hajóját. Darázszok 308.
- fazékkal** : fazékszámra. Madarak 576.
- fecstéj** Darázszok 672 ; *pecztej*-nek is mondják.
- fegyvercsiszár** : fegyverkereskedő. Béke 1125.
- fegyvernyugtöt ajánlani** : fegyvernyugvást, fegyverszünetet ajánlani. Lovagok 744.
- fejében**. *napidijja fejében* Darázszok 623. E kitételeről A nyelv optikája című értekezésem 9. lap.
- feketeködszörborúejsüveg** Acharn. 358. Droyzen németül így : *Finsterlingshaarbuschdickmähniger Hadeshelm*.
- fel van valamivel** v. ö. szarvát emelni. Monddsza csak, mivel vagy oly fel, s úrhatnál ? Darázszok 1266. *Föl is van vele* Acharn. 932.
- felczihelődik** : felkészülődik. Darázszok 523.
- felelés**. *S mind ezt felelés nélkül azaz* : nem felelünk azért. Darázszok 558.
- felfordítál**. *sok zsákomat*, nem : *felfordítád* ; Nőuralom 735. Lásd : *befalt — czipónkat*.
- felgazdagít** : gazdaggá tesz. Plut. 287. stb.
- felgondoltam** : meggondoltam. Békák 561.
- feljő neki rá a bolondja** : es überkommt ihn die Lust. Nőuralom 612. V. ö. *Megint rájött a bolondja* Ballagi Példab. 838.
- felkérítek** : elkérítek. *Az országlatst Zeustól felkérítek* Madarak 528.
- felkérődzni az ügyet** : ujra megrájni, azaz ujból átvizsgálni az ügyet. Darázszok 746.
- felkötő szakáll** : vendégszakáll. Nőuralom 100.
- fellengő** : magasra emelkedő. *Olympos hóborította fellengő csúcain ültök*. Felliők 271.

felloval : felbizgat. Fehők 1379.

felszülünk valamennyit : jobb karba helyezünk valamennyit.

Madarak. 689. V. ö. Jókai : *ha a most meglevő koldusokat már rögtön felszülné valami hatalom más valami állásba, holnap ujak lépnének az elhagyott állomásokba. Csokonai I. 106.* amazok szülték fel a Parnassusra.*

félkegyelmű : nicht ganz bei Trost. Plutos 13.

félre-dolgát tenni : auf die Seite gehen. Plutos 1183.

félre-hely : ahová félre megy az ember. Nőuralom 319. V. ö.

Simonyi Magy. nyelvt. 126. §.

feltáplál : felnevel, ápol. Feh. 504. *feltápláltad elmém* Bék. 846.

felüti diadaljeleit : er errichtet seine Trophaeen. Lovagok. 483.

fenekig csupa téjföl. uraságod sem egész *fenekig csupa téjföl.*

Darázsol 575. *azt gondolta, fenekig tejfel vagyok.* Csokonai

II. 132. Értelme kitetszik e közmondásból : *A tejnek sincs fenekig föle.* Ballagi Példab. 7442.

fenhéjazó : fenhéjazó Békák 902.

fenröptű Békák 778. **fentrónu** király Madarak 1613.

fénygazdag Madarak 1592.

férfi-lakozta : férfi-lakta Fehők 298. V. ö. *dalzengte.*

férfiparázna Fehők 878. Darázsol 649.

férfiringyő : scortum masculinum. Darázsol 84.

feszleg : fészkelődik. Darázsol 605.

fi. *otthon pénz, de csak egy fia sincs, egy csepp sincs, legkeresebb sincs.* Béke 121. *e hajlék oly fiamat neveli, olyan fiút nevel nekem, olyan fiam van ott.* Fehők 1104.

figejövés : figehajtás Acharn. 941. Nyelvőr IX. 516.

fikarc tulajdonképen annyi mint rost, vékony szál. Átv. ért. minimum. *egy fikarcot sem* Acharn. 975. *fikarcnyi sem néz rád* (t. i. apád örökségéből) : du hast nicht einen Heller Theil. Madarak 1541.

filléres : a ki fillérez, zsugoriskodik. Fehők 1101.

finnyálkodás : finnyáskodás. Darázsol 477.

firtat : kutat, tudakol. Békák 1144.

- fitít :** (dicsekvésből) mutogat. Nőuralom 97. fitogat = fitít-gat
Darázsok 987.
- fityegő** mint fönév. *Te meg örvendsz, a hatalomnak ráyódra körül májbőr-szélén s elhánni való fityegőin.* Darázsok 634.
- fityma :** ócsárló. Felhök 440.
- fogni** *egyéb fogást* Lov. 915. Lásd merünk.
- fogcsikorító** Darázsok 993. Béke 722.
- fogsorvicsorító**. Lovagok 936.
- foghegyen.** *no lám mily foghegyen s szérvront ajakkal ejti ki Felhök* 841. V. ö. *foghegyen* Vad. 499.
- foglyosan :** fogasan Lovagok 199.
- fohász** Béke 420. Békák 845.
- fojtott lére :** vadlére. Darázsok 489. *fojtva a sok madár vadlére* Békák 475. A vadlé úgy készül, hogy főzés közben a gózét lefojtják, azaz : «födőrel erősen leborítják.»
- foly'sót :** folyosót Nőuralom 15.
- fonadék** Acharn. 423. *fonaték* Lysistr. 1224.
- fonálszövevény ruha :** szött ruha Madarak, 871.
- fonáltelyes** (orsó) Békák 1282. V. ö. örömtele.
- forgózom-atta :** tréfás káromkodás. *Júj, forgózom-atta ! Honnét esék rám e göröngy ?* Darázsok 205. *Forgózom-atta ! nem repülsz odább ?* Madarak 1170.
- forgótoll :** «forgó», Helmbusch. Acharn. 1041.
- földművesi élet** Béke 562. Lásd Nyelvör VIII 346.
- föllengek** Felhök 1418. Lásd fellengő.
- fölösb. hatsáznál fölösb :** hatsáznál több. Madarak 1160.
- fölvégi** Darázsok 858. Lásd : alvégi.
- főterhölöm :** ich packe ihn auf. Acharn. 896.
- főtöl:** az asztalfón Darázsok 1176. V. ö. lábtul.
- fránya :** hamis. Nők ünnepe 695.
- fujsz követ valakivel :** egy húron pendülsz valakivel. Lovagok 433. 796. 806.
- fú :** liheg. Madarak 1035.
- fúrakodó :** tolakodó. Felhök 439.
- furcsálkodás :** tréfálódzás. Darázsok 55.

furdál : furdal Lovagok 187.

furócsiga : Bohrwurm, furóféreg. Lovagok 1201.

Furta Lov. 80. biarmegyei helység neve.

fut. futok Kleonra : rá megyek, rá esem. Békák 540. *futnak Bocskai uramra* M. hölgy. lev. 171. *lámpát futottál* : részt vettél a lámpás futójátékban. Darázsok 1158. V. ö. álmot *lakomázunk*.

futáskor : meneküléskor. Nőuralom 244. V. ö. *szaladáskor, nagy szaladáskor*. Azt jelenti a szabadkai pórnép szavájárása szerint, hogy a *forradalomban*. Futás (török-, tatár-) : nem pusztán az *elutás*, hanem sokszor évekig tartó *elbujdosás*. Toldi szer. VI. 23—16. glossar.

fuvóka : Blasinstrument. Lysistr. 1168.

függő : függő olom, das Loth, kőmiveseknél. Békák 759.

fülét ragasztanál : *fület ragasztanál neki* Béke 1174. *csinálj nyelvét* : csinálj neki nyelvet. Béke 1168. V. ö. hagyj *békemet* = hagyj *nekem békét*. Lásd : *befalt tizenhat szép czipónkat*.

fürreszelő dalok Béke 756.

füstre teszzük : a kéménybe akasztjuk; félre teszzük. Acharn. 261.

Gabnakufár : gabnakereskedő. Lovagok 381.

gajdol : dudál. Békák 353. Nőuralom 889. Annyi is mint: óbégat. Nyelvőr VIII. 469.

galacsin : gölödény Felh. 1071.

galambom többekről mondva. Lásd : *szám*.

galyczipelő : ki ünnepkor a szent galyat viszi. Darázsok 516.

galibába kererém mayam' : bajba keverém magam' Nők ünnepe 620.

gályavértes harcok Lovagok 523.

Ganajdi Lov. 841. Vörösi 843. Lásd Nyelvőr IX. 509.

gatyás-ölyv : Habicht. Madarak 1095.

gazdászat Darázsok 547. Lásd az e vershez való jegyzetet.

gazd'asszonyleg Nőuralom 601. Lásd: *csupa hadvezérileg*.

gazok gaza : Erzhallunk. Béke 183. *rosszak rossza* Lov. 1176.

- gazúl** : csúfúl. Plutos 877.
- gédelget** : dédelget Lovagok 938.
- gép-csoda-szörny kereső** Béke 747.
- golyhó** : bolondos, bohó. Lysistr. 842. Nőuralom 90.
- gombolyagoz** : gombolyagot csinál. Lysistr. 548.
- gonddal-gonosz**: kitervezetten gonosz. Lysistr. 324. Dar. 451.
- gondolkozda** : Fehők 96. V. ö. *bölcsele*.
- gonosz**. *Mi a gonosz lelt engem?*; mi a manó lelt engem ?
Darázsok 936.
- górál** : hajigál, szór. Madarak 777. Toldi szer.
- górnýakú** : hosszú nyakú Béke 746.
- göcs** : csomó. *ott kiáll a fáklya egy göcse* Darázsok 1323.
- gubóbogarazva** : gubóbogarakat (Gallwespen) szerepeltetve
vígjátékaiban. Lovagok 485.
- gulászta** : a tehén első teje ellés után. Darázsok 672. Béke
1073. V. ö. *fecstej*.
- gumó** : *Bolle*. Fehők 191.
- gunnyaszthatnám** : szunyókálhatnám. Darázsok 5.
- gyaluforgács- és tollsikárlás-szertű munka** Békák 779.
- gyapju-kalmár** Békák 1320. *gyapjúpaczal* : wollenes Rinds-
gekrös, subáról mondva. Darázsok 1098.
- gyarass gyapjut** : kämme, krämple die Wolle. Lysistr. 501.
- gyémutka** Acharn. 734 = *démutka*.
- gyerkőcze** Fehők 790.
- gyomros. te gyomros!** = du Schmeerbauch! Békák 200.
- gyomrozd agyon** : «zermürb' ihm den Bauch», üssed gyo-
morba. Lovagok 422.
- gyógytemplom** : Aesculap temploma. Darázsok 125.
- gyopár** : stoechas citrina. Acharn. 827. Nőuralom 1029. Lásd
Nyelvőr VII. (1878.) 62—3. lap.
- gyönyörédes** Lysistr. 512.
- gyűléskedni** : gyűlésezni. Acharn. 134. Darázsok 31. Fehők
1011.
- gyümölcs sajt** : birsalma-sajt, aszú préselt gyümölcs. Béke
552.

Ha elhagyva. *jobb is, elpusztulsz = jobb is, ha elpusztulsz.*

Felhők 1149. *jobb biz a fiadra, jól ráparancsol* sz Felhők 1209. **habarékdűhü.** Átgázolva erős bőrszayon és habaréklühü fenyegetésen Béke 721. mit Droysen így fejez ki : Durchschritt den entsetzlichen Ledergestank und die Schrecken des sprudelnden Zornkoths.

háborúment : háborútól ment. Béke 409.

hadd elhagyva. *Állj fel ; tartsd : pörkölöm le ! = hadd pörkölöm le.* Nők ünnepe 235.

hadd helyett *had'*. *had' adjak* Béke 49. *had' öntözöm meg* Béke 898.

hadd helyett *hagy'.* *hagy' éljen* Madarak 1271.

hadnagy régibb magyar értelemben : hadvezér. Béke 431.

hadút : Feldzug. Békák 1217.

hadverő Nők ünnepe 298. V. ö. *egy probált hadverő.* Csokonai II. 64. *Csaba Bendegúznak volt hadverő fia.* Vörösm.

hágcsókint. szöget vert, hágcsókint, a falba, azaz úgy hogy hágeső lett belőle. Darázsov 131. Nyelvtanaink csak olyan példákat ismernek, melyekben a -kint az alany szerepére vonatkozik, péld. *Lebeyj te őrző angyalként fölöttük.* Simonyi Magy. nyelvt. 472. §.

hagymabősz : «*bollenwilt*» Acharn. 493. *hagyma-mérges* Acharn. 166.

hagymakultalisztkenyérkofák ! Lysistr. 429.

hagymáztatók össze Béke 482.

háj. *Ha majd a vén bíró háját eszed azaz :* örökségét. Darázsovok 198.

hajlok : hajlék. Plutos 408.

hajnal-járkel-árulkod-biráskod-nyomorú szokás Darázsovok 483.

hajósleg-pántolt nagy szavak Békák 784.

hajó-lik a nézésed Acharn. 97. V. ö. *tolraj a nézése.* Dar. 863.

hajporozva Nőuralom 734.

hajszál-érő. *Vagy loptam egy hajszál-érődet el !* Békák 576.

hajt: mondogat. Lovagok 21. Béke 67. Plutos 263. Buda ha-

lála: *Gyöngyrér ijedez binevelő gondon*

És hajtja szünetlen : de hiába mondom.

halhatlan: halhatatlans. Ach. 54. Mad. 647. Nők ün. 640. *-hatlan, -hatatlans* helyett elvétve a régiségben s a népdalban is előfordul. *szólhatlan* Adhort. mulierum.

hallj szót! Hör'! Darázsolok 1383.

hallva halljon Lysistr. 257. Figura etymologica. Lásd Nyelvőr III. (1874) 387. lap. V. ö. kérre kérlik, adva adják Vadrózsák 133. *sirva-sirjunk* Darázsolok 310.

hallvád e férjölő részt, miért nem közelgysz? Békák 1205.

Régi alak : most minden személyre vonatkozólag csak azt mondjuk hogy *hallván*. V. ö. Szilády Régi magy. költ. tárca II. 482. lap : *menekedrénk, eltározránk, bemennétek, bizrájok*.

hámozni a héjját Madarak 636. Lásd Nyelvőr III. 387.

hanczúzik, hanczúroz, hanczúrozik : dévajkodik. *ha régig hanczúztuk az éjt* Nők ünnepe 466. V. ö. Fazekas Mihály versai 7. lap : *Mint egy virgontz özetske Fürgén hantzúzom.*

hanem elhagyva. Nem a más tolla lött meg : a magunké. Madarak 759.

hány. *szemed zöld karikát hány* Darázsolok 606. V. ö. szikrát hány.

hara : durva szörpokrác. Béke 345.

harczilag Lysistr. 626. Lásd : *csupa hadrezérileg.*

harczlamankós. A szójáték kedveért alkotott meléknév, mely Lamachos nevére czéloz. Oh, *harczlamankós, háborus zimankó* Acharn. 1017. Droysen így : *Weh über den Feldzug, lammen lamachüischen !*

harczona, marczena képére alkotott új szó : *harezos*. Darázsolok 1020.

harcztolongás Acharn. 515.

harmad magamnak. Telik ebből a parányi napidíjból, *Úgy-e, liszt, fa, paszuly, s minden egyéb, harmad magamnak?* Darázsolok 300. E tulajdonító esetre más példát nem tudok. V. ö. *ha többet magáról szól.* Bárány Nyelvkönyv 30. lap. Rende-

sen csak a *vel* ragos kitételek járják: *másod, harmad, többet, sokad magával* (Erdélyi, Népd. II. 259. III. 284. Vadr. 418. Nyelvőr IX. 318.) De itt a *vel* rag az additiót fejezi ki, melynek következtében én vagyok a 2. 3-ik stb. *agarad gammal* Borszem Jankó 1878. apr. 1. oly tréfás kitétel, melynek analogiája a nyelvben nem akad:

hármas-szigonyú: kinek háromágú szigonya van. Fehők 549. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 113. §.

harsányriadva Béke 374. Lásd az *ajkharapva* cíkk idézeteit.
has-imádóbb Nők ünnepe 776.

hász': hát hiszen Darázsok 599.

hatékony Lovagok 1273. Lásd: *bölcsmondalekony*.

hátrálhatatlan Béke 241. **hátvakaró** Darázsok 702.

hava-járó lunaticus. Fehők 392. a kinek feljő a hava = boldog óra jön rá. Ballagi Példab. 3379. Nyr. VIII. 426.

havaz Ach. 1080. Nem a nyelvújítás szava, mint némelyek állítják, hanem a népé. Még a moldvai csángóknál is megvan. Lásd Nyelvőr IX. 489.

házfeltörő, házfelverő: éjjeli tolvaj, der einen Einbruch verübt, Räuber. Fehők 1263. Plutos 206. 866.

hazugság lomblugosa: kérkedő hazugnak a jelzője. Darázsok 319.

hegedű: kéz- és nyakszorító kínzó eszköz, fabékó. *Hurkot vettek a nyakára s hegedűt* Fehők 573. állitsd *hegedűbe* Nők ünnepe 891.

hékám: (*megszólításul*) barátom. Nőuralom 802.

helypénz: Standgeld. Acharn. 849.

helyre-tanács: helyén való, helyes tanács. *mentsd meg szeretett ráyosodat helyre-tanáccsal* Békák 1435. V. ö. *helyre-legény* = derék legény. *nagyba-lány* = még nagyon is lány. Bácsmegyei kifejezés. Lásd: *félre-dolgát tenni*.

helyen Nők ünnepe 733. **helyt** Acharn. 16. Nők ünnepe 815. annyi mint: *helyett*.

helyére lopni: *lopta* azaz titkon visszatenni a helyére. Nőuralom 509.

helytelen gőgös madár Madarak 275.

hencseregrave: henteregve. Békák 507.

hercze-hurcza Darázsok 733. *hercze-hurczált* Lovagok 1301.

hétbikabőrharagú. a hétbikabőr Aias pajzsának a jelzője Homérnál. Békák 966.

hihetlen: hihetetlen. Madarak 403. Lásd : *halhatlan*.

himnélküli Madarak 654. V. ö. *fönélküli* Arany-Gyulai Népkölt. gyüjt. I. 144. még ilyet is mondanak : *nélküleimi* ottlételed. Lásd Nyelvőr VIII. 346 s köv. l.

hirnök Madarak 797. stb. *nőhirnök* : női hirnök Nőuralom 835. után. *hirt hirdető* Plutos 270. Figura etymologica. Lásd : *hallva halljon*.

holyagtörés. *Sem evezre, se dárdavetve nem kapott holyagtörést*, azaz : nem *holyaggott fel* a keze, sem az evezés, sem a dárdavetés nem *törte föl* a kezét. Darázsok 1074.

hőköltök, úgy-e vissza már, azaz : hátráltok. Lysistr. 328.

hon Békák 187. Madarak 1185. *honji* Plutos 899 stb. *honol* Nők ünnepe 848. *honos* : honi Felhők 1116. Plutos 47.

honvéd Madarak 1092.

horogujjzatu : görbe ujjú, karmú. Lovagok 200.

horpasz : a borda és csipő között eső testrész. *Ütni legottan kell neki a két horpasza közzé*. Madarak 913.

hörpöl, lencsét Darázsok 776. 777.

hősileg Acharn. 661. Lovagok 549. Lásd : *csupa hadvezérileg*.

hozzávet : sejt. Lovagok 401. Béke 119. Darázsok 70. *hozzávetőleg* Nőuralom 385. (Lásd Nyelvőr VII. 538. lap.)

hurkaműves Lov. 149. = **hurkaszatőcs** Lov. 203.

húros Acharn. 1050. = *húros rigó* u. o. 1054. = Krammetsvogel.

húslás : a bőrről vakart szennyes, nyálkás rész. Acharn. 353.

húvós mint főnév : hús levegő. Plutos 894.

húzakodni : czivódni. Felhők 1157. 1285.

Ibolya-koszorúzta Lovagok 1222. V. ö. *dalzenzte, férjilakoza*. **id'a** Madarak 207. Lásd : *abb'a*.

ide termett: itt termett. Plutos 870. V. ö. *ide hagy* és *itt hagy*. ifjoncz Darázsok 649.

igen Darázsok 1130. Feh. 323. Lov. 166.

igénybe vesz Nőuralom 515. *igényel* Békák 736.

sjász Acharn. 669.

ildomas férfiú Acharn. 919. *ildomas* ész Nőuralom 570.

illa hát!: fuss hát! Nők ünnepe 1145. V. ö. *illára venni a dolgot*. *illa berek nád a kert*.

illel Darázsok 1359. V. ö. *bánol* Lov. 1037.

illetetlen: gefeit. Fehők 1339.

ima: imádság Lovagok 158. Fehők 264. Békák 849.

imádat: istent illető hódolat, tisztelet. Fehők 299. *imádatos* Fehők 551. Békák 378. *imádtottan* Darázsok 531.

indul. *szépen indul*: fängt gut an. Béke 323.

infinitivus. *ki városának használni lassu, még gyors ártani* Békák 1362. *egyszer felugrik ez rám, és ütni verni engemet!* *kinozni, fujtogatni!* Fehők 1308. elbeszélő infinitiv, melyet így a nép is használ, mondja a fordító. *rám bízták Spártával békét kötni* Acharn. 53. téglát vetni meg ha sejtjük, azaz : hogy téglát vet. Fehők 1072. *tudod, hogy' bánni ezzel?* Acharn. 1001. *eltökéltem minden szónokat lebögni*. Ach. 37. *örzened rendelte* Lov. 965. *ajánlom tartani* Ach. 750.

ínyént : valakinek ínye szerint. ámbár nem volt a dolgotok ínyént : ínyekre. Lysistr. 476. Az ént határozó képzőről Szilády Régi magy. költők tára I. 270. lap. V. ö. *azént* : a szerint Kat. leg. 1555 stb. Mátyás Flór. Tört. szót. 147. lap. *ezént* : e szerint Vadr. szót. alkalmasint. vérini Toldi sz. V. 38. szája *izént való* Nyelvőr II. 222. *igazságomént, ártatlanságomént* Döbr. cod. 7. Józsa. *Megkönyebbile nagyságod az bünlerakással?* Balassa M. *Igen is, mert elébb másfél százint roltam, mostan pedig mázsa szekerint vagyok* Comœdia Balassi 1569. IV. r.

fr : fest. *irra fali képeken* Acharn. 937.

irmagostul : mindenestül. *pusztuljak irmagostul* Békák 550.

Lásd a következő kitételeit.

írúl se lelnél : ritkaságnak sem lelnél: Nők ünnepe 519. ír
írmag és mag synonym jelentésük. írmag embernek, ál-
latnak utolsó ivadéka, melytől a faj tovább tenyészik. Át-
vitt értelmen kedvencz gyermek és ritkaság. Csokonai II. 35.
frótör : stilus, a mivel írtak. Darázsol 814.

irtartó edény : Salbentopf. Nőuralom 747. v. ö. *olajtartó Ma-*
darak 1479.

isten az atyám : Gott ist mein Zeuge, bei Gott ! Nők ünnepe
563. Plutos 818. *ist' az atyám* Toldi sz. VIII. 58.

istenadta : *istenadták* Plutos 267. Simonyi Nyelvt. 169. §.

isten bolondja : Nőuralom 790.

istenileg Lysistr. 1174. Lásd: *csupa hadvezérileg*.

istennylás Béke 42. istennyila-ból melléknév mint *úrdolgás*
úrdolga-ból.

istenuttarcs : istenuccseg. Béke 1152.

ivor : elefántcsont Lovagok 1061.

izzatag acharni lány : glühende acharner Maid. Acharn. 637.

Jaj a keservét! : schwere Noth ! Plutos 386. V. ö. *keservét a*
bajának Lovagok 1.

jajdal : Klagegesang. Madarak 227.

jaj-keserves Acharn. 296. *jajra-búra* Nők ünnepe 971.

java-mulatozás. Acharn. 928. *java-polgár* Acharn. 565.

játszódni : játszani. Nők ünnepe 933. Plutos 1054.

jelentsd közre : hirdesd. Madarak 433.

jellem-rokon Nők ünnepe 543.

jelmez Békák 108.

jó lábon lesztek velünk : ihr werdet mit uns auf gutem Fusse
stehen. Madarak 1482.

jogar : Scepter. Madarak 456. 1430. Czuczorféle szó.

joggal-jogtalan : mit Recht oder Unrecht. Acharn. 344.

jogszerűleg Madarak 1488. Lásd: *csupa hadvezérileg*.

joh latinul : exta, a nemesebb belrészek. Madarak 493. 903.
904. 912. *Bőrét lefeszíték, johait fölmetszék, Nézni a nézőknek*

oltárra helyezték Buda halála I. én. 10. lap. Lásd Szilády Régi magy. költ. tárca 264. 265. 269. 301. 373. lap.

jéhír-mondó Lovagok 568. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 188. §.

jól meg van teremtve : meg van adva a módja. Anarch. 895. **jónilag puhán** Nők ünnepe 162. Lagy, kéjes volt az ióniai mindenben. V. ö. Nőuralom 885. Plautus Pseudulus V. 1.

35 *probe perdidici Ionica*. Horatius Od. III. 6. 21. *motus doceri gaudet Ionicos matura virgo*. — A *lay-leg* képzőről lásd : *csupa hadvezérileg*.

jósilag Béke 955. *jósłati mód* Darázsok 981.

jövény: jövévény Békák 425.

juhfürösztő. *Legelébb is*, mint gyapjúból a juhfürösztőn, a szennyet kéne kimosni Lysistr. 188.

juh-ölve Lysistr. 188. Lásd : *ajk-harapra*.

Kacska kéz: görbe kéz. Lov. 1005.

kaczároz : vihog, vihároz, nevetgél. Nőuralom 851.

kakas zuzom : kakas zuzám Darázsok 758.

kakó : bohó, esztelen. Anarch. 568. Plutos 1054.

kákán-csomó-haj-szőrszál-hasgató Darázsok 1302.

kalolni : kallani. Acharn. 294. Lovagok 364.

kanáli gérmadarak Madarak 1056. *kanalas gérmadarak* Madarak 820. Lásd Nyelvőr VIII (1879) 346. s köv. lap.

kanbab : nagy bab Béke 1067.

kancsó ünnepet kell inni Acharn. 945. A kancsó-ünnep, görögül Choes, az Anthesterion (febr. második fele s március első fele) hónap 11. 12. és 13-ik napjára eső Anthesteria virág- azaz tavaszi ünnep középső napja. Leírását adja Mommsen Ágoston Heortologie 356. lap.

kap fölül : fölül kerekedik. Béke 215.

kap evezőre Lovagok 553. v. ö. lóra *kap. a tűz a hajókba kap.* Ach. 877. *a konyhába kapott (kutyamódra)* Lov. 952.

kapcsolékony Lovagok 1271. Lásd *bölcs-mondalékony*.

kapczabetyár : hitvány betyár. Madarak 473.

Kapjon Lov. 81 = *Kaplony* szatmármegyei helynév.

kapva-kapnak Darázsok 481 : *hallva-halljon.*

kapóra : «in den Wurf», eben recht. Nöuralom 78. Toldi sz. XI. 26.

kaptató : meredekség. Lysistr. 276.

kar-fölemelve Nöuralom 297. Lásd : *ajk-harapra.*

karszerető : az énekkar kedvelője. Nők ünnepe 1075.

károgi varjú Madarak 583. V. ö. *játszi, csali mese, ugri füles.* *oh népfecsegéi Kleon* Darázsok 334. tagadi Fehők 1111. Simonyi Magy. nyelvt. 277. §.

károgva károglak le. Lásd : *orditra orditlak le.*

kártol, gyapjut : gyaratol, krämpelt. Plutos 168. Lysistr. 548.

kása-zabálni Nöuralom 688. Lásd : *adó-beszedni.*

kaszaműves Béke egyik személye.

kászolódni : fölkerekedni, fölkészülődni. Fehők 1239. Nők ünnepe 630.

kavarint, furcsa dolgokat kavarinta házunkhoz valami daemon Darázsok 1415.

kecskegolyó-morza : «Bockköthelgebröck» Béke 747.

kedvencz Madarak 622.

kedvetek szottyan : kedvetek kerekedik. Madarak 1026.

kegy-osztva Nők ünnepe 931. Tásd : *ajk-harapra.*

kéjdüh. Lysistr. 762. **kéjhölgyzem** Darázsok 994.

kék, kén, kéne : kellenék, kellenc. Fehők 642. Lysistr. 536. Ach. 911.

kell, hogy. *S a birkaárus a bőrvarga által kell hogy pusztuljon ?*

Lovagok 140. Nem latinismus, a mint azt a Nyelvőr több ízben (I. 432. II. 127.) állítja. Hogy nem az, bizonyítja a nép nyelve. Lásd Nyelvőr I. 475 *félbe kellett hogy hagyyam a szorgos dögöm* Nyelvőr V. 175. *megkellett hogy haljon* Arany-Gyulai Népköltési gyűjtemény I. 230. lap. Megjegyzendő, hogy a nép soha sem mondja. *kellett hogy meghaljon, kell hogy véig szenvedje, hanem* : *meg kellett hogy haljon, véig kell hogy szenvedje.*

Kellemek : Grácziák Acharn. 934. Béke 750.

kengyelfutó : Läufer. Darázsok 1160.

kenekedni Feh. 936. *kenődzni* 807. Béke 836. *kenődni* Ach. 944.

kenyered : szokásod. *test-gyakorlat nem kenyered* Fehök 411. Jóka örd.

kenyereztesd magad' : lass dich füttern. Lovagok 751.

kenyért : kenyeret. Acharn. 1061. v. ö. *kosárt* Acharn. 231.

Nőuralom 734. *madárt*. Darázsok és darazsak, lódarazsak Fehök 913. ökört Lov. 607. V. ö. Csokonai II. 36. III. 8.

32. Népk. gy. I. 185. 191. 260.

kényurkodol : zsarnokoskodol. Darázsok 453.

képire másznak : megtámadják. Nőuralom 641.

képes. nem képes : képtelenség, lehetetlen. Béke 1071. Lysistr. 1005. Lásd Vadrózsák 504. lap.

kercze rucza : csörgő kacsá, csörgő récze. Madarak 421.

kerekfél : keréknek. ötödik *kerekül néznek* Darázsok 637.

kereszt kérdéseket tesz : er kreuzt die Fragen. Acharn. 654.

kérgesfonású korlács : kérges azaz kemény bőrből keményen megfont korlács Acharn. 686. *kérges suba* Fehök 75. Toldi sz. gloss. *kérges, szívós, tölygkemény* Marathon-bajnokok Ach. 181.

kerülj belöl : gyere be. Nőuralom 950.

kései vetés : amit későn vetettek. Dar. 265. Toldi sz. gloss.

ketté róva : ketté vágva, fürészelve. Béke 1178.

kétrét : kétréttüleg Lovagok 351. Lásd Egyetemes philol. Közl. I. 183. lap. Nyelvőr IX. 317.

kevés vártatva : ein Weilchen. Fehök 484. Lásd Nyelvőr IX. 316.

kétszer-gyermekek a rén Fehök 1343.

kezelni : behandeln. Nők ünnepe 736. *kezelő* Lysistr. 460.

kezemben kövecses kosár nominativus absolutus. *leánytársim közt állok itt kezemben kövecses kosár* Nők ünnepe 974. méc a kezükben Darázsok 222. Lásd Egyet. phil. Közl. I. 260. lap. Nyelvőr IX. 318.

kezes vagyok azaz olyan mint a kezes bárány. Békák 393.

kéz-mosni Madarak 440. Lásd : *adó-beszedni*.

kézmosó medencze: mosdó tál Béke 885.

kézmfű: kézi mesterség Plutos 903.

kézvíz: kézmosásra való víz. Madarak 830.

ki. nevetség, a ki tudja: nevetség, ha valaki tudja. Felhők 1184. A relativumnak ilyetén használatáról Egyet. phil. Közl. II. 393—4. lap. Nyelvőr IX. 170. lap. *úgy kell szárogatni ruhánkat, mint a ki belé rizellt* Lysistr. 373—4. azaz: *mint annak a ki. — kik, és az apjok*: kik apjokkal együtt, Békák 655.

ki tárgyra vonatkozva. *Van ezer város, ki nekünk az adót köteles évente behozni* Darázsok 669.

kibabonázza: babonával kigyógyítsa bajából. Darázsok 119.

kibotolni: bottal kiverni, kikergetni Lysistr. 189.

kifürdesz vagyonomból: sok fürdéseddel elköltök a vagyonomat. Felhők 808. DroySEN így: *verbadest mir Haus und Hof*. V. ö. *kifürösztöttem mayamat minden pénzemből*. Szász K. Othello 109. l.

kieszlek az országból . . . én meg hát kiiszlak Lovagok 648—9.

kihordani, a titkot: másoknak elmondani. Nőuralom 442.

kilel: kitalál. Nőuralom 491. Lovagok 395.

kileselkednek: kikandikálnak. Béke 911.

kimber-szoknyásan: kimberfélle szoknyában. Lysistr. 45.

kimosdom. Madarak 1077.

kincs-köpfű szaz: valóságos kinestár. Darázsok 244.

kipállott: kisebesedett. Lovagok 842.

királydinnye: «sólyomszurdan». Lysistr. 537. *királydinnyés homok* Petőfi. Lásd Nyelvőr VII. 458. lap.

királyos pártbeli: királyi pártbeli. Darázsok 456.

kitörtem: kifakadtam. Felhők 1305.

kiválva. mostantól kiválva: kivéve most. Béke 586.

kiváncs: kiváncsiság. Darázsok 341.

kivisz: ausführen, zu Stande bringen. Lovagok 857. Felhők 1016 stb.

kivolt. rékám négy mérczés kirolt azaz kitelt, megvolt a teljes mértéke. Darázsok 427. *nincs ki az eszed*. Plutos 361.

kivoltam: jó dolgom volt. *S beh kioltam én, hálrán szeméten, a bástyák mögött Acharn.* 73. V. ö. Toldi sz IV. 46.

kizé?: micsoda izé? Nők ünnepe 590. izé, mizé? semmizé Hamlet.

kobozesztergálypaizsáros Madarak 467.

koczkatörvény: a koczkajátéknál való szokás. Nöurnalom 986.

kóficz: zagyvalék, Békák 104. hitvány ember, bikficz. Darázszok 1278. Toldi sz. gloss.

kohol: forral agyában. Darázszok 178. *a rabok felől koholtok s pörölyöztök ott* t. i. a rabok kiszabadítása felől. Lov. 435.

koldusabb Acharn. 393. Lásd: emberebb.

koloncz: fityegő valami. Felhők 523.

konya: lefelé konyuló, lóggó. Felhők 522. Nyr VII. 456.

kopácsolni ki a szemét: dic Augen aushacken. Acharn. 95.

koppant. bár a szemem' koppantám rala ki Felhők 25. Lásd az e vershez való jegyzetet *szemem koppantva* Békák 508. *szeme szája koppant*. Csokonai I. 329.

kopja-csíszár: Speerschmied. Béke 434.

korhelyleves Acharn. 260.

kóriándrom: Coriandrum. Lovagok 629.

koronghajtotta Nöurnalom 1. V. ö. *dalzenyte, férfilakozta, ibolya-koszorúzta*.

korpa-enni Béke 436. Lásd: *adó-beszedni*.

kottabos egy sajátságos itallocescentó játék, melynek leírását a Beckerfél Charikles (Göll-kiad.) II. 366. s köv. lap. olvashatni.

kőív: kapu. Acharn. 417.

könnytele: könnyel tele. Nők ünnepe 982. V. ö. örömtele.

könyedzett: könyezett. Béke 580.

könyörgeni: könyörögni. Béke 896.

köpedelem személyről mondva. Acharn. 269.

köpeny: köponyeg. Madarak 469.

köppöly: köpöly, Schröpfkopf. Béke 522.

körjárat: a hold forgásáról mondva. Felhők 173.

körömagyűrűs-pulya-hajnevelő Felhők 327.

köröm-hegyén *sem kell mutatni hogy nő* : seholgy se árulja el, hogy nő. Nöuralom 93.

körösleg Fehök 646. Lysistr. 306. Darázsok 419. Béke 724.
Lásd: *csupa hadvezérileg*.

korsó-bedugni Darázsok 889. Lásd: *adó-beszedni*.

körvonó: Zirkel. Felhök 179. = **körzö** Madarak 931.

köt. *azzal kötve beléjek, hogy . . .* : azzal támadván meg öket, hogy . . . Béke 609.

kötéltre fojtva : erősen megkötve kötéssel. Békák 434.

közlátvány Nők ünnepe 646.

közinkbe : közénk. Béke 353.

köz-kotyvalék Nöuralom 876.

köz-köpü Plutos 907.

krúgás : krúgatás. Madarak 669.

kuczorog : hockt. Béke 163.

kukojcza : Heidelbeere. Madarak 588.

kuksi : bámész. Lovagok 164.

kulcsolom a térded : átkarolom a téred. Béke 1041.

kunczog : grunzen. Acharn. 708. Plutos 306.

kurjancs : nagytorku, nagy szájú értelemben véve, Grossmaul.
Lovagok 138.

kurta polgár : Kleinstädter. Lovagok 765. V. ö. *kurta nemes*.

kürtláncsatorzonbajszú. Békák 928.

kushad : kuksol, bújik, görnyed. Nők ün. 229. 890. Lov. 275.

kushaszd le rállad' : bücke nieder die Achsel. Acharn. 902.

kutra-járó dal : mit kútra járva dalolnak. Békák 1236.

kuttag : lappang, meghúzza magát. Ach. 317. Darázsok 907.

Lábhegyen. *miért oly lábhegyen?* : miért oly gögösen? Madarak 922.

lábra állítani : értsd: vagyonomban. Felhök 80.

lábtlul Darázsok 1189. V. ö. *fötöl*. Széltül Toldi sz. gloss.

lakhely Nöuralom 674. Sem nem új sem nem rossz szó, aminek a Nyelvör állítja. Eléfordul már a Bécsi codexben

40, 12. Es égbe gulekezénec minden kőfalos varasoc zérent es kő falotlan varasocban lac helécben és égeb helécben. Baróti kisd. szót. 54 *lak'hely* s a hozzávaló jegyzetben : *lakó hely* (*lak*, *szép lak*, *farkas lak*). *lak* (*hely nélkül*) megvan egy székely népdalban : *kicsin az én lakom, nem nagy rár* Erdélyiféle Népd. III. 66. Végre tudni való, hogy *Lak* maga is helységnév, és hogy sok helységnév *lak*-kal van összetéve. Példákat még az Árpádok korából is idézhetni. Jerney Magy. Nyelvkincseiben : Asszonylaka 2. lap. Bólak 20. Csekelaka 24. Lak 82. Nagylak 96. Pócslaka 110. Tót-lak 144. Ujlak 147. Ujlak-halász 147. Ujlak-Thalut 148. Egyik másik ezek közül nem egészen bizonyos ; de azért a tény *maga* legkisebb kétséget sem szeneved. A *lakos* sem Bartzafalvífele szó amint azt a Nyelvőr I. 95. állítja : már Molnár Albert szótárában is megvan. Egyébiránt a *lakóhely* a szokottabb.

laktárs Plutos 435.

lángmadár : Flamingo. Madarak 256.

lángnyilú csillag : a villám különös körülírása. Nők ünnepe 992.

lángos : lepény-féle. Kuchen. Ach. 233. Lovagok 767. *loangos-enyi*. Acharn. 694. Lásd *adó-beszedni*.

lángharagu Ach. 637. *lángörjöngésű zimankó* Felhők 331.

lanka : víz melletti ligetes (olykor) gyümölcsös hely. Másutt szelid emelkedésű hegylejtő. Madarak 1009. Toldi szer. XI. 12. Nyelvőr VIII. 509.

laposat s nagyot köpve Béke 761. Lásd A helyes magyarság elvei 95. lap. Simonyi Magy. nyelvt. 71. §.

lassadán : lassacskán. Darázsok 1069.

lát. *Te lásd* (t. i. *hogy mi lesz belőle*) mint a német *Sieh zu* : vigyázz. Plutos 217. törvényt *lát* : törvényt szolgáltat, ítéletet mond. Darázsok 728.

látomány : türemény. Madarak 1598. Nők ünnepe 663.

lator : kurafi. Lysistr. 107.

lazsnak : Vliess. Lysistr. 865. Békák 411. Plutos 168.

lázbetegen Acharn. 1097.

lebernyeg : könnyű nyakbavető ruhaféle. Madarak 674.

Toldi szer. XII. 32 *nyakbavető*. Csokonai II. 93. jegyz.

lebókoló : a ki lebókol, lehajolva áll. Felhők 183.

lebúj-dal. mit lebújokban énekelnek: Békák 1240.

lecsepül : leront, levág, legyőz. Acharn. 545. *lecsepülté szóval Lovagok* 213.

lecsorbult szélű csuprocska. Ach. 429.

lefaru. Darázsok 649. Lásd az e vershez való jegyzetet. *les . . gü annyi mint nagy lelóggó s . . gü.*

lefőz. három-négy fazék lencsét lefőzött (más értelem mint megfőzött vagy összefőzött) Békák 471. mint a német *abkochen*.

légevezni : repülni. Béke 92. — **legen** Felh. 200.

légúszó Madarak Felhők 332.

legemberebb Béke 52. Lásd: *emberebb*.

legényes t. i. dolog : Junkerstreich. Darázsok 1159.

legényül : legényesen, derekasan, Békák 555. Darázsok 1256.

legmagánfalóbb : von ärgst Selbstgefäßigkeit. Darázsok 886. *legnagyja* Darázsok 992. V. ö. *legnemese* Toldi szer. IX. 47. *legpajzsgyűlölöbbike* Béke 629. *legtolvajabb Nőuralom* 27. Lásd Simonyi Magy. nyelvt. 41. lap.

légtünettan : meteorologia. Felhők 1226.

lejt : tánczol. *lejteni kart* Békák 318. V. ö. *tánczot bokáznak* Békák 334. *tánczot roprán* 391. *lejtő szép leányok* Acharn. 1031. *lejtelmei a szóbeli táncnak* Békák 857.

lelkem többekről mondva. Lásd *szám*.

lényaló : tányérnyaló Darázsok 1267.

lenyelvel : letorkol. Acharn. 351.

leorczátlan-kodott : orczáltlanságban túltett rajtam. Lov. 1098

lesbiázni Darázsok 1291. Nőuralom 917. *lesbizálni* Békák 1247. A nőknek egymással való fajtalankodását a hirhadt lesbosi nőkről neveztek el. Lásd a Becker-féle Charikles Göll kiad. II. 283. lap.

les-őrzeni Acharn. 1012. Lásd *adó-beszéjni*.

- leszek rá. nem leszek rá** : rá állok, rá nem állok. Fehők 121.
 906. Mad. 202. Lys. 122. Nök ün. 1105.
- leszónokol** : szónoklatával legyőz. Darázsok 513.
- letérő mint fönév** : letérő hely, hol letér az útról az ember. Békák 113.
- levén ma népyülvés** Acharn. 19. v. ö. Lov. 643. 1013. nominativus absolutus. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 260. lap. Simonyi Magy. nyelvt. 52. lap.
- levét** = levéből. *ha ménta fött levét iszol* Békák 680. Lásd *ad* és Nyelvőr 1. X. 511. sköv. lap.
- liba** : ostoba. Plutos 910.
- libucz** : bibicz. Acharn. 828. Madarak 61 előtt.
- lile** : Regenpfeifer. Madarak 255.
- lisztláng-finomul** : olyan finomul mint a lisztláng. Fehők 261.
- locspocsbugyborékoló** Békák 246.
- lögérez** : laviroz. Békák 1026.
- lohad** a szélről mondva : enged. Lovagok 416.
- lóhalálban** : lóhalálában, lélekszakadva. Madarak 1082.
- lóhátras beszéd** : fennyen kérkedő beszéd. Békák 781. V. ö. lóhátról beszél az emberrel.
- lombhaju körös** Madarak 695. *haj a fa lombjáról* mondva. Hosszú haja árnyát lendíti a fűz is Buda halála 202. lap. E metaphoráról Hense, Poetische Personification. Hallc 1868. 6 s köv. lap.
- lómódra ülvén egy ganajbogáron, azaz** : lovagolván, nyargalván rajta. Béke 81.
- loncz** : Geisblatt, Lonicera. Fehők 966.
- Lopád** Lovagok 81. alsófehérmegyei helység neve. Voltakép : Lapád.
- lósárgaság. ezért futá el ragyonom' ló-sárgaság,** azaz : a sok lóvasdit, (Feh. 28.) a ló-sportot vagyonom sinlette meg. Fehők 77. lóbetegség Feh. 243.
- lóvá tett** Madarak 14. v. ö. lüddá tesz Acharn. 411. Plutos 274.

lovatlan : ló nélkül. Fehők 126.

lovaz : lovagol. Fehők 15.

lóvezérlő Fehők 553.

lő : freccsen. *felfuródik hirtelenül (a bendő), és szétpukkanra, szemembe lő egyenest* Fehők 405.

lötykölödni : lacsni. *lötykölödve ronda helyt* Lovagok 1179.

luddá teszem v. ö. lórá tett.

ludvércz Békák 299 = *lidérce* Békák 287. Nyr. V. 156. 323.

lydizálva azaz lydus énekeseket és táncosokat léptetve föl.

Lovagok 485.

lyukad. *mire lyukad ez a dolog ?* Acharn. 334. *mindjár' a halvásárba lyukad ki* Békák 1017. azaz váratlanul ott mutatkozik. *lyukkal nem lyukadunk ki* Darázsov 345.

Madárdühöncz : ki madármániába esett, ki gyönyörből mind azt cselekszi, mit a madár. Madarak 1190.

madárhatnám : madár szeretnék lenni. Madarak 1251. mint úrhatnám. Nyelvőr IX. 438.

madártalan madár azaz : ki emberből változott madárrá, nem madártól lett. Madarak 17.

madártej Darázsov 486. *madár teje* Madarak 1560. *madarak teje* Madarak 688. valamint a görög ὄφεις γάλα közmondás úgy ez is ritka vagy épenséggel lehetetlen dolgot jelent. Van ott még madártej is azaz : ott minden, még a legritkább dolog is megvan. *madári rilág* : madárvilág. Madarak 395. Lásd : földmüresi élet.

madárzimankó. *Húh, egész madárzimankóval jösz a vásárra :* azaz tömérdek sok madárral. Acharn. 829.

magolni : memoriren. Lovagok 334.

magyaltölgy : Stecheiche. Madarak 586.

majd mit mondok Fehők 1310. V. ö. ezzel a népies német kitételel : *ich hätte' bald was gesagt.* Csokonai II. 134. 142.

makk. Néhol a népnél még ma is vannak fazárok, melyek leeső makkjait, azaz czörekeit, a szintén fakules makkjai föl-emelik, s ez által a zárat félre lehet húzni, s az ajtó kinyí-

lik. vigyázz, hogy a zár makkját le ne rávíja Darázsok 157. a makkot ejtsd le a tolóreteszbe. Darázsok 203. most már kapukkal védre jól a hely, zárjában a makk Madarak 1073. rejtélyes kulcsot hordanak magok, lakonit, a mely három makakra jár Nők ünnepe 395.

makkopáncs, tulajdonképen a makknak a kopáncsa. Átvitt értelemben : kicsi valami. *olyan kis görbe makkopáncs* Nők ünnepe 489. csecsemő «testéről» mondva : V. ö. a tündér minden makkopáncsba bu. Szentiván éji álom 155. Iap. te cseppnyi csepp, te kis göcs, te parányi, te makkopáncs. u. o. 191. 1.

makktyú : die Vorhaut, máskép fityma. Felhők 973.

mancsi, manka : a malacz diminutivumai. Acharn. 767.

manóba velök : pokolba velök. Plutos 777.

már mint a német denn : már ki ? Acharn. 46. már például kit ?

Plutos 865. már én.vagyok koldus ? Acharn. 564. már a mi csodás ? Madarak 605.

maradtjában : maradványában, amennyiben megmaradt. Darázsok 1024.

marczona : vad, szilaj, kegyetlen. Poseidonról mondva. Felhők 550. *marczona hadrész* Békák 1465. *marczona fájdalom* Acharn. 1120. V. ö. Nyelvőr VI. 569.

maró : héjjaféle madár. Madarak 301. Arany össz. költ. I. 312.

martalócz : portyázó, zsákmány után járó. Acharn. 1013.

másfözte fazék, a mit más főzött meg. Lovagok 694.

másodvívó : ki csak az esetre vív, ha az első vívó legyőzetett Békák 750.

mécsbél. *a nap égő mécsbelét önmagába risszahúrta* Felhők 566.

megagyal : megagyabugyál, agyba-főbe ver. Plutos 874.

megarázni, azaz : koplalni. Acharn. 783. Lásd : *tormázz*.

megakasztalak : zavarba hozlak. Nőuralom 665.

megbicsakol : makacsan megköti magát. Darázsok 692.

megbutykosolt :azzal a «butykos»-sal megadta neked. Békák 1160.

megcsendült a tenger : megcsendesült helyett a szójáték miatt.

Békák 298.

megegresedni : megmérgetni. Acharn. 326.

megfej : kifoszt. Lov. 894.

megérítek : beéríték. Nöuralom 655.

megfed : befed. *Mi jól, mi bölcsen megfedéd te a hárad cseréppel*
Darázsolok 1243.

megharminczadolni őket, t. i. a lányokat, kik a harmincz-
éves békét jelképezik. Lovagok 1284. E szójátékos kitétel
csak az összefüggésből érhető.

magpiacztojászoldsgkofák Lysistr. 428.

megretkelik : retket vernek az alfelibe. Fehők 1037. A há-
zasságtörőnek a büntetése. Lásd Becker Charikles III.
395. lap.

megszelelni : würfeln. *magunk vagyunk tisztára megszelelve.*
(polyvának érvén a zselliéreket). Acharn. 474.

megtenyerelt : megpaskolt. Békák 1045.

megtetézd a férfiút : túl tégy rajta, fölül-muld. Fehők 989.

megül : ülve marad. *Megkeserűlöd, meglásd, a Helenát, ha meg*
nem ülsz, mig eljő a prytan. Nők ünnepe 813.

megvisít : *hogy megvisitnak a fügére, lám!* Acharn. 765. Lásd
Simonyi Magy. nyelvt. 80. §.

megvívní, várat : ostrommal bevenni. Fehők 469. *vivni* : ostro-
molni. V. ö. *Sokszor vitták Budát.* Ballagi Példab. 1043.

mégis : még mindig. Darázsolok 903. Madarak 970.

megy ki a szó, azaz : nem marad titokban. Nők ünnepe 445.

méhnyitó szer : a mi a szülést könnyíti. Nők ünnepe 477.

mekkor-tájt Madarak 1409. V. ö. akkor-időben.

mely : a mi, *hadd mondok valamit, melyet ha megtanulsz, ember*
leszesz. Fehők 792. V. ö. M. hölgy. lev. 184. 189. 195. stb.

melyikönk Nők ünnepe 760. **melyönk** Lovagok 1171. **melyi-**
tek Fehők 917. **melyőtök** Darázsolok 651.

menhely Békák 113.

menőkém van : ich habe einen kleinen Gang. Lysistr. 383.

V. ö. *buvóka* Lov. 805. *mondóka* Acharn. 411. Ilyen kép-
zésű szintén : *járóka* : láb, *látóka* : szem. Baróti Kisd.

- szót. 101. lap. *iróka*: ivogatásból álló mulatság vagy: piócza. Ballagi, Példab. 1309. stb.
- mentre**: menten. Madarak 1133.
- mennydörgedeimes** beszéd Lovagok 575.
- merünk** *ily borzasztó merényt*. Nőuralom 106. *ily nem tűrhető merényt nem merétek*. Plutos 417. E figura etymologicáról Nyelvőr III. 387. s köv. lap. *merénylet* Lysistr. 301.
- méreg**: a mi mérget okoz, bosszantó. *Hát nem méreg ez?* Acharn. 126.
- mérleg** Békák 1300.
- merevenség**: tentigo. Lysist. 514. V. ö. *mert hej sokan rávnak tirátok rágyva és meredten*. Béke 696.
- merít** *lelket* Acharn. 361. V. ö. *erőt merít*.
- mersz**: merészség. Lovagok 17. Fehők 884.
- mert**. *mer' nem tieetek á sau*: mintha bizony nem a tiétek volna a só. Acharn. 722. *mer' bion ti nem*: mintha bizony ti nem. Acharn. 723.
- mez**: ruha Plutos 938. Lovagok 1224.
- miatt**. *szél miatt*: *szélűl*. Lovagok 842.
- miflő éjtszaka**: egész éjtszaka. Nőuralom 39. Lásd Toldi szer. gloss. és Nyelvőr VIII. 532.
- mímelés**: utánzás. Nők ünn. 155.
- mína** = 39 for. 29 kr. Lov. 777.
- mindkét pofára** (*örleni*), mit vollen Backen. Béke 1225.
- mindenha**: mindenkor Fehők 546.
- mindenre semmi ember**: semmirére való. Acharn 890.
- minden-szerette**: mindenkitől szeretett. Béke 294.
- mindnyájótokat**: mindnyájatokat. Plutos 1107.
- minkbe sem kerül**: semminkbe sem kerül. Plut s 798. *mitse'*: semmitse. Darázsok 74.
- modor** Madarak 850.
- módos**: jómódu. Lovagok 1188. *módosan s inyenczen* Acharn. 959. *módos annyi is mint szép módu*, szerény. *de úgy, hogy illedelemes, módos legyen*. Békák 868. *módosan*: szépen.

- Darázsok** 1166. V. ö. közm. *a ki nagyon takaros, ritka lenne jómódos azaz : szerény.*
- moly-ette** : schübig. Plutos 320. V. ö. *dalzenyte.*
- monnó**; mind a kettő. Nők ünnepe 680. Madarak 609. Régi szó, melyet Hunfalvy Pál használt újra először. Etymologiáját adja Budenz, Nyelvőr VII. 338. Magy. ug. összeh. szót. (629.) 606. lap.
- mosódjunk** : mosakodjunk. Darázsok 1172.
- motyog** : csak a szája mozog, de szava nem érhető. Lovagok 334. V. ö. Toldi szer. XI. 44.
- múmus-adta dölyfe** : mintegy mumussal ijesztgető dölyfe. Lovagok 642. V. ö. *embere!*
- múmuskodol** : ijesztgetsz. Madarak 1156.
- munkás, a boglárja** : von besonderer Arbeit. Béke 1132.
- mustárt pislogott azaz** : csipősen, mérgesen. Lovagok 581.
- művészleg** : művészileg, művésziesen. Fehők 511. Lásd : *csupa hadvezérileg.*

- Nagy-bátran** Darázsok 518. *nagy-czifrá* Nőuralom 723. *nagy-futra* Nők ünnepe 1157. *nagy-népszerűen* Nőuralom 410. *nagy-siránkozva* Darázsok 535. Lásd Nyelvőr IX. 308. és 318. lap.
- nagyolni** : esak úgy nagyjából csinálni valamit. Lovagok 364. V. ö. *elöregelní a fát* : csak nagyjából vágni a fát.
- naphosszanta** : naphosszant. Fehők 1007.
- napon napolsz** Darázsok 734. Figura etymologica. Lásd Nyelvőr III, 285. s köv. lap.
- napos-bíró** : heliasta. Lovagok 273. Napi díjt kaptak s onnan a magyar nevük.
- nászi ágy** Béke 787. *nászkötő Héra* : házasságszerző Héra. Nők ünnepe 926. *násztalan Artemis*, azaz : szűz Artemis. Nők ünnepe 118.
- nedü-harmatos** Békák 1250.
- nekem** mint dativus ethicus. *Kímenj nekem már.* Acharn. 428.

- hol van nekem Kleánym kis sia?* Béke 1212. *S ezt te nyilván ki mered a szádon nekem bocsátani?* Acharn. 286.
- neki.** felállott a székről neki. Békák 748. = székét átakarta neki engedni.
- nekihúzalkodván:** nekiágaskodván, nekiállván. Acharn. 1101.
- nekünk valóbb:** inkább nekünk való. Madarak 126.
- ne'kül:** nélkül Lov. 503 s egyebütt.
- nemezz:** *nemzeni* imperativusa. Béke 676.
- nemlétbe dönt:** semmiségbe dönt. Béke 373. V. ö. *a nemlétel* hiv. Csokonai I. 182.
- nemtő:** genins. Lysistr. 2.
- Népfecsegi-Kleon:** Volksbeschwatze-Kleon. Darázsok 334.
- népszertileg:** Darázsok 825. Lásd: *csupa hadrezérileg*.
- nép-végzemény:** Volksbeschluss. Nőuralom 1012.
- népvezérkedik:** Békák 397.
- névadóját, csak most áldozom, azaz:** névadási áldozatát, ünnepét. Madarak 853.
- néz, minden én rám néz:** minden én rám vár, az én dolgom. Nőuralom 715.
- nézlem, nézlelem:** vizsgálom. Fehők 226. 670. 672. *nézlet* Békák 934.
- nominativus absolutus.** «Éjfél után már kezdik hivogatni, mécs a kezükben, és dúdolva egyre» stb. Darázsok 222. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 263. lap és a levén cíkket.
- nőhirnők:** Heroldin. Nőuralom 335 előtt.
- nősködés:** ha valaki nőt játszik, nőnek teteti magát. Nők ünnepe 822.
- nővizsla:** nőstény vizsla. Béke 1006.
- nyájdús** Békák 1317. V. ö. *szaydús* Mad. 986. *szellemdús* Darázsok 63.
- nyakába varjni** Lovagok 407. átvitt értelemben mint: *nyakába akasztani*.
- nyakal** átv. értelemben. *mentek.. tölteni rért, bikavért: s nyakalák, így tartom, örömmel, azaz: itták.* Béke 1203.
- nyakon kevert:** nyakadba tojt. Nőuralom 329.

nyárára Béke 1088. v. ö. *télire*.

nyári vágású fa: mit nyáron vágtak, száraz fa. Béke 1060.

nyárs-lopni Darázsok 347. Lásd *adó-beszedni*.

nyavalya. *mi a nyaralya ez?*: mi a fene ez? Darázsok 1090.

csapjátok el a nyavalýába: a pokolba, a fenébe. Madarák 651.

nyegle Lov. 272. *nyegleség* Ach. 95. *nyegléskedés* Plutos 791.

nyelvcsók Fehök 54. = *nyelvjátszi csók* Acharn. 1128.

nyelve-tört síp Acharn. 648. Az ezen szerkezetű melléknevekről Simonyi Magy. nyelt. 208. §.

nyikkanni: mucksen. Fehök 912.

nyilas: egy osztályrész, görögül kleros. Fehök 204. *nyilhuzatlan* Lovagok 561. A közsöldet a polgárság között nyilaszámra ki kellett osztani. *nyilhuzatlan* tehát azt jelenti, hogy mielőtt ki volna osztva. *a nyilába*: a fenébe. Ach. 576.

nyomon: nyomban. Acharn. 489.

nyugagy Fehök 255. Nők ünnepe 259.

nyulga: nyulánk. *hosszú nyulga karjait* Béke 35. V. ö. *Mig régre győzött nyulga termete* Szent-Iván éji álom III. 2. sz. 189. lap.

nyúgós: alkalmatlan Lovagok 1197. *eszelős ragy, öreg, s nyúgós, de nagyon*. Fehök 877.

Obolus ami pénzünk szerint 6 krajczár. Lásd A római s görög pényszámítás 7. és 12. lap. *obol, obla, oblos*. Lov. 258. 599. **ocsúdni**: zu sich kommen. *De nem bírnék ocsúdni a kacsaiból* Békák 45.

ódonszidonphrúnikhosz-ének: Phryничосféle, Sidon város-emlegető ódonszerű ének. Darázsok 223. Lásd az e vershez való jegyzetet.

ó-gat Darázsok 1464. mint *óbé-gat, jaj-gat* stb.

okhatnám: *okni* szeretnék, azaz kellő ismeretet, jártasságot szerezni magamnak. Fehök 185.

oltári-bohó Nők ünnepe 777. **oltárlesi**: áldozatoknál egy kis

lesi-pecsenyéért bohóczkodó. Innen általában aljas bohócz.

Béke 716. Békák 345. 1454:

olyba: *olybá, oly formán.* Darázsov 191.

ont: *dönt. mig a fejükre nem ontod az egész épületet.* Fehők 1411.

ordas: *ordas a mēcs hamva*: der Lampendocht ist voll von Diebesschmaddern. Darázsov 263. *Ordas csontok* Arany Bol. Ist. I. 41.

ordítva ordítlak le. — *És károgra károglak le Lov.* 288. Lásd *hallra halljon.*

organál: prezszbitál, kiabál. Acharn. 907.

orját metszek a hátaból Lovagok 289. (*disznó*) *orja szalon-nás hátgerinez.*

ormány: Rüssel. Acharn. 706.

orsózni: peregni mint az orsó. *Hogyan eyéssz kénnyel orsózzanak itt, csigamódra forogra előttiink.* Darázsov 1458.

orúl: *orcúl.* Békák 351. V. ö. Toldi szer. X. 107. Szász K. Othello 121. lap.

ostorcsapó átvitt értelemben. *Hogyan ne szedjék a jatalok ostorcsapóját,* azaz: potentiaját. Nőuralom 722. V. ö. *Mayok elcsersetik másutt sugárjokat S itthon még csúfolják a szegény lyányokat.* Csokonai II. 62. E sugár ról Toldi sz. gloss.

osztózik átvitt értelemben: perlekedik (a mivel az osztozás járni szokott.) *Mit osztozol velem?* Nőuralom 927. Szóváltás, azután perelés lón: vagy magyarabból mondva ki: *osztottak stb.* Arany Össz. költ. III. 22. Nyelvőr IX. 94.

ötta. *mióta itt ülöök, hogy veled már jót tegyek.* — *Én meg tízszer mióta, húsz mióta, ezer mióta, régymiota óta.* — *S én várva itt harminczeremiota haragszom régesrégiota óta.* Lov. 1344—9.

Öböng Fehők 358 = **ödöng** Lysistr. 656. czél nélkül ide-oda jár, őgyeleg.

öklöm beléd, káromkodás. Lovagok 929.

ökör-kifogás ideje azaz: este. Madarak 1396.

ölön fogni: auf den Arm nehmen. Fehők 1315.

öltöbeli: életkorbeli. *Mind jöjjön a ki még amaz öltöbeli, azaz : a ki egykorú.* Darázsok 238.

önélczeivel Darázsok 538. **önkezüley** Lysistr. 264. **önnehezüktől** : saját súlyuktól. Fehők 372. **önütadon** : tenütadon. Fehők 26.

őrállani Darázsok 240. Lásd : *adó-beszedni*.

őregel : öregnek tart. Acharn. 938.

őregszerű : öregfajta. Plutos 260.

őr-feloszlata : mikor vége az őrállásnak. Darázsok 2.

őrít : őrültté tesz. Nők ünnepe 531. Nőuralom 963.

őrömszaka : öröm ideje. Fehők 306. **őrömtelen** Lys. 1203. v. ö. *könnytele*.

őrült nem vagyunk. Nők ünnepe 195. Lásd : *szám*.

őrv : ürügy. *Minek örrével teszi ezt?* Darázsok 330.

őszébben virstanak *fürteink*. Darázsok 1023. **őszöreg** Acharn. 659.

ősszecsapzott. Lásd : *csapzott*.

ősszeférünk azaz : megegyezünk. Békák 175. *idővel összefér-* kezénk Fehők 69.

ősz-tusákat küzdeni Béke 836.

ősszvagyon : Gesamtvermögen. Nőuralom 870.

ötévfordulós tatja van az Ünnepélynek t. i. ötévenként ülték meg. Béke 815.

őtlyukú bitő Lovagok 968. Lásd : *hegedű*.

Pacsmagol : pacsmaggal dolgozik, mázol. Nők ünnepe 246.

padláš-bíró : ennek van a heliasta Philokleon elnevezve, mert a padlášra bujt. Darázsok 209.

pagony : fiatal erdő. Madarak 229.

páhog : liheg, piheg. Békák 1042.

paizsdobó : Schildabwerfer, görögül rhipisaspis. Béke 1103.

paizs-kupecz : paizs-árus. Béke 434.

papázgat Darázsok 579. v. ö. *atyázyat*.

parancsnok Madarak 1125.

párhagyma : allium porrum. Darázsok 475, Lovagok 629.

parlag-istennő: Euripides anyja, ki zöldségkofa volt. Békák 800.

pászma: Gebinde, a *motring* (Strähne) egy része. Békák 1283.

patvardi: patvarkodó, perlekedő. Fehők 1115.

pécze: valami helyet jelölő pozna. *kezdem az induló péczénél azaz*: a kiinduló ponton. Darázsolok 519.

pénzel: pénzzel tart. Plutos 143.

pénz-súlyesztő: telhetetlen mint egy örvény. Lovagok 251.

perbeli ügybaj: peres ügybaj. Fehők 461.

per-csúrcsavar fónév: per-csürés-csavarás. Madarak 1373.

perzselközni Nőuralom 726. Hogy mit kell rajta érteni, azt megmagyarázzák a Nők ünnepe 235. s köv. versei.

Phryничos-költötte Fehők 540. *Phryничos-ugrós*: Phrynicchos-táncz. Darázsolok 1463.

piaczozni: a piaczon (agorán) gyülekezni. Lysistr. 516.

pipogya: bambi. pipogyán szájtatra Acharn. 607. Csokonai II. 62. jegyz. szerint; *pipogya, bászli, baszuta, liphecz, kákom-pilli* hasonló értelműek.

pirinyó: *pirinkó*, parányi. Fehők 972.

pislant tormát: mérgesen néz. Darázsolok 441. V. ö. *torma tekintetű* Nőuralom 293 *vaczkor a tekintete*. Béke 1101 *ürmöt pillant a szeme*. Békák 565. *mustárt pislogott*. Lovagok 581. Lásd az Ilias I. 105. vhez való jegyzetemet.

piszka hal: Flunder. Lovagok 613.

piszokdús jelmez Acharn. 394.

pityke. *fa pitykét sem visz ám haza, azaz*: semmit. Nőuralom 285.

pocsok: pocsék. Béke 1071.

pocsolya-lubiczkoló: pocsolyában lubiczkoló. Lovagok 300.

pofaszíj Darázsolok 553. Hogy volt az a fuvolás szájára illesztve, mutatja Rich Illustr. Wörterb. der röm. Alterthümer *tibicen* szó alatt.

poklodba azaz: telhetetlen gyomrodba. Lovagok 667. V. ö. *kenyér pokla*, ki sok kenyéret eszik. Csallóközi kitétel. Thewr. Józs. gyűjt.

popa : papi (gyermeknyelven), étel. Nők ünnepe 654.

poroszkál : apró gyors lépéssel üget. Madarak 1227.

pörcsavaró Fehők 441. **pörhajhász** Madarak 1326. **pörletek** · pereltek, Fehők 598.

pörölyöz : kalapácsol. Lovagok 435.

puffancs : bombastikus. *Adjunk néki valamely puffancs nevet t. i. az ujonnan alapított városnak.* Madarak 771.

puszil : csókol. Acharn. 1133.

Rag- (és képző-)elhagyás. ezüst-aranyjal Plutos 805. **neme-** sebbek- s jobbaká Békák 959. **vargák-** s timárokhoz Lov. 689. **más-**, — még nyomorultabbá. Ach, 388. **rózsaberkek-** és virágzó szép mezőkre Békák 420. **férfi-** nő és mindenkinch. Nők ünnepe 646. **yonosztévő-** botrányleső- s istentelen erkölcsüknek. Nők ünnepe 638. **rilágos-kereken** Darázsol 597. Lásd A helyes magyarság elvei 77. lap.

ragya! Nőuralom 932. v. ö. *rohadt!* Nőur. 886. *te dög!*

ragyoglatos fény Fehők 553.

ráguyjt, dalra : dalolni kezd. Plutos 316.

rája-hal : Roche. Darázsol 488. **rája-leső** : rájahal-leső Béke. 758.

rágtobul : abból, a mit megrágtál. Lovagok 666.

rajtam estek Lov. 269. V. ö. *rajtatór, rajtaüt.*

rakodom : végzem a szükségemet. Fehők 293.

raktár Lov. 177. — **ráleszek.** Lásd : *leszek rá.*

ram bizták, csupán, Spártával békét kötni istenink Acharn. 52. = hogy én kössek békét.

ravaszdiság : ravaszság. Fehők 1096. Lásd Nyelvőr IX. 509.

rávitáz valakire valamit : rádisputál, Jemanden etwas weiss machen. Fehők 1275. 1277.

ratérsz magad is : idővel magad is belátod. Békák 104.

régebbi : régibb. Lov. 469. Lásd Nyr. VIII. 354.

réges-régóta Madarak 852. Figura etymologica.

rekedni valamibe : belekerülni valamibe. Békák 997.

rengeteg lepény : szörnyű nagy lepény. Lovagok 1111.

- rekeg** : brekeg. Békák 252.
rémkép-vád : ijesztő vád. Lovagok 576.
repít a szöre : hull a szörc. Béke 1138. *repit a gabona*, mikor hullatja szemét. Nyelvőr IX. 90.
reteklé-mérni Béke 1170. Lásd *adó-beszedni*.
retteneteskép : rettentenesen. Felhők 383.
ribancz : bitang ember. Madarak 1425.
rimásan meysikárlott (a beretvával): finomra megborotvált, mint kurafi. Acharn. 806.
riszálhatnám a farom': kényeskedve lóbálni szeretném a farom'. Darázsok 1127.
rocska : vízhordó faedény. Nők ünnepe 602. Nyelvőr IX. 93.
rohadt! Nőuralom 886. V. ö. *ragya!*
rókalúd : Fuchsente. Madarak 1201.
romolhatlan Madarak 648. Lásd : *halhatlan*.
rongyzat komikusan *rongy* helyett. Acharn. 400.
ropni, tánczot ropni : tánczolni. Békák 323. 361. s egyebütt.
rögton-dal : rögtönözött dal. Nők ünnepe 126.
röpke : vizeszű. Madarak 171.
rőzse-hozni Nők ünnepe 688. Lásd : *adó-beszedni*.
rudas : a jobbselül befogott ló. Feihők 124.
rugkapálni Lysistr. 738. Lásd Nyelvőr IX. 319. lap.
rút-piszkozan Felhők 889. Lásd *nagy-bátran*.

- Sajt-kufár** : sajtos. Békák 1305.
sandal : sanda. Darázsok 475.
karlódat máséba vágtag : máséba ártottad magadat, du hast in fremdes Handwerk gepfuscht. Lovagok 294.
sárt : sarat. Madarak 1056. Lásd : *kenyért*.
sár-taposni Madarak 793. Lásd : *adó-beszedni*.
sarufűzve Madarak. 468. Lásd : *ajkharapra*.
saslódik : strapacziát áll ki. Madarak 1188. Plutos 329. Régi népies szó. *saslog-nak* is hallottam.
sátor-czimbora : egy sátorbeli. Nők ünnepe. 593.

- savát-borsát megadni:** kellőképen elkészíteni, megtenni.
 Lovagok 330. Közmondásos. Ballagi Példab. 6563.
- sebész** Darázsok 1380.
- segéd** Darázsok 980. = *segély* Nőuralom. 659.
- selypít ralamit:** selypítve mond valamit. Darázsok 44.
- semmibe néznek:** semmibe se vesznek; semminek néznek.
 Madarak 551.
- senki másikat:** más senkit. Nők ünnepe 649. senki sincs tanú:
 senki sem tanúja. Nőuralom 447.
- Seregszalasztó** Lov. 1069. *Ádázapáju* 1070. Pallas mellék-nevei.
- sibyllás** Lovagok 63. azaz: vakbuzgóan szereti a jóslatokat.
 V. ö. *bibliás*.
- sinkó:** süveg. Darázsok 431. V. ö. *s e sinkót nyomja be fejébe*.
 Kazinczy, a Vályi Nagy Ferenczhez írt epistolájában. Kaz. és Berzs. level. 220. lap. Ballagi teljes szótára szerint a debreczeni deákok magas süvege, mely 1774-ben ment ki a divatból.
- sisakforgó-csináló** Béke 525. *sisakyorgonos*: gorgós-sisakú, a kinek sisakján Gorgó van. Acharn. 536. *sisakingós*: lobogó sisaktarajú. Békák 778. Szabó István-féle szó. *siskot*: sisakot. Madarak 292.
- sívó:** sivító. Béke 992. 993.
- soha-meg-nem-fizető beszél:** olyan beszéd, mely az adósságot elvitázza. Fehlők 245.
- sok fából faragó:** ravasz. Nők ünnepe 895.
- sok lében kanál:** kotnyeles. Béke 985.
- sok sokat:** nagyon sokat. Nők ünnepe 449.
- sor:** sors, állapot. Plutos 1. 747. 853. 858. Fehlők 604. Darázsok 348. 1068.
- sors-jelölte:** a sorstól kijelölt. Madarak 950. *sors-veder*: Loostopf. Nőuralom 682. *Sorsnők*: Moirak, Pareák. Mad. 1614.
- sullog:** mintegy lopva kullog. Fehlők 497. Darázsok 674.
- sunnyog:** ravaszkodik. Nőuralom 921. Buda h. I. 9. str.
- surgyé v. surdé:** matracz, szalmazsák. Lysistr. 868.

súlyedjek el Acharn. 151. Darázsok 596. *siedj el* Magy. Nyelvészeti VI. 376. átkozódás, mely valamint a görögben, úgy egyebek közt a magyarban is szokásos. Lásd az Ilias VI. 281. vhez való jegyzetemet.

súlyós: fekélyes. Lovagok 849.

sürge: fürgé, sürgő-forgó. Felhők 353.

sűrű tömötre tekerni Lysistr. 546. V. ö. Nyelvőr IX. 314.

súv: sógor (régi szó). Nők ün. 554 stb. Toldi sz. V. 67.

sykophantáz: sykophantáskodik, úgy tesz mint egy sykophanta (árulkodásból élő). Madarak 1380.

sz': hisz, hiszen Darázsok 443. V. ö. hász'.

szájalni: szájaskodni. Felhők 962. s egyebütt.

szájatáti: tátott száju. Lovagok 266.

szájongva: szájtátra. Madarak 170. *kik ott szájonganak* Csonkai II. 77.

szakácsi Lovagok 219. *szakácsilag* Acharn. 958. Béke 947. Lásd *csupa hadvezérileg*.

szakájtott anyjá: egészen az anyja, egész anyja. Acharn. 745. V. ö. *A szakaszott rilágra éppen ojan, mind az apja.*

Vadr. 360. Így is mondják: *kiköpött anyja* (Pest vidékén).

Ugy hasonlit hézza, minden a száján töpte róna ki. Vadr. 360.

szalma-hozni Lovagok 557. Lásd *adó-beszedni*.

szám. *Egyes szám ilyenekben* : *türjetek, galambom!* Lysistr. 711.

oh lelkek, asszonyok! Lysistr. 200. *kedvencz iróitokat ti mikép hagyjátok cserbe, ha rénül.* Lovagok 408. «*fügét a mancsinak, hadd egyenek*». Acharn. 767. *hisz nem vagyunk mi ember.*

Madarak. 65. *mi vagyunk a gonosz.* Nők ünnepe 743. *nemá lettünk* Acharn. 648. *örült nem vagyunk* Nők ünnepe 195.

V. ö. *hogy ne legyük rongyos.* Nyelvőr III. 31. *csak így leszünk boldog u. o. már jobb vagyunk.* Erdélyi embertől hal-

lottam, ki magáról többes számban beszélt. Ugyanilyen ez a példa is: •*Most is szegény vagyok én, Még szegényebb leszünk.*• Erdélyi, Népd. III. 112. lap. De többes számú alany után is olykor egyes számú az állítmány: *Ti se legyetelek kényes* Erdélyi, Népd. II. 329. *minálunk a lányok kényes.*

- u. o. III. 18. ysa mend ozchuz iarov rognuc* Halotti besz.
Lásd még Nyelvőr III. 319. Erdélyi, Népd. II. 263. stb.
- szám' se' hütöm**: ki sem nyitom a számat. *Mert Athaeneröl effélékkel a szám' se hütöm azaz*: mert Athenæről soha effélét nem mondok. Lysisztr. 38.
- számadolás** Lovagok 772. *bojtárjával meyszámadol*. Föv. Lapok 1874. szept. 18. *számadol* helyes alkotásu népies szó. V. ö. *becsmérel*.
- szárnyas jóslat**: azért szárnyas, mert szárnyról van benne szó. Lovagok 1006.
- szatyor**: összelapítható kétfülű kosár. Ach. 519. Mint gúnynev rén *szatyor*: alte Schachtel. Lysisztr. 352.
- százalagos jövedék**: perczentes jövedelem. Darázsok 620.
- százrétü**: Grimmdarm. Lovagok 423.
- szed-vesz** Lovagok 407. Nőuralom 774. *szedni-rechni* Szentiván-éji álom 206. lap.
- szegént. hozom szegént** Acharn. 188. Népi szólás, némi dicsék-vőbb színnel, mint a *bizony*.
- szegény fejem**: ich armer Narr, ich armer Schlucker. Nőuralom 1091.
- széket ül**: törvényt lát. Darázsok 788. V. ö. Magy. hölgyek levelei 27. 40. 70. 177. lap.
- szélforgatag**: forgószél. Madarak 656.
- szellemdiús**. Lásd: *dús* és *nyájdús*.
- széllengette** Mad. 1599. Lásd: *istenadta*.
- szélt fogtak egészen**: egészen betöltek a helyet. Felhök 323.
- szembelevés**: találkozás. *bosszant engem ez a szembelevés azaz*: hogy itt vagyok szemben Euripidessel. Békák 955. V. ö. *mi olta te reled szemben voltam* Magyar hölgyek levelei 18. lap. s egyebütt.
- szemessé tette**: felnyitotta a szemét. Plutos 741.
- szem-behunyva** Darázsok 950. Lásd: *ajk-harapra*.
- szemful**: szemfüles. Békák 509.
- szemlét tart** Nőuralom 731.
- szemrefőre**: anzuschauen. *igy szemrefőre mily nagy léhüťő vagy*.

- Darázsok 785. *szemrefőre asszony*: egészen úgy néz ki mint egy asszony. Nők ünnepe 264.
- szemöld**: szemöldök. Acharn. 1006. Fehl. 148. Darázsok 617.
- szentély Lovagok** 935.
- Szeppents tulajdonnévnek alkotva**: félénk. Madarak 66.
- szer emberről mondva**. *bölcs férfi ez, s mindenre szörnyű nagy szer*. Békák 930. V. ö. *gonosz szer, hamis szer ez a gyermek*.
- szénkosár**: szemes kosár. Acharn. 310.
- szerepmondó t. i. színész**. Fehlök 525.
- szerzet**, *miféle szerzet ez!*: milyen különös lény, milyen csoda ez? Béke 180. *hát ez miféle szerzet?* Madarak 838. Jóka örd.
- szigorog**: nyomorog, sanyarog. Fehlök 358. Béke 350.
- szikkadt pohárszék t. i. a bortól**. Nincs a mi elcsorogjon a pohárszéken. Plutos 836.
- szikraraj**: Funkenschwarm. 638.
- szíjjat nyögsz** Nőuralom 350. V. ö. *mennyi belső tűz s fene üldözések ostorát nyögték*. Berzs. 174. A helyes magyarság elvei 95. lap.
- színig**: bis zum Rande. Lovagok 762.
- színleg** Lovagok 432. Lásd: *csupa hadvezérileg*.
- szirt-dobálva** Lovagok 577. Lásd: *ajk-harapva*.
- szítált a hódara** Fehlök 926. V. ö. *szítál az eső*: permetez, lanyházik. *Nagy bajt szítáltak nékem a nyakamba*: nagy bajba kevertek. Nők ünnepe 75.
- szivacs** Nők ünnepe 245. másutt *spongya*.
- szívszerénti édeset lehelsz** Béke 504.
- szív-vágya rigjátéki karnak** Acharn. 839. *szívszerénti rágya*. Lovagok 509.
- szívvvel-szájjal ráriadtak** Lovagok 621.
- szodé**: torkos, nyalánk, falánk. Béke 939. Madarak 287.
- szolgám**: *jam-féle megszólítás*. Plutos 819.
- szokott**: *szokott lenni helyett*. *Nem borsokás-e, mint disznó szokott*. Lovagok 360.
- szoknyakergető** Darázsok 1309.
- szólam** Békák 954. Döbrenteiféle szó.

szolgásan : szolgamód'. Békák 699.

szolgavér : szolgafaj. Plutos 281.

szólni szót Acharn. 451. Figura etymologica. Nyelvőr III.

368. IX 486. *kapu elé mingyár'* szót szólani küldött. Buda halála 235. lap. *szolt-szapult* : lehordott. Ach. 351.

szónokabb Nóuralo.n 113. Lásd : *emberebb*.

szónyegleség : szájhűsködés. Madarak 778.

szopóka *kell neki* tréfásan a helyett hogy : valami szopni való *kell neki*. Béke 798.

szópöppuffbeszédű : szószátyár. Békák 799. *szópuff* Madarak 1154. *szószátyárság* Békák 801.

szórend. *nem megjósoltam?* Acharn. 41. *nem benyelted áz egész Eurípides?* Acharn. 454. *nem kitüntetted-e?* Lovagok 312. *s nem elszalasztad?* Madarak 92. *Nem megérdemelten!* Békák 912. *nem megfizette?* Plutos 1029. *nem visszahivatott?* Békák 1113. *hát nem bebüjt a Lábas a kályhába?* Darázs. 800. *s nem megrala már?* Békák 1001. *hát nem lecsepülte?* Acharn. 545. *hát nem kipállott nektek a sok szél miatt vörösre?* Lovagok 842. *nem színre hozott?* Békák 1028. *miért is harcza nem menék?* Békák 33. *mért oly borusan jösz ki?* Lysistr. 654. *kinek is ne örööm volna?* Madarak. 1224. *mért a tested volna csa:* verések illetetlen? Fehők 1339. *nem ajándokot kirinnem illik, sőt behoznom inkább.* Plutos 787. téglát vetni meg ha sejtjük : ha meg azt sejtjük, hogy téglát vet. Fehők 1072. nép fiának, nekem : nekem, nép fiának. Acharn. 642. *minden te merészlő:* te minden merészlő. Fehők 370. Lásd Arany Jánosnak A szórend című czikkét a Nyelvőr II. 7—11. lapjain. *széles e földön* Darászok 520.

szoros-aljig. *szoros aljáig üres* : leer bis an den Boden. Lovagok 762.

szóveder : szavazatgyűjtő veder. Darászok 819. Madarak 960.

szívisszavágás Békák 733.

szökem : ugrás. *mint paripák súgár szökeme* Madarak 856.

szöktiben Ach. 1108. V. ö. röptében.

szönyegen lesz : szóban lesz. Acharn. 62.

szöri-szarva Madarak 834. V. ö. *csontja-bőre*.

szörszál-hasogatva-ravasz perpatvaros Fehők 963.

szövő-pad: szövő-szék. Nők ünnepe 698.

szuka: nóstény kutya. Darázsok 1348. Átv. értelemben: nőszemély. *De én se láttam csokolnivalóbb szukát*. Lysistrate 1084.

szúnyogcsa: kis szúnyog. Darázsok 344.

szúrj be: tolj be, iktass be. Békák 1156.

születő. *a későbben születők*: a kik később születnek. Lovagok 905.

szütyő: zsákoeska. Lysistr. 1133. Nőuralom 381. Plutos 676.

Tagadi: a ki szeret tagadni. Fehők 1114. Lásd: *károgi*.

tagad. *tagadja rútul, hogy színem se' látta*.: mondja, hogy színem sc' látta. Plutos 243. Lásd Simonyi Antibarb. 54. lap. Nyelvőr II. 408.

táglikú Lovagok 589. *táglikúság* Acharn. 802. v. ö. *férfinyű*.

tákol: flickt, schustert. Lovagok 304. 305.

talál. *le talál győzni*: er könnte mich besiegen. Darázsok 509. *tormát találtam enni*: történetesen tormát ettem. Nők ünnepe 585. V. ö. a görög τυγχάνει használatával.

talány Darázsok 20. Békák 61.

talentom Lov. 411. A mi pénzünk szint 2357 forint 50 kr. Lásd Római és gör. pénzsámítás 8. lap.

tan Madarak 649. *mértan, légtünettan* stb.

tanácska Lov. 101. v. ö. *cselecske, tervezcske* u. o.

tanít. *kemenczének tanítják az eget*: kemenczének mondják az eget. Fehők 98.

taraj: sisaktaraj. Béke 385.

tarcsa: Tartsche. Béke 1190.

tarisznyád *radon gyökérrel, harmatos zöldséggel megrakottat*, azaz: kinek tarisznyád ama dolgokkal rakva. Plutos 297.

tárkony: növény, német neve Bertram. Acharn. 447.

- társas városok**: szövetséges városok. Darázsok 619. *társkör* Darázsok 1133. = *társaskör* 1164.
- táskarák**: Taschenkrebs. Lovagok 558. Darázsok 1461.
- tavi gyöngyvér**: Strandreiter. Madarak 666.
- távoldad**: kevéssé távol. Felhők 743.
- tekerő**: Schraube. Lovagok 494. *tekerő pecsék* Darázsok 545.
- teknő, tekneje** Darázsok 241.
- teles-teli** Plutos 804. *teljes-teli* Arany Össz. költ. I. 308.
- telyesíték**: teljesíték. Darázsok 532.
- terhelődznek a komoediában, azaz**: terhet vitetnek a komödiában. Békák 15.
- terv** Madarak 436. — **tésis**: te is Darázsok 443
- tengersokfövény**szer: «Sand-am-Meere-malerlei» Acharn. 3.
- teszem magam**: tettetem magam'. Plutos 902. *tegyék ők, amit akarnak*: tegyenek amit akarnak. Lysistr. 459. **teszszük a tanácsot**: tanácskozunk. Béke 659. *tettley Nők ünnepe* 198.
- télvíz időn**: télen, Lovagok 825. V. ö. népd. *megtanított földön hálni, télvízben mezitláb járni*.
- terebély-röpü** fecske: «flügelspreizende Schwalbe». Madarak 1314.
- tér. veszni tért**: veszni indult Nőuralom 1101. V. ö. *mostani veszni tért erkölcsöd* Berzs. 115. lap.
- tetemes váll**: erős nagy váll. Felhők 971.
- Theoros hozta thrák hadak** Ach. 155. Lásd: *istenadta*.
- tilos** mint fönév az a hely, a hová nem szabad lépni. *a sziklatetőn épült Akropolis* szent tilosa. Lysistr. 450.
- tinhal**: Thunfisch. Lovagok 927.
- Tizumenos-Phainipp-gaz-Hipparchida*. Ach. 573. Lásd az e vershez való jegyzetet.
- tiszttúlj** lakomból: takarodjál lakomból. Acharn. 425.
- tojás-görgetve** Béke 133. Lásd: *ajk-harapra*.
- tokány, tokányhús**: paprikásféle erdélyi étel. Lovagok 355. 719.

tolárd: tolakodó, befurakodó. Acharn. 441. Békák 80. Szentiván éji álom 211. lap.

tolvaj a nézese: der Diab sieht ihm aus dem Auge. Darázsov 863. *tolvajzsákalat*. azaz: a bőrödet, mely tolvajzsák, mert lopottat eszel. Lov. 354.

tompa-morajlatos Felhők 278.

torkára forralom: torkára forrasztom. Darázsov 365.

torma tekintetű Nőuralom 293. Lásd *pislant tormát*.

tormázz. *tormát találtam enni*. No csak ne tormázz! Nők ünnepe 586. Egy eddig észre nem vett kifejezési mód, mely a szóba hozott tárgy nevéből alkotja a tárgy szóbalhozását jelentő igét. Jelen esetben egyszerüen azt lehetett volna mondani: *csak ne beszélj* (tüzetesebben: *csak ne beszélj tormáról, ne emlegesül a tormahistóriát*), *ne fécsejj, ne teketőriázz*, e helyett az van hogy: *ne tormázz*, ami egyúttal szójáték is, minthogy *tormázní* rendesen azt jelenti hogy, tormával meghinteni. V. ö. *aegyptizáltok* (= ravaszok vagyok mint az aegyptusiak), *lesbiázni, megarázni* (azaz éhezni mint a megaraiak Perikles idejében).

torna: palæstra. Békák 684. s egyebütt.

töl: tevél. Lov. 1231.

tölem: miattam, nem bánom. Madarak 801. *Szép ez töletek*: das ist schön von euch. Madarak 375. Megegyez ugyan a nénettel; de azért nem germanizmus. A magyar nép régóta mondja: *sok ez gyermektől, elég ez tölem, csunyaság töletek* s több effélét. *izenre tölem*: izenve általam. Madarak 1141.

törlekedni: törülni magát. Plutos 814.

törvénybe hurczolt: biróság elé hurczolt. Acharn. 350. *törvényt tesz*: biráskodik. Lov. 840.

tőve a szobornak Lovagok 498.

trágyalé Acharn. 968.

trón-úr: király. Békák 1224.

tulajdon: der eigentliche. Plutos 84. *tulajdon*: tulajdon maga. Felhők 1304.

Tulajdonító eset. *hossz nyársat a foglynak, hadd vonom rá*.

Ach. 953. Itt annyi mint a német *für*. A dativus ethicusról a *nekem* ezikk.

turbolyáz. csak ne *turbolyázd* a szót *nekem!* Lovagok 19. Vágás Euripidesre, hogy anyja zöldségkofa volt. Droýsen is igen sikerülten így: *Nur keinen langen Kohl!* *Turbolya* Kerbel, Körbelkraut, Scandix Cerefolium.

túróköldökű lepény tréfásan *túrós lepény* helyett a *Gorgonköldökű pajzs* mintájára. Acharn. 1062—3.

túsz: kezes. Acharn. 301.

tüczet: tuczat. Békák 1074.

tülkölni: (szarvával) döfni. Béke 837.

tünöldöm: tünödöm. Lovagok 1184.

tüske-kerítte: tüske-kerítette, tüskétől (körül) kerített. Lysistr. 745.

tyukász: hízeleg. *Haliod-é, hogyan tyukásznak, én királyom és uram!* Béke 381. *Ha ki meg titeket, tyukászra, körér Athenaenak monda.* Acharn. 611.

tyúkhúr: Hühnerdarm. *tyúkhúrleves* Darázsok 242.

Ugyan úgy-e: wahrhaftig? Acharn. 526. 969.

ujdon-szült embermicsodát Acharn. 1100. Droýsen így: ein frischgelegtes Häuflein Menschlichkeit.

újít valami gonoszt: valami új gonoszságot követ él. Nőuralom 337. **újítanod kell valamit**: valami új dolgot kell kitalálnod, valami új dologgal kell előállanod. Fehlök 987.

újolag Darázsok 977. Lásd: *csupa hadrezérileg*.

úracs Nőuralom 633.

úrdolgot csinálni: szükségét végezni. Nőuralom 371. *urak dögára mén*. Nyelvőr VIII. 461. V. ö. *doloy*.

úrnő Madarak 820. Békák 327.

ustor átv. ért.: csapás. Acharn. 790. Lov. 712.

utczałobor: kupalakú oszlop az utcazá. Darázsok 838.

uttarts, uttartson: úgy tartson, mint *uccseg, uccsegen*: úgy segéljen. *Zeus engem uttarcs!* Nőuralom 1043. *Zeus uttartson*. Madarak 446. Jóka örd. Lásd *istenuttarcs*.

útvezér : kalauz. Plutos 1158.

üdv neked! : Heil dir ! légy üdvöz ! Béke 557. Dar. 1124. stb.

üdvlégszellet-úszoma. kezdő sort kerestek : afféle «üdvlégszellet-úszomát.» Béke 774. Droysen így : Sie schnappten im Flug Poesie sich auf so *Aethergewölkesschwimmenflammen-suriūm*.

üdvösség. *Pusztulj az üdvössége láb alól !* Lov. 4043. Euphemismus, a helyett hogy : *pokolba*.

ügyet vet valakire : ügyel, hederít valakire. Plutos 153. Toldi sz. V. 76.

ühm-get. *Hühüm ! — Mit ühm-getsz ?* Nők ünnepe 230.

ünnepély Béke 502. **ünnekövet** : Festgesandter. Darázsovok 1142. *ünnepileg* Béke 1234.

ürög-forog : sürög-forog. Nők ünnepe 229. *ürgetjük-forgatjuk* Csokonai II. 125.

ürmöt pillant a szeme Békák 565. Lásd *pislant tormát*.

ülök népyfülést : «tartok népyfülést». Lovagok 699. V. ö. széket ül. — ültében : a hogy ott ül. Béke 266.

ülő : kakas-ülő. Felhők 1356. Bácsmegyében *üllő* nek ejtik.

üt. hang üté fülem' : hangot hallottam. Béke 61.

ütem : taktus. Plutos 753. Lysistr. 1226. *ütemes lábbal s ütemellenesen*. Nők ünnepe 120. *üteny. posfél-ütenynyel*. Darázsovok 1443.

üzekedni Fehők 343 = *üződni* Nők ünnepe 50. férfiról mondva.

üdén sajtolt olaj : frissen sajtolt olaj. Béke 554.

Vaczkor a tekintete Béke 1101. Lásd *pislant tormát*.

vaczkot vet Plutos 658 mint : *ágyat ret*.

vádlanál, vádlani Fehők 749. V. ö. Ach. 652. *ebédlene*.

vág. *Nem vág, barátom a beszéd !* azaz : nem talál, nem vág össze. Fehők 1357.

vág : *neki vág, neki megy*. Béke 160.

Vakhénae Lov. 1156. Szójáték Athenae helyett ; *vak* város.

- vaktetű : lábviszketeg, fagyás miatt Darázsok 1121.
- valószínűleg Dar. 709. Lásd : *csupa hadvezérileg*.
- vált : változtat. *hangját vékonyra se váltá*. Fehők 938.
- van s nincs : van is, nincs is. Fehők 471.
- vápa. Mélyedés, homorú vágás, különösen testen. *kéz'*, *láb'*, *nyak'*, *térd' vágája*. *izzad a vágám*. Békák 236. *vágámba dugtam*. Lovagok 398. 450. = alfel. Lásd Nyelvőr VIII. 37. IX. 515.
- vargabetű. Beh félre szaladt ez az R, s milyen vargabetű lett. Nök ünnepe 741.
- varkocs. «Ez magyar szó volna, mely zopfot jelent.» Darázsok 1217.
- varrt rám sok hitelt Fehők 56. Szójátékos kitétel, melyet az összefüggés magyaráz.
- vár-víva Darázsok 646. Lásd *ajk-harapva* és *megvív*. várvívó Acharn. 539.
- vasvilla ordítással : olyan ordítással, mintha vasvillát hánnytak volna felé. Béke 606.
- véd : védő. Plutos 1121. vhez. *védisten Madarak* 780. 1422. *védszövetség Madarak* 1501. *védről* Békák 712. *honvéd Madarak* 1092. *üggred* Feh. 1042.
- vedli tollát : hullatja tollát. Madarak 283. *vedli bőrét* Szentiván éji álom 164. lap. Szótáraink csak a verbum reflexivumot ismerik.
- vegyíték : vegyítő rész. Lov. 1079.
- vékás kenyér : oly kenyér, mely egész vékából sült. Lysistr. 1130.
- veleszülött és velesült : velesületett. Darázsok 1231. 613.
- vendéglátó : vendégszerető. Madarak 949.
- ver tanyát Plutos 187. V. ö. *ver sátarat*.
- véres = véres hurka : Blutwurst. Acharn. 1048.
- vérnász Békák 810. Vörösmarty-féle szó.
- versent um die Wette. Lov. 1057.
- verset tánczolni valakivel azaz : versenyezve. Darázsok 1439.
- versenyőr : «Kampfspielhüter.» Plutos 1160.

vérszemet *res*: Acharn. 304. Nóuralom 433. V. ö. *vérszemet*
kap : bátorságot kap.

vért-ölteni: vértet ölteni. Béke 1202. *vert tölteni*-vel szójátékot
 képez. Lásd: *a ló-beszedni*.

vesz. *haragot veszek mayamra* : ich mache mir Feinde. Fehők
 1159. *vérszemet vesz* lásd fönt. *E* siker *vérszemet* adott a föld
 népének. Jókai, *A magy. nemz. története* 276. lap.

veszékel : jajveszékel. Lysistr. 164.

vesszetthordta Acharn. 819. v. ö. *lánczhordta*.

vészszel-viselős örrény Darázsolok 996.

vet : szemre hány. *Van, ki nekem azt reti, hogy ...* Darázsolok
 1233. *magadra vess* ; schreib' es dir selber zu. Fehők 1358.
retem föl az összeget. Fehők 21. V. ö. számot ret.

vetéllő : szövő eszköz, Schifflein. Madarak 4.

vetrecze : « megmaradt pecsenyéből újra készült húsétel. »
 Darázsolok 61. Elkészítése módjáról Nyelvőr II. 556. Szaka-
 ts mesterségnek könyvetskéje Nagyszomb. 1785. 62. lap.

vicsog : vigyorog, vicsorog. Darázsolok 864. Béke 314.

vígjátszó személy : Komiker. Acharn. 466.

vigyázni *valamit* Lov. 264.

vinnyog : elsojtva nevetgél. Darázsolok 940.

világ gyávája : Memme. Fehők 349. V. ö. *világ csúfja*.

világos-kereken szólani Darázsolok 597. Tulajdonképen annyi
 mint: *világosan, kereken szólani*. Lásd *ragelhagyás* és Nyelvőr
 IX. 319.

villámdübögő *Zeus* Béke 369.

virány : Flur. Békák 1239. Thewr. Józs. gyűjteménye szerint
 Buczy Emil-féle szó; de eredetileg melléknév; *virány*
borostyán viruló borostyán helyett. Berzsenyi volt az első,
 ki fönévnek használta. *Nincs oly illat egész Tempe virányain*.
 Versei 1860. évi kiad. 138. lap.

visszaforranak : visszatérülnek. Lysistr. 1162. Toldi sz. II. 1.
visszakorogni : korgásra korgással felelni. Fehők 291.

viseltes az életről mondva : ha már megszokta az ember, mint
 a viselt ruhát. Madarak 160.

viszály Acharn. 253.

viszont-verés. Mirel kevesb az én jogom, jörőre a fiaknak új törényűl behozni az apák viszont-verését! Fehők 1350.

vivós. ha oly vivós vagy : ha annyira kedved vívni. Madarak 1272.

Vizkannalocska Lovagok 91. *Wasserkrugsalfanzer* Voss. *Wasserkrukenhasenfuss* Droyzen. üres fecsegésü bornemiszának az elnevezése.

víz. akit háborgat rize, azaz : vizellete. Darázsok 774.

vízroham szavú: valami olyas rekedt, mégis lármás hangú, mint a hegyről lerohanó víz. Lov. 138.

vízvegy. eggenlő vízvegyű pohár, melynek fele víz, fele bor, Plutos 1131. V. ö. érczvegy.

vizsgát tart. Békák 744.

vizslat : (vizsla módra) kerestgél. Nöuralom 485.

vontatott : nem volt előbb ily vontatott, még elüljárt mindig. Darázsok 268.

vödör-kihúzni Nöuralom 1001. Lásd : adó beszedni.

Zabi : zabigyermek, zabgyerek, fattyugyerek. Béke 645.

zagyyatol : mörsern. Béke 270.

zajongékony Lovagok 1273. Lásd : bölcsmondalékony.

zákányos bor : tisztálatlan bor. Békák 1095.

Zeus-özöl : istengetsz. Lysistr. 663. M. Nyelvészeti VI. 234.

zordúl néz Békák 556.

zúgó : csatornaféle a víz gyűjtésére és leeresztésére. Átvitt értelemben a beszédről : zúgódat bátran ereszd meg! Békák 954.

zurbol : (vizet) zavar, kavar. Lovagok 782.

zsarnoki férji Lov. 1031. Lásd Nyelvőr VIII. 853.

zsázsa : Pfefferkraut, Kresse. Fehők 235.

zsákút Fehők 677. zsákutca mintájára.

zsarátnak Acharn. 295. = zsarát Fehők 1037. = parázs.

zsugorult a vállad : du bist schmalschulterig. Fehők 976.

Végül ide iktatjuk a Nőuralom 1165—1168. versebeli óriási összetett szót, mely az eredetiben hetvenkilencz szótagból áll, s német fordítása Vossnak egy napi munkájába került: csigasülthalhusszeletcetvelőmaradtcsipősreszeltaszatlemézőntvehúrosonrigóvadgalambkokastaréjgerlerostélyosbefőttmustbanyúlporezhallé.

SAJTÓHIBÁK.

<i>Az I. kötetben</i>		<i>e helyett :</i>	<i>olvasd :</i>
XVII. lap	27. sor	nyer-erős	nyers-erős
Lovagok	379. vers	énekelném	énekelnem
"	658. "	prytanni	prytani
"	864. "	sergenyőben	serpenyőben
Felhők	2. "	hosszú	hosszu
"	16. "	húszas	huszas
"	155. "	könnyű	könnyü
"	425. "	teljesítve	telyesítve
Darázsolások	302. "	s	is
"	782. "	hőstemplomát	hős templomát
"	1007. "	meggyöngítétek	meggyöngítétek
"	1185. "	szélén	szélin
"	1316. "	fuvolásnöt	fúvolásnöt
"	1254. "	ka zag	kaczag
"	1370. "	kibékülök	kibékülök
301. lap	3. sor	Hizelgő	Hizelgője
Béke	20. vers	közületek	közületek
"	132. "	gyüllöködve	gyüllöködve
"	1174. v. előtt	ülét	fülét

<i>A II. kötetben</i>			
3. lap, alul	11. sor	lacedaemonokkal	lacedaemoniakkal
Acharnaebeliék	190. vers	Ajbaj?	Ajbaj!
"	213. "	és	s
"	221. "	Dob, felé	Dob felé
"	283. "	En	En
"	604. "	késsőn	későn
"	692. "	voo'tálák	voa'tálák
"	738. "	ès	es (<i>is</i>)
"	760. "	ees	es
Madarak	181. "	hasznom, ha	hasznom benne, ha
"	195. "	istenek.	istenek:
"	197. "	bocsátják	bocsátjuk
"	287. "	szodé ⁱ	szodé ²
"	413. "	fogásra	fogasra
"	467. "	kobos	koboz

		<i>e helyett</i>	<i>olvasd :</i>
Madarak		545. vers dörögjön	dörgjön
"		582. » éltök hosszát	az éltök hosszát
"		593. » beszédben	beszédbiden
"		603. » Jöjenek	Jöjetek
"		663. » szerelmnek	szerelemnek
"		738. » S megunná	Es megunná
"		781. jegyz. alkalmával	alkalmával Athena istennőnek
"		897. vers Mi	Mit
"		1180. » Tisztele	Tisztelve
"		1475. » S	És
"		1553. » néz	néz hát
"		1600. » Múzsa —	Múzsa-
"		1610. » Öt	Öt
Békák		79. v.jgy. hasad-e ?	hasadt-e ?
"	205. l. alul 6. sor	kötö	kettő
"		216. vers nysbi	nysai
"		330. » Lobogasd	Lobogtasd
"		383. » lépted	tépted
"		423. » Mért	Mert
"		505. » ha	hogylha
"		596. » No s hát te	No s ha te
"		608. » XANTHIAS	DIONYSOS
"		1156. » szúrj	szúrja
"		1162. » szúrja ki	szúrja bé
Lysistrate	384. l.alul 4. sor	közhorlozása	körülhordozása
"	391 lapon 4-szer	AETHENAEI	ATHENAEI
"		688. vers Ilithiya	Ilithya
"		947. sor tüznél	tüznél-viznél,
"		1207. » Jé !	Ié !
"		1212. » Asánát	Aszánát

A III. kötetben

4. lap, fölül	4. sor	Kalligencia	Kalligeneia
5. " "	4. »	MNESICHOLOS	MNESILOCHOS
5. " alul	1. »	esz	lesz
7. " "	2. »	gúnyolják.	gúnyoltatik.
Nők ünnepe	78. vers	ítél.	ítél,
"	148. »	drámaíró,	drámaíró
"	155. »	böngészheti	böngészhetni
"	a 192. »	vége kimaradt. Javitva így van :	
		AGATHON.	

Te irtad ezt:

«Örül sz a létnek : azt hiszed atyád nem ?»

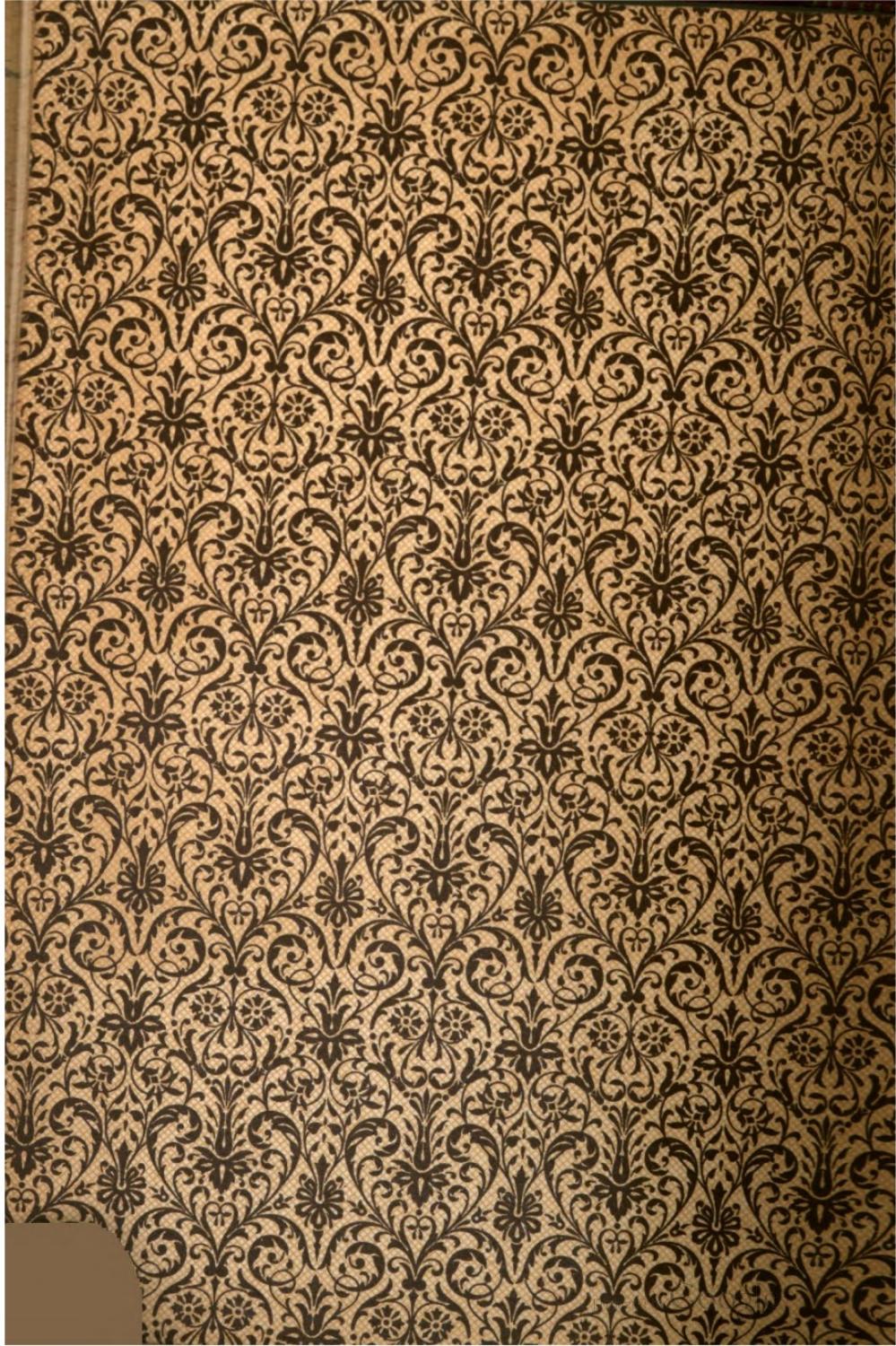
»	458.vers	eredj	csak eredj
»	645. »	mind	mint

		<i>e helyett :</i>	<i>olvasd :</i>
Nők ünnepe	746. vers	van.	van,
	771. »	ki lopott ?	a ki lopott ;
	771. »	a mit	mit
	772. »	búzajából	buzájából
	772. »	a mit	mit
	780. »	ime	íme
	886. »	még	míg
	928. »	S násznak	S a násznak
	952. »	szóritsak	szoritsak
	306. »	ivóvizet,	ivóvizet
Nőuralom	580. »	Teve	Téve
	590. »	s	és
	603. »	beadják	béadja
	611. »	eltagadással :	eltagadással ?
	750. »	vön'	vón'
	921. »	Gondolj	Gajdolg
	975. »	mi,	mit
	1099. »	Phryhne	Phryne
	1119. »	elpálorog	elpárolog
	1148. »	kezembe	kezemben
	1149. »	miért	mért
	137. »	ám?	ám!
Plutos	646. »	jót?	jót
	682. »	fazékot	fazekat
	711. »	Ebből	Előbb
	942. »	vagyok,	vagyok
	1119. »	csaplárné	csaplárné

A HARMADIK KÖTET TARTALMA.

	Lap
A NÖK ÜNNEPE	1
A NÖÜBALOM	85
PLUTOS	171
GLOSSARIUM	265

This book should be returned to
the Library on or before the last
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

